

องค์กรชุมชนภาคอีสาน กับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ปี 2560

องค์กรชุมชนภาคอีสานกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ปี 2560

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
COMMUNITY ORGANIZATIONS
DEVELOPMENT INSTITUTE

ชื่อหนังสือ	องค์กรชุมชนภาคอีสานกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานราก ปี 2560
ที่ปรึกษา	สุพัฒน์ จันทนา
บรรณาธิการ	วิชรา สงมา, วิเชียร พลสยาม, พิรุณ กองแปง, รุ่งโรจน์ เพชรบูรณิน
เรียบเรียง	วุฒิพงษ์ เหลืองอุดมชัย, สวัสดิ์ พีชสิงห์, พิสิษฐ์ พลหาราช, พิรุณ กองแปง, มณีเนตร จันทร์ทอง, วัชระ ทิพรัตน์, ศศิธร คงสุข, คง จันทร์ปลิว, อุษา ศรีภูมิ, แสวง ดาปะ, รุ่งโรจน์ เพชรบูรณิน, ศุภสิทธิ์ ศรีสว่าง, ประสิทธิ์ ดวงพยัพ, พีรศักดิ์ สังกา, มณีเนตร จันทร์ทอง, ชัยวัฒน์ สายสีแก้ว และจำลอง ศาลา
พิมพ์ที่	บจ.อีสานบิซ
จำนวนพิมพ์	1,000 เล่ม
จัดพิมพ์โดย	สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 295 หมู่ 13 ถนนศูนย์ราชการ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ 0-4324-1851 โทรสาร 0-4324-1851 ต่อ 102

บทนำ

องค์กรชุมชนภาคอีสาน กับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เศรษฐกิจและทุนชุมชนภาคอีสาน ในนิยามความหมายของขบวนการองค์กรชุมชนภาคอีสาน หมายถึง การกินอิมมูนอ่อน ทุนมี หนี้ลด ฟังพาดตนเอง จัดการตนเองทั้งระบบ โดยชุมชนได้แสวงหาวิธีพึ่งพากันเองในรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มองค์กรการเงินชุมชน กลุ่มเกษตรทางเลือก กลุ่มอนุรักษ์ป่าโคก นาหาม ป่าชุมชน และกลุ่มที่หลากหลาย เพื่อแสวงหาทางเลือกที่จะไปสู่การกินอิมมูนอ่อนของคนในพื้นที่

เมื่อปี พ.ศ. 2543 กลุ่มเครือข่ายทางด้านองค์กรการเงิน เศรษฐกิจและทุนชุมชน ภายใต้กองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (SIF) ได้ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มองค์กรต่างๆ ให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระดับการส่งเสริมอาชีพ ระดับตำบล จังหวัด เครือข่าย ให้มีความเข้มแข็ง จนกระทั่งเกิดเครือข่ายเศรษฐกิจและทุนชุมชนภาคอีสานในเวลาต่อมา

ในช่วงปี พ.ศ.2555-2559 ขบวนการองค์กรชุมชนภาคอีสาน 20 จังหวัด ได้พัฒนาระดับพื้นที่รูปธรรม การจัดการเศรษฐกิจและทุนชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จำนวน 182 ตำบล ที่เป็นพื้นที่ต้นแบบการพัฒนา รูปธรรมเศรษฐกิจและทุนชุมชน แยกเป็น 5 คลัสเตอร์ 1) องค์กรด้านการจัดการเกษตรอินทรีย์ 2) องค์กรด้านสถาบันการเงินชุมชน 3) องค์กรด้านการทำข้าวอินทรีย์ 4) องค์กรด้านวิสาหกิจชุมชน และ 5) องค์กรด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีพื้นที่ขยายผลการพัฒนา ที่จัดทำแผนด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชนเชื่อมโยงท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับปี 2559 นโยบายรัฐบาลได้ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ในรูปแบบกลไกประชารัฐระดับจังหวัด โดยในภาคอีสานได้ ใช้รูปธรรม 182 พื้นที่ ในการเชื่อมโยงคลัสเตอร์ระดับจังหวัดในหลายจังหวัด

ต่อมาปี พ.ศ.2560 ได้คัดเลือกพื้นที่รูปธรรม 100 ตำบล ในภาคอีสานเพื่อเป็นต้นแบบการเชื่อมโยงพื้นที่คลัสเตอร์ ระดับจังหวัดและภูมิภาค พัฒนาประเด็นคลัสเตอร์ ทั้ง 5 ประเด็น ไปสู่การเชื่อมโยงพื้นที่รูปธรรม กับภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยเริ่มจากเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในภาคอีสานตอนบน อีสานตอนกลาง และตอนใต้ รวม 103 ตำบล

อย่างไรก็ตาม ขบวนการองค์กรชุมชนในภาคอีสาน ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไว้โดยระบุว่า “ขบวนการเศรษฐกิจและทุนชุมชนภาคอีสานสามารถขับเคลื่อนงานด้านเศรษฐกิจฐานรากของตำบลโดยใช้ทุนภายในตำบล เป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของตำบลผ่านกิจกรรมที่มีแผนรองรับอย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรในพื้นที่ตำบล โดยมี ระบบเศรษฐกิจทุนชุมชนที่มั่นคง สามารถพึ่งพิงได้อย่างยั่งยืน”

ในส่วนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานเพื่อให้บรรลุภาพที่อยากเห็นในอนาคต 10 ปีข้างหน้า คือ

1. การสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนสู่การจัดการตนเองอย่างยั่งยืน
2. การเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจฐานราก เชิงพื้นที่และเชิง ประเด็น (คลัสเตอร์) ภูมิภาค เศรษฐกิจอินทรีย์ / ข้าวอินทรีย์ ท่องเที่ยวโดยชุมชน วิสาหกิจชุมชน ตลาดชุมชน และอื่นๆ และเชื่อมประสานภาคีภาครัฐและเอกชนสู่การพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง
3. การพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน เชื่อมโยงข้อมูลหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและการจัดการความรู้ระดับการพัฒนาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้รูปรธรรม ขยายผล
4. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการขบวนองค์กรชุมชนเศรษฐกิจและทุนชุมชนสู่การพัฒนาสู่ธรรมภิบาล ระดับตำบล จังหวัด ภาค

ซึ่งขบวนองค์กรชุมชนภาคอีสาน ได้กำหนดแนวทางสำคัญคือการใช้พื้นที่สภาองค์กรชุมชน เป็นพื้นที่กลางเชื่อมโยงรูปรธรรมเศรษฐกิจและทุนชุมชน เป็นฐานสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจและสัมมาชีพตำบล ภายใต้ความร่วมมือของภาคีทุกภาคส่วนในพื้นที่ เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนของฐานเศรษฐกิจชุมชนโดยผ่านการวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพการพัฒนาด้านเศรษฐกิจจากบริบทของแต่ละพื้นที่สู่การจัดการคลัสเตอร์ด้านเศรษฐกิจฐานราก

อย่างไรก็ดี ในการดำเนินงานสนับสนุนขบวนองค์กรชุมชนภาคอีสานในปีที่ผ่านมา มีบทเรียน ชุดประสบการณ์จากการดำเนินงานที่น่าสนใจในหลายกรณี โดยในหนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมพื้นที่รูปรธรรมไว้ 19 ตำบล แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มจังหวัด ซึ่งมีเรื่องราวที่น่าสนใจอย่างยิ่ง อาทิ เช่น “ท่องเที่ยววิถีพุทธทศนุเกษตรอินทรีย์” ที่ตำบลค้อใต้ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร “พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร แบรินต์ขุนเลย” ที่ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย, “แก้หนี้นอกระบบโดยองค์กรชุมชน” ที่ตำบลโพหนอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย, “จากฐานทรัพยากร สู่การท่องเที่ยวชุมชน สร้างเศรษฐกิจให้กับคนคำพอง” อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด, “ผ้าแก็บ ผ้าไหมลายปราสาทปรางค์กู๋ ภูมิปัญญาอาชีพชาติพันธุ์ชาวกู๋” ตำบลกู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ หรือเรื่อง “ควายกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูชีวิตชุมชนคนคูขาด” อำเภอคง นครราชสีมา เป็นต้น

เพราะเชื่อมั่นเหลือเกินว่า ประสบการณ์ บทเรียน และความสำเร็จขององค์กรชุมชนภาคอีสานในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จะเป็นข้อต่อในการสร้างระบบเศรษฐกิจทุนชุมชนที่มั่นคงที่คนในท้องถิ่นสามารถพึ่งพิงตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

สารบัญ

หน้า

บทนำ..... ก

● กลุ่มจังหวัดสนุก

“เรื่องกล้วยๆ โดยคนตำบลนาเข” 2

อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม โดย วัชระ ทิพรัตน์

“ท่องเที่ยววิถีพุทธหนองเกษตรอินทรีย์ตำบลค้อใต้” 10

อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร โดย พิรุณ กองแปง

“ผลิตภัณฑ์หมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ” ตำบลบ้านเหล่า..... 20

อำเภอดำชะอี จังหวัดมุกดาหาร โดย วัชระ ทิพรัตน์

● กลุ่มจังหวัดวัฒนธรรมภาษาภูผา

“พัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร..... 32

แบรนด์ขุนเลย” ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย โดย แสง ดาปะ

“พัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชน ด้วยเสื่อกก”..... 53

ตำบลเทพศิรี อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู โดย คง จันทร์ปลิว

“เศรษฐกิจและทุนพัฒนาอาชีพให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน” 64

ตำบลนิคมสงเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดย ศศิธร คงสุข

“แก้หนี้นอกระบบโดยองค์กรชุมชน” ที่ตำบลโพนทอง 82

อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย โดย รุ่งโรจน์ เพชรขจร

“ใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นฐาน สร้างเศรษฐกิจสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง”..... 101

เทศบาลตำบลบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ โดย อุษา ศรีภูมิ

● กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์

“จากฐานทรัพยากรสู่การท่องเที่ยวชุมชน..... 114

สร้างเศรษฐกิจให้กับคนคำพอง” ตำบลคำพอง อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด

โดย ศุภสิทธิ์ ศรีสว่าง

“พัฒนาอาชีพสู่ฐานเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง”	131
ตำบลเมืองทอง อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด โดย ศุภสิทธิ์ ศรีสว่าง	
“การพัฒนาปลูกผักปลอดสาร” ตำบลนิคมห้วยผึ้ง	131
อำเภอห้วยห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดย ประสิทธิ์ ดวงพยัพ	
“ลดหนี้ภาคครัวเรือน ด้วยสถาบันการเงินชุมชน”	157
ตำบลยางคำ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดย พีรศักดิ์ สังกา	
● กลุ่มจังหวัดเจริญราชธานีศรีโสธร	
“ผ้าเก็บ ผ้าไหมลายปราสาทปรangkู่ ภูมิปัญญาอาชีพ.....	166
ชาติพันธุ์ชาวกูย” ตำบลกู่ อำเภอปรangkู่ จังหวัดศรีสะเกษ	
โดย มณีเนตร จันทร์ทอง	
“การแปรรูปถั่วลิสง สู่เศรษฐกิจฐานราก” ตำบลฟ้าห่วน	183
อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร โดย ชัยวัฒน์ สายสีแก้ว	
“หาดทรายสูง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านลาดเจริญ”	189
ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี โดย จำลอง ศาภา	
● กลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์	
“ควายกับการจัดสวัสดิการและการฟื้นฟูชีวิตชุมชนคนคูขาด”	202
อำเภอคง นครราชสีมา โดย สวัสดิ์ พิษสิงห์	
“คิดลายไหมคนคอนสาร ยกขั้นสู่การผลิตข้าวกลิ้ง	209
สร้างรายได้สู่ชุมชน” ตำบลคอนสาร อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ	
โดย พิสิษฐ์ พลหาราช	
“เที่ยวบ้านเรา เที่ยวดวงบัง ท่องเที่ยวเชิงเกษตร”	218
อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดย พิสิษฐ์ พลหาราช	
“เทใจใส่ลายไหม ผ้าไหมมัดหมี่ มั่นใจพื้นเศรษฐกิจและทุน”	224
ที่ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดย วุฒิพงษ์ เหลืองอุดมชัย	

กลุ่มจังหวัดสนุก

- “เรื่องกล้วยๆ โดยคนตำบลนาเข”
อำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม
- “ห้องเที่ยววิถีพุทธหนุนเกษตรอินทรีย์ตำบลค้อใต้”
อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร
- “ผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ”
ตำบลบ้านเหล่า อำเภอดำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

เรื่อง “กล้วยๆ” โดยคนตำบลนาเข อำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม

โดย วัชรระ ทิพรัตน์

กว่าจะเป็นนาเข

บ้านนาเข หรือ นาเขในปัจจุบัน ได้ก่อตั้งขึ้นมาแล้ว เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2224 ในแหล่งลุ่มแม่น้ำโขง โดยชาวบ้านเริ่มอพยพมาจาก ประเทศลาว ต้นกำเนิดคือ ชนเผ่าลาวพวน และภูไท จากบ้านท่าสีดาเดิม เดินทางข้ามฝั่งแม่น้ำโขงมายัง ประเทศไทย และสร้างหลักปักฐาน หาแหล่งทำมาหากิน ที่ทำน้ำตั้นไม้แห้งน ริมฝั่งแม่น้ำโขง พื้นที่บริเวณที่นาหลวงพ่อบุ ตําแหน่งปัจจุบัน คือสถานที่ตั้งโรงสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ชาวบ้านมีความรักใคร่สามัคคีกันสร้างบ้านปลูกเรือน สร้างวัดสร้างโบสถ์ เจ้าอาวาสวัดท่านแรกคือ ท่านญาณครูโคตรหมื่นदान เชียงเกษ เป็นผู้นำหมู่บ้านท่าสีดา การดำรงชีวิตของชาวบ้านในสมัยนั้นมีความเรียบง่าย ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำนา ทำไร่ ต่อมาเกิดโรคระบาด ผู้คนบาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก ชาวบ้านจึงละถิ่นฐานมาตั้งหมู่บ้านใหม่ ชื่อหมู่บ้านโพนแดง โดยมีอาชีพทำการเกษตรเช่นเดิม ในการคมนาคมขนส่งไปมาหาสู่กันในช่วงนั้น ต้องเดินทางด้วยเท้าและอาศัยการสัญจรทางน้ำ ในการไปมาหาสู่กันโดยใช้แม่น้ำโขงเป็นหลัก ชาวบ้านโพนแดงเสร็จจากฤดูทำนา จะพากันตัดไม้หนามเข ให้เป็นท่อนๆ เพื่อนำไปขายให้พ่อค้า นายฮ้อย ที่นำเรือบรรทุกสินค้าเดินทางมาค้าขายให้พี่น้องชาวบ้านโพนแดง สินค้าส่วนมากจะเป็นข้าว และเสื้อผ้า หากลับพ่อค้าจะซื้อไม้หนามเขเพื่อนำกลับไปเคี้ยวต้ม นำยางไม้ไปย้อม

สีฟ้า สีที่ได้จากหนามเขจะเป็นสีเหลืองอร่ามสดใสสวยงามมาก สีไม่ตก พอเสร็จฤดูเก็บเกี่ยว ชาวบ้านโพนแดงหันมาขายตัดไม้หนามเขเป็นอาชีพเสริม ซึ่งบริเวณพื้นที่บ้านโพนแดงเต็มไปด้วยหนามเข จึงทำให้ชาวบ้านอยู่ดีมีสุขเรื่อยมา พี่น้องชาวบ้านจึงเห็นความสำคัญของพื้นที่เศรษฐกิจไม้หนามเข และเพื่อเป็นสิริมงคลของหมู่บ้านจึงได้ตกลงกันเปลี่ยนชื่อหมู่บ้านจากเดิม บ้านโพนแดงเป็นบ้านหนามเข หรือบ้านนาเข จนถึงปัจจุบัน

หลายร้อยปีที่ผ่านมาชาวบ้านตำบลนาเข มีอาชีพหลักคือการทำนา และหาปลาในแม่น้ำโขง จนกระทั่งปี 2557 ได้มีการส่งเสริมพื้นที่ให้มีการปลูกกล้วย เพื่อบริโภคในครัวเรือน เนื่องจากกล้วยมีประโยชน์เยอะ กินได้ทุกเพศทุกวัย จนกระทั่งกล้วยในตำบลนาเขามีปริมาณมาก กล้วยส่วนใหญ่ที่ปลูกในพื้นที่จะเป็นกล้วยน้ำหว่า ซึ่งในพื้นที่ตำบลมีปลูกจำนวนหลายแปลง รวมแล้วประมาณ 10 – 15 ไร่ จำนวนกล้วยที่ปลูกยังไม่ได้นับรวมกล้วยที่ปลูกตามหัวไร่ปลายนา หรือตามรั้วบ้าน หลังละ 5 – 10 กอ ส่งผลให้จำนวนกล้วยที่อยู่ในพื้นที่มีปริมาณมาก

ผลิตภัณฑ์จากกล้วย

กล้วยในตำบลนาเข แต่ละต้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมด เริ่มตั้งแต่ใบกล้วย ที่เมื่อแก่เต็มที่ สามารถตัดไปขายให้กับร้านค้าในอำเภอบ้านแพง คือร้านทำหมุยอ และร้านทำแหนมहु ร้านขายดอกไม้ และกลุ่มอาชีพทำขันหมากเบ็ง ซึ่งมีการตัดไปขายให้กับร้านค้าเป็นประจำ ในส่วนของลำต้น จะมีสมาชิกกลุ่มเลี้ยงโค นำไปเป็นอาหารให้กับสัตว์เลี้ยงของตนเอง หัวปลีสามารถจำหน่ายได้ 15 – 20 บาท/หัว ส่วนผลกล้วยก็สามารถนำไปขายในราคาต่อหวี อยู่ที่ 20 – 30 บาท อีกทั้งยังสามารถนำมาแปรรูปหลากหลายชนิดเพื่อง่ายต่อการรับประทานและการเก็บรักษาไว้นาน กล้วยที่สมาชิก

ได้ทำขึ้น มีดังนี้

1. กลัยกรอบเค็ม จะใช้กลัยดิบที่แก่จัด
2. กลัยสมุนไพร จะใช้กลัยดิบแก่จัดหั่นบางเป็นเส้นสี่เหลี่ยม
3. กลัยเบรกดแตก จะใช้กลัยสุกประมาณ 70 % แต่ยังไม่อม
4. กลัยอบเนย น้ำตาลปีบ จะใช้กลัยน้ำหว่าดิบ
5. กลัยอบเนย น้ำตาลทราย จะใช้กลัยเขียวส้ม

ส่วนราคาที่กำหนดให้กับคนในชุมชนได้ชิมนั้นอยู่ที่ 15 – 30 บาท ขึ้นอยู่กับสูตรและปริมาณ ในช่วงแรกการจำหน่ายยังอยู่ในพื้นที่ชุมชน อนาคตจะต้องมีการขยายตลาดขายตามร้านค้าขนาดใหญ่ หรือ ร้านของฝาก ที่ตั้งอยู่ตามจุดต่างๆ เช่น ปั้มน้ำมัน ร้านรวมใจประชารัฐ เป็นต้น

สมาชิกกลุ่ม

กลุ่มแม่บ้านแปรรูปกลัยตำบลนาเช ได้รวมตัวกันของคนในชุมชนหมู่บ้านละ 10 คน โดยเริ่มจากแม่บ้านหมู่ 1 เป็นแกนนำหลักในการทำผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกลัย โดยแบ่งหน้าที่การทำงานของแต่ละคนออกอย่างชัดเจน แต่ละคนก็จะมีหน้าที่การทำงานไม่เหมือนกัน เช่น หั่น/ผานกลัย ทอดกลัย บรรจุภัณฑ์ จัดจำหน่าย เป็นต้น ผลิตภัณฑ์จากกลัย ส่วนหมู่บ้านอื่นจะทำในลักษณะส่วนบุคคลแล้วจึงนำมาจำหน่ายร่วมกับสมาชิกคนอื่น ในส่วนของคณะกรรมการมีดังนี้

1. นางบังอร ไชยนรา	ประธาน
2. นางอาพร ตียะบุตร	รองประธาน
3. นางธนพร เพียรชอบ	เลขาฯ
4. นางละเอียด สุริฝ้าย	เหรัญญิก

5. นางสาวการจณา สีหา	กรรมการ
6. นางดอกพิลา รัตนนิรันดร	กรรมการ
7. นางสุกัญญา สีหา	กรรมการ
8. นางเวส บุญมาพึ่ง	กรรมการ
9. นางอ้อมขวัญ แก้วทนินทร์	กรรมการ
10. นางระทม กวีไล	กรรมการ

สิ่งที่ค้นพบจากเรื่องกล้วยๆ

กล้วยแต่ละชนิดมีคุณสมบัติ และการนำไปใช้ประโยชน์ไม่เหมือนกัน เช่น กล้วยตานี ไม่นิยมกินสุก เพราะมีเม็ดเยอะ แต่จะสามารถถนอมผลดิบได้ ด้วยการนำไปตำ ผสมกับผลไม้รสเปรี้ยว เช่น มะขาม มะเฟือง มะนาวหั่นเล็กทั้งเปลือก หรือมะยม ตัดกับ มะเขือขื่นเล็กน้อย ใส่ปลาร้าสุกนิดหน่อย โรยหน้าด้วยปลากรอบ กินเป็นของว่าง หรือ ของกินเล่น จัดว่าแซบนัก ส่วนใบกล้วยตานีจะมีความเหนียว นิยมนำไปทำพานบายศรี หรือหมากเบ็ง กล้วยที่นิยมนำมาทอดมากที่สุดและหาง่ายที่สุดในตำบลนาเข คือ กล้วยน้ำหว่า ซึ่งมีมากในพื้นที่ตำบล แต่กล้วยดิบที่สามารถนำมาทอดแปรรูปแล้วมีรสชาติรูปร่างน่าตาชวนรับประทานคือ กล้วยเขียวเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่จะปลูกในพื้นที่ จังหวัดเลย

ในเรื่องของการทอดกล้วย ความร้อน และน้ำมันสำคัญมาก กล้วยทอดที่ออกมา มีคุณภาพดีรสชาติอร่อย นอกจากจะมีส่วนผสมที่ลงตัวแล้วการใช้ความร้อนและการเลือกน้ำมันที่ใช้ทอดก็มีความสำคัญเช่นกัน น้ำมันที่ใช้จะมี 2 ชนิดคือ น้ำมันปาล์ม และน้ำมันมะพร้าว

ความเปลี่ยนแปลงในชุมชน

การแปรรูปกล้วย ไม่ใช่อาชีพหลักของคนในชุมชนแต่ก็เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มอย่างต่อเนื่อง สามารถเพิ่มรายได้จากการปลูกกล้วย กล้วยที่นำมาแปรรูปส่วนใหญ่ ปลูกโดยคนในชุมชนเอง กลุ่มก็จะรับซื้อกล้วยในลักษณะต่างๆ เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการแปรรูป สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกกล้วย เฉลี่ย 1,000 บาท/เดือน และสร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม 2,000 – 3,000 บาท/เดือน ซึ่งกิจกรรมของกลุ่มที่เกิดขึ้นในชุมชนล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจและทุนภายในชุมชนเพื่อก่อให้เกิดมูลค่าและรายได้ อันเป็นส่วนหนึ่งของการอยู่แบบพอเพียง ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หน่วยงานให้การสนับสนุน

สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเข โดยการนำของกำนัน สายัญ ดาเกษ แกนนำหลักสำคัญที่ขับเคลื่อนงานด้านกองทุนสวัสดิการชุมชน และ สภาองค์กรชุมชนตำบลนาเข การสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านแปรรูปกล้วยตำบลนาเข มีองค์การบริหารส่วนตำบลนาเข คอยเป็นพี่เลี้ยง สนับสนุนบุคลากรเสริมหนุนในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลและกองทุนสวัสดิการชุมชน อีกทั้งยังมีสถานที่ดำเนินงานให้กับชุมชน นอกจากนี้ยังมีพัฒนาการอำเภอบ้านแพ่ง คอยให้คำปรึกษาแนะนำ การพัฒนาต่อยอดอาชีพในด้านการตลาด ส่วนเรื่องความรู้ในการปลูกและการบำรุงกล้วยนั้นมี ศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัย คอยให้ความรู้เสมอมา นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภายนอกคือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) ที่สนับสนุนงบประมาณการดำเนินงาน และเจ้าหน้าที่

โดยร่วมกับขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดนครพนมในการ จัดกระบวนการกระบวนการ วิเคราะห์และการจัดทำแผนพัฒนาในระดับกลุ่มตามความต้องการของชุมชน

การพัฒนาต่อยอดกล้วย

ถึงแม้ว่าในพื้นที่ตำบลนาเข จะมีกล้วยปลูกในชุมชนอยู่เยอะ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้งาน ทางกลุ่มจึงมีแผนที่จะส่งเสริมให้คนในชุมชนปลูกกล้วยเพื่อการแปรรูป คือ กล้วยเขียวเกษตร ซึ่งปลูกมากที่จังหวัดเลย จากการศึกษาพื้นที่ ตำบลนาเข กับพื้นที่จังหวัดเลยมีความใกล้เคียงกันในด้านภูมิประเทศและสภาพอากาศ จึงเหมาะกับการปลูกกล้วยเขียวเกษตร นอกจากการส่งเสริมปลูกกล้วยในพื้นที่แล้ว การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ ก็มีความสำคัญที่กลุ่มจะต้องพัฒนาให้เป็นเอกลักษณ์ดึงดูดตาน่ารับประทาน ซึ่งอาจจะต้องมีการปรึกษากับพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาดังกล่าว ในด้านการขึ้นทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ก็มีความจำเป็นของสมาชิกกลุ่ม เพื่อการขอมาตรฐานและการรับรองผลิตภัณฑ์ เพื่อนำไปเป็นจำหน่ายเป็นของฝากระดับตำบลหรือระดับจังหวัด สามารถหาซื้อได้ที่ร้านขายของฝากประจำจังหวัด ร้านรวมใจประชารัฐ บัมน้ำมัน หรือห้างสรรพสินค้าชั้นนำในจังหวัดต่อไป

ปัญหาอุปสรรค

การดำเนินงานของกลุ่ม ยังขาดอุปกรณ์ในการแปรรูปกล้วย เช่น กระทะขนาดใหญ่ เตาแก๊ส เนื่องจากที่มีและใช้อยู่ปัจจุบันเป็นของใช้ประจำครัวเรือน ซึ่งไม่เหมาะในการทอดในปริมาณมาก ทำให้ล่าช้าและเปลืองพลังงาน ในเรื่องของการทำส่วนผสมและการคลุกเคล้า ยังไม่ลงตัว ทำให้รสชาติของกล้วยไม่สม่ำเสมอ ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงและรักษามาตรฐานของผลิตภัณฑ์ต่อไป

ใต้ติดกับตำบลงเหนือ ทิศตะวันออกติดกับตำบล
หนองหลวง และทิศตะวันตกติดกับตำบลบ้านยา
อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี แสดง
ว่าเป็นตำบลเขตชายแดนระหว่างจังหวัด
สกลนครกับจังหวัดอุดรธานี ระยะทางจาก
ตำบลไปจังหวัดสกลนครประมาณ 107
กิโลเมตร เป็นระยะทางที่ไกลกว่าไปจังหวัด
อุดรธานีจึงทำให้ประชาชนส่วนมากเดิน

ทางไปทำธุรกรรมการเงินหรือจับจ่ายซื้อของก็จะนิยมไปจังหวัดอุดรธานีเพราะ
ระยะทางไปจังหวัดอุดรธานีแค่ประมาณ 64 กิโลเมตร ในส่วนของนั้นตำบล
มีพื้นที่ 35 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 21,875 ไร่ ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ พื้นที่
ทำการเกษตรประมาณ 17,500 ไร่ และที่อยู่อาศัยประมาณ 500 ไร่จำนวนประชากรมี
ประมาณ 6,774 คน แยกเป็นชาย 3,321 คน หญิง 3,453 คน โดยมีครัวเรือนจำนวน
1,746 ครัวเรือน

สภาพพื้นที่เป็นเนินและที่ราบลุ่มมีแหล่งน้ำไหลผ่าน เช่น ลำน้ำสงคราม,
ลำห้วยตาชูย, ลำห้วยปอแดง, ลำห้วยกุดนางอำ, ห้วยกุดจิก และยังมีหนองน้ำ
ขนาดใหญ่คือหนองแคและหนองบะกลางเป็นที่กักเก็บน้ำสำรองไว้ใช้ในฤดูแล้ง
ทำให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปีป่าไม้หนาแน่น พันธุ์ปศุกรรมในพื้นที่บางส่วนและตามไหล่ทาง
ทำให้ฝนตกตามฤดูกาลแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ด้วยความอุดม
สมบูรณ์ของพื้นที่จึงเป็นที่มาของคนหลากหลายเผ่าพันธุ์ เช่น ลาว ญ้อ ภูไท เป็นต้น
ที่ย้ายถิ่นฐานมาปักหลักทำกินมาตามเส้นทางของกลุ่มน้ำสงครามที่มีต้นกำเนิดจาก

เทือกเขาภูพานที่อยู่ในเขตของจังหวัดสกลนครไหลผ่านจังหวัดอุดรธานี หนองคาย ไปบรรจบกับแม่น้ำโขงที่ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม และสภาพภูมิอากาศของตำบลเป็นเขตร้อน มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูหนาว ฤดูฝน ซึ่งฤดูร้อนจะมีระยะเวลาสั้นกว่าฤดูอื่น

วิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนพื้นที่ทั้งตำบลคือได้พบว่า

ประชาชนส่วนมาก 80% ประกอบอาชีพทางการเกษตรกร เช่น ทำนา ทำไร่ อ้อย ไร่มันสำปะหลัง อาชีพรองลงมา 13% ประกอบอาชีพรับจ้างและไปทำงานต่างประเทศ และอีก 7% ประกอบอาชีพรับราชการและประกอบอาชีพอื่นๆ อาชีพที่เป็นรายได้เสริมที่ทำด้วยมือคือ กระจเป่าหนังและผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นสินค้า OTOP ประจำตำบล โดยเฉพาะผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาตินั้นเป็นงานฝีมือที่ได้รับการสืบทอดการทำจากบรรพบุรุษและมีการพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน

สภาองค์กรชุมชนตำบลคือใต้ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พุทธศักราช 2551 โดยมีสมาชิกจาก 34 กลุ่มองค์กรในตำบลมาร่วมกันจัดตั้ง ต่อมาได้เริ่มขับเคลื่อนงานร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลโดยมีสภาองค์กรชุมชนตำบลคือใต้เป็นเวทีกลางในการประสานความร่วมมือเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา และแนวทางการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเกษตร ด้านหลักประกันสุขภาพ ด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ประชาธิปไตยในตำบลและด้านกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น

เมื่อปี พ.ศ.2559 สภาองค์กรชุมชนตำบลคือใต้ได้จัดทำโครงการก่อสร้างโรงปุ๋ยชีวภาพเข้าอยู่ในแผนพัฒนา 3 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลคือใต้ ซึ่งได้รับความร่วมมือ

จากองค์การบริหารส่วนตำบลคือใต้ กระทรวงวิทยาศาสตร์กรมพัฒนาที่ดินจังหวัด สกลนคร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลฟังโคน กลุ่มอาชีพ องค์กร ภาคีเครือข่าย ต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อเป็นสถานที่ผลิตปุ๋ยชีวภาพและเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนหันมา ใช้ปุ๋ยชีวภาพลดการใช้ปุ๋ยเคมีลดต้นทุนเพิ่มผลการผลิต และเป็นการฟื้นฟูและบำรุงดิน ทำให้ดินกลับมาอุดมสมบูรณ์ผลผลิตทางการเกษตรปลอดภัยทำให้ผู้บริโภคมี สุขภาพดีปราศจากโรคร้ายต่างๆ ผลจากการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้ชาวบ้าน หันมาทำการผลิตเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะการทำนาข้าวอินทรีย์ สมาชิก หลายรายมีรายได้จากการเข้าร่วมกลุ่มการทำข้าวอินทรีย์ส่งออก จนทำให้เกิดรายได้ หลักให้กับชาวบ้านในพื้นที่ สภาองค์กรชุมชนจึงได้ สร้างศูนย์เรียนรู้การทำเกษตร อินทรีย์พอเพียง มีเป้าหมายให้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนและชาวบ้านในตำบลหันมา พึ่งพาการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ โดยการเชื่อมโยงการประสานกับกลุ่มองค์กรต่าง ในตำบล เช่น องค์กรการเงิน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล และหน่วยงานภาคีที่มา สนับสนุนทำให้เกิด แนวทางการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

แผนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชน

ปี 2560 สภาองค์กรชุมชนตำบลคือใต้ มีต้นทุน ด้านวัฒนธรรมอย่างหนึ่งคือมีวัด วัดป่าแก้วชุมพล (หลวงปูุ่่น) และวัดพระธาตุฝุ่น(หลวงปู่เลื่อน) อันเป็นที่เคารพนับถือของคนในตำบลและคน ภายนอกที่เข้ามากราบไหว้สักการะบูชา มาอย่าง ต่อเนื่องไม่ขาดสาย สภาองค์กรชุมชนร่วมกับ

กลุ่มโอท็อปในตำบล ได้หารือกันในการนำสินค้า เกษตรอินทรีย์มาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะข้าวอินทรีย์ได้รับความสนใจต่อนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และเมื่อวันที่ 14 - 12 พฤศจิกายน 2559 สภาองค์กรชุมชนตำบลคือได้ได้เข้าร่วมอบรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับพื้นที่รูปธรรมท่องเที่ยวชุมชนภาคอีสานตอนบน 40 ตำบล ได้ความรู้และแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำมาพัฒนาความคิด และหารือการจัดทำแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น โดยใช้แนวคิด “การท่องเที่ยววิถีพุทธ หนุนเกษตรอินทรีย์” ตำบลคือได้ ขึ้นมา มีความมุ่งหวังที่ใช้ทุนทางสังคม ที่มีอยู่ เช่น ทุนทางวัฒนธรรม ทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนด้านกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็ง และทุนด้านการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ของตำบล เป็นกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนนำร่อง

แผนการขับเคลื่อน การท่องเที่ยววิถีพุทธ หนุนเกษตรอินทรีย์ ตำบลคือได้ เริ่มต้นจากการจัดประชุมปรึกษาหารือ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในตำบล เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งและโอกาสการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการประชุมได้ข้อสรุปดังนี้ 1. สภาองค์กรชุมชน จัดทำแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการสำรวจ และจัดทำเรื่องราว (story) เป็นเรื่องเล่า และจัดทำผังท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแผนที่ท่องเที่ยว สำหรับนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวในตำบล และการจัดตั้งชมรมท่องเที่ยวโดยชุมชน มาเป็นองค์กรประสานการทำงาน เชื่อมโยง กันภาครัฐและเอกชน ประชากรในจังหวัด พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในตำบล ให้เกิดศักยภาพ ใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นแกนประสานจัดทำแผนเชื่อมโยงท้องถิ่น ในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ได้ประชุมสรุปบทเรียนและกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาตำบล 3 ปี เป็นเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาร่วมกัน วิสัยทัศน์ ตำบลคือได้ “ชุมชนเข้มแข็ง กินอิมมูนอ่อน หนุนเกษตรอินทรีย์”

และกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลไว้ 10 ปีข้างหน้า ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

กลไกการขับเคลื่อน การท่องเที่ยววิถีพุทธ หนุนเสริมเกษตรกรอินทรีย์

1) นางเอมอร กลิ่นหอม	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลค้อใต้
2) นายสิงห์ทอง อารีสนั่น	รองประธานฯ
3) นางนิตญา โทบุตร	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
4) นางจิตภา บัญทวี	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
5) นายพรหมมา บุตรจันทร์	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
6) นายอนันต์ ตุ่มทอง	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
7) นายบุญใส โทบุตร	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
8) นายภูเวียง อุปัชมาชัย	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
9) นางสาวเสื้อน ไชยทองพันธ์	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน
10) นายเสื้อน ธิมะสาร	สมาชิกสภาองค์กรชุมชน

โครงการท่องเที่ยววิถีพุทธหนุน เกษตรกรอินทรีย์ ต.ค้อใต้ อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร

นางเอมอร กลิ่นหอม ประธานสภา
องค์กรชุมชนตำบลค้อใต้ เล่าว่า ตำบลค้อใต้ คนใน
ตำบลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกข้าวนาปี ที่ปลูกกิน เป็นข้าวเหนียว

ชาวบ้านส่วนใหญ่ 80 เปอร์เซ็นต์ปลูกไว้กิน ส่วนที่ปลูกไว้ขาย คือข้าวหอมมะลิ 105 เป็นข้าวนาปี และข้าวไรซ์เบอร์รี่ ส่วนข้าวเหนียวก็จะมีพ่อค้ามาซื้อบ้าง จะผลิตเมื่อมีโคกต่ำเท่านั้น การผลิตข้าวในตำบล พอถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็จะนำข้าวไปสีที่โรงสีข้าวในตำบล จะเสียค่าสีข้าว 20 กก./100 กก.ประชาชนในหมู่บ้านและในตำบลรวมกลุ่มกันหาตลาดส่งข้าวเอง จนได้ไปเชื่อมประสานกับกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร และสภาเกษตรกร และกระทรวงวิทยาศาสตร์ ในการเชื่อมโยงตลาดภายนอก มีตลาดข้าวอินทรีย์ที่เป็นความหวังเรื่องราคาผลผลิต กลุ่มองค์กรในตำบลจึงได้เปิดเวทีสภาองค์กรชุมชน ปรีกษาหารือ เรื่องการส่งออกข้าวอินทรีย์ขึ้น ตอนนี้มีสมาชิกที่ผลิตข้าวอินทรีย์ จาก 10 รายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวทางหนึ่งที่จะผลักดันให้สมาชิกทั้งตำบลได้ทำการปลูกข้าวอินทรีย์และการทำเกษตรอินทรีย์ ขึ้นในตำบล

แนวคิดเรื่องการ ท่องเที่ยววิถีพุทธหนุนเกษตรอินทรีย์ นางบังอร กลิ่นหอมเล่าต่อไปว่า ในตำบลคือไต้ มีวัดที่มีชื่อเสียงอยู่สองแห่งคือวัด หลวงปูุ่่น (วัดป่าแก้วชุมพล) และวัดหลวงปู่เลื่อน (พระธาตุฝุ่น) เป็นสถานที่คนในตำบลและคนภายนอกเข้ามาสักการะบูชา และปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะในช่วงเข้าพรรษา เป็นจำนวนมาก หลายร้อยคนต่อสัปดาห์ ภายในบริเวณวัด ชุมชนร่วมกันสร้างตลาดชุมชนขึ้นมา มีทั้งของฝาก ผ้าไหม ทอมือ ผาขลิบ ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตำบลคือไต้ และพืชผัก ผลไม้ หลากหลายชนิด และที่สำคัญ ข้าวอินทรีย์ ไรซ์เบอร์รี่ ทดลองวางจำหน่ายมาหลายเดือนแล้ว เป็นที่

ต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาทำบุญที่วัด คณะกรรมการวัดและสภาองค์กรชุมชน จึงได้แนวคิดที่จะเชื่อมโยงเอาแนวคิดวิถีพุทธ กับการส่งเสริมด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์เข้าด้วยกัน จึงได้ประชุมปรึกษาหารือในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธหนุนเกษตรอินทรีย์ ตำบลคือได้ขึ้นมา เพื่อส่งเสริมการผลิตด้านเกษตรอินทรีย์ของชาวบ้านในตำบล ที่ยังผลิตข้าวแบบใช้สารเคมีอยู่เป็นจำนวนมาก และมุ่งให้คนเข้าไปทำบุญวัด ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ให้คนในตำบลและคนภายนอก หันเข้าวัดปฏิบัติธรรมกันมากยิ่งขึ้น จากการทำงานในปี 2560 ที่ผ่านมา สมาชิกกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้รับการยอมรับ โดยเฉพาะตลาดข้าวอินทรีย์

วันที่ 20 มิถุนายน 2560 บริษัทเซ็งจิ้นร่า จากประเทศจีน ได้ร่วมทำบันทึกความร่วมมือ ในการรับซื้อข้าวอินทรีย์ ของสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดสกลนคร โดยรองอธิบดีกระทรวงพาณิชย์ ได้มาเป็นสักขีพยาน ในการทำสัญญาส่งข้าวอินทรีย์ เป็นเวลา 2 ปี จะทำให้ตลาดข้าวอินทรีย์จังหวัดสกลได้รับการยอมรับ และสมาชิกเกษตรอินทรีย์ตำบลคือได้จะได้มีรายได้จากการผลิตข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้นในอีกทางหนึ่ง

วันที่ 20 มิถุนายน 2560 ณ สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด นางเอมอร กลิ่นหอม ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลค้อใต้ ร่วมเวที บันทึกความร่วมมือ การส่ง ชาวอินทรีฯ จังหวัดสกลนคร กับบริษัท เซ็งจิวา จากประเทศจีน เพื่อส่งออก ระยะเวลา 2 ปี โดย นายบุญธง ยอดทอง ประธานสภาเกษตรกรจังหวัดสกลนคร นางสาวสายอรุณ แก้วมุงคุณ ประธานขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสกลนคร เป็นสักขีพยาน

แผนการท่องเที่ยววิถีพุทธหนุนเกษตรอินทรีย์ ต.ค้อใต้ สมาชิกสภาองค์กร ชุมชนร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องได้ประชุมวางแผน โดยใช้แนวคิด การจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน ที่ผ่านการอบรมร่วมกับ อพท. และสำนักเศรษฐกิจและสัมมนาชีพ ชุมชน ใช้แนวคิด 3:3:3:1 คือ 3 วันแรก สำรวจข้อมูลของดี ของเด่น ของดัง ในตำบล นำมาร้อยเรียง เป็นผังการท่องเที่ยวของตำบล ซึ่งตำบลค้อใต้ ได้สำรวจแหล่งท่องเที่ยว มาตั้งแต่เดือน มกราคม 2560 หลังจากนั้นได้ประชุมร่วมกับหน่วยงานใน พื้นที่เพื่อผลักดันให้เกิดกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นมา เพื่อจัดตั้งเป็นชมรมท่องเที่ยวตำบลค้อใต้ และได้หลักสูตรการจัดมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยอพท.เข้ามา เป็นแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การวางมาตรฐาน 5 ด้าน 100 ข้อ (อยู่ระหว่างดำเนินการ) พัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดโปรแกรม การท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นมา และการวางแผนการจัดระบบตลาดชุมชนที่ร่วมกับทาง วัด 2 แห่งในการพัฒนามาตรฐานตลาดชุมชนที่เน้นสินค้าวิสาหกิจชุมชน โอท็อป และ เกษตรอินทรีย์ เป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของคนในตำบลค้อใต้ ตลอดจนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดทำยุทธศาสตร์ การพัฒนา การท่องเที่ยววิถีพุทธหนุนเกษตรอินทรีย์ ให้บรรจุเป็นแนวประจำปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลค้อใต้ และเชื่อมโยงพื้นที่รูปธรรมประชารัฐจังหวัด และ กลุ่มจังหวัดในอนาคต

ภาพ (ซ้าย) : องค์พระธาตุ วัดพระธาตุฝืน ต.ค้อใต้ อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร

ภาพ(ขวาบน) : ตลาดชุมชน เกษตรอินทรีย์และสินค้าโอท็อปของตำบลค้อใต้
อ.สว่างแดนดิน ที่มีวางจำหน่าย

ภาพ (ขวาล่าง) : นักท่องเที่ยวแวะซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ บริเวณตลาดชุมชนตำบลค้อใต้

ผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

โดย วัชร ทิพรัตน์

ตำบลบ้านเหล่า อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงในด้านการทำเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างมาก โดยมี **กลุ่มปุ๋ยน้ำและปุ๋ยหมักชีวภาพ** ที่ได้รับการส่งเสริมจากกรมพัฒนาที่ดินจังหวัดสุรินทร์ มีหมอดินอาสาในตำบลเป็นผู้ริเริ่มการทำเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่ปี 2554 เป็นต้นมา กลุ่มหมอดินอาสา มีพี่สาวท คนหมั่นหมอดินอาสาตำบลบ้านเหล่า เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการทำงานด้านเกษตรอินทรีย์ ได้ชักชวนเพื่อนบ้าน ที่มีความสนใจ และใจรักในการทำเกษตร 4-5 คน เข้ามาช่วยพูดคุยและชักชวนในการทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อใช้ในการเกษตร โดยเริ่มต้นจากการทำปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ ที่ได้รับความรู้ และส่งเสริมจากกรมพัฒนาที่ดิน จังหวัดสุรินทร์ โดยการนำวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ ตามบ้านเรือน ตามป่าตามเขา มาเพื่อเป็นส่วนประกอบในการทำปุ๋ยน้ำ สูตรในการทำปุ๋ยก็เป็นสูตรทั่วไปที่กรมพัฒนาที่ดินได้เผยแพร่ในอินเทอร์เน็ต แต่ที่แตกต่างจากหลักสูตรของการสอน คือ การปรับปรุงสูตรเพื่อนำไปใช้งานให้เหมาะสมกับพืชแต่ละชนิด ที่มีความแตกต่างกัน จากการทดลองผลิตปุ๋ยน้ำจากวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ และกลุ่มได้ทดลองใช้งานแบ่งออกเป็น 5 ชนิด ได้แก่

1. สูตรไล่แมลง วัตถุดิบที่ใช้ เช่น หางไหล(โรติน), สะเดา, ยูคา, พริก, บอระเพ็ด, กลอย
2. สูตรบำรุงใบ วัตถุดิบที่ใช้ เช่น น้ำขาวข้าว (น้ำมวก), หอยเชอรี่ เป็นต้น
3. สูตรเร่งดอก วัตถุดิบที่ใช้ เช่น ดอกจาน เป็นต้น

4. ปุ๋ยน้ำสูตรพ่อ (ปรับฮอร์โมน) วัตถุประสงค์ที่ใช้เช่น ผลไม้สุก กล้วยสุก มะละกอสุก ผลไม้สีเหลือง

5. ปุ๋ยน้ำสูตรแม่ (เร่งการแตกลำต้น) วัตถุประสงค์ที่ใช้เช่น เศษผัก เศษอาหาร ก้างปลา หอยเชอรี่

สูตรในการผลิตนั้น ไม่ยาก หาได้ตามอินเทอร์เน็ตทั่วไป โดยมีส่วนผสมที่ได้จากกรมพัฒนาที่ดิน คือ สาร ฤด.สูตร ต่าง ๆ ที่จะต้องนำมาผสมกับปุ๋ยน้ำเพื่อให้เกิดการเร่งปฏิกิริยาของปุ๋ยน้ำ ในการใช้งานปุ๋ยน้ำแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน ซึ่งจะต้องมีการสังเกต และทดลองปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ จึงจะทำให้ได้ผลมากยิ่งขึ้น

สมาชิกคณะกรรมการ และการคัดเลือกเข้าร่วมกลุ่ม

ในการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเริ่มแรก ยังไม่มีคณะกรรมการอย่างเป็นทางการ เนื่องจากการทำงานเกษตรแบบอินทรีย์ จะต้องอาศัยความอดทนเป็นอย่างมาก เกณฑ์ในการคัดเลือก จึงเป็นความเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่ คือ จะต้องเป็นคนที่มีใจรักอยากทำเกษตรแบบอินทรีย์จริงๆ และต้องเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เพราะหลายๆครั้งมีสมาชิกที่อยากเข้าร่วมกลุ่มเพียงแค่หวังผลประโยชน์แค่ชั่วคราวทำให้ไม่มีความต่อเนื่อง ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 35 คน มาจาก 3 หมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการจำนวน 15 คน ประกอบด้วย

1. นายสวาท คนหมั่น	ประธาน
2. นายสง่า คนหมั่น	รองประธาน
3. นายประเสริฐ เสียงเพราะ	รองประธาน
4. นายภูธร สุดเคน	เลขานุการ
5. นายศิริพงษ์ คนขยัน	เหรัญญิก

6. นายบันรวย คนหมั่น	เหรียญกติก
7. นายสุพันธ์ คนหมั่น	ประชาสัมพันธ์
8. นายปาลิชาติ คนหมั่น	ประชาสัมพันธ์
9. นายไปแก้ว คนคลอง	กรรมการ
10. นายตอม พะยอม	กรรมการ
11. นายสังทอง คนหมั่น	กรรมการ
12. นางไสว ยืนย้ง	กรรมการ
13. นายอนุศักดิ์ คนขยัน	กรรมการ

รูปแบบของการทำกิจกรรม

ในการทำกิจกรรมผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ เพื่อทำเป็นปุ๋ยฝุ่น แต่ละครั้ง กลุ่มจะมีการระดมทุนจากสมาชิกเพื่อทำปุ๋ยเป็นรายครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งก็จะขึ้นอยู่กับความพร้อมของสมาชิกเป็นหลัก เช่น สมาชิกมีความพร้อมในการสมทบเป็นเงินทุน หรือ วัสดุดิบ ก็ทำได้ และหากครั้งนี้ สมาชิกคนใดไม่พร้อมที่จะร่วมระดมทุนก็สามารถเว้นว่างไปก่อนได้ ใน 1 ปี จะมีการทำปุ๋ยของกลุ่มประมาณ 3 ครั้ง ในการทำแต่ละครั้งก่อนจะเริ่มลงมือ สมาชิกที่จะร่วมต้องมีการ “เสียดกัน” หรือประชุมกันก่อนอย่างน้อย 3 ครั้ง ก่อนการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน และสมาชิกทุกคนจะต้องเข้ามาร่วมกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

การปันผลให้กับสมาชิก จะปันผลกำไรให้กับสมาชิกในรูปแบบของปุ๋ยน้ำ หรือ ปุ๋ยฝุ่น กล่าวคือ สมาชิกที่ร่วมระดมทุน จะได้รับการปันผลคืนก่อนเป็นอันดับแรก โดยคำนวณจากต้นทุนที่ได้อะไรมา เช่น ระดมทุนจำนวน 500 บาท คิดคืนให้เป็นปุ๋ยฝุ่น กระสอบละ 100 บาท จำนวน 5 กระสอบ หรือ ระดมทุนเป็นปุ๋ยคอกและวัสดุดิบ จำนวน 10 กระสอบ จะคิดปันผลคืนให้ 10 กระสอบ ระดมทุนในรูปแบบแรงงาน

ก็จะคิดปันผลให้ตามจำนวนวันที่ มาช่วยงาน ทำให้ผลผลิตในแต่ละครั้งของกลุ่มแจกจ่ายให้กับสมาชิกจบเป็นคราวๆ ไป ส่วนปุ๋ยฝุ่นที่เหลือในแต่ละครั้งก็จะขายให้กับสมาชิก ในราคาต้นทุน และขายให้กับผู้ที่สนใจโดยคิดเพิ่มอีกเพียงเล็กน้อย

หน่วยงานและสนับสนุน

ในการสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มปุ๋ยน้ำชีวภาพตำบลบ้านเหล่านั้น เริ่มจากกรมพัฒนาที่ดินจังหวัดมุกดาหาร สนับสนุนความรู้ สารตั้งต้น อุปกรณ์ในการทำปุ๋ยน้ำ และได้ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเรื่อยมา ศึกษา ทดลอง และปรับปรุงให้เหมาะกับพื้นที่ของตนเองมาโดยตลอด จนกระทั่งได้เข้ามาจัดแจงจัดตั้งกลุ่มกับสภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านเหล่า คณะกรรมการเห็นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องของสมาชิกกลุ่ม อีกทั้งการทำเกษตรอินทรีย์ ยังสอดคล้องกับแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเป้าหมายเมืองสามธรรมของขบวนองค์กรชุมชน จึงได้เสนอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อต่อยอดกิจกรรมขยายสู่สมาชิกเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการจัดทำชุดความรู้ปุ๋ยชนิดและวิธีการทำต่างๆ เพื่อถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจเข้ามาดูงานหรือต้องการเชิญไปเป็นวิทยากรสาธิตการทำปุ๋ยได้เช่นเดียวกัน

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

หลังจากการร่วมกลุ่มของสมาชิก เริ่มแรกยังไม่มีผู้ที่สนใจอยากร่วมทำกิจกรรมเท่าไรนัก จึงทำได้เพียงการทดลองใช้เป็นตัวอย่งในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งเห็นผลการเปรียบเทียบที่ชัดเจนระหว่าง นาข้าวที่ใส่ปุ๋ยฝุ่นชีวภาพ และ นาข้าวที่ใส่ปุ๋ยเคมี พบว่า นาข้าวที่ใส่ปุ๋ยฝุ่นชีวภาพ มีความเขียวขจีและงดงามกว่าปุ๋ยเคมี ในส่วนของดินนาข้าว ก็มีความนุ่มและร่วนซุยมากกว่า พื้นที่ใช้ปุ๋ยน้ำและปุ๋ยฝุ่นอินทรีย์ นั้น จะมีสีตัวน้ำเข้า

มาอาศัยอยู่มากขึ้น เช่น ปลา กบ เขียด เป็นต้น การใช้ปุ๋ยชีวภาพสามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมีในการเกษตรลงมากกว่า 50% ซึ่งเป็นการลดค่าใช้จ่ายได้เป็นอย่างมาก คือ ปกติในการทำนา 1 ครั้งจะใช้ปุ๋ยปีละ 5-7 กระสอบ กระสอบละ 1,000 บาท ปัจจุบันลดเหลือเพียง 2-3 กระสอบ ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายได้ครั้งละ 3-4 พันบาท

สิ่งที่ค้นพบ

จากการดำเนินงานของกลุ่มค้นพบว่า ในการใช้ปุ๋ยน้ำและปุ๋ยฝุ่นชีวภาพนั้น ไม่ใช่เป็นการใช้ปุ๋ยชีวภาพเพียงอย่างเดียวจะต้องใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมีด้วย เช่น ในการทำปุ๋ยแต่ละครั้ง วัตถุดิบที่นำมาใช้อาจจะให้สารอาหารกับพืชไม่ครบถ้วน จำเป็นที่จะต้องเติมสารอาหารของพืชที่อยู่ในรูปแบบเคมีเข้าไปด้วย หรือการไถราไม่ที่ในการปรับสภาพดินก่อน ในส่วนการนำปุ๋ยไปใช้ในการเกษตร ก่อนทำการเกษตร จะต้องรู้จักสภาพดินก่อน นั่นคือการตรวจสอบสภาพ “ดินป่วย” จะต้องรู้ว่าดินป่วยเพราะอะไร เป็นกรด เป็นด่าง ดินเค็ม ดินทราย ทรายปนหิน เป็นต้น ถึงจะสามารถรักษาได้ถูกต้องตามอาการ

ถึงแม้ว่าการใช้ปุ๋ยเคมีเห็นผลไวกว่าปุ๋ยอินทรีย์ แต่ปุ๋ยอินทรีย์อยู่ได้นานกว่า คือ ปุ๋ยเคมี เมื่อใช้แล้วอาจจะเห็นผลภายใน 3 – 7 วัน ส่วนปุ๋ยอินทรีย์ อาจจะเห็นผลภายใน 1-2 สัปดาห์ แต่ก็เห็นผลที่ยาวนานกว่า แต่การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ถ้าใส่มากเกินไปก็มีผลเสียต่อพืชได้เช่นเดียวกัน ปุ๋ยอินทรีย์ มีหลายชนิด แต่ละชนิดลักษณะการใช้งาน และคุณสมบัติจะแตกต่างกันออกไป เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์แบบฝุ่น ดีกว่าปุ๋ยอินทรีย์แบบเม็ด คือ ปุ๋ยอินทรีย์แบบฝุ่นจะมีความหยาบ ละลายยาก ทำให้พืชค่อยๆ ดูดซึมสารอาหาร และเมื่อย่อยสลายหมด ทำให้เกิดช่องว่างในดินและกลายเป็นดินร่วน

ความสำเร็จ/ความภาคภูมิใจ

การทำปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ชีวภาพของสมาชิกกลุ่มเป็นการลดต้นทุนการผลิตของสมาชิกในกลุ่ม โดยการลดการใช้สารเคมีที่ใช้ในคร้วเรือนและการเกษตร ซึ่งมาจากจากการใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อผลิตเป็นปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ชีวภาพ ส่งผลให้คนในชุมชนมีความปลอดภัยจากการบริโภคผักที่ปลอดสารพิษ ปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์และปุ๋ยฝุ่น ยังสามารถจำหน่ายให้กับคนในชุมชนที่สนใจการทำเกษตรแบบอินทรีย์ รวมทั้งผลผลิตที่ได้นอกจากจะ ใช้บริโภคในคร้วเรือนแล้วยังสามารถแจกจ่ายและจำหน่ายในชุมชน ให้เกิดการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันของคนในชุมชนได้ ซึ่งถือเป็นความภาคภูมิใจของสมาชิกในกลุ่ม กลุ่มได้สรุปความภาคภูมิใจไว้ดังนี้

เห็นผลผลิตของการใช้งานปุ๋ยน้ำอินทรีย์อย่างชัดเจน

ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มรายได้จากการขายสินค้าทางการเกษตรและขายปุ๋ยน้ำจุลินทรีย์ชีวภาพ

การรวมกลุ่มก้อนของสมาชิกที่มีความสามัคคี การทำงานร่วมกันไม่มีปัญหา มีความสุขในการทำงานร่วมกัน

ปัญหาอุปสรรคในการทำงาน

ปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มคือสถานที่จัดเก็บปุ๋ยอยู่ในที่กลางแจ้ง ซึ่งไม่สะดวกในช่วงฤดูฝน ทำให้ปุ๋ยเปียกน้ำหนักเยอะ ลำบากในการขนย้าย อีกทั้งกระสอบปุ๋ยที่ใช้ในการบรรจุมีอายุการใช้งานที่สั้น เพราะปุ๋ยฝุ่นมีความร้อนในตัวสูง ทำให้กระสอบเปื่อยเร็ว ในช่วงการทำนา ก่อน หลัง ก็เป็นปัญหาในการทำนา บางคนทำนาอยู่ในพื้นที่ตาดบอด ห่างไกล ต้องเร่งทำนาก่อน จึงจะสามารถใช้รถไถขนปุ๋ยลงไปใช้ใน

นาข้าวได้ หากเพื่อนำนาเสร็จก็ไม่สามารถขนปุ๋ยไปใช้ได้ เนื่องจากไม่มีถนนไปถึงที่นา ปัญหาในนาข้าวที่ตามมาอีกอย่างคือปริมาณหญ้าที่เยอะ สาเหตุมาจากวัชตฤติบที่ใช้ทำปุ๋ยส่วนใหญ่มาจากข้าว – ข้าวควย ซึ่งมีหญ่าปนอยู่มาก แต่การกำจัดโดยการถอนก็สามารถทำได้ง่ายกว่า เพราะว่าดินร่วนซุยกว่าใช้ปุ๋ยเคมี

แผนงานที่จะดำเนินต่อไป

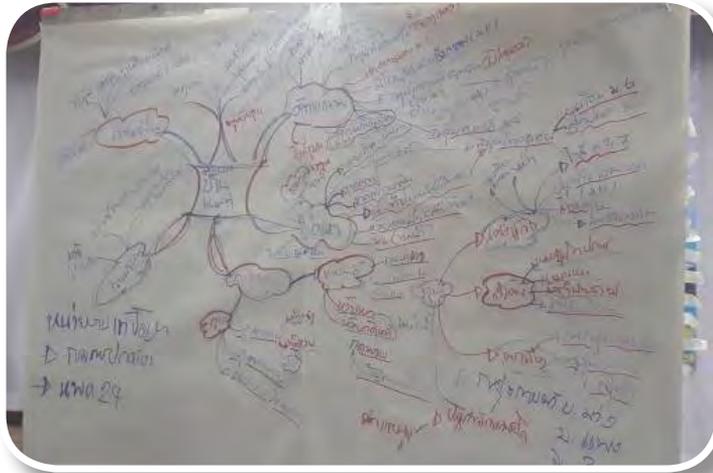
ในการดำเนินงานของกลุ่มยังมีสมาชิกอยู่ในวงแคบ มีเพียงแค่ 3 หมู่บ้านเข้ามาเป็นสมาชิก การขยายสมาชิกผู้ใช้ปุ๋ยน้ำและปุ๋ยฝุ่นชีวภาพจึงเป็นแนวทางของกลุ่มที่จะทำงานด้านเกษตรอินทรีย์ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งต้องทำควบคู่ไปกับการปรับปรุงสูตรปุ๋ยต่างๆ รวมทั้งการจัดทำโรงเก็บปุ๋ยและวัชตฤติบให้สามารถอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ในอนาคตอันใกล้ กลุ่มอาจจะมึระดมทุนในลักษณะของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อสามารถไว้เป็นทุนในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ให้สามารถผลิตปุ๋ยชีวภาพสำหรับสมาชิกและผู้สนใจได้ใช้ทุกฤดูกาล

ภาพกิจกรรมของกลุ่ม

กลุ่มจังหวัด วัฒนธรรมภาษาภูฟ้า

- “พัฒนาผลิตภัณฑ์ แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
แบรนด์ชุมชนเลย” ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย
- “พัฒนาระบบเศรษฐกิจทุนชุมชน ด้วยเสื่อกก”
ตำบลเทพศิรี อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู
- “เศรษฐกิจและทุนพัฒนาอาชีพให้พึ่งพาตนเองได้
อย่างยั่งยืน” ตำบลนิคมสงเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
- “แก้หนี้ในระบบโดยองค์กรชุมชน”
ที่ตำบลโพนทอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย
- “ใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นฐาน สร้างเศรษฐกิจสู่ชุมชน
ที่เข้มแข็ง” เทศบาลตำบลบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ

พัฒนาผลิตภัณฑ์ แปรรูปผลผลิต ทางการเกษตร แบรินด์ “ขุนเลย” ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย

โดย แสง ดาปะ

ข้อมูลพื้นฐานตำบลเลยวังไสย์

สภาพทั่วไป

ตำบลเลยวังไสย์ ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอภูหลวงอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดเลย ประกอบด้วยอาณาเขต คือ

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลทรายขาว อำเภอวังสะพุง
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหลักด่าน อำเภอน้ำหนาว
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลภูหอ อำเภอภูหลวง
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ตำบลตาดกอย อำเภอหล่มเก่า

ประกอบด้วยเนื้อที่ 2,327 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 145,442.25 ไร่ โดยมีแม่น้ำเลยไหลผ่าน มีลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นภูเขาน้อยใหญ่และมีที่ราบเชิงเขาเล็กน้อยเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชไร่ทำไร่ ทำสวน และการเลี้ยงสัตว์

ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 8 หมู่บ้าน คือ

- หมู่ที่ 1 บ้านเลยวังไสย์
- หมู่ที่ 2 บ้านเลยดาวตาด
- หมู่ที่ 3 บ้านโคกหนองแห้ว
- หมู่ที่ 4 บ้านไร่สุขสันต์
- หมู่ที่ 5 บ้านห้วยส้มป่อย
- หมู่ที่ 6 บ้านห้วยท่า
- หมู่ที่ 7 บ้านโนนพัฒนา
- หมู่ที่ 8 บ้านศรีเจริญ

จำนวนครัวเรือน 1,113 ครัวเรือน จำนวนประชากรรวม 4,181 คน ชาย 2,120 คน หญิง 2,061 คน อาชีพส่วนใหญ่ในพื้นที่ คือ เกษตรกรรม

อาชีพรองลงมา ขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ประเพณี วัฒนธรรม มีบุญประเพณี 12 เดือนเหมือนจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสาน ศาสนาส่วนใหญ่ 100%..นับถือศาสนา พุทธ สถานะ การครอบครองที่ดิน 90% มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองโดยมีเอกสารสิทธิ์ ได้แก่ ส.ป.ก. การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่...ปลูกพืชไร่เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ชิง ยางพารา และสวนผลไม้

ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งน้ำ 1) แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือน้ำเลย น้ำ ทบ ห้วยเสริม ห้วยถ้ำแก้ว ห้วยน้ำคู้ 2) ทรัพยากรป่าไม้มีเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง

วิสาหกิจชุมชน สินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่โดดเด่น แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ภายใต้ชื่อ ชุนเลย เช่น น้ำหมากเม่า น้ำหมากหลอด กลั้อยอบ พลังงานแสงอาทิตย์ จำนวนกลุ่ม/องค์กรชุมชน 7 กลุ่ม / องค์กร 1 เครือข่าย

รายชื่อกลุ่มองค์กรชุมชนภายใต้สภาองค์กรชุมชนทั้งหมดในตำบล

ที่	ชื่อกลุ่มองค์กร	ประเภท (เช่น ออมทรัพย์ กลุ่ม อาชีพเช่นไม้กวาด ฯลฯ)	จำนวน สมาชิก	เงินกองทุน ณ ปัจจุบัน
1	วิสาหกิจชุมชนกลุ่มออมทรัพย์ เกษตรยั่งยืน	ออมทรัพย์	104	700,000
2	กลุ่มไม้กวาดบ้านไร่สุขสันต์	อาชีพ	15	50,000
3	กลุ่มกองทุนเงินล้าน ม. 1-8	กองทุนเงินล้าน	1,110	8,000,000
4	กลุ่มสตรี ม. 3 ม. 8	อาชีพ	21	20,000
5	กลุ่มเกษตรกรก้าวหน้า	อาชีพ	15	
6	กลุ่มเยาวชนฮักถิ่น	ออมทรัพย์	9	
7	กลุ่มแก้ไขปัญหาที่ดิน	อาชีพ	32	15,000
เครือข่าย เครือข่ายเกษตรกรกสิกรรมภูหลวง			50	
รวม			8	

รวมจำนวนแกนนำ/ผู้นำชุมชนในงานพัฒนาในพื้นที่ จำนวน 32 คน
จำนวนผู้นำที่มีบทบาทการพัฒนาในพื้นที่ จำนวน 9 คน จำนวนแกนนำใหม่
ที่เข้าร่วมงานพัฒนาเพิ่มเติม จำนวน 5 คน วิทยากรกระบวนการ จำนวน 4 คน ภาค
ประชาสังคม 2 คน หน่วยงานรัฐ 2 คน ผู้บริหาร/สมาชิกสภาท้องถิ่น/เจ้าหน้าที่ อปท.
1 คน ภาควิชาการ 1 คน

การจัดกลไกโครงสร้างการทำงานของคณะทำงาน (แบบแผนภูมิโครงสร้าง
การทำงาน/รายชื่อ/ผังความสัมพันธ์ / เบอร์โทร / ประเด็นงานที่รับผิดชอบในพื้นที่)

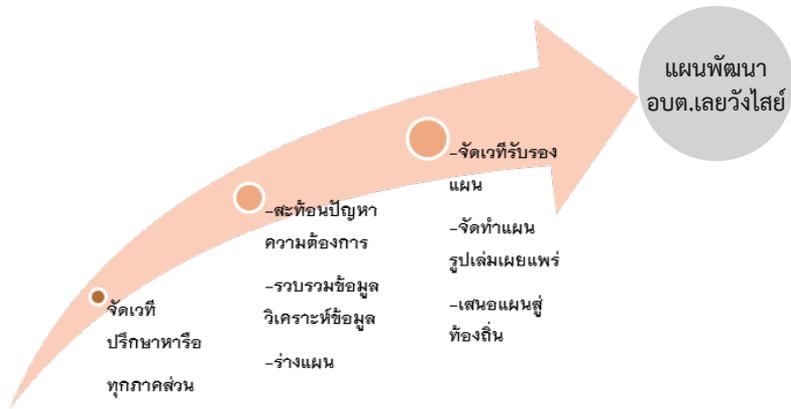
ที่	ชื่อสกุล แกนนำสำคัญ	ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญ/ ความถนัด/ ประเด็นงาน ที่รับผิดชอบ/ภาคี	การติดต่อ เบอร์โทรศัพท์/ อีเมล
1	นายแสวง ดาปะ	ประธานสภาองค์กร	แก้ไขปัญหาที่ดิน/ เศรษฐกิจพอเพียง	0878197383
2	นายสมศักดิ์ พงพรม	ปราชญ์ชาวบ้าน	เศรษฐกิจพอเพียง	
3	นายธนิตพงศ์ อ่อนอินทร์	ปลัดอบต	บริหารจัดการ	
4	นายศาสนา สอนผา	จนท.องค์กรเอกชน	นักวิชาการ	
5	นายเฉลิม อาจแก้ว	ผู้นำชุมชน	ประสานงานชุมชน	
6	นายวน สิงห์มหาพรม	ผู้นำชุมชน	ประสานงานชุมชน	
7	นายสายเดือน ศรีชมภู	ผู้นำชุมชน	ประสานงานชุมชน	
8	นายบุญเล็ก ศรีบุรินทร์	ผู้นำชุมชน	ประสานงานชุมชน	
9	นายคำบาง แผงพะยอม	ผู้นำชุมชน	ประสานงานชุมชน	
10	นายจำเนียร ศรีบุรินทร์	ผู้นำชุมชน	ประสานงานชุมชน	
11	นายบรรพต จุลพล	ผู้นำชุมชน	ประสานงานชุมชน	
12	นายหนูเดือนบุตรพรม	ผู้นำชุมชน	ผู้นำชุมชน	

จุดเด่นของพื้นที่

ตำบลเลยวังไสย์ เป็นพื้นที่ที่ลาดชัน มีภูเขาน้อยใหญ่ซับซ้อนกันมาก เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยแร่ธาตุต่างๆที่เหมาะสมแก่การปลูกพืชยืนต้น เช่นยางพารา ไม้หอม และพืชเศรษฐกิจ เช่น ปลูกลูกเดือย ข้าวโพด และชิง อีกทั้งยังเป็นแหล่งต้นน้ำแม่น้ำเลยที่ไหลหล่อเลี้ยงให้กับชาวจังหวัดเลย มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมาก เช่น น้ำตกเลยหง่า น้ำตกตาดกกทับ น้ำตกชั้นชีวิน น้ำตกสาวแอม น้ำตกเลยดั้น น้ำตกตาดหมาตอก ถ้ำพระ จุดชมวิวน้ำตกเลยหง่า และจุดชมวิวกุหา-ภูกระดึง

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน

บทวิเคราะห์สภาพพื้นที่ตำบล SWOT

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<ol style="list-style-type: none"> 1. มีทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายและสมบูรณ์ 2. มีวัฒนธรรมที่ชุมชนยังปฏิบัติอย่างเคร่งครัด 3. มีศูนย์เรียนรู้ ด้านเกษตรและการจัดการทรัพยากรในชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีการบูรณาการในการจัดการทรัพยากรอย่างชัดเจน ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วม 2. ขาดการเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นกับชุมชนในการพัฒนาชุมชน 3. ขาดการพัฒนาต่อยอดจากฐานองค์ความรู้ที่มีในชุมชน

โอกาส	ข้อจำกัด
<ol style="list-style-type: none"> 1. ด้วยสภาพพื้นที่ที่สามารถพัฒนาให้เกิดกิจกรรมที่เพิ่มรายได้แก่ชุมชนได้ เช่นการท่องเที่ยวเป็นต้น 2. มีกลุ่มชาวบ้านที่สามารถส่งเสริมต่อยอดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่สามารถพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งได้ 3. มีวัตถุดิบทางการเกษตรที่เป็นพืชเศรษฐกิจ นำมาแปรรูปเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีงบประมาณและเครื่องมือในการพัฒนาต่อยอด 2. ไม่มีองค์ความรู้ด้านวิชาการมีแต่ความรู้ท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดรูปธรรมอย่างชัดเจน

วิสัยทัศน์ตำบล ตำบลท่องเที่ยวเชิงเกษตร เขตทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เลือค่าด้วยภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาของตำบล

1. พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
2. ส่งเสริมการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน.
3. อนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น...

เป้าหมาย เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนมีการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และรักษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสืบต่อสู่ลูกหลาน

ภาพที่อยากเห็นในอนาคตในพื้นที่ ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความมั่นคงทั้งด้านอาหารและสังคมที่เป็นสุข ทรัพยากรที่หลากหลาย

แผนพัฒนาสำคัญที่จะดำเนินการ ระยะ 3 ปี

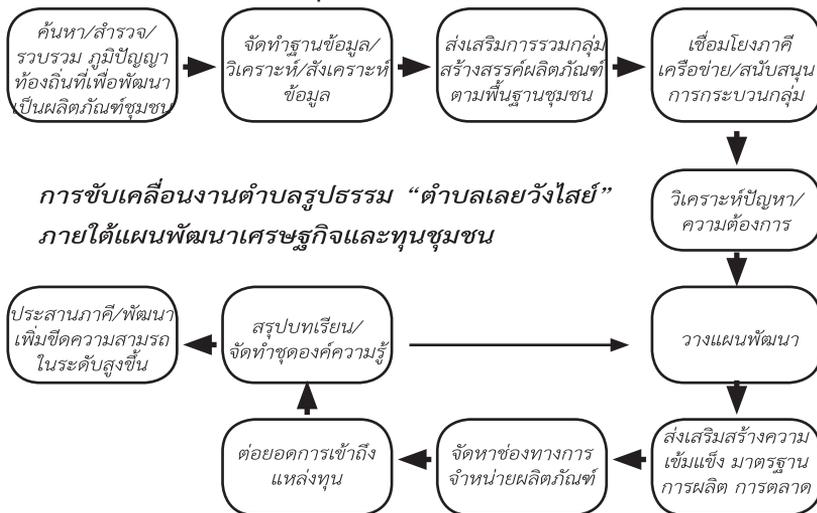
เรื่องสำคัญ (แผนงานหลัก)	เป้าหมายการเปลี่ยนแปลงของตำบล		
	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
พัฒนาศักยภาพสมาชิกสภาและกลุ่มองค์กรชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - สภาองค์กรมีศักยภาพในการพัฒนา - กลุ่มองค์กรมีแผนงานและแผนธุรกิจเชื่อมโยงแหล่งทุนในการพัฒนาต่อยอดได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - สภามีแผนและกิจกรรมการดำเนินงานและสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง - กลุ่มองค์กรเกิดความเข้มแข็ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ตำบลมีความเข้มแข็ง มีการบูรณาการในการพัฒนาตำบลเป็นรูปธรรม
พัฒนากลุ่มอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มอาชีพมีศักยภาพในการผลิตและแปรรูปผลผลิต 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดเครือข่ายกลุ่มอาชีพในชุมชนที่เข้มแข็ง 	<ul style="list-style-type: none"> - เครือข่ายกลุ่มแปรรูปและกลุ่มอาชีพในตำบลมีความยั่งยืนและมีความมั่นคงด้านรายได้

แนวทางการพัฒนา

- กระบวนการในการขับเคลื่อนภารกิจและกิจกรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน

การขับเคลื่อนงานภายใต้แผนพัฒนาและภารกิจ ของสภาองค์กรชุมชนตำบลเลยวังไสย์เป็นแกนหลัก

แนวทางในการพัฒนาตำบลรูปธรรม ตำบลเลยวังไสย์

1. สร้างความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ของสภาและองค์กรชุมชน/ภาคีพัฒนา
2. พัฒนาศักยภาพแกนนำ
3. ส่งเสริมกระบวนการรวมกลุ่มและการขับเคลื่อนงานแบบมีส่วนร่วม
4. จัดทำฐานข้อมูล /จัดทำแผนพัฒนา
5. เชื่อมโยงแผนชุมชนกับแผนพัฒนาท้องถิ่น
6. นำแผนสู่การจัดทำโครงการ/กิจกรรม เพื่อบรรลุตามแผนฯ
7. เชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบูรณาการงบประมาณให้เหมาะสม
8. ติดตามประเมินผล/จัดทำชุดองค์ความรู้ ขยายเครือข่าย

การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลเลยวังไสย์

ก่อเกิด/พัฒนาการสภาองค์กรชุมชน

การขับเคลื่อนงานในพื้นที่เริ่มจากการสนับสนุนและส่งเสริมจากองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีการส่งเสริมกลุ่มเกษตรยั่งยืนและกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน รวมทั้งกลุ่มอาชีพ ก่อให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนที่มีการดำเนินงานด้านการพัฒนาในชุมชนจนกลายเป็นเครือข่ายและได้ขยายแนวคิดไปรอบป่าภูหลวงก่อนที่จะมีการจัดตั้งเป็นสภาองค์กรชุมชนและดำเนินการพัฒนาชุมชนต่อมา ในปี 2535 เกิดการก่อตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลเลยวังไสย์ขึ้น โยในช่วงระยะแรกเริ่มภารกิจโดยการดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาที่ดินเป็นหลัก และต่อมาได้มีการพัฒนา คุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ เช่น ด้านที่อยู่อาศัย ด้านทรัพยากร และด้านเศรษฐกิจและทุนในชุมชน

กิจกรรมในการแก้ไขปัญหา/พัฒนาชุมชน ที่เด่นๆ ในพื้นที่ตำบลเลยวังไสย์

กิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์/การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ภายใต้ Brand name “ขุนเลย” เช่น น้ำหมากเฒ่า น้ำหมากหลอด กลัวยอบพลังงานแสงอาทิตย์ ของกลุ่มบ้านศรีเจริญ ซึ่งกลุ่มได้รับการสนับสนุน จากภาคีต่างๆทั้งด้านการผลิต การบรรจุภัณฑ์ เช่น พอช.สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ “ขุนเลย”

สำนักงานพลังงานจังหวัดเลย สนับสนุนกระบวนการผลิตจากพลังงานแสงอาทิตย์ โดยการจัดทำ/จัดสร้าง ห้องอบผลิตภัณฑ์กลัวย อ่างเกลือหลวง สนับสนุนงบประมาณในการต่อยอดการผลิตและพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ ศพก.ระดับอำเภอเกลือ และได้รับการยกฐานะเป็นศูนย์เรียนรู้ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริระดับอำเภอต้นแบบ เณิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (อำเภอเกลือหลวง)

ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติบ้านศรีเจริญ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอเกลือหลวง จังหวัดเลย ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริระดับอำเภอบ้านศรีเจริญ ตั้งอยู่บน พื้นที่ราบเชิงเขากว่า 68 ไร่ องค์กรความรู้ไว้หลายด้าน โดยเริ่มต้นจาก ฟังตนเอง ทั้งปลูกป่า อนุรักษ์ดินและน้ำเป็นสถานที่เรียนรู้ ฐาน ฝึกอบรมเกษตรกร ชาวบ้าน เพื่อพัฒนาเกษตรกรทฤษฎีใหม่ มากหมายรุ่นสู่รุ่น ภายในศูนย์เรียนรู้มีฐานฝึก 13 ฐาน ประกอบด้วย โรงปุ๋ยชีวภาพ โรงเห็ด ผักพื้นบ้าน เกษตรกรรมยั่งยืน หนึ่งไร่ ประณีต การอนุรักษ์ดินและน้ำ การเผาถ่าน น้ำส้ม การปลูกเพาะชำพืชผักพื้นบ้านท้องถิ่น เช่น หวาย ตาว ผักหวานป่า ผักขึ้นาก มะขามหวานตาโต การทำน้ำชาปลอดสารพิษ การเลี้ยงปลา กบ หมูหลุม การเพาะเห็ด (ขอนขาว) การทำน้ำยาอเนกประสงค์ และที่

โดดเด่น คือ การใช้นวัตกรรมผันน้ำจากที่ต่ำไปสู่ที่สูง ด้วยเครื่องตะบันน้ำ หรือ Ram pump

ตะบันน้ำ เป็นเครื่องที่ปั้มน้ำจากที่ต่ำขึ้นสู่ที่สูง โดยอาศัยแรงกระแทกและการปิด-เปิดวาล์วน้ำ ปราศจาก ไฟฟ้าโดยสิ้นเชิง โดยหลักการทำงานต้องคำนึงถึง

ผลจากการขยายตัวนั่นเอง ทำให้วาล์วน้ำที่เปิดอยู่ถูกดันให้ปิด และเมื่อวาล์วที่ปิดอยู่ น้ำจึงไม่สามารถไหลย้อนกลับได้ จึงไหลออกทางท่อด้านนอกแทน เช่นกัน นี่คือ ภูมิปัญญาชาวบ้านในการบริหารจัดการน้ำแบบธรรมชาติ

นอกจากนวัตกรรมตามภูมิปัญญาชาวบ้านแล้ว ยังมีกิจกรรมที่ปรับตามแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดหลัก 6 ออม คือ

ออมดิน การปรับปรุงบำรุงดินด้วยการใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพและการคลุมดินห่มดินและพืชตระกูลถั่วปรับปรุงบำรุงดิน

ออมน้ำ การอนุรักษ์แหล่งน้ำของชุมชนการจัดการการใช้น้ำเช่น ฝายแม้ว เครื่องตะบันน้ำ การใช้วัสดุคลุมดินเพื่อรักษาความชุ่มชื้นการปลูกพืชต่างระดับคลุมผิวดิน

ออมพืช ส่งเสริมการปลูกพืชทุกชนิดตามแนวคิดเอาป่าภูหลวงมาไว้บ้าน โดยเฉพาะการปลูกพืชผักพื้นเมืองเช่นผักหวานป่า หวาย ดาว ผักขึ้นากฯ กินทุกอย่างที่ปลูก ปลูกทุกอย่างที่กิน

ออมสัตว์ ส่งเสริมให้ชุมชนเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน และการใช้ปุ๋ยจากมูลสัตว์ มีกิจกรรมเลี้ยงหมูหลุม เลี้ยงเป็นพื้นเมือง ไก่พื้นเมือง และเลี้ยงปลา

ออมคน ส่งเสริมอาชีพในชุมชน ลดการเดินทางไปขายลือตเตอร์ีและการไปทำงานในเมือง

ออมเงิน ส่งเสริมให้ชุมชนออมทรัพย์ด้วยกลุ่มออมทรัพย์ และร้านค้าชุมชน ปลุกพืชเพื่อเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของครอบครัว เช่น หวาย ตาว ผักหวานป่า และธนาคาร์ตันไม้

กิจกรรมที่ดำเนินเป็นประจำและต่อเนื่องของชุมชน นั่นคือมีการประชุมประจำเดือน ทุกเดือน และการประชุมเครือข่ายทั้งระดับพื้นที่ภูมิภาค และระดับประเทศอย่างต่อเนื่องเพื่อสรุปปัญหา หาแนวทางในการพัฒนาชุมชนและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายต่างๆ เช่น การประชุมเวทีพลังงานชุมชนการทำวิจัยอาหารการวิจัยปลา วิจัยพืชท้องถิ่น การฝึกอบรมเกษตรกรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงการเรียนรู้การผลิตและแปรรูปสมุนไพร ร่วมกับ เครือข่ายสุขภาพของโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

กิจกรรมและกระบวนการดำเนินงาน

การพัฒนาออกแบบบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนเลย กลุ่มได้ประชุมทำความเข้าใจในการที่ปรับเปลี่ยนและพัฒนาออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับสภาพตลาดปัจจุบัน โดยการนำข้อมูลที่ได้ทำการตลาด ข้อมูลที่ลูกค้า Comment รูปลักษณ์/บรรจุภัณฑ์ นำมาวิเคราะห์ และหาแนวทางในการที่พัฒนารูปแบบทั้งบรรจุภัณฑ์ฉลากและข้อความข้อมูลผู้บริโภค ได้ข้อสรุปแล้วประสานผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการ และศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค 4 ขอนแก่น เพื่อให้ความรู้และร่วมสร้างรูปแบบในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ “ชุมชนเลย”

จัดเวทีอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้านการพัฒนาทั้งการผลิต การบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ให้เหมาะสมกับสภาพตลาด ตามข้อเสนอแนะของผู้บริโภค และข้อสรุปของเวทีปรึกษาหารือของกลุ่ม และการเพิ่มช่องทางจัดจำหน่าย ผ่านภาคี

เครือข่าย เช่น OTOPจังหวัดเลย งานจัดแสดงสินค้าชุมชน ภายใต้งบประมาณที่สนับสนุนโดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ภายใต้โครงการตำบลรูปธรรมตำบลเลยวังไสย์ กับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนเลย ผลการดำเนิน/การเปลี่ยนแปลงภายใต้งบประมาณ 30,000 บาท

รูปแบบบรรจุภัณฑ์เดิม
ซีลล์ฝาขวดด้วยพลาสติก

รูปแบบใหม่ เป็นการบรรจุ
แบบสุญญากาศ ฝาเกลียวเปิดง่าย

ช่องทางจัดจำหน่าย
ศูนย์จำหน่ายในพื้นที่การผลิต

จัดจำหน่ายตามหน่วยงาน/
และงานแสดงสินค้า OTOP

หน่วยงานภาคีที่ให้การสนับสนุน

- สกว.สนับสนุนงานวิจัยชุมชน ด้านผลิตท้องถิ่นที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน
- สสส.สนับสนุนงานวิจัย สุขภาวะชุมชน กับการประกอบอาชีพ OTOP
- พลังงานจังหวัดเลย สนับสนุนกระบวนการผลิตที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์ โดยการสร้างโรงอบพลังงานแสงอาทิตย์
- พัฒนาชุมชนอำเภอภูหลวง สนับสนุนกระบวนการจัดตั้งกลุ่ม การบริหารจัดการตามหลักการกลุ่ม
- เกษตรจังหวัดเลย สนับสนุนงานวิชาการ ด้านการเกษตร การผลิตน้ำยาอินทรีย์ชีวภาพในการกำจัดแมลงและบำรุงพืชผลผลิต
- กองทุนฟื้นฟู สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาอาชีพให้กับสมาชิก
- มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเลยอย่างยั่งยืน สนับสนุนงานวิชาการ งานวิจัย และพัฒนาศักยภาพแกนนำ
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พอช. สนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนงานตำบลรูปธรรม การพัฒนาบรรจุภัณฑ์

รูปธรรมความสำเร็จการแก้ไขปัญหา/พัฒนาชุมชน

รูปธรรมความสำเร็จการแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยใช้ฐานความคิดเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาพื้นที่ที่มีปัญหาทั้งด้านกายภาพและด้านสิทธิที่ทำกิน พัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ร่วมกัน นำไปสู่การเป็น ศูนย์ กลสิกรรมธรรมชาติบ้านศรีเจริญ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริระดับอำเภอบ้านศรีเจริญ ที่สามารถเป็นศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอด

องค์ความรู้ให้กับเกษตรกรและประชาชนทั่วไป นำไปปฏิบัติ ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมจับต้องได้ ทำให้ชุมชนลดรายจ่ายครัวเรือน มีรายได้เพิ่ม และสุขภาวะที่ดีขึ้น ด้วยเกษตรอินทรีย์ ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพ่อหลวงรัชกาลที่ 9 มาน้อมนำปฏิบัติทั้งในกลุ่มเองและชุมชนในตำบลเลยวังไสย์ ทำให้การผลิตภาคการเกษตรมีต้นทุนการผลิตภาคการเกษตรลดลง สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น (ตามผลการวิจัยชุมชน) เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้น (ตามตัวชี้วัด ของ จปฐ.)

การพัฒนาชุมชนภายใต้ฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนและภาคีพัฒนา สู่การรวมกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม มีกระบวนการออมทรัพย์ การจัดทำบัญชีครัวเรือน และการเชื่อมโยงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยฐานข้อมูลกลุ่ม ต่อยอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ นำสู่การพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นความสำเร็จที่ภาคภูมิใจของชุมชนตำบลเลยวังไสย์ ที่มีศูนย์เรียนรู้เลยคือ ศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ระดับประเทศ และนำสู่การพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพปลอดภัย โดยวัตถุดิบในชุมชน สร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง

ปัจจัยของความสำเร็จ

- กระบวนการกลุ่มที่เกิดขึ้นตามความต้องการของชุมชน แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
- แผนพัฒนาและกระบวนการขับเคลื่อน เกิดจากความต้องการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน
- แกนนำและผู้นำองค์กร ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล ในการบริหารจัดการ

- ความเข้มแข็งและการเชื่อมภาคีพัฒนาได้ทุกระดับ
- การบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ปัญหาและอุปสรรค

- เป็นพื้นที่ต้นน้ำเลย การขยายพื้นที่ปลูกผลิตผลทางการเกษตร เพื่อเป็นวัตถุดิบมีข้อจำกัดในเรื่องเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน
- ช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ยังไม่หลากหลายเท่าที่ควร การเข้าถึงช่องทางการประชาสัมพันธ์มีน้อย

บทสรุป

การขับเคลื่อนงานของตำบลเลยวังไสย์ภายใต้การดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลเลยวังไสย์และหน่วยงานภาคีอื่นๆที่ให้ความร่วมมือเป็นลักษณะในการเป็นพื้นที่กลางในการดำเนินงาน เพื่อให้หลายๆ ภาคส่วนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลเลยวังไสย์และตำบลและพื้นที่ใกล้เคียงได้ พุดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบลเลยวังไสย์ จึงเกิดความร่วมมือกันระหว่าง สภาองค์กรชุมชนตำบลเลยวังไสย์ คนในตำบลเลยวังไสย์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคีต่างๆในพื้นที่ ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในตำบลเลยวังไสย์ โดยการพัฒนา การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ภายใต้ Brand name “ขุนเลย” เช่น น้ำหมากเม่า น้ำหมากหลอด กลัวยอบพลังงานแสงอาทิตย์ ของกลุ่มบ้านศรีเจริญ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาฝีมือและความรู้ในการทำการเกษตร โดยการจัดทำ ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติบ้านศรีเจริญ ตำบลเลยวังไสย์ อำเภอ

ภูหลวง จังหวัดเลย ซึ่งเป็นศูนย์เรียนรู้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ระดับอำเภอบ้านศรีเจริญ ซึ่งประกอบด้วย โรงปุ๋ยชีวภาพ โรงเห็ด ผักพื้นบ้าน เกษตรกรรมยั่งยืน หนึ่งไร่ประณีต การอนุรักษ์ดินและน้ำ การเผาถ่าน น้ำส้ม การปลูกเพาะชำพืชผักพื้นบ้านท้องถิ่น เช่น หวาย ตาว ผักหวานป่า ผักขึ้นาก มะขามหวานตาโต การทำนาข้าวปลอดสารพิษ การเลี้ยงปลา กบ หมูหลุม การเพาะเห็ด (ขอนขาว) การทำน้ำยอเนกประสงค์ และที่โดดเด่น คือ การใช้ นวัตกรรมผันน้ำจากที่ต่ำไปสู่ที่สูง ด้วยเครื่องตะบันน้ำ หรือ Ram pump ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อคนในตำบลเลยวังไสย์ และพื้นที่อื่นๆ การพัฒนา อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นในด้านของที่ดินและที่อยู่อาศัย รวมทั้งด้าน เศรษฐกิจและทุน ทำให้ ปัจจุบันชาวบ้านให้ตำบลเลยวังไสย์ มีรายได้เสริม และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกันในศูนย์เรียนรู้ไปปรับใช้กับอาชีพ ของตนเองอีกด้วย ปัจจุบันตำบลเลยวังไสย์ได้มีการพัฒนาจากการทำน้ำหมักเม่า ไว้เพื่อบริโภคมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงและมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ ที่สวยงามและน่าสนใจมากยิ่งขึ้นทำให้ปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของตำบลเลยวังไสย์ เป็นที่นิยมและเริ่มมีชื่อเสียงกระจายไปอย่างกว้างขวาง

พลังงานทางเลือก ได้นำส้มควั่นไม้ในการกำจัดและไล่แมลง (องค์ความรู้ชุมชน)

ผลผลิตทางการเกษตรต่อยอดสู่วัตถุดิบผลิตภัณฑ์ “ขุนเลย”

เชื่อมโยงภาคีหน่วยงานและพัฒนากระบวนการผลิตและบรรจุภัณฑ์ “ขุนเลย” สู่ช่องทางจัดจำหน่าย

กระบวนการผลิตโดยพลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ความสุขภายใต้วิถีชีวิตคนต้นน้ำเลย ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เชื้อโยงการท่อง
เที่ยวชุมชนเชิงนิเวศ รอทุกท่านเยี่ยมชม และนำองค์ความรู้ขยายสู่ชุมชนของท่าน ร่วม
สร้างความยั่งยืนตามวิถีธรรมชาติร่วมกันอย่างมีความสุข

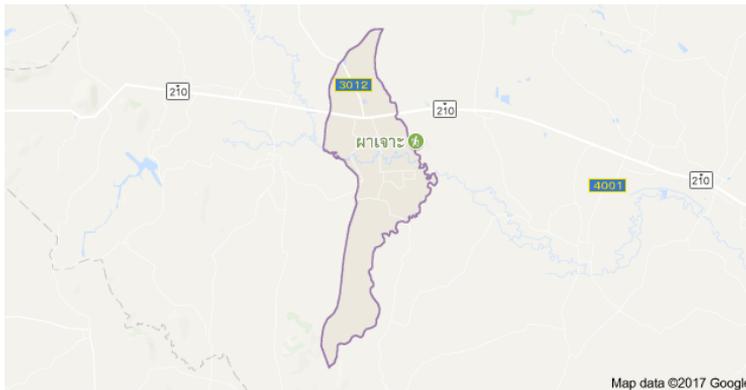
แสง ดาปะ

11 สิงหาคม 2560

พัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนด้วยเสื่อกก ตำบลเทพศิรี อำเภอनावัง จังหวัดหนองบัวลำภู

โดย คง จันทรปลิว

“เศรษฐกิจพอเพียง ลำพะเนียงน้ำใส บั้งไฟเทพศิรี กลุ่มมัดหมี่ทอผ้า ไร่นาสวนผสม
ขึ้นชมถ้ำผาเจาะ ลำพะเนียงไหลลัดห้วยมะนาว เด่นสกาเทพศิรี”

ตำบลเทพศิรี เดิมแยกมาจากตำบลนาเหล่า แต่ก่อนขึ้นกับการปกครองของ
อำเภอนากลาง ในปี พ.ศ.2535 ทางราชการได้จัดตั้งกิ่งอำเภอนาวังขึ้น ปัจจุบันเป็น
ตำบลที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอนาวัง ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน ได้แก่
หมู่ 1 บ้านนาชุมแสง หมู่ 2 บ้านผาเจาะ หมู่ 3 บ้านวังม่วง หมู่ 4 บ้านวังโปร่ง หมู่ 5
บ้านภูเขาวง หมู่ 6 บ้านเทพศิรี หมู่ 7 บ้านเทพศิรี หมู่ 8 บ้านวังสามหาบ ตำบลเทพศิรี

ประกอบไปด้วยหมู่บ้านทั้งหมด 5 หมู่บ้าน ที่ตั้งอยู่บนเนื้อที่ทั้งหมด 13,818 ไร่ ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม ประชากรรวมทั้งหมุดมีจำนวน 4,842 คน ประชากรชาย 2,396 คน ประชากรหญิง 2,446 คน มีการตั้งกลุ่ม/องค์กร ภายในชุมชนทั้งหมด 12 กลุ่ม/องค์กร มีแกนนำในการทำงานพัฒนาภายในชุมชนทั้งหมด 5 คน และคนรุ่นใหม่จำนวน 2 คน ตำบลเทพศิรี มีเขตพื้นที่ ทางด้านทิศเหนือ ติดกับ อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู ทิศใต้ ติดกับ อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู ทิศตะวันออก ติดกับ อ.นากลาง จ.หนองบัวลำภู ทิศตะวันตก ติดกับ อ.นาหว้า จ.หนองบัวลำภู ส่วนทางด้านวัฒนธรรม ตำบลเทพศิรี ยึดถือในแนวทาง ประเพณีวัฒนธรรม ฮีต 12 (ประเพณีบุญ 12 เดือน), ครอง 14 (จารีต ข้อปฏิบัติเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย), เรือน 3 น้ำ 4 ซึ่งถือว่าเป็นข้อปฏิบัติในการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองของคนอีสาน

พัฒนาการ/ความเป็นมา การขับเคลื่อนงานจนถึงปัจจุบัน ของ ขบวนการ/องค์กรชุมชน

เนื่องด้วยชุมชนเป็นสังคมฐานรากที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมแตกต่างกันหลากหลายตามภูมิโนเวศ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนประสบปัญหาความยากจน เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น ชุมชนอ่อนแอเกิดความแตกแยกทำให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรีและยั่งยืน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ถูกทำลายจนเสื่อมโทรม อาจจะเป็นเนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการร่วมคิด ร่วมทำของกลุ่มองค์กรในชุมชน หรือบุคคลในชุมชนเอง ดังนั้นเมื่อปี พ.ศ.2551 ภาย

ใต้พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนตำบล พ.ศ. 2551 จึงได้รวมกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในตำบลเทพศิรี จัดแจ้งจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลเทพศิรีขึ้น เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตัวเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ สภาองค์กรชุมชน ต.เทพศิรี จัดแจ้งจัดตั้งเมื่อ 22 กรกฎาคม พ.ศ.2551 สถานที่ตั้ง 58/1 หมู่ 4 บ้านวังโปรง ตำบลเทพศิรี อำเภอนาวัง จังหวัดหนองบัวลำภู

โดยมีการจัดโครงสร้างในการทำงาน บริหารงาน และการดำเนินงานที่ผ่านมามา ดังนี้

ประธานสภาฯ พวงมาลัย พรหมโคตร

รองประธาน นายศรীরาม ชันทะชา

เลขาฯ นางบุญเรือง การะดี

พ.ศ.2557 ขับเคลื่อนประเด็นงานที่ดินบ้านมั่นคง ตั้งกองทุนที่ดิน

พ.ศ.2558 ขับเคลื่อนประเด็นงานด้านสิ่งแวดล้อม “จัดตั้งธนาคารต้นไม้”

พ.ศ.2559 ขับเคลื่อนประเด็นงานจัดเตรียมความพร้อมพื้นที่เศรษฐกิจและทุน และงานประเด็นคัทเตอร์ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การดำเนินงานของโครงการก็มีการตั้งกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินโครงการไว้ คือ ต้องมีจำนวนหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 5 หมู่บ้าน 593 ครัวเรือน 482 คน เกิดจำนวน 12 กลุ่ม ซึ่งการดำเนินงานก็มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ ดังนี้

- เพื่อต่อยอดกิจกรรมของกลุ่มทอเสื่อกก
- เพื่อเพิ่มมูลค่าและพัฒนามาตรฐานของผลิตภัณฑ์ชุมชน
- เพื่อเป็นต้นแบบของการพัฒนากลุ่มองค์กรต้นแบบพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
- เพื่อเกิดชุดความรู้สามารถขยายผลสู่ชุมชนอื่นได้

โดยทางชุมชนได้กำหนดแผนงานในการดำเนินโครงการไว้ทั้งหมด 4 ระยะ คือ แผนงานที่ 1. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มองค์ความรู้เฉพาะด้าน และเพื่อการผลิตที่มีมาตรฐาน ตรงความต้องการของตลาด แผนงานที่ 2. การพัฒนาด้านแพคเกจผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน

แผนงานที่ 3. ด้านการตลาด เพื่อขยายฐานการจำหน่ายสินค้าชุมชน แผนงานที่ 4. การถอดชุดบทเรียน เพื่อได้ทราบการพัฒนาการและกระบวนการท่องเที่ยว

ภายหลังการก่อตั้งของสภาองค์กรชุมชน ในตำบลเทพศิรี ทางสภาองค์กรก็เริ่มดำเนินงานในการพัฒนาชุมชนโดยเริ่มจากการเปิดเวทีกลาง เชิญคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลเทพศิรีเข้าร่วมประชุมวิเคราะห์แผนเดิมที่เคยมีมาก่อนการก่อตั้งสภาองค์กรชุมชน ถัดมาก็นำเข้าที่ประชุมเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการชุดเล็กปรับแผนพัฒนาพื้นที่สภาองค์กรชุมชนตำบลเทพศิรี ท้ายสุดที่การนัดประชุมคณะกรรมการสภาฯและภาคี ตัวแทนคณะกรรมการปรับแผนชุดเล็กเสนอแผนที่ประชุมรับรองเป็นเป้าหมายร่วมกัน นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนี้

ครั้งที่ 1 : เปิดเวทีกลาง เชิญคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลเทพศิรีเข้าร่วมประชุมวิเคราะห์แผนเดิม

- ปี 2559 ร่วมกับองค์กรภาคีในพื้นที่ดังนี้
- กรรมการขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดหนองบัวลำภู
- ตัวแทน อบต.ตำบลเทพศิรี
- ตัวแทนคณะกรรมการเครือข่ายธนาคารต้นไม้อำเภอनावัง
- ตัวแทนฝ่ายปกครอง กำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่

ครั้งที่ 2 ที่ประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการชุดเล็กปรับแผนพัฒนาพื้นที่สภาองค์กรชุมชนตำบลเทพศิรีตาม

- แนวทางที่ประชุมเห็นชอบ เพื่อเสนอรับรองในที่ประชุมครั้งต่อไป

ครั้งที่ 3 นัดประชุมคณะกรรมการสภาและภาคี ตัวแทนคณะกรรมการปรับแผนชุดเล็กเสนอแผน ที่

- ประชุมรับรองเป็นเป้าหมายร่วมกัน นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย “พออยู่ พอกิน พอใช้
- ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน”

ซึ่งในการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลเทพศิรีก็ได้มีการวิเคราะห์สภาพชุมชน การวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาสในการขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชน เพื่อมองให้เห็นถึงทรัพยากรที่ชุมชนมี ว่าขาดเหลือสิ่งใด ควรแก้ไขตรงไหน ควรเพิ่มตรงไหน เพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง และไม่เป็นการเสียเวลาในการดำเนินงานด้านการพัฒนาของชุมชน ซึ่งภายหลังจากวิเคราะห์ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นพบว่า มีดังนี้

จุดแข็ง Strengths

1. มีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาอาชีพ
2. มีแหล่งน้ำทำการเกษตร (ห้วยลำพะเนียง)
3. มีแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ (ถ้ำผาเจาะ)

จุดอ่อน Weaknesses

1. เกิดมลพิษจากการใช้สารเคมี มียาฆ่าหญ้า เป็นต้น เกิดมลพิษจากการเผาไร่อ้อย
2. ราคาที่ดินสูง
3. ที่ดินไม่มีเอกสารสิทธิ์
4. น้ำไม่เพียงพอทำการเกษตร

อุปสรรค Threats

1. ขีดความสามารถในการทำงานของ สมาชิกในองค์กร
2. งบประมาณสนับสนุนในการทำงานในพื้นที่ไม่เพียงพอ

โอกาส Opportunities

1. มี พอช.เป็นหน่วยงานพี่เลี้ยงทั้งด้านวิชาการ, เอกสาร และสนับสนุนทุนในการดำเนินงาน
2. มีปราชญ์บ้าน หลากหลายสาขา อาชีพ
3. ความประสานสามัคคีของบุคคลในชุมชน
4. การทำงานประสานสัมพันธ์กันระหว่างภาคีเครือข่ายในระดับตำบล - อำเภอ ตำบลเทพศิรีมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตำบล ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียง ลำพะเนียงน้ำใส บึงไฟเทพศิรี กลุ่มมัดหมี่ทอผ้า ไร่นาสวนผสม ขึ้นชมถ้ำผาเจาะ ลำพะเนียงไหล ลัดห้วยมะนาว เด่นสกาเทพศิรี”

ซึ่งตำบลเทพศิรีได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของตำบล 10 ปี ที่แบ่งเป็น 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

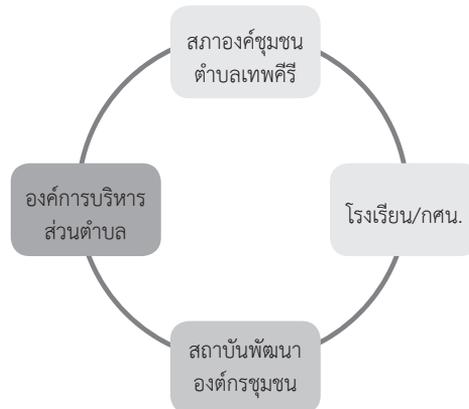
ยุทธศาสตร์ที่ 1 : สร้างความเข้มแข็งขององค์กร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : ปรับแนวความคิดสร้างวิถีเกษตรอินทรีย์ชีวิตปลอดภัย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : บูรณาการเศรษฐกิจชุมชนดีชีวิตมีความสุข

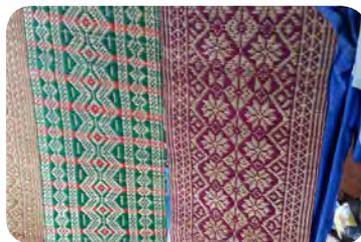
เพื่อนำไปสู่เป้าหมายตามที่สภาองค์กรชุมชนได้ประชุมกันดังนี้ “เกษตรอินทรีย์ ทวีค่าการท่องเที่ยว เมืองอยู่ดีมีสุข สู่อารมณ์ดีพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน”

กลไกการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลเทพศิรี

สภาองค์กรชุมชนตำบลเทพศิรี เกิดจากการร่วมมือกันของคนในชุมชน กลุ่มอาชีพต่างๆ ในตำบลเทพศิรี และ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน) ที่สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน โครงสร้างของสภาองค์กรชุมชนตำบลเทพศิรี ก็จะมี ประธาน รองประธาน และกรรมการ ซึ่งการเลือกคนก็จะใช้เกณฑ์การเลือกตาม

ความสามารถของแต่ละบุคคล ผ่านการลงคะแนนเสียงของคนในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ก็จะใช้กระบวนการกลุ่มเข้ามาช่วยในการดำเนินการ

การดำเนินงานของกลุ่มทอเสื่อกก ที่รับการสนับสนุนงบประมาณจากสภาองค์กรชุมชนตำบลเทพศิรี กลุ่มทอเสื่อกก เกิดจากคนในชุมชนร่วมมือกันก่อตั้งขึ้น เนื่องจากมีแนวคิดในสร้างรายได้เสริมแก่ครอบครัวหลังการว่างเว้นจากการทำไร่ ทำนา และกลุ่มผู้สูงอายุจะได้กิจกรรมทำในเวลาว่างและเป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง จึงก่อเกิดการตั้งกลุ่มทอเสื่อกกขึ้น ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน คือ มีประธานกลุ่ม รองประธาน กรรมการ และสมาชิก มีแผนการทำงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เริ่มแรกกลุ่มมีสมาชิกเพียง 20 คน จนปัจจุบันสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น มากกว่า 50 คน วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตก็มีในชุมชนเป็นหลัก และการนำเข้าจากที่อื่นบ้าง เพื่อมาเสริม นอกเหนือจากที่ชาวบ้านหาได้ การออกหาวัสดุอุปกรณ์จากที่อื่นก็จะมีสมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นประธานกลุ่มเป็นตัวแทนออกไปจัดซื้อหามา แจกจ่ายให้กับสมาชิกเพื่อทำการผลิต เมื่อผลิตแล้วเสร็จก็จัดจำหน่าย ซึ่งการจัดจำหน่ายก็จะมีหลากหลายรูปแบบ เช่น จัดจำหน่ายในรูปแบบของสินค้าโอท็อปของชุมชน การฝากลูกหลาน ที่ทำงานอยู่ต่างจังหวัดนำไปจำหน่าย หรือหาออเดอร์ เพื่อทำการผลิตและจำหน่ายต่อไป ซึ่งรายได้ที่ได้มาก็จะนำมาแบ่งจ่ายให้สมาชิกในกลุ่ม ซึ่งสมาชิกแต่ละคนจะได้รับเงินไม่เท่ากัน

เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่นำไปจำหน่ายแต่ละคนจะไม่เท่ากัน เช่น บางคนส่งไป 10 ผืน บางคน 5 ผืน บางคน 1 ผืน นี่จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้สมาชิกมีรายได้ไม่เท่ากัน และรายได้ส่วนหนึ่งที่ได้มาก็จะนำเข้ากองกลางเพื่อเป็นทุนในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตครั้งต่อไป และเป็นทุนหมุนเวียนในกลุ่ม ซึ่งในอนาคตทางกลุ่มมีแนวคิดที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปในรูปแบบอื่นๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าที่ทำจากต้นกก นอกเหนือจากเสื่อกก เช่น ที่รองแก้ว กล่องทิวซู่ กระเป๋า เป็นต้น เนื่องจากมองว่าตลาดกำลังต้องการและช่องทางทำกำไรก็พอเป็นไปได้ ดังนั้นทางกลุ่มทอเสื่อกกก็มีความมั่นใจและเห็นพ้องต้องกันในการดำเนินงาน เพื่อที่จะทำให้เกิดขึ้นจริงในอนาคตอันใกล้

ปัญหา/อุปสรรค

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การขาดแคลนแรงงานในการผลิต คนรุ่นใหม่ในชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญกับการทอเสื่อกก ซึ่งชาวบ้านเกรงว่าวันหนึ่งศาสตร์การทอเสื่อกกจะหายไปจากชุมชน และการขยายแนวร่วมยังมีน้อยไป

องค์ความรู้ที่เกิดจากการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นคือ การพัฒนาลายเสื่อกก

ให้สวยงามขึ้นเพื่อเป็นที่ต้องการของตลาด จากจัดการกลุ่มการทำงานร่วมกันการขับเคลื่อนกลุ่ม การใช้กระบวนการกลุ่มในการดำเนินงานและแก้ไขปัญหา รวมไปถึงการทำงานแนวร่วมกับกลุ่มอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและการบริหารงาน

บทสรุป

จากที่ผ่านมาพบว่าชาวบ้านในตำบลเทพศิรี ก็มีวิถีชีวิตคล้ายๆ กับชาวบ้านทั่วไปในภาคอีสาน คือมีอาชีพหลักคือการทำเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวน เมื่อว่างเว้นจากการทำงานหลักก็มีการทำอาชีพเสริมเช่น รับจ้างทั่วไป ทอเสื่อกก เป็นต้น เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสร้างรายได้มาจุนเจือครอบครัว ทั้งนี้หลังการเกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชนตำบลเทพศิรี เมื่อปี 2551 ที่ได้รับการสนับสนุนโดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เพื่อมาขับเคลื่อนงานพัฒนาในตำบลเทพศิรี ซึ่งตำบลเทพศิรีก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของกลุ่มทอเสื่อกก ก็ได้มีแนวคิดในการจัดตั้งกลุ่มทอเสื่อกกขึ้นอย่างจริงจังเพื่อขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนและสร้างความเข้มแข็งในงานพัฒนาเศรษฐกิจและทุนในชุมชน ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าการจัดตั้งกลุ่มทอเสื่อกกนั้น มีการโครงสร้างการทำงานอย่างหลวมๆ และการจัดการภายในกลุ่มที่ไม่ค่อยชัดเจน ภายหลังการเกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ปรากฏว่ากลุ่มทอเสื่อกกได้มีการพัฒนาขึ้น มีโครงสร้างการทำงานที่เป็นรูปธรรม มีแผนงานที่ชัดเจนทั้งแผนการทำงานภายในและการทำงานแนวร่วมกับกลุ่มอื่นๆ สามารถสร้างความมั่นใจให้กับคนในชุมชนในการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนให้สามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากที่ผ่านมามีพบว่าการทำงานของสภาองค์กรชุมชนยังขาดการทำงานแนวร่วมกับกลุ่ม/องค์กรต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ขาดการทำความเข้าใจกับคนในชุมชน ดังนั้นควรเพิ่มการทำงานแนวร่วมและการทำความเข้าใจกับคนในชุมชนให้มากขึ้น เพื่อการขับเคลื่อนงานพัฒนาจะได้เป็นประโยชน์ สร้างให้ชุมชนจัดการตัวเองได้อย่างยั่งยืนและเข้มแข็ง

รายชื่อคณะทำงาน

1. นาง ยุพิน ศรีละบุตร ประธานกลุ่ม
2. นาง สุกุ เจตีย์ รองประธาน
- 3.นาง เทียง สามสิงห์ รองประธาน
4. นาง แทนทอง อินทะชัย เทรัญญิก
5. นาง กาย นามบัม ผู้ช่วยเทรัญญิก
6. นาง วาริน สีสัมฤทธิ์ เลขานุการ
7. นาง ดารณี ศรีละบุตร ผู้ช่วยเลขานุการ
8. นาง ทองจันทร์ โคตรมาลี
9. นาง คำดี พรหมมงคล
10. นาง จำปา นามวงศ์
11. นาย ประทวน ศรีละบุตร
12. นาง จอมศรี จันทร์น
13. นาย ลำพวน ทาอ่อน ที่ปรึกษา
14. นางบัวผัน อินทร์

เศรษฐกิจและคุณภาพพัฒนาอาชีพ ให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ตำบลนิคมสงเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

โดย ศศิธร คงสุข

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตำบลนิคมสงเคราะห์ ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เนื้อที่จำนวน 26,828 ไร่ หรือประมาณ 43 ตารางกิโลเมตรในอดีตสภาพพื้นที่เป็นป่าทำเลเลี้ยงสัตว์ นาแองมีกลุ่มคนที่เข้ามาบุกเบิก ส่วนใหญ่มาจากบ้านนาแอง บ้านหนองซุ่นและบ้านปากดง มาจับจองพื้นที่ทำนา ทำสวน รวมถึงจับจองพื้นที่ติดลำห้วยม่วงเพื่อปลูกปอ ประชากรส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ดและมหาสารคาม เป็นส่วนใหญ่

เดิมทีเป็นพื้นที่ขึ้นอยู่กับนิคมเชิงพิณ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2497 ทางกระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์ จัดตั้งนิคมสร้างตนเองเชิงพิณขึ้นเพื่อจัดสรรที่ดินทำกิน ครอบคลุมระแวก 25 ไร่ เพื่อให้ประชาชนที่ไม่มีพื้นที่ทำกิน ต่อมาในค.ม.ฯ ได้ตัดถนนในพื้นที่ซึ่งมีการจัดสรรที่ดินในปี 2500 โดยมีหมู่บ้านเดิมและหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นมาใหม่ 7 หมู่บ้าน คือ บ้านนาแอง

บ้านหนองซุ่น บ้านปากดง บ้านโนนสง่า บ้านนิคมพัฒนา บ้านโนนบุญมี บ้านหนองหลัก จากนั้น จึงได้มีการแยกพื้นที่บางส่วนออกจากตำบลเชียงพิณ และอำเภอหนองบัวขอม มาจัดตั้งเป็นตำบลนิคมสงเคราะห์ นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2518

ปัจจุบัน ตำบลนิคมสงเคราะห์มีจำนวน 12 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปากดง หมู่ที่ 2 บ้านหนองซุ่น หมู่ที่ 3 บ้านนาแอง หมู่ที่ 4 บ้านนิคม 1 หมู่ที่ 5 บ้านโนนบุญมี หมู่ที่ 6 บ้านหนองหลัก หมู่ที่ 7 บ้านโนนสง่าหมู่ที่ 8 บ้านหนองลึก หมู่ที่ 9 บ้านส่งเสริมธรรม หมู่ที่ 10 บ้านปันน้ำใจ หมู่ที่ 11 บ้านศรีชมชื่น หมู่ที่ 12 บ้านใหม่ศรีวิไล จำนวนครัวเรือน 2,518 ครัวเรือน มีประชากรรวม 10,782 คนแยกเป็นชาย 5,440 คน หญิง 5,378 คนประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 81.77 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ประกอบอาชีพเกษตรกร เช่น ทำนา ปลูกมันสำปะหลัง ไร่อ้อย ฝึกสวนครัว เลี้ยงสัตว์ เป็นต้นรองลงมาร้อยละ 7.11 รับจ้างทั่วไป เช่น รับเหมาก่อสร้าง รับจ้างทำเกษตรรายสัปดาห์ที่เหลือประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว พนักงานภาคเอกชน ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าพื้นฐานอาชีพส่วนใหญ่ของคนในตำบล

ที่	ระดับรายได้เฉลี่ยต่อปี	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
1.	ต่ำกว่า 23,000 บาท	11	0.43
2.	23,000 บาท ขึ้นไป	2,507	99.56
	รวม	2,518	100

ด้านโครงสร้างทางรายได้ของประชากรในตำบล จากการสำรวจเมื่อ พ.ศ. 2556 โดยองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมสงเคราะห์ พบว่ามีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 40,000 บาทต่อปีส่วนใหญ่ร้อยละ 99.56ของจำนวนครัวเรือนในตำบล มีระดับราย

ได้เฉลี่ยต่อปีสูงกว่า 23,000 บาทขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 0.43 ที่มีระดับรายได้เฉลี่ยต่อปีต่ำกว่า 23,000 บาท

สภาพพื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและบางส่วนเป็นพื้นที่ราบผสมกับที่ราบสูง ล้อมรอบไปด้วยทุ่งนาและสภาพป่าโปร่ง มีแหล่งน้ำธรรมชาติทั้ง ห้วยหนอง คลองบึงกระจายอยู่ทั่วไปแต่ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้นาน บางแห่งตื้นเขิน ทำให้ขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ด้านสิทธิการถือครองที่ดินร้อยละ 95 ของพื้นที่ทั้งหมดมีเอกสารสิทธิ์ครอบครองที่ดินมีเพียงร้อยละ 5 เป็นที่ดินที่อยู่ในเขตปกครองของนิคมสร้างตนเองเชิงพิณ

สภาองค์กรชุมชนตำบลนิคมสงเคราะห์ :

เริ่มต้นการพัฒนาจากการรวมคนรวมกลุ่มในพื้นที่

สืบเนื่องจากคนในตำบลนิคมสงเคราะห์ มีความหลากหลายของผู้คนที่อพยพมาจากจังหวัดอื่น ประกอบกับการที่ต้องมาอยู่ในที่ดินจัดสรรของนิคมสร้างตนเองเชิง

พัฒนา ทำให้ต้องมีการค้นหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยตนเอง และสร้างวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน นำไปสู่การรวมตัวจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่หลากหลายในตำบล เริ่มต้นจาก พ.ศ.2547 ได้มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่มกล้วยตากธรรมชาติเป็นกลุ่มแรกต่อมา พ.ศ.2551 ได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน วันละบาทตำบลนิคมสงเคราะห์ จากนั้นจึงได้มีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มต่างๆมากมาย ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มทางด้านการพัฒนาอาชีพ/ธุรกิจชุมชน/วิสาหกิจชุมชน ซึ่งเกิดจากรวมตัวกันระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่นเอง บางกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์สำคัญในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้ของคนในพื้นที่ เป็นหลักจนเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.2552 จึงได้เชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรชุมชนต่างๆจัดตั้งเป็น “สภาองค์กรชุมชนตำบลนิคมสงเคราะห์” ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ. 2553 มีการจัดตั้งสถาบันการเงิน “สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนนิคมสามัคคี จำกัด”

เชื่อมโยงสู่การจัดระบบเศรษฐกิจและทุนภายในชุมชน

จากการสำรวจข้อมูลกลุ่ม/องค์กรชุมชนที่จัดตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชน เมื่อ พ.ศ.2555 พบว่ามีจำนวนองค์กรสมาชิกสภาองค์กรชุมชนจำนวน 48 กลุ่มอาชีพมีสมาชิกรวม 5,787 คน เงินกองทุนที่หมุนเวียนภายในของแต่ละกลุ่มรวม 11,326,000 บาทโดยแหล่งที่มาของเงินกองทุนในแต่ละกลุ่ม/องค์กร ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.33 มาจากหุ้นสะสมของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม ส่วนที่เหลือร้อยละ 32.67 เป็นลักษณะเงินสมทบเข้ากองทุนแสดงให้เห็นว่าเงินกองทุนต่างๆ ที่หมุนเวียนอยู่ภายในตำบลนิคมสงเคราะห์มาจากการระดมทุนภายในด้วยการถือหุ้น และการสะสมหุ้นของสมาชิกเป็นหลัก

นอกจากนี้ข้อมูลดังกล่าวยังแสดงให้เห็นว่ากลุ่ม/องค์กรสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลนิคมสงเคราะห์เกือบทั้งหมดเป็นองค์กรมีการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพรวมถึงการบริหารจัดการการเงินและกองทุนซึ่งที่ผ่านมาแต่ละกลุ่ม/องค์กร ได้มีการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพของสมาชิกภายในกลุ่ม/องค์กรของตนเองอยู่แล้วแต่ยังเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการเชื่อมโยง หนุนเสริมการทำงานระหว่างกัน ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเป็นที่มาของแนวความคิดในการเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรชุมชนต่างๆ และได้มีการจดทะเบียนเป็น “กลุ่มออมทรัพย์และทุนชุมชนจัดการตนเอง” เมื่อวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2555 ต่อมา พ.ศ.2558 จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กองทุนออมทรัพย์เศรษฐกิจและทุนชุมชนตำบลนิคมสงเคราะห์” โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนที่มีความมั่นคง และให้โอกาสแก่สมาชิกจากทุกอาชีพ
2. เพื่อเสริมสร้างวินัยทางการเงิน และให้คำปรึกษาทางการเงินแก่ชุมชน
3. เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและบรรเทาความเดือดร้อนทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน
4. เพื่อเป็นตลาดกลางในการซื้อขายของชุมชน
5. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนสมาชิกกองทุนออมทรัพย์เศรษฐกิจและทุนชุมชนตำบลนิคมสงเคราะห์ ประกอบด้วยกลุ่ม/องค์กรด้านทุนและกองทุนชุมชนที่สมัครใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก รวมถึงสมาชิกรายบุคคลที่มีความประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกกองทุนส่วนที่มาจากเงินกองทุน จะมีทั้งการออกหุ้นจากสมาชิก

มูลค่าหุ้นละ 20 บาท หลังจากการประชุมประจำปีมีการปรับขึ้นเป็นหุ้นละ 40 บาทเงินสมทบ/อุดหนุนจากหน่วยงานหรือเอกชน เงินสะสมหรือทุนสำรอง ทั้งนี้ กองทุนฯ สามารถระดมหุ้นครั้งแรกได้จำนวน 865,500 บาท (แปดแสนหกหมื่นห้า พันห้าร้อยบาทถ้วน) ต่อมาในปี 2556 กองทุนสวัสดิการชุมชนวันละบาทตำบลนิคม สงเคราะห์จึงได้จัดสรรเงินจากกองทุนจำนวน30% มาลงหุ้นกับกองทุนด้วย ปัจจุบัน มีกลุ่ม/องค์กรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนรวม 20 กลุ่ม/องค์กรและกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนจาก 48 องค์กรที่เป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชน สมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่างๆรวม 5,806 คน ประกอบด้วยกลุ่มด้านการส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคการเกษตร จำนวน 17 องค์กร องค์กรด้านการเงิน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์เครดิตยูเนียน จำนวน 2 กลุ่ม และองค์กรสวัสดิการชุมชนจำนวน 1 องค์กร มีกองทุนหมุนเวียน ภายในของแต่ละกลุ่ม/องค์กรรวมทั้งสิ้น 11,326,000 บาท (สิบเอ็ดล้านสามแสน สองหมื่นหกพันบาทถ้วน) ปัจจุบันกองทุนออมทรัพย์เศรษฐกิจและทุนชุมชนตำบล นิคมสงเคราะห์ มีเงินจากการระดมหุ้นจากสมาชิก จำนวนเงิน 1,938,040บาท (หนึ่ง ล้านเก้าแสนสามหมื่นแปดพันสี่สิบบาทถ้วน) และมีเงินทุนหมุนเวียนภายนอกและ ภายในจำนวน 6,754,000 บาท (หกล้านเจ็ดแสนห้าหมื่นสี่พันบาทถ้วน)

การดำเนินงานและการบริหารจัดการกองทุนฯ

บทบาทของกองทุน จะเน้นการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่ม/องค์กร ต่างๆ โดยกำหนดให้กลุ่มต้องทำธุรกิจกับสมาชิกโดยการให้เงินกู้ร่วมกันผลิต รวมกัน ซื้อ รวมกันขาย รวมกันแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ เปิดโอกาสให้สมาชิกได้ช่วยเหลือตนเองตามกำลังความสามารถ

โครงสร้างการบริหารจัดการกองทุนจะมีคณะกรรมการบริหารกองทุน 1 คณะ จำนวน 9-12คนมีวาระการปฏิบัติงาน 4 ปี โดยคณะกรรมการกองทุนจะมาจากตัวแทนของคณะกรรมการหรือสมาชิกกลุ่ม/องค์กรด้านทุนและกองทุนชุมชนในตำบลหรือเป็นตัวแทนจากสมาชิกของกองทุนออมทรัพย์เศรษฐกิจและทุนชุมชนตำบลนิคมสงเคราะห์โดยจะต้องเป็นบุคคลที่มีความเสียสละยินดีและเต็มใจที่จะทำงานรับใช้สมาชิกด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวมของสมาชิกเป็นส่วนใหญ่ เป็นคนที่มีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหารจะต้องมาจากการเลือกตั้งโดยสมาชิกกองทุนเท่านั้น

คณะกรรมการกองทุนออมทรัพย์เศรษฐกิจและทุนชุมชนมีบทบาทหน้าที่ในการ

1. กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานของกองทุนออมทรัพย์เศรษฐกิจและทุนชุมชน
2. บริหารจัดการเงินทุนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด
3. เชื่อมโยงเงินทุนชุมชนและทุนทางสังคม (ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม) ให้เกิดการบูรณาการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
4. ประสานงานกับสถาบันการเงิน และหน่วยงานต่างๆ เพื่อร่วมกันพัฒนากองทุน
5. ส่งเสริมความรู้และทักษะ ในด้านการจัดการเงินทุน และการจัดการทุนทางสังคม ตลอดจนการให้บริการด้านต่างๆ เพื่อให้ทุนในชุมชนมีความเข้มแข็ง
6. กำกับ ดูแล และควบคุมการดำเนินงานของกองทุนออมทรัพย์เศรษฐกิจและทุนชุมชน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และมติที่ประชุม

7. ดำเนินกิจกรรมของกองทุนออมทรัพย์เศรษฐกิจและทุนชุมชนให้เจริญก้าวหน้าและเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีได้จัดสรรออกเป็น 4 ส่วนประกอบด้วย

1. สมทบกองทุนสวัสดิการ 50%
2. ค่าตอบแทนคณะกรรมการบริหาร 20%
3. ปันผลสมาชิก 20%
4. สาธารณประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่นตามเห็นสมควร 10%

เกิดอะไรขึ้นบ้างในตำบลนิคมสงเคราะห์

การดำเนินงานกองทุนออมทรัพย์เศรษฐกิจและทุนชุมชนตำบลนิคมสงเคราะห์ ได้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในตำบลนิคมสงเคราะห์ การเติบโตและขยายผลของกองทุน รวมถึงส่งผลต่อการพัฒนาด้านต่างๆ ในตำบลนิคมสงเคราะห์ กล่าวคือ

● มีสมาชิกได้รับประโยชน์จากกองทุนสะสมรวม 2,500 คนส่งผลให้สมาชิกมีรายได้เฉลี่ยจากการประกอบอาชีพเสริมจากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทั้งในภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นเนื่องจากสมาชิกได้นำไปลงทุนขยายการผลิตหรือกิจการ ยกตัวอย่างเช่น การปลูกต้นหอม ผลผลิตจะเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณ 2,000 กิโลกรัมต่อปี เพิ่มขึ้นเป็น 3,000 กิโลกรัมต่อปีอีกทั้งการปลูกต้นหอมยังทำให้สมาชิกในหมู่บ้าน/ชุมชนมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นจากการล้างต้นหอมหรือลอกต้นหอม โดยรายได้จากการล้างหอมหรือลอกหอมวันละประมาณ 500 -1,000 บาทต่อคนเป็นต้น

● กลุ่มอาชีพต่างๆ ได้กู้ยืมเงินจากกองทุนไปดำเนินกิจการของกลุ่ม เกิดการเพิ่มปริมาณการผลิตและเพิ่มผลผลิต ขยายสมาชิกกลุ่ม พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ตัวอย่างเช่นกลุ่มกล้วยตากธรรมชาติ สมาชิกในกลุ่มสามารถปลูกกล้วยขายส่งให้กลุ่ม อีกทั้งยังสามารถนำไปตองไปต่อขนมและขายเป็นรายได้เสริมในระดับครอบครัว รวมถึงสามารถนำมาแปรรูปเพื่อบริโภคหรือจำหน่ายให้สมาชิก โดยมีตลาดรองรับผลผลิตต่อเนื่อง

☞ เกิดการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มที่อ่อนแอ หรือฟื้นฟูกลุ่มที่ขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จำนวน 20 กลุ่ม เช่นกรณีกลุ่มปลูกเห็ด จากการที่ต้องหยุดการดำเนินงานลง เนื่องจากไม่มีความรู้ด้านด้านการปลูกเห็ด การรักษาเชื้อเห็ด

และไม่มีเงินทุนในการต่อเติมโรงเรือน เมื่อได้รับการหนุนเสริมความรู้ ทักษะในเรื่อง การปลูกเห็ดรวมถึงได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนหมุนเวียนจากกองทุน ทำให้กลุ่ม สามารถกลับมาดำเนินกิจกรรมต่อได้

☞ เงินกองทุนมีจำนวนเพิ่มขึ้น จากเดิมในช่วงเริ่มต้น เมื่อ พ.ศ.2555 มี เงินกองทุนรวม 865,500 บาทปัจจุบันมีเงินกองทุนรวม 1,938,040 บาท หรือเพิ่ม ขึ้นร้อยละ 72.1 ของเงินกองทุนในช่วงเริ่มต้น

☞ เกิดการขยายสมาชิกกองทุนซึ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงจำนวน 7 ตำบล/ เทศบาลโดยมีกลุ่ม/องค์กรจำนวน 15 กลุ่ม ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุน ประกอบด้วย

- ตำบลหนองไฮ 3 กลุ่ม : กลุ่มปลูกผักส่งตลาด กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มปลูกไม้ ประดับ

- ตำบลโคกสะอาด 4 กลุ่ม : กลุ่มเลี้ยงเป็ดพันธุ์ไข่ กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มเลี้ยง ไก่ กลุ่มปลูกกล้วย

- ตำบลหนองนาคำ 2 กลุ่ม : กลุ่มเลี้ยงไก่ชนกทา – กลุ่มเย็บกระเป๋า

- ตำบลเชียงพิณ 1 กลุ่ม : กลุ่มทอผ้าฝ้าย

- ตำบลบ้านจั่น 2 กลุ่ม : กลุ่มค้าขายเมล็ดถั่วดิน กลุ่มทำขนมไทย

- ตำบลหนองไผ่ 2 กลุ่ม : กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มทำผ้าห่มนม

- ตำบลโนนสูง 1 กลุ่ม: กลุ่มนวดเพื่อสุขภาพ

☞ สามารถเป็นแหล่งในการเรียนรู้และศึกษาดูงานให้แก่ชุมชน และหน่วย งาน/ ภาศิตต่างๆ ทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัดในเรื่องการบริหารจัดการ การผลิต กลุ่มออมทรัพย์ ผลิตภัณฑ์ในกลุ่มอาชีพ การเชื่อมโยงหน่วยงานภาคีต่าง ๆ เป็นต้น โดยในรอบปีที่ผ่านมา มีผู้มาศึกษาดูงานรวม 30 องค์กร/หน่วยงานทั้งในพื้นที่จังหวัด อุตรธานี และต่างจังหวัด

☞ มีหน่วยงาน/ภาคีเข้าร่วมให้คำปรึกษาแนะนำและการสนับสนุนกองทุนในด้านต่างๆ เป็นจำนวนมากประกอบด้วย

☞ สามารถผลักดันแผนกลุ่มอาชีพเข้าสู่ อปท. ในปี 2559 ได้รับงบจากทาง อปท. 2 โครงการ ได้แก่

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยตากตำบลนิคมสงเคราะห์ได้รับการสนับสนุนพันธกิจกล้วยมะลิอ่อน จำนวนเงิน 45,500 บาท

2. กลุ่มเย็บกระเป๋า ได้รับการสนับสนุนการจกอบรมเย็บกระเป๋าจากเสื้ออกและผ้าขาวม้า จำนวนเงิน 50,00 บาท

☞ มีการผลักดันกลุ่มอาชีพที่ยังอ่อนแอและกลุ่มจัดตั้งใหม่ให้ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกับเกษตรจังหวัดอุดรธานีจำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่ 1.วิสาหกิจชุมชนเกษตรผสมผสานลุงมะลิ 2.วิสาหกิจชุมชนปลูกเห็ด 3.วิสาหกิจชุมชนขนมไทยโบราณ 4.วิสาหกิจชุมชนเย็บผ้าสำเร็จรูป 5.วิสาหกิจชุมชนน้ำข้าวกล้องงอก 6.วิสาหกิจแปรรูปทอเสื่อกก

☞ มีการผลักดันกลุ่มอาชีพที่ขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกับเกษตรจังหวัดอุดรธานีจำนวน 3 กลุ่ม ให้ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก อปท. ได้แก่

1. วิสาหกิจชุมชนเกษตรผสมผสานลุงมะลิ ใน การส่งเสริมอาชีพถักไม้กวาดดอกหญ้า

2. วิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วยตากธรรมชาติ การขยายพันธุ์หน่อกล้วยพันธุ์มะลิอ่อน

3. วิสาหกิจแปรรูปทอเสื่อกก การขยายพันธุ์กก เพื่อการแปรรูป

ก้าวเดินสู่อนาคต 3 ปีข้างหน้าอย่างเข้มแข็ง จากบทเรียนความสำเร็จ

จากความสำเร็จในการเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ในชุมชน จัดตั้งเป็น “กองทุนออมทรัพย์เศรษฐกิจและทุน

ภาพกิจกรรม สภาองค์กรชุมชน

งานประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลนครเสงครามร่วมกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ศึกษาดูงานที่ตำบลสีมราชีตำบลนแบบจังหวัดชัยภูมิ

ร่วมงานรณรงค์วันสงกรานต์ปลอดภัย

ร่วมกิจกรรมประเพณีบุญเบิกบ้าน

ร่วมกิจกรรมเดินรณรงค์วันต่อต้านยาเสพติด

มอบสวัสดิการอัครกิจร่วมกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ร่วมประชุมงานกองทุนอর্থียเศรษฐกิจและทุนชุมชนภาพใต้สภาองค์กรชุมชน

เปิดเวทีสร้างความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์ โดย ดร.อนุรักษ์ เรืองรบ

ร่วมงานกลุ่มภายใต้กลุ่มสภาองค์กรชุมชนโดยเกษตรจังหวัด

เปิดเวทีสร้างความเข้าใจงานสภาองค์กรชุมชนตำบลนิคมสงเคราะห์

กลุ่มอาชีพภายใต้สภาองค์กรชุมชนตำบลนิคมสงเคราะห์

แก่นี้นอกกระบบโดยองค์กรชุมชน ที่ตำบลโพนทอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

โดย รุ่งโรจน์ เพชรบูรณิน

9 ปี นับจากการจัดตั้งจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน สู่สถาบันการเงินชุมชน เกิดการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ มีการดูแลสวัสดิการ 9 ด้าน ส่งเสริมกลุ่มอาชีพ เชื่อมโยงหน่วยงาน สร้างเศรษฐกิจระดับตำบลให้ชุมชนอยู่ดีกินดี มีอาชีพ มีรายได้ ที่ตำบลโพนทอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

ในอดีตที่ตำบลโพหนอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ก็ไม่ต่างไปจากพื้นที่อื่นๆ ของประเทศ ที่เราจะเห็นภาพชายชุดดำขี่มอเตอร์ไซด์วิ่งเข้าวิ่งออกตามตรอกซอกซอยในหมู่บ้าน เพื่อตามเก็บหนี้เก็บดอกเบี้ยเป็นที่ชินตาของคนทั่วไป แต่ปัจจุบันที่ตำบลแห่งนี้แทบจะไม่มีชายชุดดำขี่มอเตอร์ไซด์มาปรากฏให้เห็นอีกแล้ว ไม่มีปรากฏการณ์นายทุนมาข่มขู่จะยึดบ้านจะยึดนา โดยอาศัยสัญญาจดจำนองที่ไม่เป็นธรรม การเรียกเก็บดอกเบี้ยสุดโหด ร้อยละ 3 ร้อยละ 5 จนถึงร้อยละ 20 ต่อเดือน ของนายทุนเงินกู้ เรียกได้ว่าหมดไปจากที่นี่เลยก็ว่าได้

ที่เกริ่นแบบนี้ไม่ได้หมายความว่าชาวบ้านรวยขึ้น หนี้สินของชาวบ้านหมดไป แต่ปัญหานั้นนอกระบบทั้งหลายทั้งปวงได้ถูกจัดการโดยสถาบันการเงินชุมชนบ้านไร่ หมู่ 5 ซึ่งเป็นสถาบันการเงินของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ที่มีจุดเริ่มต้นย้อนหลังกลับไปเมื่อ 9 ปีที่แล้ว จากการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลโพหนอง และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโพหนอง เมื่อปี 2552 และพัฒนาการต่อยอดมาจนถึงปัจจุบัน

ทำให้ที่ดินและที่อยู่อาศัยของคนในตำบลโพหนอง จำนวน 76 ราย หลุดจากหนี้นอกระบบ พ้นจากความเสี่ยงที่บ้านและที่ดินจะหลุดมือ โดยสถาบันการเงินชุมชนได้เข้าไปช้อนหนี้ และนำมาจัดระบบใหม่ ทำให้ชาวบ้านเสียดอกเบี้ยในอัตราที่ถูกลงร้อยละ 1.25 ต่อเดือน หรือร้อยละ 15 ต่อปี รวมวงเงินที่ใช้ในการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบประมาณ 10 ล้านบาท

อย่างไรก็ตาม กรณีปัญหาอย่างชาวบ้านครอบครัวหนึ่งในหมู่ 5 ตำบลโพหนอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ที่ประกอบอาชีพทำนา และรับจ้างกรีดยาง พี่ชายและแม่เอาโฉนดที่ดินที่บ้านไปจำนองกับนายทุนเวียตนาม ที่อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย เพื่อกู้เงินจำนวน 75,000 บาท โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อเดือน หรือร้อยละ

ละ 60 ต่อปี เพื่อนำเงินไปส่งค่าวงรถไถที่ติดค้างชำระ กู้เงินมาตั้งแต่ปี 2545 – 2556 ที่ผ่านมาจะส่งดอกเบี้ยทุกปี แต่มาขาดส่งในช่วง 2 ปี สุดท้าย จนนายทุนมาตีตประกาศยึดบ้านจากการผิดสัญญากู้ยืมเงิน และเข้ามาขับไล่อยู่หลายครั้ง กระทั่งทางสถาบันการเงินชุมชนบ้านไร่ ม.5 ได้เข้าไปให้การช่วยเหลือ ช่วยเจรจาไกล่เกลี่ย และไถ่ถอนจำนองซื้อหนี้จากนายทุนมาอยู่กับสถาบันการเงินฯ ในท้ายที่สุด

ปัจจุบันชายชุดดำหายไป หนี้สินนอกระบบจำนวน 10,438,728 บาท ของคนในตำบล 76 ราย มาอยู่ในการดูแลของสถาบันการเงินชุมชนบ้านไร่หมู่ 5 นอกจากนี้ยังให้เงินทุนกู้ยืมสนับสนุนการประกอบอาชีพ ทำนา 87 ราย วงเงิน 1,300,000 บาท ทำสวน-ทำไร่ 150 ราย วงเงิน 4,506,000 บาท ประกอบธุรกิจ 17 ราย วงเงิน 994,000 บาท รวมเป็นเงินที่หมุนเวียนในชุมชนประมาณ 17 ล้านบาท

นางหนูลักษ์ สมตั้งใจ ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนโพนทอง เล่าให้ฟังว่าเมื่อก่อนที่ตำบลนี้ก็ต่างคนต่างอยู่ แต่เมื่อสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้ลงพื้นที่มาสร้างความเข้าใจถึงความสำคัญของสภาองค์กรชุมชนตำบล ว่าจะเป็นที่ของการพูดคุย

คุยปรึกษาหารือถึงปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน โดยมีกฎหมายให้การรองรับ ที่ผ่านมามีแต่สภาขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ตนจึงได้ชวนกลุ่มก่อการดีจาก 11 หมู่บ้านมาพูดคุยจนร่วมกันจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลโพนทอง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2552

และต่อมาก็ได้ชักชวนกันจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน ปรีกษาหารือถึงภู
ระเปียบตามความต้องการของสมาชิก เพื่อดูแลเกิด แก่ เจ็บตาย สาธารณสุขสุดิบให้
กับคนในชุมชน โดยตั้งเมื่อเดือนกันยายน 2552 เริ่มจากสมาชิก 134 ราย มีเงินกองทุน
ประมาณ 48,000 บาท ผ่าน 6 เดือนแรกจึงเริ่มมีการจ่ายสวัสดิการให้กับคนในชุมชน
ครั้งแรกกรณีเจ็บป่วยนอนโรงพยาบาล 2 ราย เป็นเงิน 1,200 บาท ปี 2554 เริ่มมี
สมาชิกขึ้นมาจำนวนหลักพัน ปัจจุบันมีสมาชิก 2245 คน เก็บเงินออมของสมาชิกเดือน
ละประมาณ 6 หมื่นบาท มีเงินออมของสมาชิกประมาณ 3 ล้านบาท

ซึ่งในการดำเนินงานกองทุนฯ รัฐได้สมทบเงินผ่าน พอช. มาที่ตำบลโพพหนอง
แล้วจำนวน 3 ครั้ง รวม 923,760 และทาง อบต. ได้ร่วมสมทบ 30,000 บาท โดยจัด
สวัสดิการให้กับสมาชิกกรณี เจ็บป่วยกับคลอดบุตร ประมาณ 800,000 บาท สมทบการ
เสียชีวิต 114 คนๆ ละ 2,000 บาท รวม 228,000 บาท ที่ผ่านมาก็ล้มลุกคลุกคลานกว่า
จะถึงวันนี้ โดยมีการจัดสวัสดิการ 9 ประเภท 1) เกิด 500 บาท 2) เจ็บนอนโรงพยาบาลคืน
300 บาท 3) ตาย 2,000 บาท 4) ทุนการศึกษา 500 บาท 5) สาธารณะประโยชน์ใน
ชุมชน 6) คนพิการให้ของปีใหม่ เช่น ผ้าห่ม พร้อมกับเงิน 200 บาท 7) เป็นเจ้าภาพงาน
ศพ 1 วัน 8) กู้ยืมเพื่อไปประกอบอาชีพ และ 9) กู้ฉุกเฉินไม่เกิน 2,000 บาท ประธาน
กองทุนฯ เล่าให้ฟัง

จากกองทุนสวัสดิการชุมชนสู่สถาบันการเงินชุมชน

“สถาบันการเงิน สามารถเป็นที่พึ่งให้กับชุมชนได้ไม่พึ่งเงินทุนนอกระบบ ชุมชนดูแลชุมชนเอง ไม่พึ่งเงินทุนจากภายนอก การไปยืมเงินนอกระบบ บางคนก็ไม่มีเครดิตในการกู้เงิน ในชุมชนรู้จักคนในชุมชน เพื่อดูแลพี่น้องในชุมชน”

จุดเริ่มต้นมาจากกรณีสมาชิกที่เดือดร้อนมาปรึกษา ขอให้ไปช่วยไถ่ถอนหนี้สินเพราะกำลังจะโดนยึดบ้าน จะโดนยึดที่ จากการกู้เงินมาทำการเกษตร แต่ผลผลิตขายไม่ได้ตามเป้าหมาย โดยเอาที่ไปจำนองกับนายทุนนอกระบบ ร้อยละ 3 บ้าง ร้อยละ 5 ร้อยละ 20 ต่อเดือนก็มี มีบางส่วนกู้ยืมเงินเพื่อไปทำงานต่างประเทศ บางส่วนติดการพนัน บางกรณีใช้เงินเกินตัว ผวนกักับหากกองทุนฯ ไม่ได้รับการสมทบอีก ก็อาจจะอยู่ไม่ได้ ถ้าไม่มีรายได้เพิ่ม คณะกรรมการจึงมานั่งคุยคิดหาทางออก

“ที่คิดเรื่องการปล่อยกู้ ด้านหนึ่งจะหาเงินมาจัดสวัสดิการมาจากไหน รัฐสมทบเพียง 3 ครั้ง ถ้าปล่อยกู้เราจะได้ออกเบี้ยมาจัดสวัสดิการ กองทุนต้องหารายได้เข้ามาเสริมเพื่อรองรับความเสี่ยง เพราะต้องจ่ายสวัสดิการให้กับสมาชิกประมาณเดือนละ 3 หมื่นบาท แต่กองทุนสวัสดิการฯ เองก็ไม่สามารถปล่อยเงินกู้ได้ กองทุนสวัสดิการชุมชน จึงร่วมกับ กองทุนหมู่บ้าน โดยมีธนาคารออมสินเป็นพี่เลี้ยง จัดตั้งสถาบันการเงินฯ เมื่อ 3 กันยายน 2558” นางหนูลักษ์ สมตั้งใจ ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชน โพนทอง กล่าว

เมื่อก่อนมีแต่กองทุนหมู่บ้าน และกองทุนสวัสดิการชุมชน สามารถกู้ธนาคารออมสินได้ 3 ล้านบาท แต่เมื่อจัดตั้งสถาบันการเงินฯ แล้ว จึงขอกู้เงินจำนวน 20 ล้านบาท ดอก 4.85 ต่อปี ภายใน 2 ปี สามารถส่งคืนได้ 14 ล้านบาท ซึ่งปัจจุบันเหลือหนี้คงค้างประมาณ 6 ล้านบาท หนี้สินที่กู้มาได้มาปล่อยให้สมาชิก เพื่อไปถ่อถอนหนี้สินนอกระบบ 76 ราย ประมาณ 7 ล้านบาท และให้สมาชิกที่จะไปกู้เงินนอกระบบเพื่อค้าขาย ประกอบอาชีพ ประมาณ 300 ราย ประมาณ 10 ล้านบาท โดยปล่อยกู้วงเงินสูงสุด 5 แสนบาท ต่ำสุดคือ 2 พันบาท เก็บดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี

สมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนฯ ชาวบ้าน หมู่ 5 บ้านไร่ ตำบลโพนทอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย เล่าให้ฟังว่า เดิมไปกู้หนี้ยืมสินจากนายทุนที่อำเภอท่าบ่อ จำนวน 60,000 บาท เสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 ต่อเดือน 36 บาทต่อปี ต้องส่งดอกเดือนละ 1,800 บาท โดยเอารถยนต์กระบะไปจำนำไว้ และได้กู้เงินจากสถาบันการเงินบ้านโพธิ์ตาก ตำบลโพธิ์ตาก อำเภอโพธิ์ตาก โดยเอาที่ไปจำนอง เสียดอกเบี้ยร้อยละ 18 ต่อปี โดยกู้เงินจำนวน 100,000 บาท ซึ่งมากู้กับสถาบันการเงินชุมชนฯ 340,000 บาท เพื่อไปปลดเปลื้องหนี้สิน จากหนี้ทั้ง 2 ก้อน และเพื่อส่งให้ลูกชายไปทำงานต่างประเทศ

สอดคล้องกับสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนฯ ชาวบ้านหมู่ 5 บ้านไร่ ตำบล โพนทอง อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ที่เล่าให้ฟังว่า นอกจากจะได้รับการดูแลยามเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยนอนโรงพยาบาล คืน 300 บาท จากกองทุนแล้ว ยังได้สิทธิจากการเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโพนทอง กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินชุมชนบ้านไร่ เพื่อการประกอบอาชีพ จำนวน 30,000 บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 บาท ต่อปี “ถ้าจะไปกู้ที่อื่นเขาคิดดอกเบี้ยละ 5 ต่อเดือน ธนาคารหมู่บ้าน ก็คิดดอกเบี้ยละ 2 ต่อเดือน ที่สถาบันการเงินชุมชนคิดดอกเบี้ย 1.25 ต่อเดือน ทำนาก็ต้องเอาเงินมาลงทุน ค่าไถ ค่าพันธุ์ ค่าจ้างดำ ค่าปุ๋ย จีปุ๋ยคอก บางส่วนก็เอามาลงทุนค่าขนหญ้าแฝก เพื่อเอามาทำหลังคาโพธิ์ภูเขาขาย”

เชื่อมประสานภาคี จากการแก้หนี้ สู่การส่งเสริมกลุ่มอาชีพ สร้างรายได้

นอกจากการไถ่ถอนหนี้สินนอกระบบให้คนในชุมชนแล้ว ที่นี่ยังส่งเสริมกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน กลุ่มผู้เลี้ยงปลาเพื่อแปรรูปกลุ่มข้าวกล้องอินทรีย์หอมนิล ซึ่งในการตั้งกลุ่มอาชีพ เกิดจากการมองเห็นปัญหาด้านการขาดแคลนอาหาร ชาวบ้านต้องซื้ออาหารในราคาสูง รวมถึงการทำเกษตรปลูกข้าวราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้เกษตรกรมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นทุกปี จึงได้ใช้โอกาสสร้างงานในชุมชนให้มีรายได้เกิดขึ้น และส่งเสริมการทำอาชีพอื่นเสริมโดยใช้ทุนน้อยเพื่อนำไปสู่การแปรรูปอาหาร ที่สามารถมีรายได้ ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน อีกทั้งเป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน และชุมชนอื่นที่อยู่ใกล้เคียง

โดยมีการเชื่อมประสานกับหน่วยงานภาคีต่างๆ อย่างเช่น **เกษตรอำเภอ** ได้สนับสนุนงบประมาณในการรวมกลุ่มเพาะเห็ด **ประมงจังหวัด** ให้การสนับสนุนการเลี้ยงปลา พร้อมให้ความรู้ พันธุ์ปลา รวมถึงงบประมาณการจัดประชุม สร้างความเข้าใจการเลี้ยงปลา **พัฒนาชุมชนอำเภอ** ให้ความรู้ และสร้างความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมภาคีกับกองทุนหมู่บ้านกับทุกหมู่บ้านในอำเภอ **อบต.ตำบลโพนทอง** ให้การสนับสนุนสถานที่ และอาหารในการจัดประชุม **สถาบันการเงินในชุมชนตำบล 4 กลุ่ม** 1) สถาบันการเงินต้นแบบบ้านโพนทอง 2) สถาบันการเงินชุมชนบ้านไร่ ม.5 3) ธนาคารหมู่บ้านหมู่ 5 หมู่ 9 4) สถาบันการเงินหมู่ 4 หมู่ 6 คอยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่นข้อมูลของสมาชิก การขอยืมเงินในเครือข่ายสถาบันการเงินร่วมกัน รวมทั้งการสร้างกฎกติการ่วมกัน และ**ธนาคารออมสิน จังหวัดหนองคาย** ให้ความรู้ เรื่องการทำบัญชี และให้สนับสนุนการประชุมสร้างความเข้าใจ และให้เครดิตกู้ยืม ใถ่ถอนหนี้ในระบบให้คนในชุมชน ซึ่งตำบลโพนทอง จะสร้างแหล่งอาหารและตลาด การแลกเปลี่ยนในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และ AEC มีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรในชุมชน

กลุ่มเพาะเห็ดชุมชนบ้านไร่

กลุ่มเพาะเห็ดชุมชนบ้านไร่ มีสมาชิก 33 ราย เป็นอาชีพเสริมหลังจาก การทำการเกษตร รวมกลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า ภูฐาน ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดค่าใช้จ่ายในการ บริโภค เป็นการต่อยอดจากโครงการภัยแล้ง

เพื่อให้เกิดผลผลิตได้บริโภคในชุมชนอย่างพอเพียง ลดราคาต้นทุนในการซื้อปัจจัยการผลิต สร้างรายได้ครัวเรือนให้เพิ่มขึ้น เพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีคณะกรรมการ มีตั้งกฎระเบียบ และแบ่งรายได้เข้ากองกลางของกลุ่ม

นางจันทร์ แก้วอาสา สมาชิกกลุ่มเพาะเห็ดชุมชนบ้านไร่ เล่าให้ฟังว่า ได้ลงทุนเพาะเห็ดครั้งแรกเมื่อเดือนสิงหาคม 2559 จำนวน 3,000 ก้อน เงินลงทุน 15,000 บาท และเริ่มเก็บผลผลิตหลังจากที่ปล่อยให้เชื้อเห็ดเดิน 45 วัน หลังจากนั้นก็ทยอยเก็บขายในช่วงเดือนตุลาคม – มีนาคม 2560 มีรายได้จากการขายเห็ดเกือบทุกวัน สูงสุดได้วันละ 15 กิโลกรัม ขายกิโลกรัมละ 50 บาท ก็ตกวันละ 750 บาท ต่ำสุดวันละ 1 กิโลกรัม โดยมีการบันทึกข้อมูลการขายอย่างต่อเนื่อง

“ทำเห็ดก็ได้ขายอยู่ ทำเท่าไรก็ได้หมด บางวันไม่พอขาย บางเจ้าเราเอาไปขายให้ครั้งเดียว ครั้งต่อมาเขาตามมาซื้อถึงที่บ้าน และกลับมาซื้ออีก ทุกวันนี้ก็พอเก็บขายได้บ้าง ทำเห็ดก็จะมีรายได้มีเงินใช้เรื่อยๆ กำลังคิดจะทำโรงเรือนใหม่ เพราะการใช้เสาไม้ยูคาจะมีปัญหาในเรื่องปลวก แต่ถ้าทำเห็ดก็ต้องคอยให้เวลาในการดูแล จะทำแบบปล่อยทิ้งปล่อยกว้างก็ได้”นางจันทร์ กล่าว

กลุ่มเลี้ยงปลาและแปรรูป

กลุ่มเลี้ยงปลา เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการรวมสมาชิก 3 ตำบล ในอำเภอโพธิ์ตาก มีสมาชิกประมาณ 100 ราย กลุ่มนี้ทางประมงจังหวัด มาเป็นองค์กรพี่เลี้ยงในการหนุนเสริมการเลี้ยงปลา จัดประชุมให้ความรู้ สร้างความเข้าใจการเลี้ยงปลา และนำพันธุ์ปลามาให้กับสมาชิกอีกด้วย

นายวิโรจน์ แก้วคำ สมาชิก
กลุ่มเลี้ยงปลา เป็นเกษตรกรอยู่ตำบล
โพหนอง มีอาชีพทำนาปลูกข้าว ปีหนึ่ง
ทำนา 3 ครั้ง บางส่วนไว้กิน บางส่วนไว้
ขาย บางส่วนทำเป็นข้าวเม่าขาย อีกทั้ง
ยังทำเกษตรผสมผสานปลูกปาล์มน้ำมัน
เลี้ยงจิ้งหรีด เลี้ยงไส้เดือนและเลี้ยงปลา
เพื่อเป็นรายได้เสริม ในอดีตเคยเลี้ยง
ปลาตากขายแต่ก็หยุดไป เพราะไม่คุ้มกับ
การลงทุน เพราะราคาจับซื้อต่ำ ราคา
ค่าหัวอาหารแพงเลยหยุดทำ เมื่อมีการ
รวมกลุ่มจึงมาเข้าร่วม

“ดีกว่าอยู่เปล่าๆ ทำผสม
ผสานหลายอย่าง เพื่อความอยู่รอด ต้องดิ้นรน ได้นิดหน่อยก็ทำ ครั้งนี้ทางสถาบัน
การเงินฯ ได้ประสานความร่วมมือกับทางประมงจังหวัด ส่งเสริมการเลี้ยงปลานิลแบบ
ครบวงจร ส่งเสริมการแปรรูปสัตว์น้ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ มาตรฐานการ
แปรรูป รวมทั้งมาสนับสนุนพันธุ์ปลาให้กับสมาชิก คริวเรือนละ 3,000 ตัว พร้อมกับให้
ความรู้และเครื่องมือในการแปรรูปปลาเป็นสินค้าต่างๆ” นายวิโรจน์ กล่าว

สร้างกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา เชื่อมโยงท้องถิ่นท้องถิ่น โดยสภา องค์กรชุมชนตำบลโพนทอง

ที่ตำบลโพนทอง นอกจากจะมีความโดดเด่นในเรื่องของสวัสดิการชุมชน และสถาบันการเงินชุมชนแล้ว ที่นี้ยังมีสภาองค์กรชุมชนตำบลโพนทอง ที่จัดแจ้งจัดตั้งขึ้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2552 เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีบทบาทในการเป็นพื้นที่กลางในการปรึกษาหารือปัญหาต่างๆ ของชุมชน และยังเป็นเวทีในการจัดทำแผนการพัฒนาตำบลของชาวบ้านที่ยกระดับสู่การเชื่อมโยงแผนการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการจัดทำแผนการพัฒนาชุมชน โดยชุมชน ที่ทำขึ้นตามความต้องการของชุมชน โดยมีตัวแทนกรรมการที่มาจากหมู่บ้านละ 4 คน มีคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชน และคนในชุมชนทั้งสามตำบล มาร่วมกันระดมความคิด ซึ่งได้จัดประชุมครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2560 ที่ผ่านมา

อีกทั้งยังได้ประกาศแผนพัฒนาชุมชนให้คนในชุมชน และหน่วยงานภาคีรับทราบและนำไปบูรณาการแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในครั้งนี้มีนายอำเภอโพธิ์ตาก มาเป็นประธานในการรับมอบแผนพัฒนาทั้ง 3 ตำบล มีตำบลโพนทอง ตำบลโพธิ์ตาก และตำบลด่านศรีสุข

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่มาร่วม เช่น นายอำเภอโพธิ์ตาก นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลโพนทอง ตำบลโพธิ์ตาก ตำบลด่านศรีสุข กำนันและผู้ใหญ่บ้าน เกษตรอำเภอโพธิ์ตาก พัฒนาชุมชนอำเภอโพธิ์ตาก ประมงจังหวัดหนองคาย สมาคมผู้สูงอายุจังหวัดหนองคาย โดยการประกาศแผนพัฒนาในครั้งนี้เป็นไปได้ด้วยดี และหน่วยงานจะนำแผนพัฒนานี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนให้มากที่สุด

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาสภาองค์กรชุมชนตำบลโพหนอง

ขั้นตอนจัดทำแผนพัฒนา เริ่มจาก 1) การเตรียมความพร้อมสมาชิก แกนนำ ชุมชนการสร้างความเข้าใจและความสำคัญในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา 2) การทบทวน วิเคราะห์ข้อมูลตำบล กระบวนการพัฒนางานในระดับพื้นที่ที่ผ่านมา 3) การกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ ทิศทางการพัฒนา ในระยะ 10 ปี ข้างหน้าเรา อยากเห็นภาพของตำบลเราเป็นอย่างไร 4) การวิเคราะห์ตำบล (SWOT) รวมไปถึง การประเมินศักยภาพในระดับตำบล 5) การกำหนดยุทธศาสตร์ แผนพัฒนา แผนแก้ไข ปัญหาเพื่อให้สอดคล้องและบรรลุตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์การพัฒนา 6) การนำเสนอ หรือประกาศแผนฯ ไปสู่การบูรณาการกับหน่วยงานในพื้นที่ 7) การนำแผนฯ ไปสู่การ ปฏิบัติการในระดับพื้นที่

เป้าหมายและวิสัยทัศน์การพัฒนาสภาองค์กรชุมชนตำบลโพหนอง

เป้าหมายการพัฒนา 10 ปี ข้างหน้า	วิสัยทัศน์การพัฒนาสภาองค์กรชุมชน ตำบลโพหนอง
ชุมชนฐานรากเข้มแข็ง เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง เป็นแหล่งเรียนรู้ “เศรษฐกิจพอเพียง” คนตำบล โพหนองมีคุณภาพชีวิตที่ดี	ชุมชนสามัคคีเกษตรอินทรีย์ สู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสภาองค์กรชุมชนตำบลโพหนอง

ที่	ยุทธศาสตร์	แนวทางสำคัญ
1	พัฒนาเกษตรแบบผสมผสานสู่การแปรรูป	แปรรูป ปลา, ข้าวอินทรีย์, เห็ด
2	การเกษตรเชิงการท่องเที่ยวชุมชน	ชุมชนจะมีรายได้จากการขายสินค้าที่ระลึก
3	การพัฒนาศักยภาพผู้นำสภาองค์กรชุมชน	ให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

ปัญหาด้านเศรษฐกิจระดับตำบล

ลำดับความสำคัญ	ปัญหาและความรุนแรง	สาเหตุของปัญหา	แนวทางแก้ไข
1	ราคาสินค้าเกษตรกรตกต่ำ	ไม่มีตลาดรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรที่ประกันราคา	หาแหล่งตลาดรองรับสินค้าเกษตรกรโดยมีที่ประกันราคาผลผลิต
2	หนี้สินภาคครัวเรือนสูงขึ้น	กู้หนี้ยืมสิน, ไม่ก่อให้เกิดการผลิต	สร้างตำแหน่งงานรองรับ
3	ขาดแหล่งทุนสนับสนุนอาชีพ	การเข้าถึงแหล่งทุนทำได้ยาก	ลดขั้นตอนและลดหลักประกันเงินทุน

ปัญหาด้านสังคม ประเพณี ระดับตำบล

ลำดับ ความ สำคัญ	ปัญหา และความรุนแรง	สาเหตุของปัญหา	แนวทางแก้ไข
1	ปัญหาการพนัน, ห่วยหุ้น, ห่วยใต้ดิน	เกิดจากการว่างงาน	สร้างตำแหน่งงานให้คน มีงานทำ
2	ปัญหายาเสพติด	เกิดจากวัยรุ่นไม่มี งานทำ	หากิจกรรมให้วัยรุ่นมี ส่วนร่วม
3	ปัญหาชุมชน ขาดความสามัคคี	เห็นแก่ตัว, ต่างคน ต่างอยู่	จัดหากิจกรรมให้คนใน ชุมชนมีส่วนร่วม

ปัญหาด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมระดับตำบล

ลำดับ ความ สำคัญ	ปัญหา และความรุนแรง	สาเหตุของปัญหา	แนวทางแก้ไข
1	ใช้ยาฆ่าหญ้า เป็นจำนวนมาก	ไม่มีเวลาดูแลพื้นที่	สร้างแนวคิดใหม่ และหา วิธีทำยาฆ่าหญ้าอินทรีย์

ปัญหาด้านอื่นๆ ระดับตำบล

ลำดับ ความ สำคัญ	ปัญหาและความรุนแรง	สาเหตุของปัญหา	แนวทางแก้ไข
1	ปัญหาตลาดรองรับสินค้า เกษตรแปรรูป	ผลิตแล้วหาที่ขายไม่ได้	จัดหาผู้มาซื้อสินค้า เกษตร
2	ขาดหน่วยงานภาคีส่งเสริม สนับสนุนกลุ่มอาชีพ	ขาดการทำแผนพัฒนา	จัดให้มีการทำแผนพัฒนา ตำบล

การเชื่อมโยงแผนพัฒนาสภาองค์กรชุมชน ตำบลโพหนอง กับแผนของหน่วยงาน

ที่	ชื่อหน่วยงาน ภาคี	กระบวนการ การ เชื่อมโยงแผนงาน	แผนงานที่สนับสนุน	รูปแบบการสนับสนุน
1	สำนักงานประมง จังหวัดหนองคาย	กลุ่มผู้เลี้ยง ปลานิล	ส่งเสริมกลุ่มอาชีพ โดยมีงบประมาณ สนับสนุน	แปรรูปผลิตผลจากปลา เช่น ไส้กรอกปลา, ปลาแผ่น, กุนเชียงปลา และปลาต้ม
2	สำนักงานเกษตร จังหวัดหนองคาย	ให้ความรู้การทำ เกษตรอินทรีย์	ให้ความรู้การ แปรรูปข้าวอินทรีย์, ข้าวหอมนิล	สนับสนุนงบประมาณ ให้มาสร้างความเข้าใจ การแปรรูป และโรงสีข้าว
3	องค์การบริหาร ส่วนตำบลโพหนอง	ให้ความร่วมมือและ เข้าร่วมทำแผน		นักวิชาการ, สถานที่, อาหารว่าง

การวิเคราะห์ศักยภาพสภาพองค์กรชุมชนตำบลโพหนอง การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัด สภาพองค์กรชุมชนตำบลโพหนอง

<p>จุดแข็ง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำการเกษตร 2. มีสถาบันการเงิน 3. มีทรัพยากรธรรมชาติแหล่งน้ำ-ป่าไม้ที่สมบูรณ์ 4. มีหน่วยงานภาคีเข้าร่วมทำแผนและสนับสนุนส่งเสริม 	<p>จุดอ่อน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คนในชุมชนขาดความรู้ และขาดการมีส่วนร่วม 2. ขาดการทำข้อมูลของตำบล 3. ไม่มีตลาดรองรับสินค้าการเกษตร 4. ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ
<p>โอกาส</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างตลาดรองรับสินค้าทางการเกษตร 2. แปรรูปสินค้าทางการเกษตรสู่ตลาดสากล 3. สร้างแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชน 	<p>อุปสรรค</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนมีรายได้น้อยยากต่อการพัฒนา 2. ชุมชนขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ 3. งบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีภาครัฐมีจำกัด 4. คนในชุมชนเล่นการพนันยากต่อการพัฒนา (หวยหุ้น)

บทเรียนสำคัญ

จากการสัมภาษณ์กลุ่ม แกนนำตำบลโพหนอง สามารถประมวลสรุปถึงบทเรียนสำคัญ ได้ดังนี้ 1) ในอดีตคนในชุมชนไม่เคยมีบทบาท แต่เมื่อได้ลุกขึ้นมาทำ สามารถเป็นกลไก เป็นตัวขับเคลื่อนให้ชาวบ้าน เป็นที่พึ่งพาของคนในชุมชนได้ 2) เพราะการที่

สมาชิกเอาใจมารวมกลุ่ม มาร่วมก่อตั้ง ทำให้ไปถึงเป้าหมาย สามารถต่อรองกับหน่วยงานต่างๆ ได้ 3) ความสำเร็จหลายอย่างเกิดจากสมาชิกมีเป้าหมายในการรวมกลุ่มที่ต้องการช่วยเหลือกันเองในชุมชน 4) ผู้นำมีความเสียสละซื่อสัตย์ มีธรรมาภิบาล 5) ชุมชนต้องการมีแหล่งเงินทุนของตนเอง ชุมชนต้องการอยู่ดีกินดี ทำให้เกิดสถาบันการเงิน และกลุ่มอาชีพ 6) ชุมชนรากหญ้าสามารถกำหนดความต้องการของตนเองได้ 7) เพราะมีหน่วยงานมาหนุนเสริม ให้ความรู้ให้คำแนะนำ พาไปศึกษาดูงาน จึงสามารถพัฒนาตนเองได้ 8) การที่ชุมชนฝึกทำแผน ทำโครงการ สร้างกระบวนการในการเรียนรู้ ทำให้เกิดการต่อยอดจากโครงการต่างๆ ที่มาช่วยสนับสนุน 9) ชุมชนมีความภาคภูมิใจจากสิ่งที่เกิดขึ้น

ความคาดหวัง

ต้องการให้ชุมชนอยู่ดีกินดี หนี้สินลด มีรายได้ในครัวเรือนที่พอเพียง คนในชุมชนรวมพลัง เพื่อต่อรองผลผลิตทางการเกษตร ต่อรองทางการเมือง และโครงการต่างๆ ที่ลงมา ให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อมูลพื้นฐาน ตำบลโพนทอง

ตำบลโพนทองเป็นตำบลที่มีคนหลายชาติพันธุ์มาอยู่อาศัยรวมกัน เช่น ชนเผ่าชาวลาว ชนเผ่ากลุ่มไทยพวนอยู่มาได้ระยะหนึ่งเกิดอุทกภัย (น้ำท่วม) อย่างหนักจนทำให้สองชนเผ่าได้ย้ายขึ้นอยู่ที่สูง และทุกวันพระจะมีจอมปลวกออกแสงสีทองสว่างเป็นเวลาหลายครั้งจึงได้ตั้งชื่อว่าบ้านโพนทอง และเป็นแหล่งอารยธรรมการลอมทองแดงตามลำห้วยโม่ง

ตำบลโพหนอง มีเนื้อที่ 43 ตารางกิโลเมตร (จำนวน 26,844 ไร่) มีอยู่ 11 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือน 1,814 ครัวเรือน มีประชากร 6,388 คน มีประชากรชาย 3,203 คน มีประชากรหญิง 3,185 คน อาชีพหลัก ทำการเกษตร, ข้าราชการ, ข้าราชการบำนาญ, ปลูกยางพารา, ปลูกปาล์มน้ำมัน ประมาณ 80% อาชีพรอง ปลูกกล้วย, มันสำปะหลัง, สับปะรด, ผักสวนครัว 20%

ข้อมูลด้านสังคม

ชาวตำบลโพหนองเป็นสังคมเกษตรกรรมมีการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์มีการอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ผสมผสานอยู่เป็นชุมชน และมีการประกอบกิจการพาณิชย์ เช่น ค้าขาย มีตลาดนัดของชุมชน จัดได้ว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็งพอสมควร

ข้อมูลด้านวัฒนธรรม ประเพณี

มีประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ ประเพณีบุญบั้งไฟ ฯลฯ

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนตำบลโพหนองมีเศรษฐกิจพึ่งพาการเกษตรเป็นหลัก เช่น สวนยางพารา, นาข้าว, ปาล์มน้ำมัน การพาณิชย์บ้าง และสถาบันการเงินของชุมชน, กองทุนหมู่บ้าน

ข้อมูลด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

ตำบลโพหนองมีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุ่มน้ำที่เรียกว่า “ทาม” ซึ่งทำเป็นแก้มลิงขนาดใหญ่ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นประมงน้ำจืดขนาดใหญ่ของชุมชนมีลำห้วยโหมงเป็นห้วยขนาดใหญ่

สิ่งที่โดดเด่น

เป็นตำบลที่มีระบบเศรษฐกิจดี มีสถาบันการเงินในตำบล 4 แห่ง

- 1) สถาบันการเงินต้นแบบบ้านโพนทอง
- 2) สถาบันการเงินชุมชนบ้านไร่ ม.5
- 3) ธนาคารหมู่บ้านหมู่ 5,9 และ
- 4) สถาบันการเงินหมู่ 4,6

มีกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโพนทอง ซึ่งจัดสวัสดิการชุมชนอยู่ 9 ประเภท

- 1) เกิด 500 บาท
- 2) เจ็บนอนโรงพยาบาลคืนละ 300 บาท
- 3) ตาย 2,000 บาท
- 4) ทุนการศึกษา 500 บาท
- 5) สาธารณะประโยชน์ในชุมชน
- 6) คนพิการให้ของปีใหม่ เช่น ผ้าห่ม พร้อมกับเงิน 200 บาท
- 7) เป็นเจ้าภาพงานศพ 1 วัน
- 8) กู้ยืมเพื่อไปประกอบอาชีพ
- 9) กู้ฉุกเฉินไม่เกิน 2,000 บาท

“ใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นฐาน สร้างเศรษฐกิจสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง”

สภาองค์การชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง

โดย อุษา ศรีภูมิ

ชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง ประกอบด้วยตำบลบึงโขงหลง และตำบลโพธิ์หมากแข้ง มีทั้งหมด 12 ชุมชน 2,691 ครัวเรือน สภาพเศรษฐกิจประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 80 รองลงมาคือค้าขายและรับจ้างทั่วไป พืชเศรษฐกิจได้แก่ ข้าว ยางพารา เป็นพื้นที่ราบลุ่มคิดเป็นร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด ติดกับอ่างเก็บน้ำบึงโขงหลงซึ่งได้ขึ้นชื่อเป็นแหล่งชุ่มน้ำติดอันดับโลก 1,098 มีลำน้ำห้วยทรายไหลผ่าน และเป็นเส้นแบ่งเขตตำบลบึงโขงหลงและตำบลโพธิ์หมากแข้ง เทศบาลตำบลบึงโขงหลงห่างจากแม่น้ำโขง 17 กิโลเมตร

สภาพสังคมมีลักษณะสังคมชนบทกึ่งเมือง ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ภาษาญ้อและภาษาถิ่น นับถือศาสนาพุทธ องค์กรชุมชน มีจำนวนประมาณ 34 กลุ่ม/องค์กร เป็นกลุ่มวิสาหกิจ และผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่โดดเด่น คือ ทอผ้าพื้นเมือง, ปุ๋ยหมักชีวภาพบ้านโพธิ์หมากแข้ง กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด กลุ่มทำขนมทองม้วน และกลุ่มโฮมสเตย์ เป็นต้น

ใน ส่วนของการใช้ที่ดินของชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง ส่วนใหญ่ใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตร รองลงมาใช้เป็นที่ปลูกสร้างอาคารบ้านเรือน และที่สาธารณประโยชน์ ราษฎรได้เข้าครอบครองนานเกิน 10 ปี มีที่ดินทำกิน และอยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือการรับรองสิทธิ์ ในการอยู่อาศัย 365 ครัวเรือน 614 ไร่ มีที่ดินทำกินและอยู่อาศัยในเขตที่สาธารณประโยชน์ 570 ครัวเรือน 1,061 ไร่ มีที่ดินทำกินและอยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 298 ครัวเรือน 335 ไร่

ศักยภาพของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง กล่าวคือ มีบึงโขงหลงเป็นแหล่งน้ำและแหล่งประโยชน์ที่สำคัญของชุมชน มีศาลเจ้าปู่สื่อเป็นที่สักการะของชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง มีวัดศรีมงคลวรารามเป็นวัดที่ส่งเสริมสุขภาพ มีกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง เช่นกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด กลุ่มทำขนมทองม้วน กลุ่มโฮมสเตย์ ผลิตภัณฑ์ของชุมชนแต่ละชุมชนที่หลากหลาย ในชุมชนมีการสร้างระบบการออม การปล่อยกู้ การจัดสวัสดิการในชุมชน และมีศูนย์ดิจิทัลชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้าผ่านเว็บเพจ แต่ยังคงขาดศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชน ขาดการประชาสัมพันธ์และการบริหารการท่องเที่ยวในชุมชน ในส่วนของกลุ่มอาชีพขาดทักษะในการบริหารจัดการ การส่งเสริมด้านการตลาด การมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้ความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มองค์กรยังคงอ่อนแอ และเกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมงานพัฒนาหรือช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างจริงจัง

สภาองค์กรชุมชนฯ จึงได้ร่วมกำหนดเป้าหมายทิศทางการพัฒนา เพื่อก้าวไปสู่ **“การรวมกลุ่มพลังผู้เดือดร้อนเพื่อเรียกร้องสิทธิกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างรูปธรรมความสำเร็จ และผลักดันสู่เทศบาลเชื่อมโยงเครือข่ายประเด็นที่ดินระดับจังหวัดและประสานภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนน่าอยู่ มี**

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ” ภาพที่อยากเห็นภายใน 10 ปี คือการแก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินทำกินของชุมชน หรือการสร้างความมั่นคงเรื่องที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน คือชุมชนมีมาตรการการรับรองสิทธิที่ดิน หนังสือสำคัญรับรองสิทธิการถือครองที่ดิน ชุมชน หรือ โฉนดชุมชน ที่ดินในพื้นที่ 12 หมู่บ้าน และจัดทำแผนการจัดการที่ดิน ร่วมท้องถิ่น ท้องที่ เกิดความร่วมมือระหว่างกลุ่มชุมชน กับ ท้องถิ่น ท้องที่ การผลักดันข้อบัญญัติตำบลในการแก้ไขปัญหาที่ดิน และพัฒนาแผนงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมชุมชน ระดับตำบล มีการจัดระบบข้อมูลที่ดินและผังชุมชน และองค์ความรู้การจัดการที่ดินแนวใหม่โดยชุมชนท้องถิ่น มีการพัฒนาครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลบึงโขงหลง เกิดการได้มาซึ่งสิทธิอันชอบธรรมในการครอบครองที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย

การลุกขึ้นมาจัดการตนเอง เพื่อการแก้ไขปัญหาของชุมชน

พ.ศ.2552 - กลุ่มอาชีพที่หลากหลายในพื้นที่ มีการรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบอาชีพ ขึ้นภายในชุมชน และเพื่อเป็นการผลักดัน สนับสนุนการทำงานของ กลุ่มต่างๆให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กลุ่มอาชีพต่างๆจึงร่วมกันปรึกษาหารือจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนขึ้นภายในชุมชน เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2552

พ.ศ.2554 - ไม่มีการประสานงานร่วมกันเท่าที่ควร มีผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงแค่นี้ไม่กี่คน เหมือนเป็นธุรกิจครอบครัว ไม่มีการรายงานผลดำเนินงานต่อสาธารณะ และสมาชิก จึงทำให้สภาองค์กรชุมชนในระยะนั้นซบเซา ไม่เป็นที่รู้จัก สมาชิกด้วยกันขาดความเชื่อมั่น เกิดการร้องเรียนจากสมาชิกด้วยกันถึงความไม่โปร่งใสของสภาฯ ณ ขณะนั้น จึงขอให้ท้องถิ่นช่วยตรวจสอบ ทางท้องถิ่นจึงตรวจสอบและ

พลิกฟื้นความเข้มแข็งและความเชื่อมั่นของสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลงอีกครั้ง ด้วยการที่ทางท้องถิ่นเองแต่งตั้งให้เจ้าหน้าที่ช่วยดูแลและควบคุมการดำเนินงานสภาฯ เพื่อจัดประชุม แต่งตั้งประธาน และประชุมรับรองคณะทำงานจากทั้ง 12 ชุมชน จึงทำให้เกิดความเข้มแข็งอีกครั้ง

- มีการจัดตั้ง “กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง” ขึ้น เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2554 ซึ่งเกิดจากความต้องการของทั้ง 12 ชุมชน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ขาดสวัสดิการในการดูแลและเข้าไม่ถึงสวัสดิการของภาครัฐที่ดูแลตั้งแต่ เกิดจนกระทั่งตาย ประชากรอยากมีสวัสดิการ จึงมีการพูดคุยปรึกษากันหรือกันขึ้นระหว่างชุมชน และร่วมจัดตั้ง กองทุนฯขึ้นในที่สุด ซึ่งการจัดสวัสดิการและการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก มุ่งเน้นให้สมาชิกทุกคนรู้จักการ “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงการช่วยเหลือเพื่อสมาชิกด้วยกันเป็นเจ้าของร่วมกัน กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง มีสมาชิกแรกตั้ง 244 คน

- รวมกลุ่มกันของประชาชนในพื้นที่เนื่องจากการไม่มีเอกสารสิทธิในที่ทำกินที่อยู่อาศัย ประชาชนจึงเรียกร้องสิทธิและอยากมีเอกสารสิทธิ จึงรวมกลุ่มกันเพื่อขับเคลื่อนและร่วมกันผลักดันปัญหาดังกล่าวให้ได้มาซึ่งสิทธิอันชอบธรรมของผู้เดือดร้อน ซึ่งใช้การขับเคลื่อนและแสดงเจตจำนง แสดงความต้องการผ่านทางสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง

พ.ศ.2556 - ขอโครงการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยขึ้น เสนอต่อสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อขอสนับสนุนในการสำรวจข้อมูลผู้เดือดร้อนในเรื่องที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยในพื้นที่ จำนวนเงิน 160,000 บาท

พ.ศ.2558 - ขออนุมัติงบประมาณ จำนวน 300,000 บาท เพื่อนำมาดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน จัดประชุมจัดตั้ง “กองทุนที่ดินเทศบาลตำบลบึงโขงหลง” ขึ้นเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2558 เพื่อเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนงานด้านการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย ของผู้เดือดร้อนซึ่งแรกตั้งมีสมาชิกเพียง 16 คนปัจจุบันมีสมาชิก 331 คน มีเงินหมุนเวียนจำนวน 124,600 บาท และเริ่มมีการวางระเบียบข้อบังคับให้ครอบคลุมการช่วยเหลือพี่น้องผู้เดือดร้อนมากขึ้น

- จัดทำโครงการ “อดเปรี้ยวไว้กินหวาน” เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนและเพื่อให้การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ทางกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง เสนอของงบประมาณจากกองทุนสวัสดิการสังคมจังหวัดบึงกาฬ ผ่านทาง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 48,000 บาท

พ.ศ.2559 - โครงการ “อดเปรี้ยวไว้กินหวานภาค 2” ได้รับการอนุมัติงบในการดำเนินโครงการเพื่อให้การแก้ไขและป้องกันปัญหาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จำนวน 48,000 บาท และต่อยอดการพัฒนาคุณภาพชีวิตตั้งแต่ระดับครอบครัว โดยของบสนับสนุนต่อเนื่อง “โครงการให้ความรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ การคุ้มครองเด็กและการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว” ด้วยงบประมาณ 48,000 บาท

- จากข้อมูลที่ได้สำรวจผู้เดือดร้อน ผังปัญหา ข้อมูลบริเวณที่เดือดร้อน ได้เสนอแผนพัฒนากับท้องถิ่นเมื่อเดือน มิถุนายน 2559 เทศบาลตำบลบึงโขงหลงและสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลงมีแผนพัฒนาร่วมกันคือท้องถิ่น “ผลักดันประสานงานภาครัฐในการจัด สปก.ช. และออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินในเขต

เทศบาลตำบลบึงโขงหลง” และมีแผนด้านการอาชีพและคุณภาพชีวิต ว่าด้วย “ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ให้มีและสงเคราะห์คนชรา ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ให้มีและบำรุงสงเคราะห์ให้มารดาและเด็ก” “สนับสนุนกลุ่มอาชีพ สร้างทางเลือกใหม่ สร้างโอกาสลดรายจ่ายสร้างรายได้ให้กับราษฎรได้รับการอบรม”

- มีการประสานงานร่วมกันระหว่าง 4 สภาฯ คือ สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง สภาองค์กรชุมชนตำบลบึงงาม สภาองค์กรชุมชนตำบลบ้านด้อง สภาองค์กรชุมชนตำบลโสกก่าม ร่วมกันเขียนโครงการ “เครือข่ายสภาพื้นที่ชุมชนบึงโขงหลงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน”

- สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลงทั้งคณะจึงมีการประชุมปรึกษาหารือถึงแนวทางแก้ไขปัญหาย่างให้กับพี่น้องที่เดือดร้อนบ้านทรุดโทรม และไม่มีที่อยู่อาศัย จึงร่วมกันระดมความคิดเห็นและเขียนโครงการ “โครงการบ้านมั่นคงชุมชนบึงโขงหลงเพื่อผู้ยากจนและด้อยโอกาสในชุมชน”

พ.ศ.2560 - “โครงการพัฒนาศักยภาพการให้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง” เพื่อของบประมาณในการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพการให้บริการการท่องเที่ยว ให้กับกลุ่มผู้นำเที่ยวท้องถิ่นน้อยและกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ในกรอบงบประมาณ 30,000 บาท

ในการขับเคลื่อน “โครงการพัฒนาศักยภาพการให้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง” จากการเก็บข้อมูลการเรียนรู้ชุมชนผ่านการพัฒนาระบบข้อมูลโดยเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ ภายใต้การสนับสนุนการสร้างสุขภาวะในพื้นที่และชุมชน(สน.3) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งประกอบด้วยชุดข้อมูล 4 ชุด ได้แก่ 1) ชุดข้อมูลพื้นฐาน 7 ด้าน 2) ข้อมูลชุดวิเคราะห์ 3) ข้อมูลชุดจัดการ 4) ข้อมูลชุดผลลัพธ์ สรุปได้ว่าชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบึงโขงหลงมีแม่น้ำบึงโขงหลง เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำจัด

ขนาดใหญ่มีพื้นที่ประมาณ 11 ตารางกิโลเมตร คนส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์สำหรับทำการประมง การเกษตร การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำและเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง จึงเกิดความคิดริเริ่มที่จะทำเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับแหล่งน้ำและชุมชน และเป็นการสนับสนุนให้มีเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ โดยทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยว ล่องเรือ ให้กับคนในชุมชนและประชาชนทั่วไป ในปีงบประมาณ 2559 จึงได้มีการเขียนของบประมาณเพื่อดำเนินโครงการ “เครือข่ายสภาพพื้นที่ชุ่มน้ำบึงโขงหลงการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน” ดังที่กล่าวมาในข้างต้น ในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำบึงโขงหลง อำเภอบึงโขงหลง และในปีงบประมาณ 2560 สภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง จึงขอต่อยอดโครงการจากผลสำเร็จเมื่อปีงบประมาณที่ผ่านมา จึงคิดริเริ่มที่จะดำเนินโครงการ “พัฒนาศักยภาพการให้บริการการท่องเที่ยวชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง” เพื่อเป็นการพัฒนาต่อยอดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น

กิจกรรมที่ขับเคลื่อนภายใต้โครงการฯ และผลจากการดำเนินงาน สามารถสรุปได้ตามตาราง ดังนี้

กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน
เวทีการเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยวชุมชนระหว่างหน่วยงานและชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	<p>- เกิดการเชื่อมโยงความร่วมมือการทำงานประเด็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากทุกภาคส่วน ทั้งในส่วนของเทศบาลตำบลบึงโขงหลง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)</p> <p>- เกิดแผนแนวทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำเที่ยวท้องถิ่นน้อยและกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ งานการจัดอบรมพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน</p>

กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน
จัดอบรมเจ้าของ โฮมสเตย์	<ul style="list-style-type: none"> - เจ้าของโฮมสเตย์ทั้ง 20 หลัง เกิดความรู้พื้นฐานในการจัดโฮมสเตย์ กฎหมายเกี่ยวกับโฮมสเตย์ไทย การมีส่วนร่วมของชุมชนและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว การต้อนรับนักท่องเที่ยว และภาษาเพื่อการท่องเที่ยว - เจ้าของโฮมสเตย์ สามารถพัฒนามาตรฐานการให้บริการ เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ในการให้บริการที่เป็นเลิศ และกำหนดราคาที่ชัดเจนในการบริการ
จัดอบรมผู้นำเที่ยวท้องถิ่นน้อย	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำเที่ยวท้องถิ่นน้อย มีความรู้เรื่องแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มขึ้น พัฒนาทักษะรูปแบบแนวทางการจัดกิจกรรมนำเที่ยวในชุมชน การต้อนรับ การบริการนักท่องเที่ยว และภาษาเพื่อการท่องเที่ยว

จากการขับเคลื่อนงานที่ผ่านมาของสภาองค์กรชุมชน ตั้งแต่ปี 2552 ถึงปัจจุบัน เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ มากมาย ทั้งในส่วนของกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่ต่อยอดเกิดจากแผนงานความต้องการของคนในชุมชน มีการช่วยเหลือสมาชิกโดยการ

จัดสวัสดิการทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ สวัสดิการเกิด สวัสดิการเจ็บป่วยนอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล สวัสดิการเสียชีวิต สวัสดิการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส สวัสดิการด้านการศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนฯมอบเงินทุนการศึกษา

ยังมีการจัดกิจกรรมต่อยอดเพื่อสร้างสวัสดิการ กล่าวคือ สวัสดิการโรงเรียนผู้สูงวัยรัตนานคร ซึ่งกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลงได้สนับสนุนกิจกรรมและวัสดุในการฝึกอาชีพของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงวัยรัตนานครศึกษา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยไม่ปล่อยปะ

ละเลยและให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ เพราะอีกไม่กี่ปีประเทศไทยก็จะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวทางกองทุนฯ จึงมีแผนรับมือกับสถานการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอีกไม่ช้า โดยเชื่อมประสานความร่วมมือกับเทศบาลตำบลบึงโขงหลงและกองทุนที่ดิน บูรณาการแผนงานและกิจกรรมร่วมกัน ด้านการจัดการเรียนการสอน,ด้านการมอบสวัสดิการแก่ผู้สูงวัยและสมาชิกในชุมชน โดยมีแนวคิดที่ว่าผู้สูงวัยเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้และมีประสบการณ์มากมาย ส่วนมากเป็นปราชญ์

ชาวบ้าน และเป็นผู้นำทางด้านศาสนา, ประเพณี วัฒนธรรม, อาชีพและจิตวิญญาณของแต่ละชุมชน ทางกองทุนฯ จึงเป็นตัวกลางรวมผู้มีองค์ความรู้ ความสามารถด้านต่างๆ เปิดเป็นโรงเรียนสอนทุกวันพฤหัสบดี เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการฝึกอาชีพ แก่ผู้ที่ สนใจทั้งในและนอกพื้นที่ พร้อมต่อยอดผลิตภัณฑ์ เพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าของดีของเด่น ประจำตำบล อาทิเช่น ตะกร้า, ไม้กวาด, เสื่ออก, ขนมหอมม่วง, ขนมหอมพับ, ขนมหอมจอก, และทำลูกประคบสมุนไพร, ทำให้ผู้สูงวัยและสมาชิกมีกิจกรรมมี

รายได้เพิ่มขึ้น ไม่หองยเหงาอยู่บ้านตามลำพังเหมือนที่ผ่านมา เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกมีคุณค่ามีประโยชน์ในสังคมส่วนรวม สร้างคุณค่าด้านชีวิตและจิตใจส่งผลให้มีสุขภาพทั้งด้านร่างกายจิตใจที่แข็งแรง ซึ่งปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบึงโขงหลงเป็นต้นแบบและศูนย์ เรียนประจำอำเภอบึงโขงหลงและจังหวัดบึงกาฬมีกลุ่มองค์กร/หน่วยงานเข้ามาศึกษาดูงานเป็นประจำทุกเดือน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ ในการขับเคลื่อนกิจกรรมหรืองานพัฒนาเพื่อนำไปสู่การสร้างความสำเร็จของชุมชน พอสรุปได้ คือ

1. มีพื้นที่กลาง หรือเวทีกลางของสภาองค์กรชุมชนเทศบาลตำบลบึงโขงหลง

ซึ่งเป็นเวทีให้องค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน ได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยน เติมเต็ม ในการแก้ไขปัญหา หรือระดมความต้องการ เพื่อการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

2. เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความต้องการของคนในชุมชน ที่ต้องการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตำบล จากการระดม กระตุ้นและสร้างความเป็นเจ้าของของโครงการและกิจกรรมในการขับเคลื่อนงาน

3. การเชื่อมโยงงานพัฒนาร่วมกับภาคีหน่วยงาน เพื่อมาสนับสนุนและต่อยอดการขับเคลื่อนกิจกรรม ที่เกิดจากความต้องการของชุมชน ในการแก้ไขปัญหา

4. การประเมินผลโครงการ หลังจากที่ขับเคลื่อนกิจกรรมเสร็จแล้ว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและต่อยอดกิจกรรมในการพัฒนาและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของคนในตำบล

ชุดความรู้ที่เกิดจากการนำกิจกรรม

ไปต่อยอดในการพัฒนาของพื้นที่

1. การขับเคลื่อนงานพัฒนาของชุมชน ที่มองการพัฒนาเป็นองค์รวม ทุกมิติ ทั้งการพัฒนาคุณภาพชีวิต สังคม และการเชื่อมจากทุนเดิมที่อยู่ ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ ที่มีคุณภาพ มาพัฒนาและต่อยอดสู่การกิจกรรม เพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน เช่น การรวมกลุ่มคนที่มีความต้องการสร้างสวัสดิการของตนเอง และคนในชุมชน จนเกิดการตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนฯ มีการมองภาพรวมและต่อยอดจนเกิดการจัดสวัสดิการในการแก้ไขปัญหาที่ตรงต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยมีการจัดสวัสดิการชุมชน 9 ประเภท และต่อยอดเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มผู้สูงอายุ ในการพัฒนาคุณภาพและสร้างควมมีคุณค่าของผู้สูงอายุ จากภูมิปัญญาด้านต่างๆ มาให้รุ่นลูก รุ่น

หลานได้สานต่อ หรือ การใช้บึงโขงหลง พื้นที่ชุ่มน้ำ มาสร้างการสร้างรายได้ของคนในชุมชน โดยการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน และเชื่อมร้อยเครือข่ายโฮมสเตย์ เพื่อสร้างมาตรฐานและยกระดับการบริการร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างรายได้และพัฒนา ระบบเศรษฐกิจของชุมชน

2. การจัดการกับข้อมูลของชุมชนที่ได้มาจากการสำรวจ นำมาสู่การวิเคราะห์ นำมาสู่การกำหนดแผนเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งแผนงานพัฒนาของสภาฯ เป็นแผนการพัฒนาคอบคลุมทุกมิติ เช่น **ด้านสังคม** การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่งเสริมการดูแลสุขภาพและความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความปลอดภัยในทรัพย์สิน **ด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน** สร้างงานพัฒนาอาชีพที่มั่นคงให้ชุมชน สนับสนุนกลุ่มอาชีพในชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน สร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาเทคโนโลยีให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการผลิต เพื่อชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ กลุ่มอาชีพยั่งยืน เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชน **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ฟื้นฟูระบบนิเวศน้ำ จัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งน้ำอย่างคุ้มค่าไม่ปล่อยให้เกิดมลพิษกับแหล่งน้ำ อนุรักษ์ในการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์สูงสุด **ด้านพัฒนาองค์กร** จัดประชุมคณะกรรมการและภาคีอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดแผนการทำงานร่วมกันในทิศทางเดียวกัน มีการประเมินผล ติดตามการดำเนินโครงการแต่ละโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อองค์กรมีทิศทางการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน มีความสามัคคีกัน นำไปสู่ความสำเร็จในด้านต่างๆ

กลุ่มจังหวัด ร้อยแก่นสารสินธุ์

- “จากฐานทรัพยากร สู่การท่องเที่ยวชุมชน
สร้างเศรษฐกิจให้กับคนคำพอง”
ตำบลคำพอง อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด
- “พัฒนาอาชีพสู่ฐานเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง”
ตำบลเมืองทอง อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด
- “การพัฒนาปลูกผักปลอดสาร”
ตำบลนิคมห้วยผึ้ง อำเภอยางชุมน้อย จ.กาฬสินธุ์
- “ลดหนี้ภาคครัวเรือน ด้วยสถาบันการเงินชุมชน”
ตำบลยางคำ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

จากฐานทรัพยากรสู่การท่องเที่ยวชุมชน สร้างเศรษฐกิจให้กับคนคำพอง ตำบลคำพอง อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด

โดย ศุภสิทธิ์ ศรีสว่าง

ตำบลคำพอง อ.โพธิ์ชัย จ.ร้อยเอ็ด อยู่ในเขตพื้นที่โนนสูง มีภูเขาขนาดเล็กรายรอบ บางหมู่บ้านอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงแม่แฝด หรือ “ดงแม่เปรต” ซึ่งเป็นคำเรียกขานในอดีต เป็นพื้นที่ป่าขนาดใหญ่ที่สุดในภาคอีสานตอนกลาง กินพื้นที่อำเภอโพนทอง อำเภอโพธิ์ชัย อำเภอหนองพอก และอำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด มาจนถึงอำเภอร่องคำ อำเภอกมลาไสย อำเภอดอนจาน อำเภอนามน อำเภอสมเด็จ อำเภอห้วยผึ้ง และอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ในหลักฐานบันทึกการเดินทางของกลุ่มคนจากเมืองหนองบัวลำภู เพื่อมาตั้งเมืองเลิงนกทา และยโสธร ระบุเอาไว้ว่า เป็นป่าดงที่อุดมสมบูรณ์ใหญ่โต และมีอาหารรสสารพัด แต่ถึงแม้จะอาหารรพีจนได้ชื่อว่าแม่แฝด แต่ก็ถูกทำเป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ตามนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจ “น้ำไหลไฟสว่าง หนทางดี มีงานทำ” และนโยบาย 66/2523 คือพื้นที่ปลูกอ้อยและโรงงานน้ำตาลขนาดใหญ่ แม้กระนั้นชาวบ้านคำพองและชาวบ้านโดยรอบผืนป่าถือเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ใช้เป็นแหล่งทำมาหากินนับตั้งแต่อดีต

ตำบลคำพอง ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2431 โดยนายสุข-นางญา สุขะเสน ได้ชักชวนชาวบ้านจากบ้านกุดลิง (ปัจจุบันคือที่ตั้ง อ.ร่องคำ จ.กาฬสินธุ์) อพยพตั้งถิ่นฐานจำนวน 23 ครอบครัว ชื่อแรกตั้งคือ บ้านคำพอง เป็นชื่อของต้นคำพองบกผอง หรือ บักผอง ลักษณะลำต้นสูงใหญ่ มีผลสุกมันสีดำ จึงได้เรียกว่า “บ้านคำพอง” ตำบลคำพองแยกจากตำบลขามเปี้ย ปี พ.ศ. 2510-11 เดิมมี 11 หมู่บ้าน กำนันคนแรกชื่อ นายบุญมี คำสุเรศ ปัจจุบันมี 13 หมู่บ้าน 2,598 ครัวเรือน กำนันคือนายเคนอ้วน แสนเพชร (ม.8)

ตำบลคำพองอยู่ในพื้นที่ไหล่เขา ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบสูงและที่ราบลุ่มบางส่วน มีภูเขาทอดตัวยู่ทางด้านทิศเหนือของตำบลติดเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่ป่าเป็นป่าดิบแล้งอยู่บริเวณหุบเขา และป่าเต็งรังอยู่บริเวณที่สาธารณะประโยชน์ของตำบล มีลำห้วยที่เป็นต้นน้ำมาจากหุบเขา เช่น ลำห้วยทราย ลำห้วยอัครคะ ฯลฯ และมีอ่างเก็บน้ำที่ก่อสร้างขึ้นเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการเกษตรและปศุสัตว์หลายแห่ง เช่น อ่างเก็บน้ำห้วยสมสนุก อ่างเก็บน้ำห้วยคำตุ ฯลฯ

ปัจจุบันชาวบ้านตำบลคำพองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพาะปลูกข้าว (ผลผลิตโดยเฉลี่ย 350 กิโลกรัม/ไร่) จากการสำรวจข้อมูล พบว่า ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ มีจำนวน 1,560 ครัวเรือน ประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียวมีจำนวน 160 ครัวเรือน รับจ้าง มีจำนวน 457 ครัวเรือน และประกอบอาชีพทำไร่ 1,286 ครัวเรือน มีการปลูกยางพารา ปลูกอ้อย มันสำปะหลัง เนื่องจากเป็นสภาพดินร่วนปนทราย

การรวมตัวจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล

“คำพองรุ่งเรือง เมืองดอกไม้งาม สดใสดงแม่แฝด เขตมันสำปะหลังใหญ่ ถ้ำสินชัยสวยงาม เรื่องนามพิณประยุกต์ เทียวสนุกถ้ำมวย สาวสวยคำพอง”

การขับเคลื่อนงานตำบลคำพอง เกิดจากการรวมตัวของชุมชนที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนตนเอง จึงได้มีการเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์กรชุมชนต่างๆในพื้นที่จำนวน 13 องค์กรจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน เมื่อวันที่ 5 ธ.ค.2554

สภาองค์กรชุมชนตำบลคำพอง จึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและเป็นเครื่องมือที่เป็นทางการในการแก้ปัญหา บนฐานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่อง ที่ผ่านมามีความพยายามในการเชื่อมโยงศักยภาพกลุ่มองค์กรชุมชนต่างๆ มาร่วมกันกำหนดเป้าหมายพัฒนาตำบล จนกระทั่งปี พ.ศ. 2559 สภาองค์กรชุมชนตำบลคำพอง กลุ่มองค์กรต่างๆ กองทุนสวัสดิการชุมชน สำรวจข้อมูลปัญหามานำวิเคราะห์และค้นหาแนวทาง ในการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจชุมชน

จุดแข็ง Strengths	จุดอ่อน Weaknesses
<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นตำบลที่มีขนาดใหญ่ ประชากรอาศัยหนาแน่น 2. มีสถานที่ราชการหลายหน่วยงานตั้งอยู่ในเขตเทศบาล 3. มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามอุดมสมบูรณ์ 4. มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก มีทางหลวงตัดผ่านถนนภายในหมู่บ้านสามารถติดต่อได้สะดวก 5. มีวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม 6. มีการก่อสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น 7. มีกลุ่มองค์กรชุมชน / สภาองค์กรชุมชนตำบล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมมีจำนวนน้อยลง 2. เส้นทางคมนาคมบางเส้นทางยังไม่ได้รับการพัฒนา 3. ประชากรที่เพิ่มขึ้นทำให้ปัญหาขยะเพิ่มมากขึ้น 4. มีระบบน้ำประปาใช้ไม่เพียงพอ

โอกาส Opportunities	อุปสรรค Threats
<ol style="list-style-type: none"> 1. นโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การท่องเที่ยว การปรับโครงสร้างภาคการเกษตร อุตสาหกรรม การบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพชีวิต 2. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลมีความชัดเจน 3. มีเส้นทางขนส่งสินค้าไปยังตลาดอินโดจีนสามารถส่งเสริมศักยภาพด้านการลงทุนและการท่องเที่ยว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สภาวะแวดล้อม ภัยธรรมชาติส่งผลกระทบต่อการทำอาชีพเกษตรกรรม (ภัยแล้ง น้ำท่วม) การระบาดของโรคพืชและศัตรูพืช 2. การระบาดของโรคประจำท้องถิ่น เช่น โรคไข้เลือดออก โรคฉี่หนู 3. การจัดสรรงบประมาณจากส่วนกลางไม่เพียงพอต่อความต้องการในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาท้องถิ่น 4. ขาดความต่อเนื่องของนโยบายรัฐบาล 5. ค่านิยมของประชาชนในปัจจุบันเปลี่ยนไปสู่กระแสบริโภคทำให้ภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น

นายน้อย สุตสาคร ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลคำพอง เล่าว่า “ชาวบ้านส่วนใหญ่มีฐานะยากจน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูงมีภูเขา ทางตอนเหนือของตำบลสามารถทำไร่อ้อย ไร่มัน ได้ตลอดปี มีการคมนาคมขนส่งผลผลิตทางการเกษตรได้สะดวก มีโรงงานน้ำตาลและโรงงานแปงมันสำปะหลังใกล้พื้นที่ สามารถนำออกขายได้ในชุมชนมีตลาดจับจ่ายซื้อ-ขาย อาหาร เข้า-เย็น ทุกวัน แม้ว่าจุดเด่นของพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบลแต่การที่ชาวบ้าน กลุ่มต่างๆ ขาดการมีส่วนร่วมอย่างมาก ทำให้งานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นไปอย่างลำบาก”

ชาวบ้านในตำบลคำพองมีรายได้น้อย ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร มีปัญหาต้นทุนสูง รายได้ไม่พอเพียง ขาดแคลนแหล่งน้ำ เกษตรกรว่างงานหลังฤดูเก็บเกี่ยว ประชากรมีรายได้ต่ำต่อการดำรงชีพ ปัญหาหนี้สินของประชากรเพิ่มมากขึ้น ปัญหาที่ดิน ประชากรใน

ชุมชนมีสุขภาพไม่แข็งแรง เด็ก/เยาวชนขาดการปลูกฝังทางด้านค่านิยมที่ถูกต้อง การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ/ผู้พิการ/ผู้ป่วยโรคเอดส์ มีการพึ่งพาระบบเศรษฐกิจภายนอกเป็นหลัก ดังนั้น สภาองค์กรชุมชนตำบลคำพอง จึงมีแนวความคิดว่าทำอย่างไรจะสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน โดยนำทุนชุมชนไม่ว่าจะเป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนวัฒนธรรม ประเพณี และการรวมกลุ่ม วิถีชีวิตต่างๆ มาก่อเกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตคน

สภาองค์กรชุมชนตำบลคำพอง จึงมีความคิดที่จะเชื่อมโยงกลุ่มต่างๆ สร้างกระบวนการเรียนรู้ ความเข้าใจในสภาพพื้นที่ของตำบล อะไรคือจุดแข็ง จุดอ่อนของชุมชน ซึ่งสภาองค์กรชุมชนตำบลมีบทบาทในการตั้งศักยภาพกลุ่มเศรษฐกิจของชุมชน มาร่วมคิดพัฒนาขีดความสามารถและสร้างรายได้ของคนในชุมชน

เกิดภาพการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้เสริมของคนในตำบลมีความจำเป็น หลังเว้นว่างฤดูกาลเกษตร ไม่รวมถึงการออกไปรับจ้างเป็นแรงงานภายในชุมชน พบว่า ในชุมชนมีการรวมกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มผลิตถัณฑ์จากไม้

ผลผลิตที่ได้จากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สามารถทำรายได้ถึง 20,000-30,000 บาท/ปี กลุ่มแปรรูปอาหารหน่อไม้ดอง/หน่อไม้อัดπίบ ที่มีสมาชิก เพียง 10 กว่าครัวเรือนละประมาณ 1,500 – 2,000 บาท/เดือน

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าว กลุ่มเกษตรกรปลูกข้าวอินทรีย์ชีวภาพ กลุ่มทอผ้าย้อมคราม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มภูมิปัญญาไปจนถึงกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ดูแลสมาชิกผู้ด้อยโอกาสในตำบล ยึดโยงเครือข่ายกลุ่มองค์กรชุมชนระดับตำบลที่มีศักยภาพ โดยอาศัยพื้นที่ทางทรัพยากรธรรมชาติเพื่อยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่ฐานเศรษฐกิจที่มั่นคง

วิถีชุมชนสร้างโอกาสด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากการเชื่อมโยงกลุ่มองค์กรชุมชน ด้วยสภาองค์กรชุมชนตำบลคำพอง ผ่านเวทีเรียนรู้สรุปบทเรียนลงมือทดลองถูกร่วมกันระหว่างชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง การวิเคราะห์ของชุมชนชี้ให้เห็นว่า สภาพพื้นที่โดยส่วนใหญ่ของตำบลคำพองเป็นที่ภูเขา สามารถปลูกเศรษฐกิจปลูกได้ไม่ก้ำกึ่งชนิด เช่น ข้าวโพด ยางพารา ฯลฯ ชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละวันจึงขึ้นอยู่กับราคาผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก หากปีไหนราคาดี ก็ไม่มีปัญหาไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น แต่หากปีไหนราคาตกต่ำก็ต้องไปหาเลี้ยงชีพในต่างถิ่น

การนำข้อมูลปัญหาความต้องการมาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาของคนในตำบล ได้จุดประกายความคิดที่จะสร้างรายได้ บนวิถีชีวิตความพอเพียงจากการดำรงชีพของคนในชุมชน คือ การนำเอาความโดดเด่นของสภาพพื้นที่และการอนุรักษ์ธรรมชาติ ตลอดจนการรวมกลุ่มของชุมชน เข้าไปปรึกษาหารือการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลคำพอง สภาวัฒนธรรมตำบล องค์กรอาสาพิทักษ์ป่า (ดงแม่แฝด) จนกระทั่งริเริ่มแนวคิดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยชุมชนขึ้น

สภาองค์กรชุมชนตำบลคำพองมองเห็นโอกาส และคิดว่าทำอย่างไรจึงจะนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน บนหลักการสำคัญ คือ

- 1) ชุมชนจะเป็นเจ้าของและชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนโดยชุมชน บนหลักการสำคัญ คือ
- 2) ช่วยในการยกระดับคุณภาพชีวิตความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
- 3) คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้คน และ
- 4) เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนในท้องถิ่นและกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่มาของการนำฐานทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนเข้ามาเป็นช่องทางหนึ่งในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของพื้นที่ เชื่อมโยงกับกลุ่มองค์กรที่มี นำไปสู่แนวทางการยกระดับเศรษฐกิจชุมชน “การท่องเที่ยวอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และพัฒนาชุมชน สู่เศรษฐกิจชุมชนตำบลคำพอง”

การขับเคลื่อนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ได้มีการส่งเสริมบทบาทของสมาชิกในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยคนในตำบลคำพอง ส่งเสริมให้คนในตำบลมีความสามัคคี มีจิตสาธารณะ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของตำบลเพื่อชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง รวมทั้งลูกหลานเยาวชนก็ไม่ต้องไม่ทำงานต่างถิ่น เป็นการปลูกฝังให้คนในชุมชนเกิดความสำนึกรักท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้ การท่องเที่ยวชุมชนของตำบลคำพอง ได้ร่วมมือกับภาครัฐและท้องถิ่นในการจัดระบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

นายธานี เรืองโรจน์ เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลคำพอง เล่าว่า “ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับมีหลายทาง คือประโยชน์ในด้านการพัฒนาของชุมชนเองโดยที่การท่องเที่ยวทำขึ้นเพื่อตอบสนองปัญหาหรือความต้องการของชุมชนบางอย่าง แต่ไม่ได้เพื่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว หากแต่ประโยชน์ก็จะตอบกับต่อชุมชน เช่น ช่วยแก้ปัญหาเรื่องของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ชุมชนเราก็จะได้การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยทางอ้อม ดังนั้นประโยชน์ก็คือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการพัฒนาชุมชนของตนเอง”

การท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลคำพอง ไม่ได้ไปเพื่อความบันเทิงจิตใจเท่านั้นแต่จะแฝงไปด้วยประวัติศาสตร์วิถีชีวิตการดำรงชีพและการปรับตัวของชุมชนคนท้องถิ่น เพื่อให้มาซึ่งสิทธิอันชอบธรรมในการดำรงอยู่ของความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันในสังคม รวมทั้งตำบลคำพองยังส่งเสริมเรื่องเกษตรอินทรีย์ อนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง เพื่อให้คนทั่วไปได้เห็นการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงของคนในชุมชน เหลือกก็ขาย บางส่วนก็เก็บไว้กินในครอบครัว

เช่นนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลคำพอง ถือเป็นฐานทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่มีความสำคัญ สำหรับนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหลายแห่ง เช่น ถ้ำภูมวนัย น้ำจังก์ ถ้ำหินสอ ถ้ำมืด ถ้ำสินชัย ธารน้ำสินชัย ต้นไม้พันปี ภูผางาม แหล่งโบราณคดีของภูไม้เปาะ ผาทำหัด

สิ่งที่ที่โดดเด่นอีกอย่างหนึ่งของตำบลคำพอง คือวัฒนธรรมงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตทั้งด้านการอยู่การกินแบบคนอีสานพื้นเมือง ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบลคำพอง ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลคำพอง สภาวัฒนธรรมตำบล องค์การอาสาพิทักษ์ป่า (ดงแม่แฝด) พัฒนาชุมชน ในการช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาในการทำงานสภาองค์กรชุมชนตำบลคำพอง

ตำบลคำพองคิดร่วมกันเป็นแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนเกิดการวางแผนชีวิตเพื่อพึ่งพาตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ
เชื่อมโยงความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

แผนการพัฒนาของตำบลคำพอง

พัฒนากลุ่มอาชีพเดิม ส่งเสริมอาชีพใหม่โดยพัฒนาศักยภาพตามความต้องการและความถนัดกลุ่ม

ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริประจำตำบลคำพอง

จัดให้มีศูนย์จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และปรับปรุงตลาดชุมชนที่มีความเหมาะสม

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ เช่น ถ้ำสินชัย อยู่ที่ บ้านโนนใหญ่ หมู่ที่ 1 และบ้านเกษตรสมบูรณ์ หมู่ที่ 10 , ถ้ำภูมวน้ำจังก์ อยู่ที่ บ้าน นางาม หมู่ที่ 11, ภูคุ้มข้าว อยู่ที่บ้านภูเขาทอง หมู่ที่ 5 และ หมู่ที่ 9

- การพัฒนาด้านประเพณีท้องถิ่น จัดให้มีศูนย์ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน ประจำตำบลคำพอง เช่น การแสดงการฟ้อนรำคองก้า ฟ้อนพูนุรักษ์ประเพณีลงช่วง เช่นฝ้าย ผลิตสาขาศิตอีสาน ถ่ายทอดภูมิปัญญาการจักสานและอื่นๆ เป็นต้น

- ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐทั้งในและนอกพื้นที่ ในการวางแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาในชุมชน

- สนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลคำพอง

- การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ทรัพยากรดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย โครงสร้างของดินไม่อุ้มน้ำ มีห้วยอัครคະไหลผ่านตำบลคำพอง หมู่ที่ 1,10 ลำห้วยทรายไหลผ่าน ตำบลคำพอง หมู่ที่ 2,3,4,5,6,7,8 ป่าไม้ พื้นที่ที่เป็นภูเขา ป่าไม้เป็นป่าดิบแล้ง, พื้นที่ราบ ป่าไม้เป็นป่าเต็งรัง

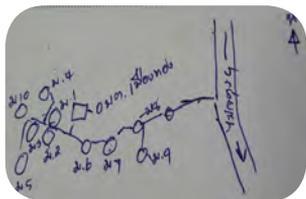
วันนี้คนตำบลคำพอง ปฏิบัติให้เห็นแล้วว่า ทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่ามากมายมหาศาล และอาจไม่สามารถตีมูลค่าเป็นตัวเงินได้ ถูกนำมาใช้ในการสร้างพลังความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้กลับฟื้นคืนความอุดมสมบูรณ์แก่ธรรมชาติ

เอื้อต่อการดำรงชีวิต สร้างระบบเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ เพื่อให้คนภายนอกรวมถึงลูกหลานได้เรียนรู้ และใช้ประโยชน์อย่างรู้คุณค่าต่อไป

พัฒนาอาชีพสู่ฐานเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง : ตำบลเมืองทอง อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด

โดย ศุภสิทธิ์ ศรีสว่าง

ตำบลเมืองทอง อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเมืองร้อยเอ็ด มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านเมืองทองใหญ่ หมู่ 2 บ้านเมืองทองใหญ่ หมู่ 3 บ้านเมืองทองน้อย หมู่ 4 บ้านหนองอุ่ม หมู่ 5 บ้านสงเปลือย หมู่ 6 บ้านโนนสำราญ หมู่ 7 บ้านหนองพาดเสือ หมู่ 8 บ้านอุ่มเม่า หมู่ 9 บ้านหนองพาดเสือน้อย หมู่ 10

ประวัติความเป็นมาของตำบลเมืองตามคำบอกเล่าว่า “เป็นเมืองโบราณร่วมสมัยเดียวกับเมืองหงส์ ตั้งอยู่ห่างจากเมืองหงส์ขึ้นมาทางทิศเหนือประมาณ 20 กิโลเมตร เป็นเมืองคู่แฝดกับเมืองหงส์ คนโบราณเรียกเมืองหงส์เมืองทองคูน้ำคั้นเดิมล้อมรอบเมืองทองเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณ

ธัญญาหารประชาชนบริบูรณ์พูนสุขด้วยสินเงินทอง” จนกระทั่งเมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านในพื้นที่ได้ขุดพบไหทองคำและโบราณวัตถุจำนวนมาก ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันความรุ่งเรืองในอดีต และเป็นที่ตั้งตำบลเมืองทองในปัจจุบัน บนเนื้อที่ประมาณ 26.29 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 16,432 ไร่ ทิศเหนือ จด อบต.นาโพธิ์ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ทิศใต้ จด อบต.โคกล่าม อำเภอจตุรพักตรพิมาน ทิศตะวันออก จด อบต.สะอาดสมบูรณ์ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ทิศตะวันตก จด อบต.โพธิ์ทอง อำเภอศรีสมเด็จ

ความเป็นมาการขับเคลื่อนงานจนถึงปัจจุบัน

วิถีการดำรงชีวิตของชาวตำบลเมืองทองในอดีต จะมีลักษณะเช่นเดียวกับวิถีชุมชนอีสานแบบดั้งเดิม ต่อมาการพัฒนาประเทศ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านเข้าสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมกระแสหลัก วิถีชีวิตการผลิตในภาคเกษตรกรรมพึ่งตนเองถูกเปลี่ยนแปลงเป็นระบบเกษตรเพื่อการค้า ชุมชนท้องถิ่นเกิดการพึ่งพิงการผลิตจากภายนอกมากกว่าการพึ่งตนเอง

ได้นำมาสู่ปัญหาของตำบลที่หลากหลายรูปแบบ เช่น การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นฐานทรัพยากรสำคัญทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม เศรษฐกิจการเมืองการปกครอง เหล่านี้ล้วนส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอขาดความสามัคคี วัฒนธรรมที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดน้อยลงเรื่อยๆ ผู้คนต่างดิ้นรนหาสิ่งทดแทนโดยไม่รู้ตัว การอพยพทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดไปขายแรงงาน เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ใช้จ่ายในภาระหนี้สิน ประกอบกับความเจริญทางด้านวัตถุ การสื่อสารต่างๆ ได้ดำเนินไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง

การรวมกลุ่มจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลเมืองทอง เมื่อปี 11 ก.ค.51 เป็นชุมชนที่เน้นเสริมสร้างพื้นฐานการมีสุขภาพดีและได้รับการศึกษาที่ดีเพื่อการพัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่ที่ดี น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในการประกอบอาชีพ ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีของสังคม มีการรวมกลุ่มผู้นำชุมชน/คนรุ่นใหม่ พัฒนา แกนนำ/ผู้นำชุมชนในงานพัฒนาในพื้นที่ ให้เป็นผู้นำที่มีบทบาทการพัฒนาในพื้นที่ สร้างความร่วมมือกับภาคประชาสังคมหน่วยงานในพื้นที่

จากการวิเคราะห์ตำบล พบว่าลำดับความสำคัญของปัญหาในพื้นที่ ได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจระดับตำบล / หนี้สิน รongลงมา คือ ปัญหาด้านสังคม ประเพณีระดับตำบล ปัญหาด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมระดับตำบล ปัญหาด้านการศึกษา ระดับตำบล ปัญหาด้านบริการระดับตำบล ปัญหาด้านภารกิจระดับตำบล ปัญหาด้านสิทธิประชาชนระดับตำบล

ปัจจุบันมีรวมกลุ่ม/องค์กรชุมชน จำนวนกว่า 10 กลุ่ม/องค์กร เพื่อเสริมสร้างรายได้ครัวเรือน ได้แก่ กลุ่มปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด กลุ่มसानสวิง กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มหัตถกรรมต่อไม้งาม กลุ่มเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มทอผ้า กลุ่มผลิตน้ำหมักชีวภาพ กลุ่มปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด กลุ่มจักรสาน กลุ่มเลี้ยงสุกร

โดยมีกิจกรรมจุดเด่นในพื้นที่ คือ การผลิตข้าวปลอดภัยเพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องการพัฒนาพันธุ์ข้าวปลอดภัยให้กับกลุ่มเกษตรกรที่สนใจ การทำปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด ให้ความรู้ในขั้นตอนการผลิตปุ๋ยชีวภาพ การเรียนรู้ขั้นตอนการปลูกพืชแบบผสมผสาน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้

การวิเคราะห์ศักยภาพในมิติสำคัญจุดเด่นของพื้นที่

จุดแข็ง Strengths	จุดอ่อน Weaknesses
1. ปลูกข้าวหอมมะลิชั้นดี	1. ขาดน้ำเพื่อการเกษตร
2. แหล่งผลิตธงมะเขือบ	2. ขาดแรงงานผลิตธงมะเขือบ
3. มีภูมิปัญญาท้องถิ่น	3. ขาดเงินทุนสนับสนุน
4. มีพื้นที่ทางการเกษตร	4. ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต
5. มีหลวงปู่หลักคำยึดเหนี่ยวจิตใจ	ทางการเกษตร
6. มีกลุ่มองค์กรศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	5. ขาดอำนาจต่อรองราคาจำหน่ายผลผลิต

โอกาส Opportunities	อุปสรรค Threats
1. ส่งเสริมปลูกข้าวหอมมะลิปลอดสาร 2. ส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพ อย่างครบวงจร 3. ส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และบรรจุภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน	1. เกิดภัยธรรมชาติ 2. ราคาผลผลิตตกต่ำ 3. คมนาคมไม่สะดวก 4. ขาดแรงงานการผลิต 5. ขาดการประสานงานระหว่างภาครัฐ-ชุมชน 6. ขาดไฟฟ้าทางการเกษตร 7. ขาดเงินทุนและวิชาการ

ภาพอนาคตของคนตำบลเมืองทอง 10 ปี ข้างหน้า คนในตำบลมีสุขภาพ มีการศึกษาที่ดี การใช้พื้นที่การเกษตรกรรมมาปรับปรุงแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิชั้นดี ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง สืบสานประเพณีหลวงปู่หลักคำ มุ่งส่งเสริมให้มีการปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดี เน้นนำระบบธรรมชาติมาภิบาลนำการพัฒนา โดยมีเป้าหมายใน 20 ปี ข้างหน้า ตำบลเมืองทอง ต้องการให้ประชาชนในตำบลเมืองทองต้องการให้ประชาชนในตำบลมีสุขภาพดีทั่วหน้าและได้รับการศึกษาดีทุกคน ส่งเสริมให้มีการปลูกข้าวหอมมะลิชั้นดีในตำบลและการคิดค้น เพื่อเป็นแหล่งพันธุ์ที่ดีในอนาคต เพื่อมุ่งส่งเสริมให้เกษตรกรในตำบลมีการประกอบอาชีพในระบบเศรษฐกิจพอเพียง

เสริมอาชีพสร้างรายได้ลดภาระชุมชน

สภาองค์กรชุมชนตำบลเมืองทอง ได้เชื่อมโยงความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล โดยความร่วมมือของภาครัฐ ภาคราชการและภาคประชาชน เพื่อขจัดความยากจนในท้องถิ่น ในการพัฒนาศักยภาพทางแรงงาน ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดร้อยเอ็ด “แหล่งผลิตข้าวหอมมะลิชั้นดี ที่ท่องเที่ยวมากแห่ง แรงงานมีคุณภาพ”

จากการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองร้อยเอ็ด 150,000 บาท ได้นำแม่บ้านจำนวน 25 คน เข้าร่วมฝึกอบรมอาชีพด้านการทอผ้าระยะเวลา 35 วัน โดยการประสานงาน กำนันตำบลเมืองทอง

นายประสิทธิ์ จันทะโยธา ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 บ้านหนองอุ่ม เล่าว่า “การเริ่มต้นที่ดี เท่ากับสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง การสร้างงานสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านตำบลเมืองทอง จุด สำเร็จร่วมสำคัญคือ อบต.เป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับประชาชน ช่วยประสานงานกับภาครัฐ เพื่อร่วมกับชาวบ้านในการพัฒนาของเศรษฐกิจชุมชน จึงจะเกิดความยั่งยืนเป็นจริง”

ผลการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ อาทิ การสานตะกร้าของกลุ่มเกษตรกร สานสวิง การเย็บปักถักร้อย และการสร้างงานจากการทอผ้าไหมพรม จนสามารถ ทำได้ทำเป็น สร้างงานสร้างอาชีพให้กับประชาชนได้ เป็นการนำภูมิปัญญาของชาว บ้านผสมผสานกับการประยุกต์ งานถักทอเข้าด้วยกัน นำเส้นด้ายไหมพรม 1 กิโลกรัม สามารถทอผ้าในกี่กระตุกได้ จำนวน 2 ผืน ราคาผืนละ 120 บาท นอกจากนี้ยังมีการ ทอผ้าลายขิดลวดลายสวยงาม เป็นผ้าพันคอ ผ้าประกอบในการตัดเย็บเสื้อผ้า สตรี หรือ ของฝากญาติผู้ใหญ่เพื่อการปฏิบัติธรรม ราคาเพียงผืนละ 80 บาท ราคาถูกแต่จากการ ทำมือของชาวบ้าน

วันนี้เป็นการเริ่มต้นการทำงานที่สร้างอาชีพเพื่อการสร้างรายได้ ด้าน อบต.

เมืองทอง สั่งซื้อผ้าห่มไหมพรมจำนวน 500 ผืน และให้กลุ่มแม่บ้านทอให้เป็นการเริ่มต้นที่ดีและช่วยเหลือกลุ่มแม่บ้าน เช่น การสนับสนุนงบประมาณ มีนางบุญเที่ยง คิมหันต์ ประธานกลุ่มแม่บ้าน เป็นแกนนำ นางรำไพ ศรีละบุตร รองประธาน นางทองดา เป็นเลขานุการ นางพันทอง ศรีละบุตร เป็นเหรัญญิก กรรมการและสมาชิก 25 คน การพัฒนาอาชีพของคนตำบลเมืองทอง

ได้ดำเนินการแบบบูรณาการ ระหว่างหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล พัฒนาการจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด เพื่อการสร้างงานสู่ความพอเพียง พอมีพอกิน เปิดโอกาสให้กับประชาชน อภิมุขตนเองได้

ความพยายามในการสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในตำบลเมืองทอง คนในพื้นที่ ยังคงต้องร่วมมือกันพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนอยู่ได้และสามารถพึ่งพาตนเองได้ ให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านการบริหารจัดการท้องถิ่นจัดการตนเองที่ต้องหนุนเสริมพัฒนาสภาพองค์กรชุมชน

การริเริ่มที่มาจากความร่วมมือร่วมใจของประชาชนและภาคีทุกภาคส่วน ด้านการจัดสวัสดิการสังคมโดยชุมชน ด้านพัฒนาการผลิตเกษตรกรรมยั่งยืน ด้านการจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านการดูแลสุขภาพชุมชนโดยชุมชน และด้านการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ต้อง พัฒนาสินค้ากลุ่มอาชีพสู่ตลาดสากล ส่งเสริมและพัฒนาตลาดชุมชนสู่การจัดการตนเอง

อย่างไรก็ดี การแก้ปัญหาให้เป็นไปตามความต้องการของคนในตำบลมากกว่า ตอบสนองตัวชี้วัดของหน่วยงานสนับสนุนภายนอก ต้องรวมพลังทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม พ่อค้า นักธุรกิจ ภาคเอกชน ภาคีการพัฒนาอื่นๆ สนับสนุน การบริหารการพัฒนาเป็นแผนพัฒนารายสินค้า สร้างระบบทั้งหมดให้เกิดขึ้นในตำบล เมืองทอง เน้นก่อให้เกิดรายได้ ลดรายจ่าย แก้หนี้สินปัญหาหนี้สิน

การพัฒนาปลูกผักปลอดสาร ตำบลนิคมห้วยผึ้ง อำเภอห้วยห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์

โดย ประสิทธิ์ ดวงพยัพ

ข้อมูลและบริบทของตำบล

ตำบลนิคมห้วยผึ้งแยกการปกครองออกจากตำบลไค้่นุ่น เมื่อ พ.ศ.2522 เมื่อ พ.ศ.2508 กรมประชาสงเคราะห์ ดำเนินการโดยนิคมสร้างตนเอง จัดสรรที่ทำกินให้แก่ราษฎร โดยพื้นที่อยู่อาศัย 3 ไร่ พื้นที่ทำกิน 22 ไร่/ต่อครอบครัวพื้นที่โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 80 จึงเป็นพื้นที่จัดสรร โดยเรียกชื่อตามแปลงที่แบ่ง ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2509 ได้เปลี่ยนชื่อจากแปลงที่แบ่งเป็นชื่อหมู่บ้านขึ้นใหม่ ตำบลนิคมห้วยผึ้งมี

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง คือเทศบาล และ อบต. ดังนั้นพื้นที่ในเขตเทศบาล มี 9 หมู่บ้าน และพื้นที่ นอกเขตเทศบาลมี 7 หมู่บ้าน ขนาดพื้นที่ ประมาณ 75.90 ตร.กม. ห่างจากตัวอำเภอ 1 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ 58 กิโลเมตร การคมนาคม โดยทางรถยนต์

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลโนนนาจาน อำเภอนาคู และ ตำบลคำบงบางส่วน

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลหนองอิบุดร และตำบลไค้่นุนบางส่วน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลภูแล่นช้าง อำนาจ และ ตำบลไค้่นุนบางส่วน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลคำบง

พื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นพื้นราบใช้ทำการเกษตรและเป็นที่อยู่อาศัย อีกประมาณร้อยละ 10 เป็นเทือกเขาที่เป็นเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ประชากรโดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ทำสวนยางพารา ทำไร่อ้อย ทำไร่มันสำปะหลัง อาชีพรองหรืออาชีพเสริม ได้แก่เลี้ยงสัตว์ (โค กระบือ สุกร) รวมกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ และรับจ้างทั่วไป มีจำนวนประชากรทั้งหมด 3,259 คน จำนวนครัวเรือน 890 ครัวเรือน มีอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง 2 แห่ง ได้แก่อ่างเก็บน้ำห้วยผาและอ่างเก็บน้ำห้วยผึ้ง และอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก 1 แห่ง ได้แก่ อ่างห้วยชัน

สภาพปัญหาของชุมชนตำบลนิคมห้วยผึ้ง

ตำบลนิคมห้วยผึ้งเป็นพื้นที่ราบลุ่มเป็นส่วนมากจึงเหมาะในการเกษตร ทั้งพืชเศรษฐกิจ อ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา และพืชผักทั่วไปที่หลากหลาย นั้นหมายถึงว่าการทำให้การใช้สารเคมีที่หลากหลายเช่นกัน ยังมีพื้นที่เชิงเขา หรือเรียกว่าเขตอุทยานภูแฝกที่เป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติที่หลากหลาย

เช่น เห็ด หน่อไม้ แผลง ฯลฯ สภาพที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติจึงทำให้วิถีชุมชนมีการบุกเบิกและหาของป่ามาขายเพื่อเศรษฐกิจส่งตามท้องตลาดโดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืนและการหากินแบบเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติปัจจุบันทำให้อาหารที่ธรรมชาติให้มาเริ่มลดลง และยังมีแหล่งน้ำคืออ่างเก็บน้ำขนาดกลาง 2 แห่ง อ่างห้วยผาและอ่างห้วยผึ้ง อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก 1 แห่ง ได้แก่อ่างห้วยชัน โดยกรมชลประทานในบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำจึงมีเกษตรกรในชุมชนและนอกชุมชนปลูกพืชเศรษฐกิจ อ้อย มัน ยางพาราฯ ปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อเศรษฐกิจส่งตลาดขาย

จากสภาพพื้นที่ตำบลนิคมห้วยผึ้งที่อยู่บริเวณรอบนอกของเขตเทศบาลห้วยผึ้ง จึงเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ในเรื่องการผลิตอาหารให้กับคนในชุมชนอำเภอห้วยผึ้งและอำเภอใกล้เคียง เป็นแหล่งการซื้อขายพืชผักที่เกษตรกรในชุมชนปลูกและเกษตรกรในชุมชนไปหามาจากธรรมชาติ เกิดเศรษฐกิจค้าขายแบบแข่งขันเกษตรกรจึงเร่งผลิตเพื่อขายจำหน่าย เกษตรกรและชุมชนจึงเลี้ยงไม่ได้

1. ในชุมชนมีการใช้ สารเคมีกำจัดแมลง กำจัดหญ้า กำจัดหอยเชอรี่ ปุ๋ยเคมีอย่างเข้มข้นในพื้นที่

2. ประชาชนมีภาวะความเสี่ยงต่อสารพิษสารเคมีสูงมาก มีโอกาสเป็นโรคแทรกซ้อนจากสารพิษสารเคมีเช่น โรคมะเร็ง โรคตับ โรคภูมิแพ้ ฯลฯ

3. ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรสูง

4. คนในชุมชนต่างคนต่างทำงานในพื้นที่ของตนเองขาดการพึ่งพาอาศัยกัน แข่งขันกันมากขึ้น

ทำให้เกษตรกรต้องเลี้ยงไม่ได้ในการใช้สารเคมีแบบไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะมีกับเกษตรกรผู้ปลูกและผู้บริโภคในการได้รับความเสี่ยงสารเคมีสู่ร่างกาย

แนวคิดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนของคนชุมชนตำบลนิคมห้วยผึ้ง ที่ยั่งยืน

สภาองค์กรชุมชนตำบลนิคมห้วยผึ้งเป็นองค์กรหนึ่งที่จัดตั้งขึ้นมาตาม พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชนตำบล อาศัยตามมาตรา 21 (3) เผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจ แก่สมาชิกขององค์กรชุมชนรวมถึงการร่วมมือในการคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน นับจากการจัดตั้งจึงได้ดำเนินการจัดประชุมเพื่อจัดปรับ กลไกคณะทำงานสภาองค์กรชุมชนซึ่งมีองค์ประกอบตามกรอบของ พ.ร.บ. ว่าด้วย บทบาทหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชนและการพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชน สภา องค์กรชุมชนเป็นเครื่องมือที่จะเป็นเวทีกลางในการระดมสภาพปัญหาของตำบลและใช้ เป็นเครื่องมือการวิเคราะห์ตำบลแบบมีส่วนร่วมของตำบล จากการวิเคราะห์ตำบลจะ เห็นว่าแต่ละสภาพปัญหามีการเชื่อมโยงกันตั้งแต่การ ผู้ผลิต การตลาด ผู้บริโภค สภา องค์กรชุมชนตำบลนิคมห้วยผึ้งจึงส่งเสริมให้เกิดเวทีกลางในการระดมปัญหาแนวทาง แก้ไขร่วมกับภาคีท้องถิ่น หน่วยงานในระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่นเกษตรอำเภอ กศน. นิคมสร้างตนเอง เพื่อหาทางออกร่วมกันจึงมีแนวทางดังนี้

1. แนวคิดความเสมอภาคเท่าเทียมกันที่เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม/ชุมชน
2. แนวคิดในการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และขยายโอกาสให้สมาชิกในกลุ่ม/ชุมชน
3. การเพิ่มรายได้ สมาชิกนำผักมาขายร่วมกันเพื่อสร้างราคากลางและลดการแข่งขันกัน ทำให้สมาชิกสามารถกำหนดราคาและสร้างการต่อรองได้
4. การลดรายจ่าย ได้แก่สมาชิกต้องบริโภคผักของตนเอง ลดการใช้สารเคมี

ทุกอย่าง ผลิตปุ๋ยใช้เองโดยอาศัยวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มากที่สุด เช่น ปุ๋ยคอก เศษผัก ฟางข้าว

5. การขยายโอกาส นอกจากใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันในการเพาะปลูกแล้วยังเปิดให้สมาชิกที่มีพื้นที่เป็นของตนเองสามารถเพาะปลูกในพื้นที่ของตนเองได้ แต่ต้องนำมาจำหน่ายภายในนามกลุ่ม อีกทั้งยังขยายตลาดให้มากขึ้น

6. การสร้างเครือข่ายเพิ่มขึ้นพร้อมทั้งยกระดับมาตรฐานสินค้า สร้างตราสัญลักษณ์ รวมทั้งพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัยได้มาตรฐาน

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

คณะกรรมการองค์กรชุมชนร่วมกับประชาชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่ม ตัวแทนคุ้ม และตัวแทนหน่วยงานในพื้นที่ เข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อเสนอปัญหา และรวบรวมปัญหา วิเคราะห์ปัญหา เรียงลำดับความสำคัญปัญหา เพื่อบรรจุในแผนงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

กลไกและองค์ประกอบการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ที่	ชื่อองค์กร ที่เข้าร่วม ในการจัดทำแผน	บทบาท และการสนับสนุน
1	องค์การบริหารส่วนตำบลนิคม ห้วยผึ้ง	สนับสนุนสถานที่ และส่งบุคลากรเข้าร่วม
2	นิคมสร้างตนเองภูผินารายณ์	สังเกตการณ์ และให้คำแนะนำ
3	สำนักงานเกษตรอำเภอห้วยผึ้ง	สนับสนุนบุคลากร และสังเกตการณ์

ที่	ชื่อองค์กร ที่เข้าร่วม ในการจัดทำแผน	บทบาท และการสนับสนุน
4	คณะกรรมการองค์กรชุมชนตำบล นิคมห้วยผึ้ง	นำเสนอปัญหาและความต้องการในชุมชน ตัวเอง
5	ผู้นำชุมชน/ตัวแทนกลุ่ม/อสม./ อพม.	นำเสนอปัญหาและความต้องการในชุมชน ตัวเอง
6	ประชาชนทั่วไป	นำเสนอปัญหาและความต้องการในชุมชน ตัวเอง
7	คณะกรรมการองค์กรสวัสดิการ ชุมชน	นำเสนอปัญหาและร่วมเป็นเครือข่าย
8	คณะกรรมการศูนย์พัฒนา ครอบครัวในชุมชน	นำเสนอปัญหาและร่วมเป็นเครือข่าย

การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดระดับตำบล

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>1. มีกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มปลูกผัก,กลุ่มผลิตปุ๋ย,กลุ่มทอผ้า,กลุ่มเพาะเห็ดฟางในตะกร้า เป็นต้น</p> <p>2. มีกลุ่มหรือองค์กรทางสังคม เช่นกองทุนสวัสดิการในชุมชน สภาองค์กรชุมชนตำบลกลุ่ม อสม. เป็นต้น</p> <p>3. มีเครือข่ายให้การหนุนเสริม เช่น สนง.พมจ. กาฬสินธุ์ นิคมสร้างตนเองกุดิพนารายณ์ สสว.7 อบต. พอช. ที่สนับสนุนงบประมาณ และวิชาการ เป็นต้น</p> <p>4. มีทรัพยากรด้านแหล่งน้ำพอเพียง เช่น อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ 2 แห่ง ลำห้วย 4 แห่ง มีคลองชลประทานเกือบเต็มพื้นที่ มีระบบประปาครอบคลุมทุกหมู่บ้าน</p> <p>5. มีทรัพยากรดินทำกินที่เป็นพื้นราบที่อุดมสมบูรณ์ ที่ส่วนใหญ่เป็นเอกสารสิทธิ์ที่เป็นโฉนด</p> <p>6. เป็นนโยบายของภาครัฐ ทำให้องค์กรในชุมชนและชุมชนเริ่มต้นตัวเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น มีหมู่บ้านต้นแบบเข้าร่วมโครงการคัดแยกขยะ,มีการนำปัญหาการเผาอ้อย ,ปัญหาคนนอกพื้นที่เข้าทำการเกษตรแล้วใช้สารเคมีในระดับรุนแรงเข้าหาหรือพูดคุยในหน่วยงานราชการหรือระดับแกนนำ</p>	<p>1. ระบบการบริหารจัดการกลุ่มยังไม่ดีเท่าที่ควร</p> <p>2. ระบบการบริหารงานยังไม่ชัดเจน กรรมการบริหารขาดความรู้และไม่เข้าใจบทบาทตนเองเท่าที่ควร และยังไม่มีความหมายรองรับการทำงานที่ชัดเจน</p> <p>3. เครือข่ายยังประสานงานได้ไม่ดีเท่าที่ควร ตลอดจนความต่อเนื่องในการส่งเสริม การสร้างความรู้ความเข้าใจ คนในชุมชนยังมีปัญหาด้านสังคมมียังไม่เข้าใจไม่ได้ เช่น ปัญหาเด็กเยาวชนบริโภคนิยม ติดเกมส์ ตั้งครุภักก่อนวัยอันควร ปัญหาการหย่าร้าง และปัญหายาเสพติด</p> <p>4. ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ทำให้เห็นคุณค่าและความห่วงหาพัน ทำให้ถูกมองข้ามเรื่องสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน</p> <p>5. เกษตรกรในชุมชนยังขาดความรู้เทคนิควิธีการในการทำการเกษตรหรือการผลิตแบบใหม่ ยังขาดการรวมกลุ่ม</p> <p>6. ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึก และขาดการตระหนักถึงพิษภัยสารเคมี, ไม่มีกฎหมายควบคุมการใช้สารเคมี การประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย</p>

โอกาส	อุปสรรค
<p>1. คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มอาชีพมากขึ้น และมีอาชีพที่หลากหลาย มีหน่วยงานให้การสนับสนุน เช่น อบต.สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน นิคมสร้างตนเองภูผินรายณ์ เป็นต้น</p> <p>2. เกิดกลุ่มองค์กรหรือภาคีเครือข่ายที่เป็นองค์กรภาคประชาชนและหน่วยงานราชการทำงานร่วมกัน</p> <p>3. แหล่งทรัพยากรธรรมชาติมีเพียงพอเกือบครอบคลุมทุกพื้นที่เช่นแหล่งน้ำ ที่ดิน</p> <p>4. หน่วยงานในพื้นที่มองเห็นและตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม และมีโครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่พร้อมจะขับเคลื่อน เช่น ตั้งงบประมาณในข้อบัญญัติ มีการลงนามบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานกับชุมชน มีแผนการปฏิบัติงาน มีการเตรียมงาน เตรียมคน และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นต้น</p>	<p>1. ข้อจำกัดในด้านงบประมาณหรือข้อระเบียบข้อปฏิบัติของหน่วยงานราชการที่ให้การสนับสนุนไม่ชัดเจน ทำให้หน่วยงานสนับสนุนไม่กล้าดำเนินการในบางเรื่อง</p> <p>2. มีข้อจำกัดด้านบุคลากรจากหน่วยงานราชการที่มีจำนวนไม่เพียงพอและมีเวลาน้อยในการร่วมทำงาน ผู้นำในชุมชนหรือประชาชนในชุมชนที่เข้าร่วมเป็นกรรมการไม่มีความรู้และไม่ใส่ใจเสียสละเท่าที่ควร</p> <p>3. แต่พื้นที่บางส่วนเป็นภูเขา และประชาชนบางส่วนยังบุกรุกป่าต้นน้ำและทำลายป่าไม้ และยังมีการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรอยู่จำนวนมาก</p> <p>4. การดำเนินงานยังไม่ครอบคลุมทั่วพื้นที่จึงยังทำให้ชุมชนต้นแบบหรือชุมชนใกล้เคียงยังได้รับผลกระทบ เช่น การเผาอ้อย การพ่นยาฆ่าหญ้า การใช้สารเคมีกำจัดหอยเชอรี่กำจัดปูนา การใช้สารเคมีควบคุมแมลงโมโรแดงโมโรอ้อยไร่มะละกอ เป็นต้น</p>

เชื่อมโยงพัฒนาเกษตรอินทรีย์ตำบลนิคมห้วยผึ้ง

วิสัยทัศน์ : (vision) เชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน สวัสดิการถ้วนหน้า พัฒนาเกษตรอินทรีย์

พันธกิจ : (mission)

1. พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคสาธารณูปการ
2. พัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมดีขึ้นและมีคุณภาพ
3. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการภายในองค์กร

ประเด็นยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านสังคมและคุณภาพชีวิต
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านบริหารจัดการ

เป้าประสงค์

1. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาาระบบโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค
สาธารณูปการ
2. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม
ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาด้านสาธารณสุข
4. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาด้านสวัสดิการ
5. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาด้านอาชีพและรายได้
6. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม

7. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
8. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาด้านการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน
9. เพื่อปรับปรุงและพัฒนาด้านจัดการภายในองค์กรให้เกิดผลสัมฤทธิ์

วาระตำบล หรือกติกาหรือธรรมนูญตำบล

1. ลงนามพันธะสัญญาการจัดงานศพปลอดเหล้าและเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ทั่วทั้งพื้นที่
2. ลดการใช้สารเคมีทำการเกษตร
3. จัดการสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนมีส่วนร่วม (การคัดแยกขยะ)

ปัญหา สาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหาแต่ละด้าน

ปัญหาด้านเศรษฐกิจระดับตำบล

ลำดับ ความ สำคัญ	สภาพความรุนแรง ของปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวทางแก้ไข
1	ราคาผลผลิต การเกษตรตกต่ำ เช่น ข้าว ยางพารา อ้อย	- เป็นไปตามกลไก การตลาด - ทำเกษตร เชิงเดี่ยว แบบ เดียวกัน - ผลิตไม่ได้ มาตรฐาน	- ลดพื้นที่ซึ่งผลการเกษตรบางชนิดลง และหาแนวทางปลูกพืชชนิดใหม่ทดแทน - ยกกระดับมาตรฐานสินค้าหรือผลผลิตให้มี คุณภาพและเป็นที่ยอมรับหรือต้องการของ ตลาด - รวมกลุ่มสร้างผลผลิตเพื่อสร้าง กระบวนการต่อรอง และการส่งเสริมจากรัฐ
2	ปัญหาด้านที่ดิน ทำกินและขาด เอกสารสิทธิ์	ประชาชนบางส่วน ยังขาดที่ดินทำกิน และขาดเอกสาร สิทธิ์	- ประสานหน่วยงานภาครัฐ ร่วมแก้ปัญหา - ส่งเสริมอาชีพหรืออาชีพเสริม - หรือลดค่าใช้จ่ายครัวเรือน เช่น ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น
3	ปัญหาค่าครองชีพ สูงหรือสินค้าที่ไม่ จำเป็นต่อการครอง ชีพ	ความต้องการ สิ่งอำนวยความสะดวกด้าน เทคโนโลยี เช่น รถไถนา ปู๋ย ยา ฆ่าแมลง โทรศัพท์ รถยนต์ ฯลฯ	- วางแผนการใช้เงินหรือจัดทำบัญชี ครัวเรือน - สร้างนิสัยการออม

ปัญหาด้านสังคม ประเพณี ระดับตำบล

ลำดับ ความ สำคัญ	สภาพความรุนแรง ของปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวทางแก้ไข
1	ปัญหาการตั้งครรภ์ ก่อนวัยอันควรและ การหย่าร้าง	- ค่านิยมของวัยรุ่น - การเข้าถึงสื่อลามกอนาจาร จากสื่อออนไลน์ที่ควบคุมไม่ได้ - ปัญหาขาดความอบอุ่น ด้านครอบครัว เช่น พ่อกับ แม่หย่าร้าง หรือพ่อกับแม่ไป ทำงานต่างถิ่น อยู่กับตายาย ขาดผู้ควบคุม - ปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม ในชุมชน	- ให้ความรู้ การทำกิจกรรม/ โครงการอบรม - สร้างเครือข่ายความเข้มแข็งใน ชุมชน
2	ปัญหายาเสพติดหรือ ของมีนเมา เช่น ยาบ้า สุรา บุหรี่ และ อบาย ยุมขต่างๆ เช่น หวย ใต้ดิน การพนันเกมส์	- ค่านิยมของวัยรุ่น - ค่านิยมหมู่วัยทำงาน - ค่านิยมในชุมชน - การมั่วสุม	- ให้ความรู้ สร้างความตระหนัก - สร้างกฎ กติการ่วมกัน - การทำกิจกรรมและการรณรงค์ - บังคับใช้กฎหมาย
3	ปัญหาการทะเลาะ วิวาทในหมู่วัยรุ่น	- ค่านิยมของวัยรุ่น - เสพของมีนเมา	- จัดอบรมทำกิจกรรมร่วมกัน - การเฝ้าระวัง - บังคับใช้กฎหมาย

ปัญหาด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมระดับตำบล

ลำดับ ความ สำคัญ	สภาพความรุนแรง ของปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวทางแก้ไข
1	ปัญหาการใช้สารเคมี ทำการเกษตร	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนยังไม่ตระหนัก ในพิษภัยสารเคมี - ยังไม่มีข้อตกลงหรือ สัญญาประชาคมตำบล/ หมู่บ้าน - มีนายทุนจากนอกพื้นที่ มาเช่าพื้นที่ปลูก 	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ความรู้ และสร้าง ตระหนักถึงพิษภัยสารเคมี - สร้างข้อตกลงหรือสัญญา ประชาคมตำบล/หมู่บ้าน - ขอความร่วมมือกับประชาชน ไม่ให้นายทุนเช่าพื้นที่ปลูก
2	ปัญหาการทิ้งขยะ หรือกำจัดขยะ ไม่ถูกวิธี	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนยังคุ้นเคยกับ พฤติกรรมทิ้งขยะแบบเดิม - ขาดการให้ความรู้และ ดูแลจากหน่วยงานอย่างไร พื้นที่ทั่วถึง 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานในพื้นที่คัดเลือก หมู่บ้านนำร่องต้นแบบคัดแยก ขยะ และขยายผลให้ครอบคลุม ทั่วพื้นที่ - ให้ความรู้ และสร้าง ตระหนักแก่ประชาชน
3	ปัญหาลำห้วย ล้นตลิ่งต้นเงิน	<ul style="list-style-type: none"> - ผักตบชวาหรือไมยลาง - การเปลี่ยนทางเดินของ น้ำ เนื่องจากพื้นที่ข้างเคียง บุกรุก 	<ul style="list-style-type: none"> - ขุดลอกลำห้วย - กำจัดผักตบชวาและวัชพืชอื่นๆ

ปัญหาด้านอื่นๆ ระดับตำบล

ลำดับ ความ สำคัญ	สภาพ ความรุนแรง ของปัญหา	สาเหตุของปัญหา	แนวทางแก้ไข
1	ปัญหาอุทกภัย	ตัดไม้ทำลายป่า	สร้างความตระหนัก
2	ปัญหาหาวตภัย	ทำลายสิ่งแวดล้อม	สร้างความตระหนัก
3	ปัญหาภัยแล้ง	ภาวะโลกร้อน	ลดการเผาทำลาย

กิจกรรมในการแก้ไขปัญหา/พัฒนาชุมชนในพื้นที่ตำบล/กลไกการดำเนินงาน

ตามโครงการเสริมสร้างขีดความสามารถองค์กรชุมชน ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ประเด็นงานเศรษฐกิจและทุนชุมชนฐานราก ภายใต้โครงการปลูกผักปลอดสารอย่างยั่งยืน โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลนิคมห้วยผึ้งและตามแนวทางการพัฒนา ของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดกาฬสินธุ์มีแนวทางการพัฒนาตำบลรูปธรรมด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชนโดยเป็นการพัฒนาต่อยอดแนวคิดของคนตำบลนิคมห้วยผึ้ง การลดการใช้สารเคมีในหมู่บ้านนำร่องต้นแบบ (บ้านนาอุดม หมู่ที่ 2) และขยายผลสู่กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ อีก 2 หมู่บ้าน คือ บ้านโนนทับช้าง และบ้านภูเงิน

รูปแบบหรือวิธีการดำเนินงาน/ความเป็นมา

กระบวนการทำงานเกิดจากภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานในพื้นที่ร่วมกันบูรณาการ โดยในเบื้องต้นสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอ ได้เล็งเห็นว่าในพื้นที่ตำบลนิคมห้วยผึ้ง โดยเฉพาะบ้านนาอุดม หมู่ที่ 2 เป็นหมู่บ้านที่ปลูกผักเป็นรายได้เสริมจำหน่ายนอกฤดูทำนาส่งตลาดสดเทศบาลห้วยผึ้ง ออกพื้นที่เก็บข้อมูลและปัญหาทำให้ทราบว่าชาวบ้านปลูกผักจำหน่ายโดยใช้สารเคมีช่วยเร่ง และใช้ยากำจัดแมลงส่งผลกระทบต่อสุขภาพเกษตรกรที่ปลูกผัก และได้ประสานหน่วยงานโรงพยาบาลห้วยผึ้งร่วมกับสาธารณสุขอำเภอห้วยผึ้ง และประกอบกับในช่วงนั้น สุขศาลา (ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน) ของบ้านนาอุดมได้รับเลือกให้เป็นสุขศาลาต้นแบบกำหนดให้มีการตรวจหาสารเคมีในกระแสเลือด (เอ็นไซม์ โคลีนเอสเตอเรส) ของประชาชนในหมู่บ้านหรือเกษตรกรกลุ่มเสี่ยงต่อสารพิษสารเคมีพร้อมให้ความรู้สถานการณ์สารพิษสารเคมีที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย

จากการตรวจหาสารเคมีในเลือดในรอบที่ 1 พบผู้มีความเสี่ยงจำนวน 18 คน พบผู้ไม่ปลอดภัยจำนวน 9 คน โดยกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มไม่ปลอดภัยได้ปฏิบัติตนตามคำแนะนำของแพทย์แล้วตรวจซ้ำในรอบที่ 2 พบผู้มีความเสี่ยงจำนวน 11 คน พบผู้ไม่ปลอดภัยจำนวน 0 คน จากผลการตรวจทั้งสองรอบดังกล่าวส่งผลทำให้ประชาชนในหมู่บ้านส่วนหนึ่งเกิดความตระหนักถึงพิษภัยของสารเคมีที่ใช้กันอย่างแพร่หลายและมีการใช้ในปริมาณเข้มข้นในพื้นที่ทำการเกษตร จึงได้จัดประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อขออนุญาตใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์จากนิคมสร้างตนเองภูจินารายณ์ เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ.2553 จัดตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษสานสายใยรักบ้านนาอุดม หมู่ 2 คัดเลือกคณะกรรมการบริหารงานพร้อมรับสมาชิก เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2556 มีจำนวนสมาชิกครั้งแรก 33 คน ต่อมาได้ขอจดทะเบียนเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ และได้รับการอนุมัติให้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์จากองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมห้าฝั่งน้ำในปี 2557 กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษสานสายใยรักบ้านนาอุดมได้ไ้รับรองมาตรฐาน KS จากจังหวัดกาฬสินธุ์ ต่อมา ในปี 2558 ได้ขยายผลสู่กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านโนนทับข้าง หมู่ที่ 5 และกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ บ้านภูเงิน หมู่ที่ 11

รูปแบบและวิธีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

สภาองค์กรชุมชนตำบลนิคมห้วยผึ้ง ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีตัวแทนกลุ่มอาชีพ ตัวแทนองค์กรในพื้นที่ ทุกหมู่บ้านร่วมเป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน อีกทั้งได้รับ อนุมัติงบประมาณองค์กรพื้นที่ดำเนินงานรูปธรรม เรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ปลอดภัย พืช สภาองค์กรชุมชนตำบลนิคมห้วยผึ้งจึงได้จัดโครงการตามแผนงานโครงการที่ได้รับ การอนุมัติงบประมาณ มาในงวดแรก จำนวน 21,000 บาท โดยจัดฝึกอบรม “โครงการ ส่งเสริมและขยายผลพัฒนากลุ่มทำเกษตรอินทรีย์และกลุ่มปลูกผักปลอดภัยพืช” ใน วันที่ 4 กรกฎาคม 2560 ณ ศูนย์เรียนรู้ต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านนาอุดม หมู่ ที่ 2 โดยใช้กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าอบรมจากกรรมการและสมาชิกกลุ่มปลูกผักปลอดภัย พืชสานสายใยรักบ้านนาอุดม หมู่ 2 กลุ่มปลูกผักปลอดภัยพืชบ้านโนนทับช้างหมู่ที่ 5 และกลุ่มปลูกผักปลอดภัยพืช บ้านภูเงิน หมู่ที่ 11 และกรรมการสภาองค์กรชุมชน ตำบลนิคมห้วยผึ้ง

■ กลไกดำเนินการ

สภาองค์กรชุมชนตำบลนิคมห้วยผึ้งเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนงาน โดย รับงบประมาณสนับสนุนจาก องค์กรพัฒนาเอกชน (พอช.) ประสานหน่วยงานในพื้นที่ ร่วมสนับสนุนวิทยากรให้แก่สำนักงานเกษตรอำเภอห้วยผึ้ง องค์กรบริหารส่วนตำบล นิคมห้วยผึ้ง เขียวภาคีเครือข่ายร่วมโครงการ ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอห้วยผึ้ง สำนักงานพัฒนาชุมชน นิคมสร้างตนเองกุดฉินารายณ์ ใช้เป้าหมายจากกลุ่มปลูกผัก ปลอดภัยพืช 3 หมู่บ้านและกรรมการองค์กรชุมชน เป็นฐานการทำกิจกรรม

■ ผลงานที่เกิด

1. กลุ่มเป้าหมายที่เข้าอบรมได้รับความรู้และวิธีการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้กับตนเอง กับกลุ่ม และขยายผลสู่ชุมชน
2. เกิดภาคีเครือข่ายในพื้นที่และเครือข่ายความร่วมมือมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกัน ทั้งภาคประชาชนและภาคราชการ
3. สามารถต่อยอดกิจกรรมและขยายผลเพิ่มศูนย์เรียนรู้ต้นแบบอีก 2 หมู่บ้าน

หน่วยงาน/ภาคีที่ให้การสนับสนุนและเรื่องที่สนับสนุน

ที่	ชื่อหน่วยงาน ที่สนับสนุน	ลักษณะการสนับสนุน
1	สำนักงานเกษตรอำเภอห้วยผึ้ง	วิทยากรให้ความรู้ในการฝึกอบรม
2	องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมห้วยผึ้ง	สนับสนุนบุคลากร/วัสดุอุปกรณ์/งบประมาณ
3	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรห้วยผึ้ง (กส.)	วิทยากรร่วม
4	สำนักงานสาธารณสุขอำเภอห้วยผึ้ง	วิทยากรร่วม
5	นิคมสร้างตนเองภูฉินายณ์	วิทยากรร่วม
6	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยผึ้ง	วิทยากรร่วม

รูปธรรมความสำเร็จการแก้ไขปัญหา

มูลเหตุ หรือ แรงจูงใจที่ทำให้ตำบลลุกขึ้นมาดำเนินการด้านเศรษฐกิจและทุนชุมชน การใช้สารเคมีที่แพร่หลายในพื้นที่ ทั้งที่มีหมู่บ้านต้นแบบที่ทำเกษตรอินทรีย์

ปลอดภัยอยู่ในพื้นที่ แต่ประชาชนไม่เห็นความสำคัญและยังไม่ตระหนักถึงปัญหาสารเคมี ซึ่งถือว่าเป็นภัยเงียบ ฝ่ายท้องถิ่น/ท้องถิ่น/สภาองค์กรชุมชนตำบลนิคมห้วยผึ้งและคนในชุมชนจึงมีความเห็นร่วมกันว่า จะสร้างแรงบันดาลใจหรือสร้างความตระหนักให้หมู่บ้านอื่นๆ ในเรื่องพิษภัยจากสารเคมีที่ปนเปื้อนจากการทำเกษตรและการทำเกษตรอินทรีย์ที่ส่งผลดีทั้ง เรื่องการลดต้นทุนการผลิต ผลดีต่อสุขภาพ ส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในกลุ่มและการตลาดที่เป็นธรรม

ความสำเร็จหรือความภาคภูมิใจของพื้นที่ตำบล

มีหมู่บ้านต้นแบบที่เป็นศูนย์เรียนรู้การปลูกปลอดภัยและผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง ซึ่งในโอกาสต่อไปมีแนวโน้มหรือทิศทางที่จะขยายผลให้ครอบคลุมทั้งตำบลได้ภายใต้ตัวชี้วัดทัศนยุทธศาสตร์ของตำบลนิคมห้วยผึ้งและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญเป็นนโยบายหลักของตำบลแบบมีส่วนร่วมที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ดูได้จาก

1. ชุมชนเกิดความตระหนักและมองเห็นปัญหาภาวะความเสี่ยงและพิษภัยสารพิษสารเคมีเกิดการตื่นตัวและนำไปสู่การขยายผลการทำเกษตรธรรมชาติ ลดการใช้สารเคมีของคนในหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างกว้างขวาง
2. กลุ่มมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น วิเคราะห์ได้จากการทำกิจกรรมร่วมกันและมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้น
3. คนในชุมชนมีอาชีพเสริม มีรายได้และลดรายจ่ายภาคครัวเรือนจากการบริโภคเองและจำหน่าย
4. สมาชิกในกลุ่มและคนชุมชน ได้บริโภคผักที่มีความปลอดภัยจากสารเคมี

ทำให้เกิดพฤติกรรมในการบริโภคผักเพิ่มขึ้นและส่งผลให้คนในชุมชนมีสุขภาพดีลดความเสี่ยงจากสารพิษสารเคมี

5 กลุ่มและชุมชนเป็นต้นแบบ เป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชนใกล้เคียง รวมทั้งหน่วยงานต่างๆ เข้าศึกษาดูงาน ทำให้เกิดการพัฒนากายในกลุ่มและเกิดภาพลักษณ์และภาคภูมิใจของคนในชุมชน

6. สมาชิกภายในกลุ่มตลอดจนผู้นำชุมชน และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการเสริมสร้างความสมัครสมานสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน

7 มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการประชาธิปไตยในกลุ่มและชุมชนในเบื้องต้น เช่นมีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารงานภายในกลุ่ม จึงช่วยให้ลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน

ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

ทัศนคติของผู้บริหารที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาคม ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาและพร้อมให้การสนับสนุนภาคีเครือข่ายที่ให้การสนับสนุนในพื้นที่เอาใจใส่และร่วมบูรณาการทำงานคอยให้ความช่วยเหลือร่วมกันอย่างต่อเนื่องคณะกรรมการที่ได้รับเลือกเข้ามาบริหารงานในกลุ่มมีความอดทน เสียสละเวลา และแสวงหาความรู้มาพัฒนาการทำงานของกลุ่ม สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมโดยการผลิต เปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้าเวรรับผักพร้อมจำหน่ายผักให้กับกลุ่มมีการปลูกผักและจำหน่ายตลอดทั้งปี มีการคัดเลือกคณะกรรมการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามาเป็นคณะกรรมการในกลุ่ม ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วม พัฒนาตนเองและพัฒนาศักยภาพภายในกลุ่ม กลุ่มมีการประชุมประจำเดือน เปิดโอกาสให้สมาชิกได้เสนอแนะพร้อมแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางเพื่อนำข้อเสนอแนะมาใช้ในการทำงานของกลุ่มสมาชิกกลุ่มมีการร่วมลงทุนในลักษณะเป็นหุ้น และมีสวัสดิการการออมเงินสำหรับสมาชิก และเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถกู้ยืมไปลงทุนขยายพื้นที่ในการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นผลสัมฤทธิ์ที่น่าภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งคือ ทำให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการใช้ยาฆ่าแมลง ยากำจัดหญ้าและวัชพืช การใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งเป็นสิ่งอันตรายและทำให้ดินเสื่อมสภาพ โดยปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยชีวภาพที่ผลิตขึ้นเองจากวัสดุในพื้นที่ รวมทั้งลดการใช้สารเคมี ทำให้สุขภาพของคนในชุมชนแข็งแรงและลดภาวะเสี่ยงกับการใช้สารเคมีดังนั้นจึงเป็นเหตุผลประกอบได้ว่ากลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษตำบลนิคมห้วยผึ้งเป็นกลุ่มที่สร้างคุณค่าและประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างความยั่งยืน ความอยู่ดี กินดี ในชุมชนอย่างแท้จริง

ปัญหาอุปสรรค

การดำเนินงานของกลุ่มนี้ แม้จะประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่งแต่เกิดปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานในกลุ่มคือ สภาพพื้นที่บริเวณที่ปลูกผักเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์ประชาชนใช้ร่วมกัน ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกในกลุ่มที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น สภาพพื้นที่บริเวณที่ใช้ปลูกผักเป็นพื้นที่ลุ่ม เมื่อเข้าสู่ฤดูฝนดินจะอุ้มน้ำได้ดีทำให้การเพาะปลูกไม่ได้ผลผลิตเท่าที่ควร ทั้งนี้กลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการตลาด การทำบัญชี การเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เช่น ข้อมูลทางสถิติด้านการปลูกผัก การทำบันทึกการประชุมและงานเอกสารต่างๆ และขาดองค์ความรู้ เทคนิควิธี ตลอดจนเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อนำมาต่อยอดกับกิจกรรมในกลุ่ม เพื่อนำความรู้ความเข้าใจของระบบการตลาด

วิธีการแก้ไขปัญห

1. ดำเนินการปรับสภาพพื้นที่เพาะปลูกโดยการนำดินจากแหล่งอื่น มาถมให้สูงขึ้นพร้อมปรับให้ได้ระดับ และเปิดโอกาสให้สมาชิกปลูกผักในพื้นที่ของตนเองได้

2. ขอรับการสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการฝึกอบรมและศึกษาดูงานจากภาคีเครือข่าย เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอห้วยผึ้ง สำนักงานพัฒนาชุมชนห้วยผึ้ง ธนาคารเพื่อเกษตรกรและสหกรณ์เพื่อการเกษตรอำเภอห้วยผึ้ง องค์กรบริหารส่วนตำบลนิคมห้วยผึ้ง นิคมสร้างตนเองภูฉินารายณ์ โรงพยาบาลห้วยผึ้ง ศูนย์การศึกษาชนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ห้วยผึ้ง

ข้อเสนอแนะ

จากประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษसानสายใยรักบ้านนาอุดม ที่ได้ดำเนินการมาพบปัญหาอุปสรรคอย่างมากมายจึงขอนำประสบการณ์เพื่อเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. การสร้างความตระหนักและทำความเข้าใจกับคนในชุมชนให้เกิดการยอมรับและยอมรับปฏิบัติตามเพื่อการเปลี่ยนแปลง

2. การดำเนินงานควรคำนึงถึงการได้มาซึ่งผลประโยชน์ร่วมกันคือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์

3. การพัฒนาระบบการทำงานและพัฒนาศักยภาพ ของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

4. แสวงหาแนวทางและภาคีเครือข่าย ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านอื่นๆ

5. ควรยกระดับคุณภาพสินค้า ให้ได้มาตรฐานเพื่อให้เกิดทางเลือกที่หลากหลายสำหรับผู้บริโภค

ชุดความรู้ที่เกิดจากการนำกิจกรรมโครงการด้านเศรษฐกิจไปต่อยอดในการพัฒนาของพื้นที่

1. การพัฒนาองค์ความรู้เทคนิคการทำเกษตรอินทรีย์ปลอดภัยปลอดสารพิษ
2. การพัฒนาองค์ความรู้เทคนิคการเตรียมแปลงปลูก/การปลูก/ส่งเสริมการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพในแปลงปลูกการสร้างเชื่อมั่น
3. ตรวจสอบผลผลิต การบรรจุภัณฑ์ แปรรูป
4. การพัฒนาองค์ความรู้การจัดจำหน่าย สร้างตลาดสีเขียวในชุมชนตำบล

บทสรุป

จากลักษณะการดำเนินงานหรือกิจกรรมของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษตำบลนิคมห้วยผึ้ง นับได้ว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งเกิดประโยชน์กับชุมชนอย่างแท้จริง ดูได้จากพฤติกรรมและค่านิยม ทักษะคติของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้น ซึ่งจากเดิมคนในชุมชนจะพึ่งพาสารเคมี เช่น สารเคมีกำจัดแมลง สารเคมีกำจัดวัชพืช รวมทั้งปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตร แต่ในปัจจุบันได้ปรับเปลี่ยนมาใช้วิธีการลดการใช้สารเคมี หันไปใช้วิถีเกษตรธรรมชาติโดยทำปุ๋ยหมักปุ๋ยหมักชีวภาพอีเอ็ม เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันด้านทานในพืช การใช้วิถีเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรธรรมชาติก่อให้เกิดผลลัพธ์ในด้านบวกอย่างมากมายเช่น ด้านเศรษฐกิจมีรายได้เพิ่มขึ้น ด้านสังคมเกิดความสมัครสมานสามัคคี คนในชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น รวมทั้งคนในชุมชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น ลดภาวะความเสี่ยงจากสารพิษสารเคมี รวมทั้งยังเป็นการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในการสร้างความร่วมมือและกระบวนการทำงาน ส่งเสริมการพัฒนาในระดับชุมชนร่วมกัน ซึ่งส่งผลดีต่อความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของประชาชนในภาพรวมในทิศทางที่ดีขึ้น

คณะกรรมการองค์กรชุมชนตำบลนิคมห้วยผึ้ง ประกอบด้วย

1. นายสุรัตน์ ทองแปลง	กำนันตำบลนิคมห้วยผึ้ง	เป็นประธานกรรมการ
2. นายสมจิต คำสำแดง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9	เป็นรองประธานกรรมการ
3. นายธรรมรส เรียงศิริ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 11	เป็นกรรมการและเลขานุการ
4. นายสรัญ วงษ์งาม	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2	เป็นกรรมการและผช.เลขานุการ
5. นายอดุลย์ ชำกรม	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5	เป็นกรรมการและเหรัญญิก
6. นายประมวน ประทุมชาติ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 13	เป็นกรรมการและปฏิคม
7. นางนฤมล พิมพ์ภา	ตัวแทนกลุ่มอาชีพ หมู่ที่ 15	เป็นกรรมการ
8. นายสัญญาติวิชัย สาระสาริน	ผช.ผญบ.หมู่ที่ 15	เป็นกรรมการ
9. นายสมศักดิ์ มุลรัตน์	ผช.ผญบ.หมู่ที่ 11	เป็นกรรมการ
10. นายพต ชมพูสิงห์	ผช.ผญบ.หมู่ที่ 11	เป็นกรรมการ
12. นายเวียง ชินศิริ	ตัวแทนกลุ่มอาชีพ หมู่ที่ 1	เป็นกรรมการ
13. นายคำเพิ่ม วิทาโน	ผช.ผญบ.หมู่ที่ 1	เป็นกรรมการ
14. นายสุดตา พิมพ์รส	ผช.ผญบ.หมู่ที่ 1	เป็นกรรมการ
15. นายบุญถิ่น สุวรรณ	ผช.ผญบ.หมู่ที่ 5	เป็นกรรมการ
16. นายหลอม ธิสังคะ	ตัวแทนกลุ่มอาชีพ หมู่ที่ 5	เป็นกรรมการ
17. นายบุญมี ไชยพันธ์	ผช.ผญบ.หมู่ที่ 9	เป็นกรรมการ
18. นายไพศาล เพิ่มชื่น	ผช.ผญบ.หมู่ที่ 9	เป็นกรรมการ
19.		
20. นายผัน เวียงสมุทร	ตัวแทน อปพร.หมู่ที่ 9	เป็นกรรมการ
21. นายสมปอง คำประเทือง	ส.อบต. หมู่ที่ 11	เป็นกรรมการ
22. นายบุญมี คงถาวร	ตัวแทนกลุ่มอาชีพ หมู่ที่ 12	เป็นกรรมการ
23. นายทองดี เพียรคาด	สารวัตรกำนัน หมู่ที่ 12	เป็นกรรมการ
24. นางคะนิงนิต นิลโคตร	ตัวแทนกลุ่มสตรี หมู่ที่ 12	เป็นกรรมการ
25. นายสิงห์ทอง แสงผา	ตัวแทนกลุ่มอาชีพ หมู่ที่ 13	เป็นกรรมการ

26. นายวิโรจน์ งามสูงเนิน	ผช.ผญบ. หมู่ที่ 13	เป็นกรรมการ
27. นายสมหวัง ไชยประโคน	ตัวแทนกลุ่มอาชีพ หมู่ที่ 13	เป็นกรรมการ
28. นายเรืองศิลป์ นนยโส	ผญบ. หมู่ที่ 15	เป็นกรรมการ
29. นายปาฏิหารีย์ ระฟ้า	ส.อบต. หมู่ที่ 1	เป็นกรรมการ
30. นายไพบุรณ์ กิ่งภูเขา	ตัวแทน อบต.	เป็นกรรมการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. นายประสิทธิ์ ชำกรม	บ้านโนนทับช้าง หมู่ที่ 5	เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
2. นายคำพา มงคลเคหา	บ้านนาอุดม หมู่ที่ 2	เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
3. นายเสาร์ โมครัตน์	บ้านคลองอุดม หมู่ที่ 2	เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
4. นายนิโรจน์ ระบาลเลิศ	บ้านภูเงิน หมู่ที่ 11	เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
5. นายพีระวิทย์วรชิน	บ้านนาอุดม หมู่ที่ 2	เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

กรรมการที่ปรึกษา ดังนี้

1. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลนิคมห้วยผึ้ง	เป็นที่ปรึกษา
2. รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมห้วยผึ้ง	เป็นที่ปรึกษา
3. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมห้วยผึ้ง	เป็นกรรมการ
4. ผู้แทนสถานศึกษา จำนวน 1 คน	เป็นที่ปรึกษา

ผู้ประสานงานระดับพื้นที่ตำบล

นายไพบุรณ์ กิ่งภูเขา นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ อบต.นิคมห้วยผึ้ง
โทรศัพท์ 0610806492 E-mail: Pibool_1234 @ yahoo.com

สถาบันการเงินชุมชนตำบลยางคำ ลดหนี้ภาคครัวเรือน

โดย พิรศักดิ์ สังกา

ตำบลยางคำ อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น มีที่มาดังนี้ ยางคำ มาจากคำเดิมว่า ห้วยยาง ลำห้วยที่มีต้นยางขึ้นตามฝั่ง เป็นชื่อหมู่บ้านตัดคำว่าห้วยออกเหลือคำว่ายางคำ หมายถึง ช่องทางข้ามปากมีหินแตกเป็นรูน้ำคำไหลออกมาตลอดเวลา มีต้นบอนขึ้นรอบอ่างน้ำที่ไหลออกมา คนผ่านไปมาได้อาศัยน้ำดื่มและอาบเย็นสบาย บ้านยางคำ เดิมชื่อว่า บ้านยางคำบอน เรียกกันไปเรียกกันมาภาษากร่อนลง เหลือคำว่า บ้านยางคำ เดิมตำบลยางคำเป็นหมู่บ้านขึ้นอยู่กับตำบลบ้านเม็งมาเป็นเวลานาน จนถึง พ.ศ. 2440 เมื่อแยกหมู่บ้านในอำเภอมืองมาตั้งเป็นตำบลจระเข้ หมู่บ้านยางคำและบ้านอื่นๆ ในเขตตำบลยางคำปัจจุบันจึงขึ้นกับตำบลจระเข้ไปด้วย จนถึง พ.ศ. 2511 เพื่อสะดวกในการบริหารบ้านเมือง ทางราชการจึงได้แบ่งแยกหมู่บ้านต่างๆ 8 หมู่บ้าน มาตั้งเป็นตำบลยางคำ เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2511 โดยมีนายคำพันธ์ นวลบุญมา ผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองหว้า หมู่ที่ 3 ได้รับเลือกตั้งเป็นกำนันตำบลยางคำคนแรก เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2511 จนถึง พ.ศ. 2531 ตำบลยางคำมีหมู่บ้านเพิ่มขึ้นเป็น 14 หมู่บ้าน

คำขวัญประจำตำบลยางคำ พระแท่นคู่เมือง ลือเลื่องกระต๊อบสวย ห้วยยางถิ่นอุดม เทียวชมคำบอน นครผ้าไหม ต้นยางใหญ่ตระหง่าน อุทยานภูเม็ง บ้านแก่งสร้อยภู
อาณาเขตติดต่อ ทิศเหนือติดบ้านหนองหอย ต.จระเข้ อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น
ทิศใต้ติดเขตบ้านแก่นเท่า ตำบลป่ามะนาว อำเภอบ้านฝางและ ต.คำแคน อ.มัญจาคีรี

จ.ขอนแก่น ทิศตะวันออก ติดบ้านหินฮาว ต.โนนซ้อย อ.บ้านฝาง จ.ขอนแก่น ทิศตะวันตก ติดบ้านเหมือดแอ่ ต.บ้านเม็ง อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น

ก้าวแรกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลยางคำ

เป้าหมายและความคาดหวัง

“สุข 8 สุข คือ สุขหนึ่งมีข้าวกิน สุขสองมีดินอยู่ สุขสามมีคุ่นอนนำ สุขสี่มีเงินเต็มถุงเต็มท่า สุขห้ามีบ้านหลังใหญ่แถมแป้นกระดาน สุขหกมีลูกหลานคอยมาปากมาเว้า สุขเจ็ดยามเฒ่าแก่ได้เข้าวัดฟังธรรม สุขแปดมีกองทุนสวัสดิการชุมชน”

การก่อตั้งกองทุนฯ มีเป้าหมายเพื่อดูแลสมาชิก ตั้งแต่ เกิด - ตาย และการช่วยเหลือสมาชิกที่มีความเดือดร้อน ปัญหาที่อยู่อาศัย และหนี้สิน โดยมีความคาดหวังว่า ในอนาคต กองทุนฯ จะสามารถขยายครอบคลุมสมาชิกทั้งตำบล สามารถดูแลถึงกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในตำบล และมีการบริหารงบประมาณจะมีมูลค่าสูงขึ้น ซึ่งจะต้องใช้การบริหารจัดการในรูปแบบต่างๆ เช่น การบูรณาการกับกลุ่มเครือข่ายต่างๆ ในตำบล เพื่อขยายสู่การเป็นสถาบันการเงิน เพื่อช่วยเหลือสมาชิก

แนวคิดเป้าหมายที่ตั้งไว้ในอนาคต ของคณะกรรมการฯ ในการบริหารจัดการให้เกิดทุนหมุนเวียนของกองทุน คือ กองทุนจะรับซื้อดอกไม้จันทน์ จากกลุ่มผู้สูงอายุ มาขายให้กับสมาชิก ส่วนหนึ่งก็ให้กลุ่มผู้สูงอายุ และส่วนเก็บเป็นทุนสมทบกองทุน และการทำสังฆทาน เพื่อใช้ในงานต่างๆ ซึ่งจะเป็นทุนหมุนเวียนให้กับกองทุนฯ ได้อีกทางหนึ่ง และการช่วยเหลือสมาชิก และพี่น้องในตำบล คือ กรณีที่สมาชิกออกไปทำงานต่างถิ่น หรือต่างประเทศ ไม่มีงบในการเดินทาง บางรายอาจนำที่ดิน ไปจำนองไว้ เมื่อได้เงินมาก็ค่อยๆ ผ่อนส่ง หากไม่สามารถส่งต่อไป ที่ดินก็หลุดไปเป็นของคนนอกตำบล จึงมีแนวคิดที่จะช่วยเหลือสมาชิก หากเกิดกรณีนี้ขึ้น ซึ่งการช่วยเหลือสมาชิก คือ นำเงิน

กองทุนฯ ไปซื้อคืนมาไว้ที่กองทุน แล้วให้สมาชิกท่านนั้นทำนาของตนเองต่อไป หากได้ผลผลิต แล้วก็นำผลผลิตนั้นส่วนหนึ่งเก็บ ส่วนหนึ่งขาย และอีกส่วนหนึ่งนำมาส่งกองทุน เป็นการชำระโดยใช้ผลผลิต ซึ่งสามารถแบ่งเบาภาระหนี้สินให้กับสมาชิกได้ หรือ การทำโรงศพของตำบล โดย กองทุนฯ มีทุนส่งเสริมสวัสดิการด้านนี้ ให้ในการสนับสนุนอุปกรณ์ ในการทำโรงศพ ซึ่งในตำบลก็มีผู้มีภูมิปัญญาด้าน การทำโรงศพ ซึ่งจะเป็นการฟื้นเอาประเพณีวัฒนธรรมเก่าๆ ของตำบลขึ้นมาก็เป็นได้

หลายๆ แนวคิดที่ทาง คณะกรรมการฯ ได้สะท้อนออกมา ย่อมเกิดเพื่อการแก้ไขปัญหาให้กับสมาชิก และคนในตำบล ซึ่งการจะนำมาปฏิบัติ หรือบรรจุลงในระเบียบข้อบังคับของกองทุนฯ นั้นจะต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์ พิจารณา ถึงความเป็นไปได้ บัญญัติความเสี่ยง ผลที่เกิดขึ้น หรือปัญหาที่ตาม จะเป็นอย่างไร ของทางคณะกรรมการ ที่ปรึกษา และสมาชิก ด้วยกัน เพื่อขับเคลื่อนจากแนวคิดสู่การความจริง สวัสดิการ ที่มากกว่า “การให้”

วิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ที่เปลี่ยนไปจากเดิมที่ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน แบ่งปันสิ่งของ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นวิถีที่คนหนุ่มสาวต่างตั้งหน้าตั้งตาร่ำเรียน ทำงาน ต่างแดนจากถิ่นที่กำเนิด ทำในสภาพความเป็นอยู่ต่างไปจากเดิมค่อนข้างมาก ทำอย่างไรให้เกิดการดูแลช่วยเหลือกัน เหมือนดังเดิม คำถามที่ตั้งขึ้นในวงประชุม ทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลยางคำ นอกจากจัดสวัสดิการชุมชน ขึ้นพื้นฐานแล้ว คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย คณะกรรมการฯ ยังได้ปรับเพิ่มการจัดสวัสดิการชุมชนให้กับสมาชิกและผู้ไม่เป็นสมาชิก ซึ่งจะเป็นกลุ่มคนผู้ยากไร้ หรือผู้พิการ ในตำบล ที่คณะกรรมการฯ ได้มีมติในการช่วยเหลือกลุ่มคนเหล่านี้ เป็นครั้งๆ ตามแต่ กรณีที่พบเจอ เช่น ที่ผ่านมามีกรณี ที่คนยากไร้ ในตำบลเสียชีวิต คณะกรรมการฯ ต่างมีมติร่วมกันในการช่วยเหลือค่าทำศพ เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือ มีการพบข้อมูลผู้พิการในตำบลเดินทางไม่สะดวก

ก็มีมิตรร่วมกันในการ ซื่อรถเข็นบริจาคให้กับบุคคลนั้นๆ เพื่อให้สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้สะดวก และแบ่งเบาภาระคนในครอบครัว ได้อีกวิธีหนึ่ง ซึ่งนับได้ว่าเป็นการดูแลกลุ่มคนด้อยโอกาส ที่ไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการที่ทางรัฐจัดให้

สุขภาพที่ต้องดูแลของคนในตำบล ด้วย “งานศพปลอดเหล้า” สวัสดิการอีกรูปแบบหนึ่งของกองทุนฯ ที่ได้ออก ระเบียบ กฎ กติกา เพื่อการดูแลสุขภาพของคนในตำบล โดยเริ่มจากสมาชิกก่อน ค่อยขยายไปสู่คนในตำบลต่อไป ซึ่งหมายถึง หากคนในครอบครัวเสียชีวิตลง และเป็นสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการฯ คณะกรรมการฯ จะนำน้ำดื่ม นำแห้ง และแก้ว ช่วยในงานเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการจัดงานของเจ้าภาพ แต่จะต้องมีข้อตกลงร่วมกันว่าในงานนั้นๆ จะต้องไม่มีเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ซึ่งปัจจุบันสามารถขยายครอบคลุมเกือบทั้งตำบลแล้ว อนาคตมีแนวทางขยายสู่การปลอดบุหรี่ด้วย และปัจจุบันได้ร่วมกับ เทศบาลตำบลยางคำจัดทำสถิติ ระหว่างการจัดงาน มีเหล้า และไม่มีเหล้า เพื่อนำเสนอให้คนในตำบลในรับทราบ ถือเป็นกระบวนการหนึ่งในการรณรงค์ควบคู่กันไป ซึ่งหากมองแล้ว คือการช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย ในขณะเดียวกันก็ดูแลสุขภาพของคนในตำบลไปด้วย

“นับว่าเป็นการสร้างชีวิตใหม่ให้กับผู้เป็นหนี้นอกระบบ” คำพูดที่ดังขึ้นมา จาก คณะทำงานฯ ที่ลงไปถอดบทเรียน เป็นสวัสดิการอีกประเภทหนึ่ง ที่เกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนในตำบล เนื่องจากส่วนใหญ่คนในตำบลประกอบอาชีพทำนา ในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ถึงขายข้าว หรือจำหน่ายข้าวให้รัฐบาล ช่วงที่ได้รับเงินจากผลผลิตที่ตนเองตั้งหน้าตั้งตาทำมาตลอดทั้งปี ส่วนหนึ่งต้องหายไปกับเงินกู้และดอกเบี้ยของกลุ่มนายทุนกู้ยืม ที่มาดักรอหน้าธนาคาร หรือตามแหล่งต่างๆ ที่ตนเองไปขึ้น ซึ่งเกิดจากที่กู้มาใช้ในช่วงที่ต้องลงทุน เกิดซ้ำๆ ปีแล้วปีเล่า เมื่อมีกลุ่มกองทุนฯ ขึ้นมา คณะกรรมการฯ จึงมีแนวทางที่จะช่วยเหลือสมาชิกอีกทางหนึ่ง คือการช่วยปลดหนี้นอกระบบ ให้ ซึ่งเป็นเงินให้ยืม

เพื่อใช้หนี้ย่ายทุน โดยให้สมาชิกที่เป็นหนี้รวมกลุ่ม 3 คน ยืมเงินไม่เกิน 50,000 บาท โดยกำหนดคืนภายในระยะเวลา 3 เดือน เพื่อหมุนเวียนช่วยเหลือกัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วสมาชิกจะคืนภายในเวลา 1 เดือน ก็สามารถแบ่งเบาภาระหนี้สิน จากดอกเบี้ยที่กู้ยืมหนี้นอกระบบ ของทั้งหลายคน และหลายครอบครัว

เสริมพลังกองทุน ของหน่วยงานและภาคี

การขับเคลื่อนขบวนการกองทุนฯ ความสำเร็จที่เกิดขึ้น ใช่ว่าจะขับเคลื่อนโดยพลังของกลุ่มเพียงลำพังเท่านั้น ซึ่งพบว่า มีภาคีทั้งภายในชุมชน และนอกชุมชน เข้ามาในการสนับสนุนในหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

ภายใน	ภายนอก
โรงเรียน สนับสนุนและขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มเด็กและเยาวชน ในตำบล ให้คำปรึกษา แนวทางการขับเคลื่อนกองทุนฯ	พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ทต.ยางคำ ที่ปรึกษา บุคคลกร สถานที่ ข้อมูล เอกสาร งบประมาณ การทำงาน	พอช. สสส.
รพ.สต.ยางคำ ให้คำปรึกษา แนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมกองทุน สนับสนุนข้อมูล ร่วมขับเคลื่อนโครงการงานศพปลอดเหล้า	
อสม. ข้อมูลกลุ่มผู้ป่วยในตำบลที่ต้องการความช่วยเหลือ การทำงาน ในพื้นที่ ประสานงานช่วยเหลือกิจกรรมสวัสดิการ	
ผู้นำ ประชาชนชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน วัด ให้คำปรึกษา แนวทางการขับเคลื่อนงาน	

ข้อค้นพบจุดแข็งของกองทุน

1. คณะกรรมการฯ ทำหน้าที่ โดยจิตสาธารณะ ซึ่งไม่มีค่าตอบแทนในการทำงาน
2. การทำงานของคณะกรรมการฯ มีการทำงานเป็นทีม มีความเข้มแข็ง เกิดภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างความมั่นใจต่อการทำงาน การบริหารจัดการ กับหน่วยงานภาคีที่เข้ามาสนับสนุน และสมาชิก
3. การบริหารจัดการ การจัดเก็บเงินสมทบ พร้อมกับการทำงานกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน
4. เกิดแกนนำรุ่นใหม่ๆ เข้ามาทำงาน
5. มีการรายงานผลการดำเนินงาน และการบริหารจัดการ ข้อมูล การเงิน เป็นประจำทุกเดือน และมีการทำข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน
6. มีการจัดกิจกรรม เพื่อการสมทบกองทุนฯ ซึ่งทำให้การได้มาซึ่งงบสมทบไม่ได้มาเพียงทางเดียว เช่น การระดมทุนจากการจัดกิจกรรมต่างๆ ในงานประเพณีในชุมชน เช่น ขายกระทง ดอกไม้ พวงมาลัย ในวันลอยกระทง

ก้าวสองสถาบันการเงินชุมชนตำบลยางคำ

การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นสถาบันการเงินชุมชน

เครือข่ายและพันธมิตรการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อ กระบวนการพัฒนา กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลยางคำ เนื่องจาก ที่ผ่านมามีองค์กรชุมชนตำบลยางคำ ได้ใช้ เครือข่ายและพันธมิตรเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เติมเต็มพัฒนาแนวคิดเรื่องงาน พัฒนา ด้านต่างๆ เช่นงานด้านสวัสดิการชุมชน พัฒนาองค์ความรู้โดยการอบรม ศึกษา ดูงาน หรือแม้กระทั่งการสนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน

ตำบลยางคำโดยได้รับการสนับสนุน จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ที่เข้ามาเป็นเครือข่ายการหนุนเสริมกระบวนการ จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลยางคำและพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการและสมาชิกในเรื่อง ของแนวคิดและเรื่องงาน เอกสารต่างๆ รวมถึงการสทบงบประมาณของกองทุนสวัสดิการ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น (RDI) ศูนย์พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ศพส. หน่วยที่ 5) โรงเรียน เทศบาลตำบลยางคำ รพ.สต.ยางคำ รวมทั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ได้เข้ามาเป็นที่ปรึกษาในการขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลยางคำ เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นสถาบันการเงินชุมชนตำบลยางคำ

การพัฒนากองทุนเป็นสถาบันการเงินชุมชนตำบล

- 1) ค้นหาตนเองและมองความคาดหวังการเป็นสถาบันการเงินชุมชน
 - 1.1) ศึกษาความรู้สถาบันการเงินชุมชนที่จำเป็น
 - 1.2) ศึกษาประมวลองค์ความรู้ที่มีอยู่
 - 1.3) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและจุดอ่อนของกองทุน
 - 1.4) ศึกษาความคาดหวังการเป็นสถาบันการเงินชุมชน
 - 1.5) พัฒนาการสร้างรูปแบบสถาบันการเงินชุมชนที่เหมาะสมกับกองทุน
 - 1.6) พัฒนาการเรียนรู้กิจกรรม การบริหารจัดการและการปฏิบัติด้วยระบบ

กระบวนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศักยภาพสถาบันการเงินชุมชนตำบลยางคำ การเชื่อมโยงกระบวนการทำงานร่วมกันของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลยางคำ

สถาบันการเงินชุมชนตำบลยางคำ และเทศบาลตำบลยางคำโดยจัดให้มีการพึ่งพากันเองร่วมกันคิดร่วมกันส่งเสริมให้เกิดระบบการจัดการที่มีคุณภาพ โดยมีกระบวนการดำเนินงานดังนี้

1) การประชุมขบวนองค์กรชุมชนและภาคีร่วมกันเพื่อสรุปบทเรียนและกำหนดแนวทางในการดำเนินการของสถาบันการเงินชุมชนตำบลยางคำร่วมกัน ประกอบด้วย แกนนำกลุ่มสวัสดิการชุมชน ร่วมกับสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในตำบลยางคำ และผู้บริหารเทศบาลตำบลยางคำ

2) การออกแบบเครื่องมือในการจัดทำข้อมูล และการสำรวจความต้องการของสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนเรื่องข้อจำกัด ปัญหา อุปสรรค และการพัฒนารูปแบบการให้บริการสถาบันการเงินชุมชนที่สมาชิกต้องการพัฒนา

3) การสรุปสังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและการจัดเก็บข้อมูลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการให้บริการและการพัฒนากลุ่มองค์กรการเงินตำบล

4) การให้ความรู้แก่แกนนำโดยการอบรมให้ความรู้ และการศึกษาเรียนรู้ดูงานในแนวทางการบริหารจัดการกองทุน การบูรณาการกองทุน การจัดตั้งสถาบันการเงินชุมชนกับคณะกรรมการกองทุน ร่วมกับผู้รู้ นักวิชาการ สถาบันการเงินชุมชน

5) การส่งเสริมและสนับสนุนวางระบบสถาบันการเงินชุมชนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

6) การดำเนินการสถาบันการเงินชุมชนตำบลยางคำ ระดมทุนจากสมาชิก และกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลยางคำ

7) การจัดเวทีสรุปผลการดำเนินงาน การถอดบทเรียนการดำเนินการพัฒนาระดับการบริหารจัดการกองทุนการเงินชุมชน การบูรณาการและยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชนตำบล

กลุ่มจังหวัด เจริญราชธานีศรีโสธร

- “ผ้าเก็บ ผ้าไหมลายปราสาทปรารังค์กู
ภูมิปัญญาอาชีพชาติพันธุ์ชาวกูย”
ตำบลกู อำเภอปรางค์กู จังหวัดศรีสะเกษ
- “การแปรรูปถั่วลิสง สู่เศรษฐกิจฐานราก”
ตำบลฟ้าห่วน อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร
- “หาดทรายสูง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านลาดเจริญ”
ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

“ผ้าแก๊บ ผ้าไหมลายปราสาทปรางค์กู” ภูมิปัญญา อาชีพชาติพันธุ์ชาวกูย

โดย มณีเนตร จันทร์ทอง

“ตำบलगู” เป็นถิ่นที่อยู่ของ “ชาวกูย” หรือ “กวย” ตั้งเมื่อ พุทธศักราช 2475 เดิมอยู่ในการปกครองของอำเภอ ขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ต่อมาหลังจาก พุทธศักราช 2501 ใช้สัญลักษณ์ของตำบलगู คือ ปราสาทปรางค์กู เป็นชื่ออำเภอแยกตัวออกมา ตั้งแต่นั้นเป็นต้น ปราสาทปรางค์กู ถูกสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 16 เป็นศิลปะแบบนครวัด ซึ่งก่อด้วยอิฐไม่สอปูน ลวดลายของศิลาทับหลังมีสลักลวดลายเกี่ยวติมุขหรือหน้ากาลและรูปพระปติมาيين (นางอัปสร) เช่นเดียวกับที่ได้พบในบริเวณปราสาทศีขรภูมิ ซึ่งเชื่อว่าปราสาท ทั้งสองแห่งนี้ คงจะสร้างขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกันจริง เพราะศิลาทับหลังของ ปรางค์องค์กลางสลักเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างยืนอยู่บนแท่นเหนือเศียรเกี่ยวติมุข มีการพบลวดลายสลักต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับลัทธิศาสนาพราหมณ์ และพุทธศาสนา คือพบรูปพระนารายณ์ทรงครุฑพระลักษมณ์ถูกศรนาคบาศพระอินทร์ทรงช้าง และเทพอัปสร ปราสาทปรางค์กูมีลักษณะเป็นปรางค์3 องค์ ปรางค์แต่ละองค์เดิมมี ทับหลังบนประตูปราสาททุกหลัง ปัจจุบันทับหลังทั้งสามเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติพิมาย (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ 2544 : หน้า111-113) กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานตามประกาศราช

กิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8
เดือนมีนาคม พ.ศ. 2478 และกำหนดเขต
ที่ดินโบราณสถานเป็นพื้นที่ประมาณ 12 ไร่
2 งาน 39 ตารางวา ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 155 วันที่ 21

เดือนตุลาคม พ.ศ. 2525 ปราสาทปรารงค์กู๋ ถือเป็นศาสนสถานสมัยขอมที่เก่าแก่มาก มีอายุกว่าพันปีมาแล้ว หน้าบริเวณปรารงค์กู๋มีสระน้ำ ซึ่งเป็นทำเลพักหากินของนก และสัตว์น้ำพันธุ์ต่างๆ ปราสาทปรารงค์กู๋ จึงเป็นโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ของชุมชนตำบลกู๋ ที่นับว่าเป็นพื้นที่แห่งอารยธรรมดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์บำรุงรักษา พื้นฟู สืบสานและพัฒนาศิลปวัฒนธรรม ให้เกิดคุณค่าและมูลค่ามรดกภูมิปัญญาของท้องถิ่น อำเภอ จังหวัดและของชาติ และเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็ก เยาวชน ประชาชน ทั้งภายในและนอกพื้นที่

ตำบลกู๋แบ่งการปกครองออกเป็น 17 หมู่บ้าน ประชากรกว่า 12,000 คน หรือกว่า 2,500 ครัวเรือน มีภาษาที่ใช้พูดในท้องถิ่นคือ ภาษากูยหรือ ส่วย ที่สามารถใช้พูดหรือสื่อสารกันในท้องถิ่นได้เข้าใจกันเป็นอย่างดี แต่ไม่มีภาษาเขียน เป็นนภาษาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มี ๒ สำเนียง ชาวกูยหรือชาวส่วยเป็นชนเผ่าที่อยู่กันอย่างสงบและสามัคคี มีอาชีพหลักคือการทำนา สภาพพื้นที่ของตำบลกู๋เป็นที่ราบและที่ดอน มีป่าไม้กระจายไปทั่วทั้งตำบล ในอดีตเป็นพื้นที่ที่มีความแห้งแล้งมาก เมื่อถึงหน้าแล้งจะแล้งมาก ถึงหน้าฝนน้ำจะท่วมที่นาเสียหายแทบทุกหมู่บ้าน สระน้ำบ้านกู๋ เดิมนั้นมีนกเป็ดน้ำอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมามีการขุดลอกใหม่นกเป็ดน้ำจึงอพยพไปอยู่ที่อื่นหมด ปัจจุบันมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร

และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในทุกๆ เดือนตามหลัก จันทรคติ จะมีกิจกรรมทางภูมิปัญญา ศาสนา ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรมจารีต ประเพณีวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลกู่ ณ ปราสาทปรางค์กู่ เนื่องจากชาวกูยมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก การประกอบอาชีพจึง ผูกพันอยู่กับฤดูกาล สภาพดินฟ้าอากาศ พิธีกรรมจึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการกสิกรรม โดยประกอบพิธีกรรมตามวันและเดือนทางจันทรคติที่สืบทอดกันมา

ชาติพันธุ์ชาวกูยตำบลกู่ นี้มีลักษณะโดดเด่น ที่เป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ ของ ศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นอันดงามที่เข้มแข็ง เป็นที่รู้จักและ ยอมรับกัน ในอำเภอและจังหวัดโดยเฉพาะภาษาพูดใช้ภาษากูย หรือส่วย เป็นภาษาถิ่น ภาษาเดียวในการสื่อสาร และเครื่องแต่งกายประจำถิ่นที่มีความชัดเจนในชาติพันธุ์ ด้วย

ผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือ เครื่องประดับเงินโบราณ ที่เป็นวัฒนธรรมสืบทอดกันมา ชาวกูยนิยมสวมใส่เสื้อกะโหลม ละวี หรือเสื้อแก็บ(สีดำ) ที่ทำมาจากผ้าไหมแท้ที่ชาวกูยเลี้ยง และทอขึ้นมาเอง

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เพื่อนำมาทอเป็นผ้าไหมพื้น บ้านเพื่อสวมใส่ของชาวกูยตั้งแต่บรรพบุรุษนั้น เพื่อสวมใส่ไป ไร่ไปนา เพราะมีความหนาทนต่อความสมบุกสมบัน และสวมใส่ไปร่วมงานพิธีกรรม ประเพณีต่างๆ เพราะความงามของผ้าในกระบวนการผลิตที่ชาวกูยให้ความสำคัญ ในรายละเอียดทุกขั้นตอนอย่างเอาใจใส่ด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิม จากเส้นใยธรรมชาติที่

ถูกชักทอให้ผ้ามีคุณสมบัติที่นอกจากคงทน
ถาวรแล้ว ยังมีความสามารถในการปรับสภาพ
ตามลักษณะสภาพอากาศท้องถิ่น เช่น เมื่อ
อากาศร้อนสว่นใส่แล้วจะรู้สึกเย็นสบายทำงาน
ได้ตลอดทั้งวัน แต่เมื่ออากาศหนาวก็มีความ
อบอุ่นแก่ร่างกาย เส้นไหมที่ได้จากรังไหมจะมี
หลายชั้น เส้นไหมคุณภาพดีเป็นเส้นไหมที่อยู่ในชั้นใน หรือ ไหมน้อย ที่เรียกกัน ใช้
ทอผ้าชิ้น ทอโสร่ง ส่วนเส้นไหมชั้นนอกมีขนาดใหญ่ ชาวภูยกนำมาใช้ทอผ้าแก็บ หรือ
ผ้าเหยียบ หรือผ้าเก็บ

เนื่องจากสภาพทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ในฤดูฝนน้ำจะหลากมาท่วมไร่นา
ทำให้เกิดความเสียหายทุกปี เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา แหล่งเก็บ
กักน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ ขาดคลองส่งน้ำทางการเกษตร และราษฎรยากจน
ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเพียงอย่างเดียวทำให้ขาดรายได้ ถ้าปีไหน
ฝนไม่ตกเกษตรกรว่างงานจะอพยพแรงงานไปประกอบอาชีพนอกเขตพื้นที่ ทำให้ขาด
บุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอ มาพัฒนาหมู่บ้าน ประกอบกับภายใต้
สภาวะภาวะเศรษฐกิจซบเซา ความผันผวนของระบบเศรษฐกิจ ผลผลิตทางการ
เกษตรจึงมีความเสี่ยงสูงทั้งด้านราคาตกต่ำ ต้นทุนสูง และจำนวนผลผลิตเสียหาย ไม่มี
ตลาดสำหรับระบายหรือจำหน่ายผลผลิต ทำให้ประชาชนมีทางเลือกและการต่อรอง
ทางการตลาดน้อย ความสามารถในการด้านการผลิต และการแปรรูปการเกษตรยังมีจำกัด
เกษตรกรขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีอุปกรณ์การผลิต การแปรรูป การบริหารเงินทุนและ
การตลาด การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่ต่อเนื่อง ประชาชนขาดความ

รู้เรื่องการประกอบอาชีพเสริม ความต้องการกินดีอยู่ดีลดภาระหนี้สิน ทำให้ผู้นำชุมชน
ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่ม/องค์กรต่างๆในชุมชน วัด ส่วนราชการในท้องถิ่น ร่วมกับชาวบ้าน
ในชุมชนต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ให้มีความสุข เกิดการรวมกลุ่ม
ของชาวบ้านเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความรักสามัคคีของคนในชุมชน
ปลุกกระแสและระดมความคิด การ่วมคิดร่วมทำ ของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน

สินค้า OTOP ผ้าไหมลายลูกแก้ว และผ้าไหมมัดหมี่ลายปราสาทปราสาทค์กู๋

ผลิตโดยกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหมบ้านกุ่มหมู่ 1 ตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2547 กลุ่ม
องค์กรที่สนับสนุนพัฒนาชุมชนอำเภอปราสาทค์กู๋ จำนวนสมาชิก 20 คน เงินทุนปัจจุบัน
35,000บาทเป็นการส่งเสริมอาชีพเสริมเพิ่มรายได้แก่ชาวบ้านหลังจากทำนาแล้วเสร็จ
ผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านที่ทำด้วยมือของชาวบ้าน เป็นสินค้า OTOP ที่จำหน่ายในงาน

ต่างๆของตำบลภูและอำเภอปราสาท

ในแรกเริ่ม วิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาของตนเอง จากปัจจัยภายใน จุดแข็ง ได้แก่ ตำบลภูมีความเข้มแข็งของชาติพันธุ์ชาวกูย เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ มีบุคลากรผู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่พร้อมจะถ่ายทอดให้กันและกัน มีหม่อนไหม มะเกลือ วัตถุดิบทรัพยากรที่มีในชุมชน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์การทอผ้า มีกองทุนต่างๆในหมู่บ้าน และมีข้อตกลงชุมชน จุดอ่อน ได้แก่ขาดงบประมาณ ที่จะจัดซื้อจัดหา ความสามารถทางการตลาด การนำเสนอสินค้าไปยัง และการประชาสัมพันธ์ การต่อรอง ขาดองค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์, ประชาชนส่วนใหญ่เป็นวัยสูงอายุวัยแรงงานหรือกำลังคนรุ่นใหม่มีน้อย, ปราสาทปราสาทภูแหล่งท่องเที่ยวที่ขาดการนำเสนอ และจากการร่วมกันวิเคราะห์พบปัจจัยภายนอก ที่เป็น โอกาส คือการวิเคราะห์อุปสงค์ความต้องการซื้อสินค้าและบริการ (Demand) และความต้องการขายสินค้าและบริการ อุปทาน (Supply), ความสามารถในการพัฒนาแสวงหาแหล่งเงินทุน, มีเส้นทางสัญจรเป็นไปด้วยความสะดวก เนื่องจากมีถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2167 สายปราสาทภู – สำโรงทาบ มีเส้นทางเชื่อมประตูอาเซียน สามารถรองรับการขยายตัวของการลงทุนทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ, ความทันสมัยของสื่อโซเชียลและเทคโนโลยีทำให้การประชาสัมพันธ์ง่ายและรวดเร็ว, การหนุนเสริมและสนับสนุนงบประมาณและบุคลากร โครงการกิจกรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นภาคประชาสังคม องค์กรชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ องค์กรการบริหารส่วนตำบล ภูสถานศึกษา วัด สภาวัฒนธรรมตำบลภู พัฒนาชุมชนอำเภอปราสาทภู เป็นต้น เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกูยได้ดำรงอยู่ อุปสรรค สภาวการณ์ทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ ในระดับภูมิภาค ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น, ความสามารถในการด้านการผลิต และการแปรรูปการเกษตร

ยังมีจำกัด, ข้อจำกัดของข้อระเบียบกฎหมาย, การเมืองท้องถิ่นมีผลกระทบกับแรงจูงใจที่ปฏิบัติ และต้องอาศัยความเสียสละความเข้าใจของชุมชนเท่านั้น ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากมาก, เด็กและเยาวชนขาดการเอาใจใส่ให้ความสำคัญกับการสืบทอดอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

การวิเคราะห์ศักยภาพเช่นนี้เป็นส่วนที่จะส่งผลต่อการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยร่วมกันวางแผน สร้างข้อตกลงร่วมกัน กำหนดลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน การศึกษาการตลาด การผลิต การแปรรูป การออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ การประชาสัมพันธ์ เครือข่าย และการวางแผนการตลาด ตลอดจนการจัดสรรผลกำไรรายได้แก่สมาชิกอย่างเป็นธรรม การควบคุมผลิตผล และปริมาณสินค้าผลิตภัณฑ์เป็นมิติที่ประชุม จากการระดมทุนและทรัพยากรพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ สภาองค์กรชุมชนตำบลภู่ สภาวัฒนธรรมตำบลภู่ และคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) คณะกรรมการตำบล (กต.) โดยการนำของนายทองศักดิ์ นรดี ประธานคณะกรรมการและผู้นำชุมชน พร้อมกับกลุ่มและคณะกรรมการฯ โดยแกนนำนางสมจิน

นรดี, นางสัญญาสุนีย์ นรดี และนางวิไล แหวนเงิน มีการจัดการแนวความคิดในการควบคุมดูแลเชิงระบบ มีปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ บุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชาวบ้านในชุมชน เด็กเยาวชน และประชาชน (Man) งบประมาณทรัพยากร

หม่อนไหม มะเกลือ (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Materials) เช่น อุปกรณ์เลี้ยงไหมสาวไหมและทอผ้า กระเบื้องโบราณ การบริหารจัดการ (Management)แบบมีส่วนร่วม แรงจูงใจ (Motivations)ด้านเศรษฐกิจ มีกระบวนการ (Process) ได้แก่ การสำรวจ เก็บข้อมูล การรวมกลุ่มสมาชิก ศูนย์กลางการรวมกลุ่มที่ศูนย์การเรียนรู้บ้าน “ดงกวย” การร่วมวางแผน จัดทำเป็นแผนระยะสั้น ระยะยาว นำปัญหาและความต้องการเสนอในการประชาคมจัดทำแผนชุมชน การร่วมดำเนินการจัดวัตถุดิบในท้องถิ่น การแบ่งความรับผิดชอบจัดสรรพื้นที่ปลูกหม่อนไหม การผลิตซึ่งมีกรรมวิธีทำดังนี้

ขั้นตอนการผลิตผ้าแก๊็บ

1. นำตัวหม่อนมาวางใส่กระดังให้พอดีกับกระดัง ไม่เปียกกันเกินไป เลี้ยงโดยให้ใบหม่อน 1 กำมือ ต่อ 1 กระดัง จนตัวหม่อนลอกคราบครั้งที่ 1 ให้เพิ่มใบหม่อน ประมาณ 2 กำมือ ตัวหม่อนลอกคราบครั้งที่ 2 ให้เพิ่มใบหม่อน ประมาณ 3 กำมือ ตัวหม่อนลอกคราบครั้งที่ 3 ให้เพิ่มใบหม่อน ประมาณ 4 กำมือ

ในช่วงที่ตัวหม่อนลอกคราบจะต้องหยุดให้อาหาร 24 ชั่วโมงหลักจากนั้นก็ให้อาหารตามปกติ เมื่อตัวหม่อนลอกคราบครั้งที่ 4 ก็ให้ใบหม่อนต่อไปเรื่อยๆจนตัวหม่อนสุก หลังจากนั้นให้คัดตัวหม่อนที่สุกแล้วไปใส่ไว้ในจ่อ ในช่วงนี้ให้หยุดการให้ใบหม่อนเพื่อจะได้ให้ตัวหม่อนรีบทำฝักและทำรัง เมื่อตัวหม่อนเข้าไปอยู่ในฝักราว 3 วันตัวหม่อนก็จะยุบตัวเล็กลงเรียกว่า ตัวดักแต่ ลองจับฝักเขย่าดูปรากฏว่ามีเสียงดังซุก ๆ อยู่ภายในแล้วแสดงว่าใช้ได้

2. นำรังไหมที่ได้มาสาวเป็นเส้นไหม โดยการต้มน้ำให้เดือดก่อน แล้วนำรังไหม

ใส่ลงในหม้อต้มประมาณ 30 นาที โดยให้คนประมาณ 2-3 ครั้ง เพื่อให้รังไหมสุกทั่วกัน แล้วเอาไม้ซิ่นชะรังไหมเบาๆ เส้นไหมก็จะติดกับไม้ซิ่นขึ้นมา จึงนำมาสอดที่รูตรงกลางของเครื่องพวงสาว แล้วนำไปถักเกี๊ยวที่รอกพวงสาวให้เส้นไหมตรง และสาวให้พันรอก 1 รอบ เวลาสาวไหม จะใช้มือทั้งสองข้าง โดยมือหนึ่งจะสาวไหมจากรอกลงใส่กระบุงหรือตะกร้ารองรับเส้นไหม ส่วนอีกมือหนึ่งถือไม้ซิ่น เพื่อกดและเขย่ารังไหมที่อยู่ในหม้อเพื่อจะได้เส้นไหมที่สม่ำเสมอและสวยงาม การสาวไหมนั้นต้องหมั่นเติมน้ำเย็นลงไปเป็นระยะระวังอย่าให้น้ำถึงกับเดือด เพราะจะทำให้เส้นไหมไม่สวย รังไหมจะละลายหลังจากที่สาวไหมหมดแล้ว นำเส้นไหมมาเข้าเครื่องเล่งเพื่อทำเป็นใจ แล้วตากให้แห้ง

3. หลังจากได้เส้นไหมที่แห้งแล้ว ให้นำมาพอก โดยนำเส้นไหมลงแช่ในด่างจนไหมนิ่ม แล้วนำลงต้มในน้ำเดือด ประมาณ 30 นาที จึงนำไปผึ่งแดดให้แห้ง แล้วนำมาล้างน้ำให้สะอาด และนำไปตากแดดให้แห้งเส้นไหมที่พอกแล้วจะนิ่ม และเงางาม

นำเส้นไหมที่พอกแล้วมาย้อมมะเกลือ โดยนำลูกมะเกลือที่ไม่สุก มาตำให้ละเอียด แล้วใส่ใบมันเทศลงไปตำด้วยกันจนละเอียด นำมะเกลือที่ตำแล้วไปผสมกับน้ำ ในอัตรา มะเกลือ 1 ส่วน ต่อน้ำ 2 ส่วน น้ำที่จะผสมกับมะเกลือให้ละลายปูนขาวที่ใช้เคี้ยวหมาก ก้อนประมาณนิ้วหัวแม่มือ เมื่อส่วนผสมเข้ากันแล้ว ให้นำไหมลงย้อมในน้ำมะเกลือ แล้วนำขึ้นไปตากให้แห้ง และนำมาย้อมใหม่ตามวิธีเดิม จนกว่าจะได้สีดำตามที่ต้องการ เมื่อย้อมจนได้สีตามที่ต้องการแล้ว ให้นำไปหมักในน้ำโคลน เพื่อให้สีติดทนนาน แล้วนำไปตากแดดจนแห้ง หลังจากนั้นให้นำมาล้างน้ำสะอาดจนหมดโคลน แล้วนำไปต้มในน้ำเดือด

ประมาณ 16 นาที แล้วนำผ้าไปตากแดดจนแห้ง เสร็จแล้วก็จะได้เส้นไหมย้อมมะเกลือ สีดำสวยงาม

4. นำไหมที่ย้อมแล้วมาเดินเส้นยืน โดยนำมาใส่กง ปั่นเข้าอัก เสร็จแล้วนำมาเดินเส้นยืน

ใส่หลักผือ ตามขนาดของพันพืม เสร็จแล้วนำไปซึงกับไม้พันเส้นยืน เพื่อให้เส้นยืนตึงสม่ำเสมอ แล้วนำมาต่อเข้าพืม ในการต่อเข้าพืมต้องใช้คนทำ 2 คน เนื่องจากต้องมีคนสอดเส้นไหม และคนแหวกพันพืม หลังจากที่ทำต่อเข้าพืมแล้วให้ นำมาเก็บเข้าตะกรอสำหรับทอตามขนาดดอกที่ต้องการ 4 หรือ 6 ตะกรอ

6. นำไหมที่ย้อมแล้วมาเตรียมเส้นพุ่ง โดยนำอักไหมมาใส่ในหลา เพื่อปั่นใส่หลอดพอประมาณ ก็จะได้เส้นไหมในหลอดเตรียมใส่กระสวยสำหรับใช้ในการทอ

6. เมื่อได้ไหมที่เดินเส้นยืนและเส้นพุ่งแล้ว ก็เข้าสู่การทอ วิธีการทำเริ่มแรกให้เหยียบไม้เท้า ครั้งที่ 1 ให้เหยียบไม้ที่ 1 และ 2 พร้อมกัน นับจากด้านซ้าย แล้วสอดกระสวยในการสอดกระสวยครั้งแรก ให้จับเส้นด้ายฝั่งที่สอดกระสวยไว้ เพื่อยึดเส้นด้าย หลังจากที่ยึดสอดกระสวยพันแล้วให้ดึงเส้นไหมให้ตึงแล้วปล่อยเท้าที่เหยียบไม้เท้าออก แล้วกระทบพืม 1 ถึง 2 ครั้ง ครั้งที่สองเหยียบไม้ที่ 3 4 6 พร้อมกัน แล้วสอดกระสวย กระทบพืมเหมือนเดิม ครั้งที่สามเหยียบไม้ที่ 1 3 พร้อมกัน แล้วสอดกระสวย กระทบพืม ครั้งที่ 4 เหยียบไม้ที่ 2 4 6 พร้อมกัน แล้วสอดกระสวย กระทบพืม ครั้งที่ห้า เหยียบไม้ที่ 1 2 4 พร้อมกัน ครั้งที่หก เหยียบไม้ที่ 3 6 พร้อมกัน ครั้งที่เจ็ด เหยียบไม้ 1 2 4 พร้อมกัน ครั้งที่แปด เหยียบไม้ที่ 3 6 พร้อมกัน เมื่อครบเจ็ดครั้ง จะได้ลวดลายออกมาเป็นลายลูกแก้ว และให้ทอโดยการเหยียบไม้ซ้ำเหมือนเดิมตั้งแต่ครั้งที่หนึ่งถึงเจ็ด จนไหมหมดก็จะได้ผ้าไหมย้อมมะเกลือลายลูกแก้วที่มีสีดำ เงางาม สีไม่ตก

การผลิตผ้าไหมมัดหมี่ ลายปราสาทปรางค์กู่

1. ขั้นตอนในการเตรียมเส้นไหมใช้สำหรับทอ

การเลี้ยงไหม ไหมที่จะนำมาทอเป็นผืนผ้าไหมนั้น ส่วนใหญ่จะได้มาจากการเลี้ยงไหมของชาวบ้าน โดยเรียกกันทั่ว ๆ ไปว่า “การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม” ตัวไหมที่ชาวบ้านนำมาเลี้ยงนั้น มีลักษณะคล้าย ๆ กับตัวหนอนกินใบหม่อนเป็นอาหาร ใบหม่อนนั้นจะได้มาจากการปลูกหม่อนของชาวบ้านตามไร่นาหรือตามสวน เมื่อตัวไหมหรือตัวหนอนแก่เต็มที่ จะสร้างฝักไหมขึ้นมาห่อหุ้มตัวเอง มีสีเหลือง (ไหมเหลือง) หรือสีขาว (ไหมขาว) ชาวบ้านจะเรียกกันว่า ฝักหลอก (ฝักไหม) เป็นใยไหมที่ตัวไหมหนึ่งตัวจะสร้างฝักไหมได้หนึ่งฝัก

การสาวหลอก คือกรรมวิธีสาว (ดิ่ง) เอาใยไหมออกมาจากฝักหลอก (ฝักไหม) มาเป็นเส้นไหม โดยนำเอาฝักหลอก (ฝักไหม) ต้มใส่หม้อดินขนาดใหญ่ มีเครื่องมือคือ ดิ่งเส้นไหมออกมาเป็นเส้นยาวติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันตลอดจนหมดทุกฝัก เมื่อดิ่งเอาเส้นไหมออกมาจนหมดทุกฝักแล้วจะเหลือแต่ตัวไหม (ตัวหนอน) ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า “ดักแด้” เป็นอาหารที่ให้โปรตีนและอร่อยมาก เป็นของโปรดของชาวอีสาน ไหมที่ได้จากการสาวหลอกนี้เป็นไหมเส้นแข็ง เรียกกันว่า ไหมดิบ

การเหล่งไหม ไหมที่สาว (ดิ่ง) ออกมาจากฝักหลอกนั้น จะยาวติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันตลอด ชาวบ้านจะนำเส้นไหมดิบมาเหล่งไหม (คล้ายกรอไหม) เพื่อทำเส้นไหมให้เป็นปอยไหม ไหมแต่ละปอยที่เหล่งได้นั้นจะใช้ไหมหนักประมาณ 2 - 3 ซีด

การต้มไหม คือกรรมวิธีนำปอยไหมที่ได้มาจากการเหล่งไหม มาต้มในน้ำเดือด โดยเติมผงต่าง เพื่อทำให้เส้นไหมอ่อนตัวลง หลังจากต้มในน้ำเดือดประมาณ 5 - 10 นาที จะนำไหมขึ้นมาบิดเอาน้ำออกจนหมด ผึ่งแดดและสลัดให้แห้ง ไหมที่ผ่านกรรมวิธีการ

ต้องไหมแล้ว เส้นไหมจะอ่อนตัว และนิ่มลงกว่าเดิม

การกวักไหม คือกรรมวิธีที่นำเอาปอຍไหมที่ผ่านการต้องไหมแล้วมา “กวัก” เพื่อให้เส้นไหมติดต่อกันเป็นเส้นเดียวกันตลอด เพราะกรรมวิธีการต้องไหม จะทำให้เส้นไหมขาดไม่ติดต่อกัน จึงนำปอຍไหมมา “กวักไหม” ให้เส้นไหมติดต่อกัน โดยใช้เครื่องมือสองอย่างคือ “กง” (สำหรับใส่ปอຍไหม ทำด้วยไม้ไผ่และเชือก) และ “กวัก”

การค่นไหม คือกรรมวิธีนำเอาไหมที่กวักเรียบร้อยแล้ว “มาค่น” ทำปอຍไหมเพื่อนำไป “มัดหมี่” ต่อไป เครื่องมือที่ใช้ค่นหมี่เรียกว่า “ฮงค่นหมี่” ปอຍหมี่ที่ค่นเสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่ละปอຍจะมีความยาวเท่ากับความกว้างของผืนผ้าไหมที่ทอเสร็จเรียบร้อยแล้ว

การมัดหมี่ เป็นกรรมวิธีที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ผ้าไหมให้เป็นลายและสีสรรต่าง ๆ ในการมัดหมี่ให้เป็นลายและสีต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับกรรมวิธีและความนิยมของผู้ใช้เป็นสำคัญ เพราะลายและสีของผ้าไหมมีมากมายเหลือเกิน เช่น ถ้าต้องการผ้าไหมมีลายเล็ก ๆ เต็มผืนและหลาย ๆ สี ต้องใช้ผู้ที่ฝีมือปราณีตในการมัดหมี่ ขณะเดียวกันค่าแรงงานในการจ้างมัดหมี่ก็แพงขึ้นด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการมัดหมี่ คือ มีดบางเล็ก ๆ หรือใบมีดโกนชนิดมีด้าม เชือก ฟาง (สมัยก่อนใช้กากกล้วยแห้ง) “ฮงหมี่” และ “แบบลายหมี่” การมัดลายเต็มตัว (เต็มผืน) ผู้มัดจะต้องมัดลายตามแบบลายหมี่ให้เต็มปอຍหมี่ (ผู้ที่ชำนาญในการมัดหมี่จะไม่ดูแบบลายหมี่) ส่วนการมัดลายครึ่งท่อน (ครึ่งผืน) ผู้มัดหมี่จะมัดเพียงครึ่งเดียวของปอຍหมี่เท่านั้น ขั้นตอนการมัดหมี่จะเริ่มจาก เอาปอຍหมี่ที่ค่นเสร็จแล้วใส่ “ฮงหมี่” ใช้เชือกฟางที่ขอยเล็ก ๆ มัดลำหมี่แต่ละลำไปตามแบบลายหมี่ ส่วนของไหมที่ถูกเชือกฟางมัดนี้เวลานำไปย้อมสี สีอื่นจะไม่สามารถเข้าไปในส่วนนั้น ๆ ได้ จะคงสีไว้ตามเดิม และส่วนที่ไม่ถูกมัดจะมีสีตามที่ย้อม ถ้ามัดหมี่และย้อมสีสลับกันหลายครั้งจะทำให้ผ้าไหมมีหลาย ๆ สี

การย้อมหมี่ คือ กรรมวิธีทำให้ผ้าไหมมีสีต่าง ๆ โดยนำปอยหมี่ที่มีมัดหมี่เรียบร้อยแล้วไปย้อมสีในน้ำเดือด โดยสีย้อมหมี่ที่มีคุณภาพดี ถ้าหากต้องการให้ผ้าไหมมีหลาย ๆ สีเพิ่มขึ้น เมื่อย้อมหมี่ด้วยสีย้อมหมี่เรียบร้อยแล้ว จะต้องนำไป “โอบหมี่” คือการใช้เชือกฟางเล็ก ๆ พันลำหมี่ตรงส่วนที่ยังไม่ถูกมัดหมี่ ตามแบบลายมัดหมี่ การโอบ (พัน) ต้องโอบ (พัน) ให้เชือกฟางแน่นที่สุดและหลาย ๆ รอบ นำหมี่ที่โอบหมี่เรียบร้อยแล้ว ไปล้างสีออกในน้ำเดือด (จะล้างออกเฉพาะบริเวณที่ไม่ถูกมัดหรือโอบเท่านั้น) โดยเติม “ต่างเหม็น” (ผงต่างที่มีกลิ่นเหม็น” หมี่ส่วนที่โอบหรือมัดไว้ จะคงสีตามเดิมส่วนที่ไม่ถูกโอบหรือมัดจะถูกล้างออกเป็นสีขาว นำไปย้อมเป็นสีอื่นอีกครั้งหนึ่งที่ต้องการ บางสีเมื่อย้อมและนำไปโอบ (พัน) เรียบร้อยแล้ว ไม่ต้องนำไปล้างออก ใช้สีอื่นย้อมทับลงไปเลยก็ได้ เช่น ย้อมสีฟ้าหรือสีน้ำเงินแล้ว ถ้าให้ผ้าไหมเป็นสีเขียว ต้องใช้สีเหลืองย้อมทับ

การแก้มหมี่ คือกรรมวิธีแก้มเชือกฟางที่ใช้มัดลำหมี่แต่ละลำออกให้หมดโดยใช้มีดบางเล็ก ๆ หรือใบมีดโกนชนิดมีด้าม การแก้มหมี่จะต้องทำอย่างระมัดระวังอย่าให้มีดถูกเส้นไหมขาด หมี่ที่แก้มเชือกฟางออกหมดแล้ว จะเห็นลายหมี่ที่สวยงามและชัดเจนมาก

การกวักหมี่ คือกรรมวิธีคล้าย ๆ กับการ “กวักไหม” โดยใช้อุปกรณ์ในการกวักเหมือนกัน นำหมี่ที่แก้มเรียบร้อยแล้วใส่ “กง” และกวักออกจนหมดปอยเหมือนการกวักไหมทุกประการแต่จะต้องระมัดระวังอย่าให้เส้นไหมขาดตอน เพราะเมื่อนำไปทอแล้วจะไม่เป็นลายตามต้องการ

การปั่นหลอด คือกรรมวิธีนำเอาหมี่ที่กวักเรียบร้อยแล้วไป “ปั่น” (กรอ) ใส่หลอด (ทำด้วยต้นปอแห้งที่ลอกเปลือกแล้วยาว 2 - 3 นิ้ว) โดยใช้เครื่องมือเรียกว่า “โน” หมี่หนึ่งปอยจะปั่นใส่หลอดได้ประมาณ 35 - 45 หลอด โดยปั่น “กรอ” เรียงลำดับของหลอดไว้ตั้งแต่หลอดแรกจนถึงหลอดสุดท้ายสลับทักกันไม่ได้ นำหลอดแรกบรรจุใน

“กระสวย” (ทำทำด้วยไม้หรือพลาสติก) นำไปทอในไหมเครือ (เส้นยืน) ที่เตรียมไว้จนหมดจำนวนหลอดที่ปั่นได้

2. ขั้นตอนการเตรียมไหมเครือ (ไหมเส้นยืน)

การค่นหูก คือกรรมวิธีนำไหมที่เตรียมไว้สำหรับเป็นไหมเครือ (ไหมเส้นยืน) ไปค่น (กรอ) ให้ได้ความยาวตามจำนวนผืนของผ้าไหมตามต้องการ ไหมหนึ่งเครือจะทำเป็นผ้าไหมได้ประมาณ 20 - 30 ผืน (ผ้าไหม 1 ผืน ยาวประมาณ 180 - 200 เซนติเมตร โดยใช้เครื่องมือในการ “ค่นหูก” เรียกว่า “หลักเฟื่อ”

การย้อมไหมเครือ (ไหมเส้นยืน) คือกรรมวิธีนำไหมเครือที่ค่นเสร็จเรียบร้อยแล้วไปย้อมสีในน้ำเดือด โดยเติมผงต่างคล้ายกรรมวิธี “การด้อมไหม” สีที่นำมาย้อมนั้นจะต้องใช้สีให้กลมกลืนกับสีของหมี่ที่ใช้สำหรับทอ หรือย้อมให้เป็นสีเดียวกันก็ได้ แต่ส่วนมากชาวบ้านจะนิยมย้อมเป็นเป็นสีดำ เพราะจะเข้ากับสีของหมี่ที่ใช้ทอได้ทุกสี

การสืบหูก คือกรรมวิธีนำเอาไหมเครือ (ไหมเส้นยืน) ที่ย้อมสีแล้วไปต่อกับ “กกหูก” คือส่วนที่ติดอยู่กับ “ฟืม” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการทอผ้าไหม “ฟืม” มีอยู่ 2 ชนิด คือ “ฟืมฟันไม้” (ฟันทำด้วยไม้) และ “ฟืมฟันเหล็ก” สมัยก่อนจะใช้ฟืมฟันไม้ทอผ้าไหมเท่านั้น เพราะยังไม่มีฟืมฟันเหล็ก ปัจจุบันมีผู้คิดค้นประดิษฐ์ฟืมฟันเหล็กขึ้นมาใช้ ส่วนประกอบที่สำคัญของฟืมอีกอย่างหนึ่ง คือ “เขา” หรือ “ตะกอก” มี 2 ชนิด คือ 2 เขา (สองตะกอก) และ 3 เขา (สามตะกอก) เขาหรือตะกอกจะทำได้ด้วยด้ายถักเรียงกับ

ไม้ไผ่ที่เหลาเป็นเรียวให้ขนานกับฟืม ยาวเท่ากับความยาวของฟืมพอดี ถ้าฟืมมี 2 เขา (ตะกอก) จะเรียกกันว่า ฟืมสองเขาหรือสองตะกอก ถ้าฟืมมี 3 เขา (ตะกอก) จะเรียกกันว่า ฟืมสามเขาหรือสามตะกอก ส่วนของฟืมที่อยู่ด้านตรงข้ามกับเขาหรือตะกอก จะมีด้ายหรือไหมทำเป็น “กกหูก” หมายถึงส่วนที่จะนำไปต่อกับไหมเครือ (ไหมเส้นยืน) วิธีการต่อเส้นไหมทั้งสงชนิดให้เป็นเส้นเดียวกันนี้เรียกว่า “การสืบทูก”

การพันหูก คือกรรมวิธีนำเอาฟืมที่ผ่านการสืบทูกเรียบร้อยแล้วมาพันไหมเครือ (ไหมเส้นยืน) ไหมให้เป็นระเบียบเพื่อนำไปทอเป็นผ้าไหมต่อไปอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับพันหูก คือไม้กระดานยาวเท่ากับขนาดของฟืมหรือยาวกว่าเล็กน้อย และจะต้องใส่ไม้ให้เรียบที่สุดเพื่อสะดวกในการพัน ในการพันหูกนี้จะต้องใช้ความละเอียดถี่ถ้วนและใจเย็นพอสมควร ถ้าเส้นไหมเครือขาดจะต้องทำการต่อเส้นไหมให้เรียบร้อยทุก ๆ เส้น

การถ่ายทอดภูมิปัญญา การขยายกลุ่ม การประชาสัมพันธ์โดยทีมนักสื่อความหมายและ ฝ่ายประชาสัมพันธ์นายธนากร พรหมลิ หรือ ครูโต และคณะมีคฤหะทศกัณเฑาะพ่น ช่วยกันทำควบคู่กับการวางแผนการตลาด ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ Face book, Line, Fan page, เว็บไซต์, สื่อวิทยุ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดศรีสะเกษ “ช่วงข่าวแดนลำดวน”, สื่อโทรทัศน์ ช่อง Thai PBS, ช่อง NBT, สื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เป็นต้น โดยเฉพาะการที่โลกโซเซียลช่วยกันแชร์โพสต์กิจกรรมดีๆของกลุ่มฯ การจัดสรรปันผลอย่างเป็นธรรม การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล โดยการตั้งชุดคณะกรรมการ

การสรุปรายงานผลต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน สภา
องค์กรชุมชนตำบลทุ่ง คณะกรรมการตำบลทุ่ง (กม.)
ผลผลิต (Out put) เป็นไหมแท้ ผ้าไหม
พื้นบ้านลายลูกแก้ว ผ้าไหมมัดหมี่ลายปราสาท
ปราสาท ผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ที่มีบรรจุ
ภัณฑ์และฉลากของกลุ่มโดยเฉพาะ ถูกนำไป

เสนอในหลายๆเวที มีการเข้ามาเยี่ยมชมศึกษาดูงานจำนวนมาก ถ่ายทอดภูมิ
ปัญญาอย่างต่อเนื่อง การจัดสรรปันผลอย่างเป็นธรรม และที่สุดแล้ว เกิดเป็นผลลัพธ์
(Outcome) เศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความสามารถใน
การแข่งขันทุกมิติ ชุมชนฐานล่างที่มีพลังสามารถจัดการตนเองได้อย่างเข้มแข็ง การลด
รายจ่าย เพิ่มรายได้ มีเงินกองกลางหมู่บ้าน ได้สืบทอดอนุรักษ์ภูมิปัญญาอาชีพ
ให้คงดำรงอยู่ ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน การส่งเสริมมรดกภูมิปัญญา
ทางวัฒนธรรมของชุมชน ได้จัดเก็บรวบรวมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน
อย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีการจัดกิจกรรม เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดเสนอมรดก
ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในรูปแบบต่างๆ ไปสู่ลูกหลาน และคนในชุมชน รวมถึง
การส่งเสริมการใช้ประโยชน์และการพัฒนาต่อยอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
ให้เกิดคุณค่าและมูลค่าแก่ชุมชน นอกจากนี้ยังขยายขอบเขตการมีส่วนร่วมทาง
วัฒนธรรม ในการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรม ให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ
ภาคเอกชน และภาคสังคมโดยการระดมสรรพกำลังคน ทุน อุปกรณ์ มาใช้ในการ
ดำเนินงานทางวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความร่วมมือ
ระหว่างกัน คุณภาพชีวิตชุมชนดีขึ้น

ปัจจุบันตำบลกุเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ของชุมชน อำเภอก และจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชม ทัศนศึกษา ศึกษาดูงาน ตลอดจนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่องและหลากหลายในแต่ละปี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวปราสาทปรางค์กู่ ให้ชุมชนสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความสามารถในการแข่งขันทุกมิติ ยกระดับเศรษฐกิจชุมชน สร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ด้วยผ้าที่มีคุณภาพหนาทนทานเงางามสวมใส่สบาย แม้จะมีราคาสูง ราคาเริ่มต้นเมตรละ 1,200 บาท ก็ยังมีความต้องการจากลูกค้าอย่างสม่ำเสมอไม่ขาดสาย สร้างรายได้ให้ชุมชนและกลุ่มจำนวนไม่น้อย แล้วยังมีโอกาสพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป ชุมชนฐานล่างที่มีพลังสามารถจัดการตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ตามวิถีชุมชน ยึดหลักศาสตร์พระราชา แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การแปรรูปถั่วลิสง สู่เศรษฐกิจฐานราก ตำบลฟ้าห่วน อำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร

โดย มณีเนตร จันทร์ทอง

ตำบลฟ้าห่วน ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณปีพ.ศ.2330 โดยมีกลุ่มคน 3 กลุ่มเดินทางมาตั้งรกรากถิ่นฐาน ชุมชนปัจจุบันคือชุมชนฟ้าท่อน ชุมชนโพลเมืองและชุมชนบ้านแซ้วที่ตั้งห่างจากจังหวัดยโสธร 79 กม.ถนนทางหลวงหมายเลข 2351 ซึ่งถนนพลวิไลวงชุมชนน้อยอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ทิศเหนือติดกับตำบลค้อทองเขื่อนในอุบลราชธานี ทิศใต้ติดกับอำเภอยางชุมน้อยจ.ศรีสะเกษ ทิศตะวันออกติดต.ธาตุนี้อยู่อบลราชธานี ทิศตะวันตกติดกับตำบลค้อวังจ.ยโสธร มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 23,477 ไร่ หรือ 37 ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็นที่ดินสาธารณะประโยชน์ 467 ไร่ ที่ดินที่อยู่อาศัย 765 ไร่ ที่ดินที่ทำกิน 22,245 ไร่ ทำนา 20,000 ไร่ ทำไร่ 1,000 ไร่ พืชผัก 1,000 ไร่ เลี้ยงสัตว์ 245 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มล้อมรอบด้วยแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำชี กุดฟ้าห่วน ห้วยพระบาง หนองฮี ห้วยน้ำเค็ม พื้นที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะอยู่ที่เนินสูง น้ำท่วมไม่ถึง หมู่บ้านทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ประชากรตำบลฟ้าห่วน มีประชากรทั้งหมด 5,728 คน มีจำนวน 1,324 ครัวเรือน อาชีพส่วนใหญ่ในพื้นที่เขตตำบลฟ้าห่วนประกอบอาชีพหลักคือทำนาอาชีพรองคือทำไร่หอมแดงกระเทียมมันสำปะหลังถั่วลิสงเลี้ยงสัตว์จำพวก โค กระบือสุกรเปิดไถ่ส่วนใหญ่เลยเลี้ยงไว้เพื่อบริโภค **กลุ่มองค์กรด้านเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่** กลุ่มข้าวกล้อง บ้านโพนเมืองหมู่3 กองทุนหมู่4บ้านโพนเมือง กลุ่มกองทุนแม่บ้านโพนเมืองหมู่ 5 กลุ่มหอมแดงบ้านแซ้ว หมู่ 6 กลุ่มหอมแดงบ้านแซ้ว หมู่ 7 กลุ่มเลี้ยงวัวพื้นเมืองฟ้าห่วนหมู่8 กลุ่มหอมแดงปลอดภัย โพนเมืองหมู่9 กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน

ฟ้าห่วนหมู่ 2 กลุ่มกองทุนหมู่บ้านฟ้าห่วนหมู่1 กลุ่มแปรรูปถั่วลိสงฟ้าห่วนหมู่1 กลุ่มพัฒนาสตรีผ้าซิดิโพนหมู่3 กลุ่มกองทุนสวัสดิการฟ้าห่วนหมู่1

ความเป็นมา การแปรรูปถั่วลိสง สู่เศรษฐกิจและทุนชุมชน

คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนประสานผู้นำท้องที่ประสานกลุ่มองค์กรเครือข่ายและในชุมชนตำบลวางแผนกำหนดออกทำแผนสามครั้งสามจุด คือชุมชนฟ้าหวนชุมชนโพนเมือง ชุมชนบ้านแซ่ ให้สมาชิกสภาองค์กรซึ่งมีอยู่ทุกหมู่บ้านเป็นแกนนำร่วมวิเคราะห์ข้อมูลภายในตำบลหา จุดอ่อน จุดแข็ง ข้อจำกัด โอกาส จนมีความเห็นตรงกันว่า การที่จะพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนควรเริ่มจากทุนหรือศักยภาพที่มีอยู่ของตนเองคือการพัฒนาการผลิต แปรรูปผลถั่วลိสง เนื่องด้วยชาวบ้านรายได้หลักในตำบลฟ้าห่วนส่วนใหญ่ คือข้าวนาปี รายได้รองคือถั่วลิสง หอม กระเทียม นาปรัง ปัญหาสำคัญของชาวตำบลฟ้าห่วนคือสภาพพื้นที่ราบลุ่มปีไหนฝนมาก น้ำมากจะเกิดปัญหาน้ำท่วม โดยเฉพาะที่นา จะได้รับความเสียหายประมาณครึ่งหนึ่งของตำบล ดังนั้นชาวบ้านฟ้าหวนจึงหันมาปลูกพืชทดแทนรายรายได้ที่ขาดหายไปคือ ถั่วลิสง ซึ่งเป็นพืชที่เหมาะสมกับสภาพดินในพื้นที่ ผลผลิตสูง และคุณภาพดี นอกจากปลูกเพื่อจำหน่ายแล้วส่วนหนึ่งทางกลุ่มแม่บ้านเกษตรฟ้าห่วนยังมีชุดประสบการณ์การได้นำถั่วลิสงมาแปรรูป เช่นถั่วซั่วทราย ถั่วตัด ถั่วกรอบแก้ว จำหน่ายอยู่แล้วเพื่อเพิ่ม คุณค่าและมูลค่าของถั่วลิสง จึงมีแผนในการพัฒนายกระดับ การเรียนรู้เพิ่มมูลค่ากลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ พัฒนาคุณภาพรูปแบบบรรจุภัณฑ์ถั่วลิสงให้เป็น 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนสินค้าเกษตรปลอดภัย(ปลอดภัย) นำสู่การศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

ผลจากการ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ นำสู่ความสำเร็จของชุมชน

กลไกในการขับเคลื่อนงานพัฒนาระบบเศรษฐกิจตำบลฟ้าห่วน ภายใต้การพัฒนาในพื้นที่ตำบลฟ้าห่วน ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันสามารถกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ในการบูรณาการงานร่วมกับกันระหว่างขบวนชุมชน (สภาองค์กรชุมชน) ท้องถิ่นและท้องที่ภาพสะท้อนที่เกิดขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมงานพัฒนาร่วมกันของ 3 องค์กรประกอบหลัก ที่กล่าวข้างต้น ในส่วนกลไกในการดำเนินงานภายใต้แผนพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนในพื้นที่ตำบลโดยแบ่งคณะทำงานออกเป็นชุดๆต่างๆ ดังนี้ โครงสร้างกรรมการบริหารโครงการ เป็นกรรมการชุดใหญ่ที่มาจากองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ สภาองค์กรชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทน องค์กรบริหารส่วนตำบล และตัวแทนกลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปถั่วลิสง ในพื้นที่ตำบล คณะทำงานชุดนี้ รวม 15 คน ที่รับผิดชอบโครงการ และการออกแบบวางแผน การออกแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชน การกำกับติดตามรวมถึงการประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุนงานการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนของตำบลให้เกิดความเข้มแข็ง การติดตามผลและประเมินผล เป็นคณะทำงานที่มาจากตัวแทนสภาองค์กรชุมชน จากผู้ใหญ่บ้านและจาก ทางอบต คณะทำงานชุดนี้มีประมาณ 7 คน คอยทำหน้าที่ติดตามและประเมินผลดำเนินการดำเนินงานว่าเป็นไปตามแผนงานและเป้าหมายที่ได้วางไว้หรือไม่ ซึ่งจะดำเนินการติดตามทุก 3 เดือน

เกิดการพัฒนาคความรู้ และเทคนิคการเพาะปลูกถั่วลิสงในฤดูฝน ซึ่งทางกลุ่มได้รับความรู้จากทางเกษตรอำเภอที่เข้ามาให้ความรู้ มีการทดลองโดยวิธีการใหม่เช่นปลูกถั่วหน้าฝนเดือนพฤศจิกายนจะสามารถเก็บผลผลิตได้(เดิมปลูกหลังเก็บเกี่ยวข้าวนาปี)

และการพัฒนามาตรฐานและความหลากหลายของของการแปรรูปผลิตภัณฑ์และความรู้เกี่ยวกับการรักษา ผลิตภัณฑ์รสชาติคงเดิมและสามารถเก็บได้เวลานานมากขึ้น จากการดำเนินดังกล่าวก่อให้เกิดผลสำเร็จของการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของตำบล จากปี พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2561 เกิดการขยายฐานสมาชิกผู้ปลูกถั่วลิสงจากเดิม 300 คน เป็น 500 คน เพิ่มพื้นที่เพาะปลูกวัตถุดิบ เพื่อแปรรูปซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนในระบบการผลิตพึ่งตนเอง

ผลิตภัณฑ์ได้รับ การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานมีความหลากหลายของสินค้า การกระบวนการพัฒนาในปีสามารถพัฒนาคุณภาพผลิตได้รับการยอมรับได้มากขึ้น และการขยายจาก การทำถั่วคั่วทราย ขยายเป็นถั่วตัด ถั่วแห้ง ที่สามารถเก็บได้นานกว่าที่ทำมาในอดีตเป็น 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ของตำบล

ในการขับเคลื่อนโครงการเศรษฐกิจและทุนชุมชนตำบลฟ้าห่วน ยังเกิดชุดความรู้ที่สำคัญในการขับเคลื่อน งานดังนี้ 1) ชุดความรู้เรื่องทักษะและเทคนิคการ

ปลูกถั่วลิสงได้ทุกฤดูกาล รวมไปถึงความรู้การรักษาพันธุ์กรรม เมล็ดพันธุ์ การบวกร การเตรียมแปลง เป็นความรู้ที่โดดเด่นของแกนนำในพื้นที่ซึ่งผ่านการสั่งสมประสบการณ์ และผ่านการทดลอง ปฏิบัติ โดยมีพื้นที่ตัวอย่างที่สามารถแลกเปลี่ยนและศึกษาดูงาน ได้ 2) ชุดความรู้เรื่องการบริหารจัดการเครือข่ายกลุ่มแปรรูป ที่รวมกันในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนระดับตำบล เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและสามารถเป็นทุนหมุนเวียน ให้สมาชิกได้ประโยชน์สูงสุด 3) ชุดความรู้ การแปรรูป ที่ได้มาตรฐานและคุณภาพ สามารถเป็นที่ยอมรับของตลาดและผู้บริโภค และอีกทั้งยังก่อให้เกิดการรวมกลุ่มองค์กร ในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนระดับตำบล โดยกลุ่มๆ ทั้ง 9 หมู่บ้านภายในตำบล รวมเป็น เครือข่ายการวางระบบบริหารงานแบบกลุ่มองค์กร ที่มีสมาชิกมาจากเครือข่ายกลุ่มแปรรูปทุกหมู่บ้าน การพัฒนาในปีนี้ สะท้อนให้เห็นความสำเร็จในการได้ร่วมกัน ออกแบบวางระบบการจัดการในรูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนระดับตำบล

และรวมทั้งการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับตำบล ของเครือข่ายทั้งตำบล นำเสนอปัญหา ความต้องการนำส่งองค์การปกครองท้องถิ่น เพื่อขอสนับสนุน ในเรื่องต่างๆที่จะทำให้เกิดเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนพึ่งตนเอง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ เกิดชุมชนฐานคิดที่อยากให้เกษตรกรหลุดพ้นจากวงจร เป็นหนี้สิน ยกระดับตัวเองจากผู้ผลิตข้าว อย่างเดียว เป็นการสร้าง รายได้ รายเหลือ รายรอดของคนในชุมชนตำบล สภาองค์กรชุมชนตำบลที่ทำหน้าที่เสมือนพื้นที่กลางให้กลุ่มองค์กรในตำบล ผู้นำชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ได้มีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนความเห็นและพูดคุยกัน อีกทั้งการพูดคุยดังกล่าวยังมีความต่อเนื่องและความสม่ำเสมอ ยึดมติที่เป็นข้อสรุปจากการพูดคุยเป็นแนวทางที่ยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน ทำให้การกระบวนการขับเคลื่อนในพื้นที่เห็นได้ว่าชุมชนและภาคส่วนต่างๆ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของลดความขัดแย้งของคนในพื้นที่ ก็ยังสิ่งที่ส่งเสริมให้คนอยากทำความดี และให้คนดีเข้ามาเป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน

“หาดทรายสูง” การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

โดย จำลอง ศาลา

ตำบลนาแวง มีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี 14 กิโลเมตร ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเขมราฐ ทิศใต้จรดตำบลกองโพน อำเภอนาตาล ทิศตะวันตกจรดตำบลเขมราฐ อำเภอเขมราฐ ทิศเหนือจรดแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติกันเป็นแนวยาวประมาณ 30 กิโลเมตร ระหว่างเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ของประเทศไทยกับ เมืองสองคอน แขวงสุวรรณเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีสภาพระยะทางภายในหมู่บ้าน ระหว่างหมู่บ้านจะเป็นถนนลาดยาง, ถนนคอนกรีตและถนนลูกรังเป็นบางส่วน จึงทำให้การคมนาคมไปมาระหว่างหมู่บ้านในฤดูฝนค่อนข้างลำบาก

สภาพทางกายภาพเป็นพื้นที่สูง ที่ลุ่ม ที่ดอน พื้นที่ทำการเกษตรได้จริงมีน้อย เพราะเป็นดินปนหิน

กรวด และทรายในเขตพื้นที่ท้องที่การบริหารส่วนตำบลนาแวง มีหินกรวดจำนวนมาก หินกรวดเหล่านี้ เป็นทรัพยากรที่มีค่า ควรนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อการพัฒนาและเพิ่มรายได้ของท้องถิ่น มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขงเป็นแนวยาวประมาณ 30 กิโลเมตร จึงมีเกาะแก่งมากมายเหมาะสมที่จะปรับปรุงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ

ปัจจุบันมีเนื้อที่ทั้งหมด 57.18 ตารางกิโลเมตร หรือ จำนวน 35,738.25 ไร่ ความหนาแน่น 124 คน/ตารางกิโลเมตร ใช้ทำการเกษตร 11,160 ไร่ ใช้อ้อยอาศัย 12,300 ไร่ พื้นที่ป่าไม้ 4,540 ไร่ พื้นที่น้ำ 3,560 ไร่ พื้นที่อื่นๆ 4,178.25 ไร่ มีจำนวนหมู่บ้าน 13 หมู่บ้าน จำนวน 1,983 ครัวเรือน จำนวน ประชากร 7,646 คน คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ ทำนา, นาปรัง, ทำสวนมะขามหวาน, ทำสวนลำไย, ขนุน, ชมพู่พืชไร่ ได้แก่ ปลูกข้าวโพด, ปลูกพืชสวนครัว, ไร่สวนผสม, พืชสมุนไพร, และเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ หมู เป็ด ไก่ ปลา เป็นต้น นอกจากทำการเกษตรแล้วยังมาอาชีพอื่นอีก อาทิเช่น อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพรับราชการ

พื้นที่ตำบลนาแวงเป็นพื้นที่ใช้ทำการเกษตร 20,500 ไร่ อาชีพหลักคือการทำนาและทำสวน ซึ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งติดริมแม่น้ำโขง มีสภาพเป็นดินทามที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ เช่น ปลูกมะขามหวาน, ลำไย, ยางพารา, สวนป่าเศรษฐกิจ, กล้วยและพืชผักสวนครัวต่าง ๆ ซึ่งเป็นอาชีพที่สร้างรายได้แก่ประชากรในท้องถิ่นอย่างเป็นล่ำเป็นสันและขึ้นชื่อในแถบนี้ สินค้าส่งออกในตำบลก็คือ ข้าว

จำวหอมมะลิ, มะขามหวาน, มะม่วง, ลำไย, ขนุน, น้อยหน่า, กัลยและพีชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง เป็นต้น ส่วนการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค, กระบือ, หมู, ไก่พื้นเมือง, ไก่เนื้อ, ไก่ไข่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการทำการประมงน้ำจืด, เลี้ยงปลาในนาข้าว, เลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งอาชีพเหล่านี้เหมาะแก่การส่งเสริมและสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง

เนื่องจากตำบลนาแวงมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขงเป็นแนวยาวประมาณ 30 กิโลเมตร จึงมีเกาะแก่งมากมายเหมาะสมที่จะปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ เช่นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หาดทรายสูง บ้านลาดเจริญ ประกอบกับมีการอนุรักษ์และจัดงานประเพณีที่ขึ้นชื่อในแถบนี้ เช่น เทศกาลบุญพระเวสสันดรมหาชาติ ณ หมู่ที่ 2 บ้านนาแวง ตำบลนาแวง โดยจะจัดขึ้นในช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ของทุกปี

จากการค้นพบแหล่งทุนต่างๆที่ดำรงอยู่ในชุมชน ทางสภาองค์กรชุมชนตำบลนาแวง และองค์การบริหารส่วนตำบลนาแวงก็ได้เปิดเวทีทำการวิเคราะห์ศักยภาพของตำบลโดยใช้ทุนทางสังคมในการวิเคราะห์ซึ่งสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

1) ด้านการบริหารจัดการและความต้องการ ประชาชนมีความต้องการผู้นำผู้บริหาร สนับสนุน แนวคิดและกำหนดนโยบายการพัฒนาในด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง

2) บุคลากร องค์กรการบริหารส่วนตำบลนาแวง มีบุคลากรและอัตรากำลังจำนวนและคุณภาพ อยู่ในระดับที่พร้อมที่จะดำเนินการตามนโยบายการบริหารงานงบประมาณ ต้นทุนการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่สูงมาก โดยเฉพาะการก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ส่วนต้นทุนอื่นๆ ขึ้นอยู่กับท้องตลาด

3) เทคนิคการทำงาน ส่วนมาก เป็นงานที่ไม่ต้องใช้เทคนิคและวิธีการทำงานในระดับสูงนัก

4) งบประมาณ ต้นทุนการดำเนินงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ไม่สูงมาก

5) ด้านการบริหารจัดการ ผู้นำ ผู้บริหาร สนับสนุนแนวคิดและกำหนดนโยบายการพัฒนาในด้านสังคมและการศึกษาสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง

6) ด้านการบริหารจัดการ ผู้นำ ผู้บริหาร สนับสนุนแนวคิดและกำหนดนโยบายการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

7) ด้านการบริหารจัดการ ผู้นำ ผู้บริหาร สนับสนุนแนวคิดและกำหนดนโยบายการพัฒนาในด้านตามแผนการกระจายอำนาจและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

8) ประชาชนได้รับประโยชน์ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาก

9) มีศูนย์บริการประชาชนสายตรวจตำบล เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงและมีการจัดตั้งอาสาสมัครป้องกันตนเองทุกหมู่บ้านเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยในตำบล

10) มีการจัดโครงการภายในที่เหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจและชุมชน

11) มีการบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมมาภิบาล

12) มีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยว

13) มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ

จุดอ่อน

1) โครงการขนาดใหญ่ต้องใช้งบประมาณสูง องค์กรบริหารส่วนตำบลไม่สามารถดำเนินโครงการได้

- 2) มีจำนวนโครงการที่ต้องการจำนวนมาก และไม่ทั่วถึง
- 3) ระบบฐานข้อมูลด้านเศรษฐกิจและความยากจนไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน ประชาชนให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนประชาชนยังสนใจ และมีความจริงจัง หรือตั้งใจจริงในโครงการที่รัฐจัดให้ความช่วยเหลือ
- 4) ระบบฐานข้อมูลด้านสังคมและสาธารณสุขไม่ถูกต้อง ไม่ชัดเจน ประชาชนให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อน
- 5) ประชาชนยังไม่สนใจและมีความจริงจังหรือตั้งใจจริงในโครงการที่รัฐจัดให้ความช่วยเหลือ
- 6) ประชาชนยังขาดความสนใจในเรื่องการเมืองการปกครอง
- 7) ประชาชนยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเองในการพัฒนาท้องถิ่น
- 8) ประชาชนยังขาดความสนใจในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
- 9) ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่มีการเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยวในจังหวัด
- 10) ประชาชนยังขาดความสนใจในเรื่องการการรับผิดชอบร่วมมือกันในการบริหาร
- 11) ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการทำอาชีพเสริมได้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่มีการเชื่อมโยงด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในจังหวัด

โอกาส

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจท้องถิ่น ระบบสาธารณสุขภาค สาธารณูปการ เป็นต้น

2) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยที่หน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ส่งเสริมและสนับสนุนการถ่ายโอนภารกิจให้แก่ อบต.

3) การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติที่รัฐบาลส่งเสริม

4) การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี โอกาสที่จะได้ขอรับการสนับสนุนงบประมาณมีมาก

5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติที่รัฐบาลส่งเสริม

6) ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา มีโอกาสได้รับการสนับสนุนมาก

อุปสรรคหรือข้อจำกัด

1) โครงการที่ต้องใช้เทคโนโลยีสูง หรือความชำนาญเป็นพิเศษ องค์กรบริหารส่วนตำบลบางแห่งยังไม่มี ความชำนาญและบุคลากร

2) งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนไม่เพียงพอ การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจและความยากจนเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆส่วนที่ต้องประสานงานกัน ถึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์

3) การพัฒนาด้านการเมือง การบริหาร เป็นงานที่ต้องอาศัยจิตสำนึก เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจส่วนบุคคล จึงเป็นงานที่ค่อนข้างจะคาดเดาผลงานได้ยาก ขาดการบูรณาการและการประสานงานที่ดีในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระดับจังหวัดยังขาดการ

เชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยว และการกระจายผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวอย่างไม่ทั่วถึง

4) การแก้ไขปัญหาด้านสังคมและการสาธารณสุขเป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ส่วนที่ต้องประสานงานกัน ถึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ การพัฒนาด้านการเมือง การบริหาร เป็นงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายๆ ส่วนที่ต้องประสานงานกัน ถึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์

ในปี 2554 ได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลนาแวงขึ้น มีคณะกรรมการ 15 คน ซึ่งในปีนี้องค์กรชุมชนตำบลนาแวงมุ่งเน้นเรื่องการให้การเรียนรู้ เจตนารมณ์การให้ความสำคัญของ พรบ.สภาองค์กรชุมชน ประสานเชื่อมโยงภาคีท้องถิ่น ท้องถิ่น ให้มีความเข้าใจร่วมในการดำเนินกิจการของสภาองค์กรชุมชนพร้อมกับการสำรวจข้อมูลปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดทำแผนพัฒนาสภาองค์กรชุมชนตำบลและแผนเชื่อมโยงกับท้องถิ่น ซึ่งมีกระบวนการ คือ ทำการเปิดเวทีสภาองค์กรชุมชนตำบลนาแวงเพื่อทำการวิเคราะห์ ทบทวน และประเมินผลการดำเนินการพัฒนาในช่วงที่ผ่านมารวบรวมข้อมูลและปัญหาสำคัญ ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนตำบลนาแวง เพื่อจัดทำฐานข้อมูลให้ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน ซึ่งได้แก่ข้อมูลพื้นฐานในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการให้ข้อคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือความต้องการของชุมชน เปิดเวทีประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลเพื่อนำข้อมูลที่มีอยู่มาประเมินสถานการณ์การพัฒนาของท้องถิ่นในปัจจุบันและกำหนดประเด็นในการพัฒนาร่วมกัน ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย/จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ยั่งยืน ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาท้องถิ่นและทำการกำหนดยุทธศาสตร์และบูรณาการแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกันทั้งตำบล เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของ

ชุมชนอย่างยั่งยืน

การลงมือปฏิบัติการเพื่อให้ก่อเกิดการ“หาดทรายสูง”การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี อย่างเป็นรูปธรรม มีการดำเนินการในระยะเริ่มต้น คือ การจัดเก็บข้อมูลทางกายภาพ ของหมู่บ้านทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ในตำบลนาแวง แล้วนำมาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ของพื้นที่ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จัดเก็บมาทำการวิเคราะห์อีกครั้ง เพื่อค้นหาพื้นที่ชุมชนที่เหมาะสมแก่การพัฒนา/ยกระดับ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบล โดยเน้นพื้นที่ที่มีระบบภูมิประเทศที่สวยงาม หลังจากได้พื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมแก่การพัฒนา/ยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบลแล้ว ประชาชนในตำบลร่วมกับสภาองค์กรชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลนาแวง ตลอดจนหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ทำการเปิดประชาคมเพื่อรับรองผลการคัดเลือกพื้นที่และวางแผนการดำเนินงานเพื่อยกระดับให้เป็นพื้นที่รูปธรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และจากนั้นทำการประกาศต่อสาธารณชนให้เป็นที่ประจักษ์ว่า ตำบลนาแวง มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ คือหาดทรายสูง บ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นหาดทรายที่สวยงามมาก เกิดจากการทับถมของทรายบริเวณริมโขง พอถึงช่วงหน้าแล้งคือ ช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม จะมีราษฎรในหมู่บ้านใกล้เคียงไปเที่ยวชมธรรมชาติจำนวนมาก และในช่วงเดือนเมษายนจะมีการแข่งขันกิจกรรมบนหาดมากมายหลายชนิด เช่น วอลเลย์บอล ตะกร้อ ฟุตบอล ฯลฯ ดังนั้น จึงเป็นพื้นที่ที่ทางตำบลนาแวง ทำการยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบล เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการสร้างเศรษฐกิจและทุนชุมชนฐานรากให้เข้มแข็ง โดยผ่านกระบวนการจัดการตนเองของคนในชุมชน/ตำบลนาแวง

เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำต่อเนื่องมาหลายปี พืชผลทางการเกษตรตกต่ำขาดเงินทุนหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรมต้องลดการผลิตลดคนงาน ทำให้คนว่างงานเพิ่มมากขึ้น ไม่มีรายได้เลี้ยงดูครอบครัว และเพื่อให้ราษฎรมีรายได้เสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวสนับสนุนให้ประชาชนดำเนินงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับราษฎรได้พัฒนาฝีมือและมีการรวมกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อจัดทำธุรกิจขนาดย่อม จัดตลาดกลางร้านค้าชุมชน ศูนย์จำหน่าย ให้เกษตรกร กลุ่มอาชีพ นำสินค้ามาจำหน่ายและพัฒนาด้านเศรษฐกิจในทุกรูปแบบเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

กิจกรรมปฏิบัติการใน”หาดทรายสูง” การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง จังหวัดอุบลราชธานี มีกิจกรรม ดังนี้

ล่องเรือชมธรรมชาติริมโขง

กิจกรรมนุ่งซิ่นกินข้าวแสงฮักแพงกัน นอนนับดาวริมโขง

กิจกรรมชมพระอาทิตย์พิชิตซิ่นบิน สีกลาลานหินประวัติศาสตร์

กิจกรรมแปรรูป ชาใบยาหม่องและสบู่มหากหว่าน้ำ

ผลที่เกิดจากการพัฒนายกระดับหัตถกรรมสูง ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ ได้แก่ เกิดแกนนำการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ชุมชน/ตำบล ที่เข้มแข็ง เกิดการบูรณาการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน/สภาองค์กรชุมชน/องค์การบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เกิดธุรกิจและบริการ ที่สร้างรายได้ให้กับประชากรในพื้นที่ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เกิดสินค้า/ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบโดยคนในชุมชน/ตำบลนาแวง ที่สามารถนำมาจัดจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวของตำบลนาแวงได้ เกิดองค์ความรู้ในด้านต่างๆที่หลากหลายในพื้นที่ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เกิดโฮมสเตย์บ้านลาดเจริญ ที่ศูนย์การเรียนรู้และเป็นแหล่งเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน/ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เกิดแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์การดำรงชีวิตในวิถีคนลุ่มแม่น้ำโขง และเกิดมัคคุเทศก์ชุมชนในการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่หัตถกรรมสูง บ้านลาดเจริญ ตำบลนาแวง อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

ปัจจุบันในพื้นที่ตำบลนาแวง ทั้ง 13 หมู่บ้าน มีความสำเร็จหรือมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน/ความสามัคคี มีมากขึ้น ชุมชนเกิดการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยกัน เป็นสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกที่ดีต่อการพัฒนาบ้านเมือง ประชากรในชุมชน/ตำบลมีรายได้มากขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และได้รับรางวัลชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม สำนักนายกรัฐมนตรี

กลุ่มจังหวัด นครชัยบุรินทร์

- “ควายกับการจัดสวัสดิการ และการฟื้นฟูชีวิตชุมชนคนภูเขา”
อำเภอคง นครราชสีมา
- “ขิดลายไหมคนคอนสาร ยกชั้นสู่การผลิตข้าวกล้องสร้างรายได้สู่ชุมชน”
ตำบลคอนสาร อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ
- “เที่ยวบ้านเรา เที่ยวดงบัง ท่องเที่ยวเชิงเกษตร”
อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ
- “เทใจใส่ลายไหม ผ้าไหมมัดหมี่ มั่นใจฟื้นฟูเศรษฐกิจและทุน”
ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

“ควาย” กับการจัดสวัสดิการ และการฟื้นฟูชีวิตชุมชนคนภูเขา ตำบลคูขาด อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา

โดย สวัสดิ์ พิษสิงห์

ตำบลคูขาดเป็นตำบลที่แยกออกมาจากตำบลเมืองคง เมื่อปี พ.ศ.2460 - 2501 แบ่งเขตการปกครองเป็น 21 หมู่บ้าน มีเนื้อที่ประมาณ 78 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 48,750 ไร่ มีประชากร ประมาณ 10,130 คน ชาย 5,000 คน หญิง 5,013 คน จำนวน 2,500 ครัวเรือน อาชีพหลักของประชากรคือการทำนา อาชีพรอง คือ การเลี้ยงสัตว์ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ทุ่งนา ทุ่งเลี้ยงสัตว์ พื้นที่โดยรวมสูงกว่าระดับน้ำทะเลเฉลี่ยประมาณ 185 เมตร ส่วนมากพื้นที่เป็นดินทรายเมื่อฤดูน้ำหลากทำให้คันคูที่กั้นลำห้วยขาดบ่อยครั้ง จึงเป็นที่มาของคำว่า “ตำบลคูขาด” ซึ่งประกอบไปด้วยบึงคูขาด มีพื้นที่ 2,000 กว่าไร่มีวัฒนธรรมและประเพณีส่วนใหญ่ของคนในชุมชนโดยมีวัดพุทธศาสนา จำนวน 11 แห่ง มีโบสถ์วัดคริสต์ จำนวน 1 แห่ง ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากหลากหลายจังหวัดจึงมีภาษาพูดหลากหลายสำเนียง เช่น ภาษาอีสาน และภาษาโคราช

เมื่อปี 2550 ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 20 จังหวัดนครราชสีมา (ศพส.) ได้พาแกนนำตำบลคูขาดไปศึกษาดูงานที่บ้านขาม อ.จัตุรัส จ.ชัยภูมิ เพื่อการพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้การบริหารจัดการกลุ่มองค์กรการเงินและในเรื่องของการจัดสวัสดิการชุมชนที่ชุมชนบ้านขามเป็นต้นแบบของการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชน ต่อมาในปีเดียวกันได้เริ่มก่อตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นเองในระดับตำบลโดยมีศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 20 จังหวัดนครราชสีมา และจากองค์การบริหารส่วนตำบลคูขาด เป็นที่ปรึกษาและให้การอบรมเรียนรู้ โดยมีสมาชิกเริ่มแรกจำนวน 542 คน มีเงินทุนเริ่มแรก 16,000 บาท ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 2,535 คน เงินทุน 6,650,000 บาท มีสมาชิกครอบคลุมทั้ง 21 หมู่บ้าน และมีการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก 10 ประเภท

ในปี 2554 กองทุนสวัสดิการชุมชนและสภาองค์กรชุมชนตำบลคูขาดได้ร่วมกันจัดเวทีประกาศเจตนารมณ์ “คนคูขาดไม่ขาดสวัสดิการ” ทำให้กองทุนมีสมาชิกเพิ่มขึ้นทุกปีไม่ต่ำกว่า 200-300 คน และมีการขับเคลื่อนควบคู่กับสภาองค์กรชุมชนตำบล

ขาดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อการแก้ปัญหาสมาชิกในชุมชนให้อยู่ดี มีสุข โดยมุ่งเน้นเรื่องของการส่งเสริมอาชีพเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตำบลคูขาด จนก่อให้เกิดครอบครัวต้นแบบการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจุบันจำนวน 50 ครัวเรือน และมีการพัฒนาให้การอบรมการส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มเป้าหมายครอบครัวต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาอย่างต่อเนื่อง

จุดเริ่มต้นของควายตำบลคนคูขาด

ถ้าเอ่ยถึง “ควาย” ใครๆ ก็คงนึกภาพเห็นว่าเป็นสัตว์ 4 ขาตัวดำๆ มีเขา กินหญ้าและเอาไ่ว์ไถนา โค-กระบือ มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตการผลิตของสังคมไทยมาแต่โบราณ ถือได้ว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญมาก เพราะเป็นแรงงานอย่างเดียว ซึ่งทำหน้าที่แทนเครื่องจักรกลช่วยให้แรงงานในกระบวนการผลิตข้าวเกือบทุกขั้นตอน ตั้งแต่ไถพรวน นวดข้าว จนกระทั่งถึงการขนย้ายผลผลิต ในบางท้องที่ยังใช้แรงงานจากโค-กระบือ ผลิตลากเครื่องทุ่นแรงในการสูบน้ำและใช้ลากเกวียน เพื่อการขนส่งในชนบททุกรันดาร์อีกด้วย

เราเพิ่งตระหนักว่า โค-กระบือ มีจำนวนไม่เพียงพอกับความ ต้องการของเกษตรกรในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่ผ่านมานี้เอง ประมาณว่ามีความต้องการโค-กระบือ เพื่อใช้งานปีละ 6-8 ล้านตัว แต่ในปัจจุบันนั้น ทั่วประเทศมีการเลี้ยงโค-กระบือ เพื่องานดังกล่าวเพียง 5 ล้านตัวเท่านั้น ซึ่งเป็นผลโดยตรงจาก ความก้าวหน้าและการขยายตัวของเทคโนโลยี ทำให้เกษตรกรหันมาใช้เครื่องจักร และเครื่องมือ ทุ่นแรงนานาชนิด ทดแทนการใช้แรงงานแบบดั้งเดิม

วิธีการผลิตแบบใหม่เช่นนี้ประสิทธิภาพ
และให้ผลผลิตสูง แต่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีระดับ
ต่าง ๆ ต้องใช้พลังงานและจำเป็นต้องใช้เงินทุน
จำนวนมากด้วย ดังนั้นสำหรับเกษตรกรที่มีฐานะ
ยากจน มีพื้นที่ทำกินขนาดเล็ก จะไม่สามารถ
ดำเนินวิธีการผลิตเช่นนี้ได้ ในขณะที่เดียวกันก็
พลอยได้รับผลกระทบจากแนวโน้มการเปลี่ยนที่เกิดขึ้น ไปด้วย เพราะโค-กระบือ ซึ่ง
เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญของวิธีการผลิตแบบดั้งเดิม กลายเป็นสิ่งหายากและมีราคา
สูง จากการศึกษาของธนาคารโลกพบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเกษตรกรร้อยละ
20 ที่ไม่มีโค-กระบือเป็นของตนเอง ต้องเช่าโค-กระบือเสียค่าเช่าในอัตราสูงคิดเป็น
ข้าวเปลือก 50-100 ถังต่อปี บางครั้งผลผลิตที่ได้ ก็ไม่เพียงพอที่จะชำระค่าเช่า ทำให้
เกษตรกรเกิดภาระหนี้สิน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของความยากจนและความเดือนร้อนใน
การดำรงชีวิต

สืบเนื่องจากชุมชนตำบลคูขาดเอง
โดยพื้นฐานของบรรพบุรุษแล้วมีอาชีพหลัก
ของชุมชนคือการทำนาและเลี้ยงสัตว์ในการ
ดำรงชีวิต และเห็นว่าโค-กระบือมีจำนวน
ลดลงมากในชุมชนและมีราคาแพง บวกกับ
ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในชุมชนเหมาะ
สมกับการเลี้ยงดูโค-กระบือ พร้อมทั้งเป็นการอนุรักษ์โค-กระบือ ทางกองทุนสวัสดิการ
และสภาองค์กรชุมชนตำบลคูขาด จึงได้จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์กระบือขึ้น โดยมี 5 กลุ่ม

กลุ่มละ 10 คน และจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอนุรักษ์กระบือในระดับตำบล ร่วมกันเสนอขอสนับสนุนแม่พันธุ์จากธนาคารโค-กระบือ แห่งประเทศไทย ผ่านสำนักงานปศุสัตว์อำเภอให้กับสมาชิกกลุ่ม จำนวน 50 คน 50 ตัว และพอในปี 2558 ได้ขอสนับสนุนเพื่อการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัด นครราชสีมา เพื่อเป็นทุนการดำเนินการกิจกรรมของกลุ่มในจัดการแบบครบวงจรไล่ตั้งแต่การเลี้ยงดูจนถึงการแปรรูปมูลกระบือไปใช้ประโยชน์ในครัว

เรือน เช่นการทำแก๊สหุงต้ม การจัดการแปลงนา การจัดการแปลงผักระดับครัวเรือน และการจัดทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลกระบือเพื่อใช้ในระบบการเกษตรต่างๆ เป็นต้น โดยขอสนับสนุนการกู้ยืมกลุ่มละ 1 ล้านบาท โดยมีระบบการบริหารจัดการที่สมาชิกในกลุ่มร่วมกันรับผิดชอบในค่าประกันกัน ปัจจุบันมีกระบือในตำบลคูหาอยู่ประมาณ 550 ตัว

“จากการอนุรักษ์กระบือสู่เกษตรนาแปลงใหญ่”

ตำบลคูหาถือว่าเป็นตำบลที่ได้เปรียบกว่าตำบลในยุค 4.0 ของนโยบายการบริหารประเทศในสมัยนี้ เนื่องจากทางชุมชนเอง ได้มีกลุ่มและกิจกรรมที่สอดคล้องที่เกี่ยวข้องเกี่ยวโยงกับสถานการณ์ปัจจุบันและมีความพร้อม

ทางด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทั้งใน ส่วนของห้องที่ ห้องถิ่นและองค์กรชุมชนที่ มีการร้อยรัดสัมพันธ์กันในเชิงกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงได้ก่อเกิดการร่วมกลุ่มกันดำเนินการ ทำนาเกษตรแปลงใหญ่ขึ้น โดยมีสมาชิกจำนวน 115 ราย ที่มีที่นาอยู่ติดกับตามลำห้วยฝៃ และห้วยยาง รวมทั้งหมดประมาณ 1,150 ไร่ ซึ่งได้มีการดำเนินกิจกรรมเกษตรแปลงใหญ่ หลายอย่าง เช่น แปลงนา แปลงพืชผัก แปลงไม้ ยืนต้น และการเลี้ยงปลา เป็นต้น

นอกจากนี้กลุ่มเกษตรนาแปลงใหญ่ยัง ได้เชื่อมโยงกับกลุ่มอนุรักษ์กระบือตำบลคูขาด ในเรื่องของการทำปุ๋ยอินทรีย์จากมูลกระบือเพื่อ มาใช้ในแปลงเกษตรต่างๆที่ทางกลุ่มดำเนิน

การ และทางกลุ่มเกษตรนาแปลงใหญ่ก็ได้มีการจัดทำน้ำหมักชีวภาพในการนำมาใช้ในระบบเกษตรแปลงใหญ่

ดังนั้นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการอนุรักษ์โค-กระปือ นั้น สามารถส่งผลโดยตรงกับชุมชนเกษตรกรที่ยากจนคือ ได้ช่วยเหลือให้เกษตรกรในชุมชนสามารถมีปัจจัยการผลิตเป็นของตนเอง ไม่ต้องเสียค่าเช่าแรงงานโค-กระปือ และเป็นหลักประกันอย่างหนึ่ง ซึ่งเอื้ออำนวยให้การผลิตเกิดผลอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ส่วนผลประโยชน์ทางอ้อมนั้น เกิดขึ้นจากการเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนา เพราะแรงงานแบบดั้งเดิมนี้ เป็นสิ่งที่เหมาะสมกับระบบเกษตรกรรมแบบยังชีพ ซึ่งเกษตรกรมีฐานะยากจน และมีพื้นที่ทำกินขนาดเล็ก แรงงานแบบดั้งเดิมนี้

ไม่ต้องการความรู้ทางเทคนิค วิชาการขั้นสูงใด ๆ ในการบำรุงรักษา การใช้แรงงาน โค-กระปือ ในการทำนา ปลูกข้าว เป็นลักษณะของการอยู่ร่วมกันและการพึ่งพากันตามธรรมชาติ เกษตรกรสามารถเรียนรู้ได้เองจากการดำรงชีพ อีกทางหนึ่ง การใช้แรงงานสัตว์ก็เป็นทางเลือกใช้พลังงานจากธรรมชาติแทนการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งเป็นทรัพยากรที่นับวันจะเหลือน้อยลงไป และมีราคาสูงขึ้น ดูจะเป็นประโยชน์หลายทาง ซึ่งสอดคล้องกันอย่างพอเหมาะยิ่ง

เริ่มจาก สานพลัง ขัดลายไหมคนคอนสาร ยกชั้นสู่การผลิตข้าวกล้องสร้างรายได้สู่ชุมชน

โดย พิสิษฐ์ พลหาราช

“คอนสาร” ภาษาที่พูดของชาวคอนสารมีความแตกต่างจากภาษาอีสานทั่วไป เนื่องจากสำเนียงจะเหมือนภาษาของชาวนครไทย และหล่มสัก เพราะบรรพบุรุษมาจากเมืองพิษณุโลกนั่นเอง คนทั่วไป และชาวคอนสาร จึงมักเรียกตนเองว่า “ไทคอนสาร”

ตำบลคอนสาร อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ มีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 966,665 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มี 912 ครัวเรือน มีผู้นอนอาศัยอยู่ราว 3,854 คน แยกเป็นผู้ชาย 1,872 คน ผู้หญิง 1,872 คน อาชีพของคนตำบลคอนสารส่วนใหญ่ จะทำการเกษตร รองลงมาก็จะรับจ้างทั่วไป

มองอดีตถึงอนาคตของคนคอนสาร

ที่ตำบลคอนสารมีการขับเคลื่อนกิจกรรมขบวนการขององค์กรชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมโดยแกนนำองค์กรภาคประชาชนซึ่งเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะเสียสละ มีความมุมานะและอดทน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือ และมีเป้าประสงค์ที่ต้องการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายโดยปราศจากอำนาจสั่งการใดๆ การทำงานอาศัยเพียงความรับผิดชอบ และเสียสละ ของแกนนำเครือข่ายที่เข้าร่วมเป็นขบวนการชุมชน ซึ่งในระยะแรกๆ ก็ยังไม่มี ความชัดเจนมากนักเนื่องจากแกนนำมาจากหลากหลายองค์กร และบริบทที่มีความแตกต่างของสภาพปัญหา เช่น งานสภาองค์กรชุมชน ตำบล งานกองทุนสวัสดิการชุมชน งานแก้ไขปัญหาดิน งานเศรษฐกิจและทุนชุมชน

งานเกษตรกรรมยั่งยืนและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เครือข่ายกลุ่มอาชีพ ทั้งนี้
ได้มีพลวัตตามการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของขบวนการชุมชน จึงเป็นแนวทางหนุนเสริม
ให้องค์กรเกิดเอกภาพ กลไกคณะทำงานมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อองค์กร/ ชุมชน/สังคม
มีความตระหนักรับผิดชอบมีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาตนเอง พึ่งตนเอง สำนึกต่อความ
เป็นพลเมือง การพัฒนาคน และผู้นำชุมชนท้องถิ่น การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา
ที่เชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายแกนนำท้องถิ่น/ท้องถิ่น สู่อการจัดการตนเอง และพึ่งตนเอง
ในอนาคต

จากสิ่งที่ชาวตำบลคอนสารได้ดำเนินการมา ภาพวาดที่ชาวตำบลคอนสาร
อยากเห็นในอนาคต 10 ปีข้างหน้า คือ

- 1) มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้
- 2) มีผู้นำการเปลี่ยนแปลงทั้งรุ่นใหม่และรุ่นเก่าร่วมขับเคลื่อนกิจกรรม
- 3) องค์กรมีเอกภาพ และภาคีการพัฒนาทั้งภาครัฐ/เอกชน ให้การยอมรับและ
มีการเชื่อมโยงบูรณาการ การทำงานร่วมกันทั้งภาคีท้องถิ่น/ท้องถิ่น/ท้องถิ่น

4) ประชาชนรู้สำนึกมีความตระหนักรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเอง และรับผิดชอบต่อการเป็นพลเมือง

5) มีระบบการบริหารจัดการที่โปร่งใส มีระบบธรรมาภิบาล

ทั้งนี้การกำหนดวิสัยทัศน์ของชาวตำบลคอนสารเริ่มจากการค้นหาจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสอุปสรรค ของพื้นที่ตำบล โดยตำบลคอนสารค้นพบดังนี้ **“เศรษฐกิจพอเพียง ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง”**

หลังการวิเคราะห์ในพื้นที่ชาวตำบลคอนสารเห็นร่วมกันว่ากระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน เป็นสิ่งสำคัญโดยเริ่มจากการพัฒนา เพิ่มทักษะแลกเปลี่ยน ประสพการณ์ การวิเคราะห์ศักยภาพ ทุนชุมชน เสริมต่อยอดการผลิตข้าวกล้องงีให้มีคุณภาพมาตรฐาน การออกแบบเครื่องหมายผลิตภัณฑ์และจัดทำบรรจุภัณฑ์ให้มีมาตรฐานสวยงาม หนุนเสริม การจัดทำแผนการตลาด การสร้างช่องทางการตลาด การประชาสัมพันธ์ การสร้างเครือข่าย การจัดเก็บรวบรวมฐานข้อมูล และรวมถึงการสรุปรายงาน โดยมีคณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบลซึ่งเป็นผู้แทนกลุ่มองค์กรจากทุกหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการหลักในตำบล มีคณะที่ปรึกษาจาก อปท. มีส่วนราชการในพื้นที่ และเครือข่ายสภาคณชัชฎมิอำเภอม มีคณะทำงานประสานขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดติดตามหนุนเสริมเพิ่มพลังในพื้นที่

ตามที่ขบวนองค์กรชุมชนได้ร่วมกันตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่จะนำไปสู่การจัดตนเองของชุมชนท้องถิ่น โดยได้นำพื้นที่รูปธรรมการจัดการตนเองมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และหาหรือเป้าหมาย คุณลักษณะของพื้นที่จัดการตนเอง และได้นำมาเป็นระดับของการพัฒนา เพื่อใช้เป็นที่จะทำให้เครือข่ายองค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชนแต่ละพื้นที่ได้ร่วมกันประเมินสถานะของพื้นที่ตามความเป็นจริงให้ได้ข้อมูลสถานะปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การตั้งเป้าหมายการพัฒนา สร้างการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ ที่จะนำไปสู่เป้าหมายการจัดการตนเอง ที่จะสามารถเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ในช่วงปีต่อไปที่ควรจะมาร่วมกันประเมินอีกครั้งหนึ่ง เพื่อจะสามารถประมวลภาพรวมความก้าวหน้าพัฒนาตนเองของชุมชนท้องถิ่นได้

เริ่มจาก สานพลัง ขิดลายไหมตนคอนสาร

ในอดีตหลังฤดูการทำไร่ ทำนา ชาวบ้านจะใช้เวลาว่างในการทอผ้า ทอเสื่อ เครื่องจักสานต่างๆ ต่างความรู้ความสามารถภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อมาการทำเกษตร

ต้องประสบกับปัญหาต่างๆอย่างมากมาย อาทิ ชาติที่ดินทำกิน ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ราคาผลผลิตไม่แน่นอน จึงได้หันมารวมกลุ่มกันเพื่อประกอบอาชีพเสริมหารายได้ขึ้นมา ทอแทน โดยจัดตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้นอย่างจริงจังเมื่อราวปี พ.ศ.2539 เบื้องต้นจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ โดยกลุ่มเริ่มจากสมาชิกเริ่มต้นเพียง 10 คน ต่อมาได้ประสานต่อมาจึง มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตามการทอผ้าทอลายซิด เป็นผ้าพื้นเมืองของคนคอนสารมานาน นับว่าเป็นศิลปะพื้นฐานที่สะท้อนให้เห็นภาพ ลักษณะ ลวดลาย และวิวัฒนาการของท้องถิ่นเดิมของคนคอนสารที่มีมาแต่โบราณ คนคอนสารถือว่าในกระบวนการทอผ้าด้วยกันแล้ว การทอผ้าซิดต้องอาศัยความชำนาญ และมีชั้นเชิงทางฝีมือสูงกว่าการทอผ้าอย่างอื่น ๆ เพราะทอยากมาก มีเทคนิคการทอที่ซับซ้อนมากกว่าการทอผ้าธรรมดา เพราะต้องใช้เวลา ความอดทน และความละเอียด ลออ มีกรรมวิธีที่ยุ่งยากทอได้ช้า และผู้ทอต้องมีประสบการณ์และพรสวรรค์ในการทอ

การทอผ้าลายซิด คือ การทอผ้าที่ทอแบบ “เก็บซิด” หรือ “เก็บดอก” เหมือนผ้าที่มีการปักดอกการทอผ้าดอกนี้คนคอนสารเรียกกันว่า “ การทอผ้าเก็บซิด” ลวดลายของซิดแต่ละลายจะมีรูปแบบที่สวยงาม มีความมันวาว นูนลอยออกมาบนผืนผ้า คนคอนสารมีรูปลิ่ม

โดยทั่วไปนิยมทอผ้าซิดเพื่อทำเป็นหมอน สังเกตว่าลวดลายซิดจะอยู่บริเวณส่วนกลางของตัวหมอน ส่วนหน้าหมอนนั้นนิยมเย็บปิดด้วยผ้าฝ้ายสีแดง ลวดลายหมอนซิดส่วนใหญ่ เป็นลวดลายที่ผู้ทอได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความเชื่อ เช่น ลายแมงกอด ลายอึ่ง ลายช้าง ลายม้า ลายพญานาค ลายดอกแก้ว ลายดอกจันทร์ ส่วนปัจจุบันนิยมใช้สีสันทสไล และพัฒนาการย้อมด้วยสีธรรมชาติจากเปลือกไม้ ใบ

สำหรับวิธีการเก็บขีดเพื่อสร้างลวดลายของคนคอนสารมี 3 วิธี คือ

1. คัดไม้ขีดโดยไม่มีการเก็บตะกอ วิธีการเก็บขีดแบบนี้เหมาะสำหรับการทอ ลวดลายที่ไม่ซับซ้อนมาก และต้องการเปลี่ยนลวดลายบ่อยๆ

2. เก็บขีดเป็นตะกอลอย การเก็บขีดวิธีนี้ ต้องผ่านการคัดไม้ขีดแบบแรกเสีย ก่อน เสร็จแล้วใช้ด้ายเก็บลายตามไม้ขีดที่ตัดไว้ทุกเส้น เรียกว่า เก็บตะกอลอย ยกตะกอลอยไล่ไปแต่ละไม้จนครบ วิธีการนี้ทำให้ทอลวดลายซ้ำ ๆ กันได้ โดยไม่ต้องเก็บลาย ใหม่ทุก ๆ ครั้งเหมือนวิธีแรก

3. เก็บตะกอแนวตั้ง การเก็บตะกอแนวตั้ง พัฒนาจากแบบการเก็บขีดดั้งเดิม ให้ทอได้สะดวกรวดเร็วขึ้นสามารถทำลวดลายที่ซับซ้อนและมีจำนวนตะกอมากๆได้

ผ้าขีดเส้นใยไหม โดยทอเป็นผ้าขีดสำหรับใช้สอย เป็นหมอนผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ผ้าคลุมไหล่ นอกจากนี้ยังมีการทอทอผ้าลายขีดด้วยพิมพ์หน้าแคบ เพื่อใช้เป็นหัวขึ้นและ ตีนขึ้นอีกด้วยโดยลักษณะลวดลายและการใช้สอยจะแตกต่างกันไปตามเอกลักษณ์ของกลุ่ม วัฒนธรรมของคนคอนสาร

ทั้งนี้กลุ่มทอผ้า สมาชิกจะแบ่งงานกันทำตามความถนัดโดยแยกออกเป็นหมู่ ต่างๆ เช่น หมู่ 1 ผลิตผ้าสอดตีน หมู่ 2 อบผ้า หมู่ 3 ผลิตผ้ามัดหมี่, ผ้าทอสีตะกรอ เป็นต้น โดยแต่ละหมู่ก็จะมีประธานกลุ่มย่อยอีกทอดหนึ่ง สมาชิกจะได้รับค่าแรงตาม ชิ้นงานซึ่งรวมไปถึงฝีมือความประณีตของแต่ละคนด้วย มีการหักเข้ากลุ่มเมื่อนำผ้ามา ส่ง เมตรละ 1 บาท เมื่อขายได้ ก็หัก เมตรละ 2 บาท เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน

ทุกวันนี้กลุ่มทอผ้ามียอดจำหน่ายจากการออกร้าน สั่งซื้อ เดือนละ 80,000-100,000 บาท สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกเฉลี่ยเดือนละ 3,500-4,000 บาท ต่อคน ส่วนการตลาดไม่มีปัญหา ถึงแม้จะเป็นรายได้ที่น้อย แต่ก็ยังเป็นรายได้เสริมที่สร้าง

ความพอใจให้กับสมาชิกได้เป็นอย่างดี จากเดิมที่ว่างเว้นจากการทำนา ไม่มีงานทำ และสามารถลดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานได้อีกทางหนึ่งด้วย

เพิ่มเติมผลลัพธ์จากการดำเนินงานที่เกิดขึ้น

ยกขั้นสู่การผลิตข้าวกล้องสร้างรายได้สู่ชุมชน

คอนสารยังมีการต่อยอดงานพัฒนาที่จะสร้างรายได้สู่ชุมชนที่เห็นก็คือ ได้มีกลุ่มผู้ผลิตข้าวกล้องที่ได้มาตรฐานสวยงามในระดับตำบลแต่เมื่อนำไปแสดง และจำหน่ายซึ่งมีกลุ่มผู้ผลิตข้าวกล้องร่วมแสดง และจำหน่ายหลาย ๆ กลุ่มทำให้เกิดการเปรียบเทียบ และไม่สามารถแข่งขันกับกลุ่มอื่นได้ ทำให้สมาชิกกลุ่มไม่มีรายได้เพียงพอ และไม่ครอบคลุมเรื่องการผลิต

ข้าวกล้องหรือข้าวซ้อมมือ คือ เมล็ดข้าวที่ไม่ผ่านการขัดสี หรือขัดสีเพียงครั้งเดียว มีสีน้ำตาลอ่อนถึงเข้ม (แล้วแต่พันธุ์ข้าว) สีจะคล้ำกว่าข้าวขาว รสชาติมันปานกลาง ใช้ข้าวพันธุ์มาทำข้าวกล้องก็ได้ และมีคุณค่าประโยชน์จากสารอาหารต่างๆ มากกว่าข้าวขาวธรรมดา เพราะผ่านการกะเทาะเปลือกออกเพียงครั้ง

เดียวทำให้เยื่อหุ้มเมล็ดข้าว (รำ) ยังอยู่ ซึ่งเป็นส่วนที่อุดมไปด้วยแร่ธาตุ และวิตามินต่างๆ รวมทั้งกากใยอาหารที่มีมากกว่าในข้าวขาวถึง 3 เท่าที่เดียวในปริมาณเท่ากัน

วิธีการหุงข้าวกล้องต้องเก็บสิ่งสกปรกที่แปลกปลอมออก ขาวน้ำเพียงครั้งเดียว ใส่น้ำปริมาณมากกว่าการหุงข้าวขาว เพราะใช้เวลาหุงนานเนื่องจากมีเยื่อหุ้มเมล็ดทำให้ดูดซึมน้ำได้ยากกว่า และควรแช่ข้าวกล้องก่อนหุงประมาณ 5–10 นาที ข้าวจะนุ่มนวลน่ารับประทาน ควรรับประทานขณะอุ่นข้าวจะนุ่มกว่าร้อนให้เย็น และควรรับประทานให้หมดในมื้อนั้นๆ เพราะจะบูดได้ง่ายกว่าข้าวขาว

สำหรับข้าวกล้องถึงแม้ว่าจะอร่อยนุ่มลิ้นเท่าข้าวขาวไม่ได้ แต่คุณประโยชน์นั้นเหลือล้นจริงๆ ซึ่งหากไม่คุ้นเคยกับการรับประทานข้าวกล้องก็ลองรับประทานแบบผสมกับข้าวชนิดอื่นดูก่อน จนกว่าจะชินจึงค่อยเปลี่ยนมารับประทานข้าวกล้องล้วนๆ

ดังนั้นเมื่อประมาณปลายปี 2558 หน่วยงานการเคลื่อนที่ 55 อำเภอเกษตรสมบูรณ์ ได้ส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนโรงสีข้าวขนาด 2 ลูกหิน เพื่อเพิ่มกำลังการผลิตให้มากขึ้น

แต่เนื่องจากยังคงมีปัญหาเรื่องการจัดทำบรรจุภัณฑ์เครื่องหมาย โลโก้ ของกลุ่ม ตลอดจนแผนการตลาดซึ่งสมาชิกกลุ่มยังไม่มีความชัดเจน รวมถึงยังไม่สามารถผลิตหรือแปรรูปข้าวให้มีความหลากหลายได้ ต่อมาตำบลคอนสารได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ 55 อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และหน่วยงานภาคีพัฒนาใน และนอกพื้นที่ อาทิองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต./อบจ./เทศบาล พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดชัยภูมิ (พมจ.) สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) สำนักงานส่งเสริมหลักประกัน

สุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สภาพัฒนาการเมือง (สพม.) กรมพัฒนาชุมชน เกษตรตำบล/อำเภอ/จังหวัด ที่เห็นทั้งหมดนี้ความร่วมมือไม่ร่วมมือของทุกภาคส่วนระดมสรรพกำลังในด้านพลังคนตำบลคอนสารไปสู่ความสำเร็จ

ตำบลคอนสาร ได้บ่งบอกเรื่องราวตั้งแต่จนถึงปัจจุบันได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้คนคอนสารมีความชัดเจนในทุกๆ เรื่องของการดำเนินงานยิ่งเรื่องงานพัฒนา ที่ชาวคอนสารจะได้ร่วมกันทำไปด้วยกันเพื่อชาวคอนสารเอง คอนสารจึงกลายเป็นอีกชุมชนเข้มแข็ง และพัฒนาตนเอง กระทั่งมองเห็นความยั่งยืนในทุกมิติ โดยผ่านกระบวนการคิดว่าทุกการทำงาน มีปัญหาให้แก้ แต่ทุกครั้งต้องทำให้เป็นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

เที่ยวบ้านเรา เที่ยวดงบัง ท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ

โดย พิสิษฐ์ พลหาราช

ในช่วงฤดูฝน ที่ตำบลดงบัง อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ จะมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ มีมากมายหลายที่ ทั้งใกล้ทุ่งดอกกระเจียว ยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทางธรรมชาติ เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบด้านทางธรรมชาติ บรรยากาศภูเขา ดอกไม้ หินธรรมชาติรูปทรงที่สวยงาม วัดวาอาราม จนถูกกล่าวขานกันว่าที่นี่สวิสเซอร์แลนด์แดนอีสาน กันเลย

วิถีชีวิตของคนตำบลดงบัง เป็นพื้นที่ซึ่งมีการทำนาปลูกข้าว แต่ก่อนเพื่อการบริโภคในครัวเรือนที่เหลือขายเป็นรายได้ของครัวเรือนแต่เนื่องจากราคาพ่อค้าผู้รับซื้อข้าวเป็นผู้กำหนดราคา ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเสียเปรียบมาโดยตลอด ทำให้ภาระของการขาดทุนตกอยู่ที่เกษตรกร ทำนาทุกปีขายข้าวก็ไม่คุ้มทุน ขาดทุนทุกปี ปัจจัยการผลิตก็นับวันจะยิ่งแพงขึ้น จึงได้มีการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อแปรรูปข้าวกล้องจำหน่ายกันเอง

ปัจจุบันตำบลดงบังมี 9 หมู่บ้าน 20,773 ไร่ 923 ครัวเรือน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำเชิญไหลผ่านทางตอนเหนือของตำบล มีลำห้วยที่สำคัญ ได้แก่ ลำห้วยใหญ่ ลำห้วยน้ำพุ เป็นต้น ผู้คนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมรองลงมาก็จะรับจ้างทั่วไป วัฒนธรรมประเพณีส่วนใหญ่ก็เป็นไปตามวิถีประเพณีคนอีสาน ฮีตสิบสองคองสิบสี่

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลดงบัง

หากใครมีปัญหาเรื่องพื้นที่จำกัดในการเพาะปลูก ที่ตำบลดงบังสามารถแก้ไขปัญหานี้ให้กับเกษตรกรได้โดยไม่ยาก เพียงแต่ขอให้เปิดใจและเข้ามาเรียนรู้ เรื่องยากๆ จะกลายเป็นเรื่องง่ายได้เลยทีเดียว

แต่เดิมสวนเกษตรเกิดจากการทำนาของชาวบ้าน ปลูกผักเต็มพื้นที่และเกิดข้อจำกัดว่าไม่สามารถปลูกอะไรเพิ่มได้อีก ความคิดนี้ได้ถูกแปรเปลี่ยนทัศนคติโดยเกษตรกรข้างคิดข้างแก้ปัญหามาตรึมยังมีอารมณ์สุนทรีย์อย่าง กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ซึ่งได้นำความรู้จากการไปศึกษาดูงานในหลากหลายพื้นที่กลับมาปรับใช้และพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งตำบลดงบังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศักยภาพ เพื่อจะได้เกิดแรงกระตุ้นแก่ชุมชน

ดังนั้นจึงเกิดแนวความคิดการทำสวนเกษตรในพื้นที่จำกัดแต่มีคุณค่า และเป็นการแก้ปัญหาโดยตรงเรื่องขนาดของพื้นที่แต่การปลูกในพื้นที่จำกัดนั้น หากไม่ศาสตร์และศิลป์ในการจัดวางก็จะแลดูไม่น่ามอง การลงมือจัดสวนในพื้นที่จำกัดจนกลายเป็นอาณาจักรสวนครัวขนาดย่อมที่มีความสวยงาม เป็นที่สบายตาแก่ผู้ผ่านไปมา ที่สำคัญแนวคิดนี้กลายเป็นต้นแบบและแรงบันดาลใจให้เกษตรกรและชาวบ้านในท้องถิ่นหันมาลงมือทำบ้าง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลงบังมีกิจกรรมปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ที่ได้นำเอาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่นำเอาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพของเกษตรกร ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาผสมผสาน ด้วยระบบการบริหารจัดการทรัพยากรที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน อันก่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายองค์ความรู้ของเกษตรกรนำไปสู่การถ่ายทอดภูมิปัญญา และเทคโนโลยีการเกษตรแก่นักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไป

การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่

มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นทางเลือกใหม่ของนักท่องเที่ยว ท่านจะได้ทั้งความสนุกสนาน เพลิดเพลินและสามารถนำความรู้กลับไปประยุกต์ใช้เพื่อประกอบอาชีพ ได้ ทำให้ได้หวนกลับไปค้นหาเรียนรู้เข้าใจและมีความภาคภูมิใจ ในอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นคุณค่าภายใต้แนวคิด ปรัชญาองค์ความรู้ภูมิปัญญา ของบรรพบุรุษเกษตรกรไทย ท่านจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวชนบท ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลายทั้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม จนถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ท่ามกลางทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงามในตำบลดงบัง

ที่นี้มีคู่มือลงค้ำน้ำเต้า ใช้โครงไม้ไผ่เป็นซุ้มโค้งทางเดินแล้วปลูกน้ำเต้าให้เลื้อยขึ้นไป เชือกฟางสีแดงที่โยงจากพื้นขึ้นสู่โครงหลังคาคือเชือกไว้สำหรับให้ต้นมะเขือเทศเกาะเกี่ยว เกิดเป็นมุมมองที่สวยงามทั้งยังเป็นการบริหารพื้นที่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า และมีเหตุผลสำคัญคือใบของน้ำเต้ามีกลิ่นฉุนที่แมลงรับรู้ได้จึงไม่มาเข้าใกล้มะเขือเทศด้วยเทคนิคพิเศษเช่นนี้เอง ต้นไม้ พืชผัก สมุนไพร ทุกๆ ด้าน ที่นี้จึงไม่ใช่สารเคมีเรียกได้ว่าได้ครบประทานกันสดๆ ได้เลยทันที

กระถางแขวนผักสวนครัว ผักสวนครัวไม่จำเป็นต้องอยู่บนดินเสมอไป อีกทั้งยังแก้ปัญหาเดิมๆ ของชาวบ้านเลี้ยงไก่ นั่นคือ ผักสวนครัวบนดินจะถูกที่เลี้ยงจิกกิน ถ้าแขวนไว้แบบนี้ไก่ก็คงได้แต่แหงนมอง ในขณะที่เดียวกันวิธีนี้เป็นตัวอย่างชัดเจนในการประหยัดพื้นที่เพาะปลูก ที่ทำการชานา เหมาะสำหรับเกษตรกรที่มีพื้นที่จำกัด

การปลูกแบบนี้มีความน่ารักที่แฝงไว้ด้วยความภาคภูมิใจในความเป็นเกษตรกร นอกจากนี้ในสวนเกษตรยังมีป้ายที่เรียกรอยยิ้มและให้แรงบันดาลใจอยู่ตามมุมต่างๆ มากมาย

หากเดินเล่นในชุมชนดงบัง จะเห็นถึงความสะอาดเรียบร้อยเป็นระเบียบและสดชื่นด้วยสีเขียวของสวนเกษตร ที่แทบจะทุกบ้านปลูกผักสวนครัวในวิธีเดียวกัน แต่ที่สร้างความสวยงามแปลกตาแล้ว ยังช่วยดูดซึ่มกลิ่นอันไม่พึงประสงค์จากน้ำขังในดินเลนอีกด้วย

และที่สำคัญ ต้นกยยังเป็นวัตถุดิบในการทำหัตถกรรมทอกกของชาวดงบังคือ ที่นี้จะมียี่กลุ่มทอกก ซึ่งคนกลุ่มนี้มีฝีมือการทอกกที่ประณีตละเอียดละไม กว่าจะได้เสื่อกกแต่ละผืน หากเป็นลายที่ละเอียดด้วยแล้ว ก็จะใช้เวลาในการทอนานหลายอาทิตย์เลยทีเดียว นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมการสาธิตการทอเสื่อกก พุดคุย

และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ ที่
กลุ่มหัตถกรรมฯ นี้ได้อย่างเป็นกันเอง

ผลจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
นับว่าเป็นการสร้างรายได้โดยตรงให้กับ
เกษตรกรผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ผลิตนัก
ท่องเที่ยวเดินทางเยี่ยมชมแล้ว ยังได้
ซื้อผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เกษตรกรได้จัดทำใน
อาชีพปกติ เช่น

สามารถจำหน่ายต้นอ่อนและเมล็ดพันธุ์ เพื่อนักท่องเที่ยวซื้อกลับไปทดลอง
ปลูกหรือไม่บางคนอาจนำไปขยายอาชีพเสริมต่อ เป็นเกษตรกรใหม่เพิ่มขึ้น เป็นการ
สร้างงานสร้างอาชีพใหม่ได้

สามารถขายผลผลิตที่เก็บได้ส่งให้กับนักท่องเที่ยวโดยตรง ช่วยขยายตลาดขาย
ปลีกและขายส่งให้กับเกษตรกรได้

ผลผลิตบางชนิดที่จำหน่ายสดไม่ทันสามารถแปรรูปเป็นผลผลิตอีกรูปแบบ
หนึ่ง จัดทำเป็นของแห้ง เป็นการถนอมอาหาร จำหน่ายให้นักท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่
เพิ่มพูนจากเดิม

มีส่วนแนะนำธุรกิจการเกษตรเพิ่มขึ้นนักท่องเที่ยวและเกษตรกรที่ได้แลกเปลี่ยน
ความรู้ ความคิด สามารถช่วยขยายผลจากการทำการเกษตรต่อไปทางธุรกิจอื่น ๆ
ได้อีก นับเป็นการสร้างงานสร้างอาชีพเพิ่มขึ้น อาทิ การทำธุรกิจผลไม้สดกับเครื่อง
จักสาน เครื่องบรรจุกัญช์ เป็นต้น

การจัดการท่องเที่ยวแวะพักชมสวนเกษตร ยังทำให้เพื่อนบ้านสามารถขาย

สินค้า ทั้งจากสวนเกษตร และสินค้าจำพวกอาหาร เครื่องดื่มได้เพิ่มขึ้น

ความมีน้ำใจของเจ้าของสวนที่เป็นเสน่ห์ของกลุ่มเรา หรือถ้านักท่องเที่ยว พักค้างที่โฮมสเตย์ของชุมชน ช่วงค่ำมีกิจกรรมพาแลง พร้อมพิธีบายศรีสู่ขวัญตาม ประเพณี มีการแสดงพื้นบ้าน และมีอาหารพื้นบ้านไว้บริการ เช่น นึ่งปลา ไข่ใส่ร้อน ผัดหมี่โบราณ ฯลฯ ตื่นเช้า ใส่บาตรตามประเพณี การร่วมเรียนรู้กับชุมชนตามวิถี เช่น การดำนาปลูกข้าว เข้าสวน ชุดอาหารก็จะปรับให้เหมาะสมไปตามฤดูกาลของบ้านเรา เช่น ฤดูไหนมีเห็ด ฤดูไหนมีหน่อไม้ ก็จะมีให้ชิมอย่างเต็มที่ หรือหากมาในช่วงเทศกาล ประเพณี เช่น สงกรานต์ งานบุญต่างๆ ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านอีกด้วย และชาวบ้านมีรายได้จากการท่องเที่ยวและการขายสินค้าต่างๆ เดือนละ 6,000-7,000 บาทต่อเดือน

ใจใส่ลายไหม “ผ้าไหมมัดหมี่” มั่นใจฟื้นเศรษฐกิจและทุน ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

โดย วุฒิพงษ์ เหลืองอุดมชัย

เมื่อประมาณ ปี 2443 ก่อนที่จะจัดตั้งหมู่บ้านหนองกง มีชาวบ้านผักหวาน บ้านหนองโพรง และชาวบ้านถนนหัก ตำบลนางรอง มีอาชีพปั้นหม้อดินขาย ใช้เกวียน เป็นพาหนะ นำหม้อดินมาขายที่เขตตะลุงเก่า หรือปัจจุบัน คือ อำเภอประโคนชัย ได้อาศัย เส้นทางผ่านบ้านหนองกง และได้อาศัยค้างพักแรมที่บ้านหนองกง และได้เห็นความอุดม สมบูรณ์ของพื้นที่ จึงได้พากันอพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่ตั้งครอบครัวทำกินที่นี่ บริเวณนี้ มีหนองน้ำที่เป็นหนองโบราณ ลึกใหญ่ใสสะอาดเมื่อจะทำกบเกวียนบรรทุกสิ่งของต่าง ๆ จึงได้นำไม้ไปแช่ที่หนองน้ำ เพราะต้องการให้เนื้อไม้เหนียวและคงทนกันได้ ทั้งมอดและปลวก เมื่อมีคนมาอยู่มากขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับจนเป็นหมู่บ้าน ใหญ่จึงได้ตั้งชื่อบ้านเป็นบ้านหนองกงและมีนายอุ้น ขวัญเมือง เป็นผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2513 แยกออกจากตำบลหนองปล่อง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ จัดตั้งเป็น ตำบลหนองกง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์โดยมีนายบัวลา ศรีชัย เป็นกำนันคนแรก

ปัจจุบันตำบลหนองกงมี 15 หมู่บ้าน พื้นที่รวม 2,010 ไร่ จำนวนครัวเรือน 122 ครัวเรือน จำนวนประชากรรวม 10,477 คน แยกเป็น ชาย 5,277 คน หญิง 5,244 คน อาชีพส่วนใหญ่ ทำนา อาชีพรองลงมา ทำสวน ด้านประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ ทำบุญบ้านและงานบุญขึ้นศาลตาปู่, แห่นางแมว, เทศน์มหาชาติ, แห่เทียนเข้าพรรษา, ลอยกระทง

เนื่องมาแต่ชนเผ่าที่อยู่อาศัยของบุรีรัมย์นั้นประกอบด้วย 4 เผ่าหลักคือ ไทยเขมร ไทยกวย (ส่วย) ไทยลาว และไทยโคราช ซึ่งดำเนินวิถีชีวิตเรียบง่าย ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ พัฒนาด้วยวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าไหมจากการถักทอของแม่หญิงปัจจุบันจึงได้พัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบุรีรัมย์

เทใจใส่ลายไหม วิจิตรศิลป์ทางวัฒนธรรม

ลวดลายอันทรงเสน่ห์แต่ละลวดลายล้วนแสดงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของชุมชน ที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่สืบทอดกันมาเป็นความเด่น ความงดงาม ที่ออกมาจากหัวใจ เทใจใส่ลายผ้า ความนิ่ง ความเยือกเย็นของคนทำบ่งบอกได้ถึงเป็นคนที่มีความรอบคอบทางความคิด จินตนาการ สุขุม ของลายผ้าที่ช่างงดงามตระการตายิ่งนัก

สำหรับผ้าไหมบุรีรัมย์มีสี่ลวดลายหลากหลาย ตามความนิยมของชาวบุรีรัมย์ที่มีชนเผ่า 4 ชนเผ่า ได้แก่

1) ชนเผ่าไทยเขมร นิยมผ้าไหมลายหางกระรอก ลายอัลปรม ลายโฮล ลายลูกแก้ว เป็นต้น

2) ชนเผ่าชาวกวย นิยมแต่งกายแบบชาวไทยเขมร นิยมผ้าไหมกระเนียวลายริ้วเป็นทางยาว สตรีนิยมใส่ซิ่นที่มีหัวและตีนซิ่น และนิยมผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือเป็นสีดำ

3) ชนเผ่าชาวไทยโคราช นิยมผ้าไหมลายหางกระรอก

4) ชนเผ่าไทยลาว นิยมผ้าย้อมคราม และไหมลายมัดหมี่ลวดลายต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับ ว่าเป็นผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ “ผ้าซิ่นตีนแดง” ซึ่งผลิตมาที่อำเภอพุทไธสงและนาโพธิ์

อย่างไรก็ตาม การทอผ้าไหมมัดหมี่ที่ตำบลหนองกง เกิดขึ้นจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดยาวนานมาจากรบรรพบุรุษ ตั้งแต่หนองกงยังเป็นเมืองใหญ่ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้าไหม เป็นวิถีชีวิตของคนตำบลหนองกง เพราะเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมายาวนาน ผ้าไหมเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับคนในตำบล ตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะชาวหนองกง ใช้ผ้าไหม และเส้นไหม ในพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา และวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และการปลูกฝังความเชื่อในคุณค่าของเส้นไหมสืบทอดมาจากรบรรพบุรุษ จากรุ่นสู่รุ่น ว่าเส้นไหมและผ้าไหมเป็นสิ่งที่มีความค่าทางจิตใจ มีความมั่นคงยั่งยืนเป็นศิริมงคล แก่ผู้ใช้ หรือสวมใส่ จึงมักจะใช้เส้นไหม หรือผ้าไหมในงานประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น มาโดยตลอด เช่น รัชชวัญเด็กแรกเกิด ยกเสาเอก ขึ้นบ้านใหม่ บายศรีสู่ขวัญ งานแต่งงานบวช กระทั่งงานศพ เป็นต้น

ปัจจุบันผ้าไหมหนองกงได้รับการพัฒนาภูมิปัญญา จากความตั้งใจของกลุ่มฯ ที่จะอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่มีค่าให้คงอยู่ในวิถีชีวิตและเกิดการพัฒนา และมีความเจริญก้าวหน้าและเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ จึงพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนร่วมกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนำผลิตภัณฑ์เข้ารับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อเข้าสู่ระบบการตลาด และได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ 4 ดาว

และด้วยความสามัคคีปรองดองของคน 2 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองตาไก่ หมู่ที่ 3 และบ้านหนองตาไก่อ้อย หมู่ที่ 4 ได้ร่วมกันจัดเป็นโฮมสเตย์ เปิดบ้านรองรับนักท่องเที่ยวกว่า 20 หลัง พร้อมกิจกรรมเที่ยวชมวิถีชีวิตของคนที่นี่ ซึ่งกิจกรรมหลักคือการทอผ้าไหม ตั้งแต่การปลูกหม่อน เลี้ยงไหม สาวไหม การฟอก ย้อม มัดหมี่ การทอ จนถึง การแปรรูปและสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้าไหม

จัดการกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองตาไก่ จัดตั้งขึ้นมาความต้องการของประชาชนท้องถิ่นที่ เนื่องจากอาชีพเสริมของประชาชน คือ เลี้ยงไหม ทอผ้าไหม การรวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อรวมกันผลิต รวมกันหาตลาด และพัฒนาคุณภาพการผลิต เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกของกลุ่ม เมื่อปี พ.ศ. 2529 จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 77 คน

สำหรับผลิตภัณฑ์จากไหม เช่น ชิ้นคั่น ผ้าสไบขาว ผ้าไหมมัดหมี่ และผ้าไหมพื้นเรียบ และยังมีการแปรรูปผ้าไหมเป็นผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบ เช่น ผ้าพันคอและผ้าคลุมไหล่ไหมเปลือกนอกเนื้อนุ่มซึ่งกำลังเป็นที่นิยม กระเป๋าผ้าไหมหลายรูปแบบครบทุกขั้นตอนตั้งแต่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจนกระทั่งทอเป็นผืนผ้า จนในปัจจุบันได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ดังนั้นอัตลักษณ์(เอกลักษณ์)/จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ ผลิตจากเส้นไหมไทยแท้ โดยการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง ผ่านกระบวนการย้อมสีที่เกิดจากความชำนาญสีเนียนสวยเป็นธรรมชาติ ไม่ฉูดฉาดและที่สำคัญไม่ตกสี ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่ทนทาน อบอุ่น ยิ่งใช้นานยิ่งนุ่ม อีกทั้งยังเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณีมายาวนาน

นอกจากนี้ยังบ่งบอกถึงสายผ้ากับความสัมพันธ์กับชุมชน ที่ปัจจุบันได้ส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิกและคนในชุมชนให้มีอาชีพและรายได้ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของคนในชุมชน เนื่องจากมีการใช้ผ้าไหมในงานประเพณีได้แก่ งานบวช งานแต่งงาน และงานบุญประเพณีพื้นบ้านตามฮีตสิบสอง ครองสิบสี่

ดังนั้นกระบวนการผลิตที่มีวัตถุดิบและส่วนประกอบดังนี้ เส้นไหม โดยการปลูกหม่อน เลี้ยงไหมในชุมชน และใช้สีย้อมผ้าที่มาจากธรรมชาติ เช่น ครั่ง มะเกลือ เพกา ประดู่ มะพร้าว กล้วย เป็นต้น

ขั้นตอนการผลิต นำเส้นไหมที่ตัดไว้มาพอกนำเส้นไหมที่พอกเสร็จมามัดเป็น
ลายหมี่แล้วนำไปย้อมสีตามต้องการ นำเส้นไหมที่ย้อมไปผึ่งให้แห้งนำมาขึ้นก่เพื่อ
ทำการทอ

ขั้นตอนในการทอผ้า

1) สืบเส้นด้ายยืนเข้ากับแกนม้วนด้ายยืน และร้อยปลายด้ายแต่ละเส้นเข้าไปใน
ตะกอกแต่ละชุดและพันหวี ดึงปลายเส้นด้ายยืนทั้งหมดม้วนเข้ากับแกนม้วนผ้าอีกด้าน
หนึ่ง ปรับความตึงหย่อนให้พอเหมาะ กรอด้วยเข้ากระสวยเพื่อใช้เป็นด้ายพุ่ง

2) เริ่มการทอโดยกดเครื่องแยกหมูตะกอก เส้นด้ายยืนชุดที่ 1 จะถูกแยก ออก
และเกิดช่องว่าง สอดกระสวยด้วยพุ่งผ่าน สลับตะกอกชุดที่ 1 ยกตะกอกชุดที่ 2 สอด
กระสวยด้วยพุ่งกลับ ทำสลับกันไปเรื่อยๆ

3) การกระทบพันหวี (ฟืม) เมื่อสอดกระสวยด้วยพุ่งกลับก็จะกระทบ พันหวี
เพื่อให้ด้ายพุ่งแนบติดกัน ได้เนื้อผ้าที่แน่นหนา

4) การเก็บหรือม้วนผ้า เมื่อทอผ้าได้พอประมาณแล้วก็จะม้วนเก็บใน แกน
ม้วนผ้า โดยผ่อนแกนด้ายยืน ให้คลายออกและปรับความตึงหย่อนใหม่ ให้พอเหมาะ

สำหรับการทอหมี่ ผ้าหมี่มีกรรมวิธีการทอผ้าที่ใช้เทคนิคการมัดและ
การย้อม เริ่มจากนำเส้นด้ายหรือไหมมาย้อมสีแล้วมัดบริเวณที่ ต้องการเก็บไว้ เมื่อนำ
ไป ย้อมสีอื่นจะได้ไม่ติดสี เพียงซึมเข้ามาบางส่วน โดยย้อมเรียงลำดับจากสีอ่อนไปหาสี
เข้มจนครบ ตามลวดลายที่กำหนด หลังจากนั้นจึงนำด้าย กรอเข้าหลอดตามลำดับ แล้ว
นำไปทอจะเกิดลวดลายบนผืนผ้าที่มีลักษณะคลาดเคลื่อนเหลือมล้า อันเป็นเอกลักษณ์
เฉพาะของหมี่ การทอผ้า ชนิดนี้จึงต้องอาศัยความชำนาญในการมัดย้อมและทอเป็น
อย่างมาก ผ้าหมี่มีอยู่หลายชนิด ได้แก่

- 1) มัดหมี่เส้นพุ่ง
- 2) มัดหมี่เส้นยืน
- 3) มัดหมี่เส้นพุ่งและเส้นยืน

ก็ทอผ้าไหม เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญยิ่งอีกอันหนึ่ง ลักษณะของที่จะมีโครงสร้าง เป็นรูปสี่เหลี่ยม ประกอบด้วยเสาหลัก 4 เสา มีไม้ยึดติดกัน เป็นแบบดั้งเดิมที่ใช้มาใน อดีตและปัจจุบันยังนิยมใช้อยู่ เพราะที่ชนิดนี้ใช้ทอผ้าที่มีลวดลายต่าง ๆ ได้ดีกว่าชนิด อื่น ๆ ก็กระตุกเป็นก็แบบใหม่ที่ได้วิวัฒนาการให้มีคุณภาพในการทอรวดเร็วยิ่งขึ้น

เทคนิค/เคล็ดลับในการผลิต เลือกเส้นไหมที่มีความสม่ำเสมอ การสาวไหม (ตี เกรียว) ต้องตีเกรียวให้แน่นเพื่อให้เส้นไหมกลมไม่แตก เมื่อนำไปทอผ้าไหมจะมีเนื้อที่ สม่ำเสมอ

การย้อมเพื่อให้สีติดทนนาน และไม่ตกสี ใช้เหล้าขาว หรือน้ำส้มสารชู หรือ น้ำส้มสารชูเติมลงไปผสมกับน้ำออกแบบลายโดยการใส่ลายโบราณและคิดค้นเพิ่มเติม ผสมผสานกันให้ออกมาเป็นลายใหม่ที่มีความสวยงามและทันสมัยเป็นที่ต้องการของ ตลาด

ดังนั้นผ้าไหมมัดหมี่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของอีสานที่มีวิธีการสร้างลายผ้า ไหมด้วยวิธีโบราณสืบทอดกันมานาน โดยนำเส้นไหมมามัดแล้วย้อมสีต่างๆ ตามที่กำหนด และเมื่อนำเส้นไหมที่ย้อมสีแล้วไปทอก็จะได้ผ้าไหมที่มีลวดลายสีสันสวยงาม กรรมวิธี มัดและย้อมเส้นไหมนี้ชาวอีสานเรียกว่า “มัดหมี่”

สีย้อมที่ได้จากธรรมชาติ ได้จากต้นไม้ ใช้ได้ทั้งใบ เปลือก ราก แก่น และผล ชาวอีสานรู้จักการย้อมสีไหมให้ได้สีตามต้องการจากสีธรรมชาติมานานแล้ว มีขั้นตอนที่ ยุ่งยากพอสมควรเริ่มจากไปหาไม้ที่จะให้สีที่ต้องการ ซึ่งจะอยู่ในป่าเป็นส่วนใหญ่ บางสี

ต้องการใช้ต้นไม้หลายชนิด ทำให้ยุ่งยาก เมื่อได้มาแล้วต้องมาสับมาซอย หั่นให้เป็นชิ้นเล็ก ๆ นำไปต้มกรองเอาน้ำให้ได้มากตามต้องการ แล้วจึงนำไปย้อมแต่ละครั้งสีจะแตกต่างกันออกไป ไม่เหมือนเดิมทีเดียว ทำให้เกิดรอยต่างบนผืนผ้าได้

ไหมเปลี่ยนชีวิต ยกระดับให้ชุมชนมีรายได้เสริม ในครัวเรือน

ปัจจุบันนี้ไหมที่ตำบลหนองกงเป็นกลุ่มที่ทำเรื่องระบบเศรษฐกิจและทุนชุมชนที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน บางครอบครัวสามารถทำเป็นอาชีพหลัก

กลุ่มผู้ทอผ้าตำบลหนองกงทุกวันนี้มียอดจำหน่ายจากการออกร้าน สั่งซื้อเดือนละ 150,000-200,000 บาท สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกเฉลี่ยเดือนละ 5,500-6,000 บาทต่อคน ส่วนการตลาดไม่มีปัญหา ถึงแม้จะเป็นรายได้น้อย แต่ก็เป็นรายได้เสริมที่สร้างความพอใจให้กับสมาชิกได้เป็นอย่างดี จากเดิมที่ว่างเว้นจากการทำนา ไม่มีงานทำ และสามารถลดปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานได้อีกทางหนึ่งด้วย

หากใครใคร่ผ่านตำบลหนองกง จะเห็นร้านขายผ้าไหมมาสองข้างทางและป้ายบ่งบอกถึงเอกลักษณ์หมู่บ้านโฮมสเตย์ท่องเที่ยวไหม ซึ่งการท่องเที่ยวยังเป็นการเปิดหูเปิดตา เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ “ไหมไทย” ซึ่งมีเรื่องราวมาอย่างยาวนานทำให้การท่องเที่ยวยังอุดมไปด้วยคุณค่าของวัฒนธรรมที่งดงาม พร้อมทั้งเรียนรู้วิถีของเฒ่าชน

อึ้งใจ สายไหมยังเป็นสายใยแห่งชีวิต

ภายหลังจากการที่ได้ชื่อว่าเป็นชุมชนท่องเที่ยวผ้าไหมที่โด่งดังในจังหวัดบุรีรัมย์อีกตำบลหนึ่ง และยังมีแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็งกลุ่มเครือข่ายไหม “หนองกง” ซึ่ง

เป็นกลุ่มวิสาหกิจการทอผ้า สร้างรายได้เข้าตำบลสัปดาห์ละไม่ต่ำกว่า 50,000 บาท เป็นอย่างน้อย ซึ่งก่อนหน้านี้ก็ได้ยินได้ฟังเรื่องนี้มาบ้างแล้ว แต่ยังไม่เชื่อ เมื่อมาดูแล้ว จึงรู้ว่ากลุ่มทอผ้ากลุ่มนี้มีการใช้เส้นไหมสำหรับทอผ้าไหม มีการจ้างแรงงานในหมู่บ้าน ควบ ตีเกลียวเส้นไหม ทำให้มีรายได้ในครัวเรือน คนเฒ่าคนแก่มีอาชีพ สร้างคุณค่าให้ลูกหลาน ในชุมชนมีเงินหมุนเวียนตลอด

“ผ้าไหม” ได้ชื่อว่า “ราชินีแห่งเส้นใยผ้า” เป็นผลิตภัณฑ์เอกลักษณ์ของภูมิปัญญาชาวบ้าน ผ้าไหมแต่ฝืนสะท้อนความเป็นไทยวัฒนธรรมที่ยาวนานหลายร้อยปี ลวดลายเป็นของตัวเองไม่ซ้ำแบบใคร เส้นไหมแต่ละเส้นที่นำมาถักทอเหมือนมีชีวิต ต้องละเอียดอ่อนพิถีพิถัน จึงจะได้ผ้าที่มีความงดงามวิจิตร คุณค่าและเอกลักษณ์ของผ้าไหมอยู่ที่เป็นงานที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนตำบลหนองกง